

CORNELL
UNIVERSITY
LIBRARY

BOUGHT WITH THE INCOME
OF THE SAGE ENDOWMENT
FUND GIVEN IN 1891 BY
HENRY WILLIAMS SAGE

Cornell University Library

Z6621.B86 H4

++

Catalogue of the Hebrew and Samaritan ma

3 1924 029 604 372

olin

Overs

Cornell University
Library

The original of this book is in
the Cornell University Library.

There are no known copyright restrictions in
the United States on the use of the text.

<http://www.archive.org/details/cu31924029604372>

CATALOGUE
OF THE
HEBREW AND SAMARITAN
MANUSCRIPTS

IN THE
BRITISH MUSEUM

BY

G. MARGOLIOUTH, M.A.

ASSISTANT IN THE DEPARTMENT OF ORIENTAL PRINTED BOOKS AND MSS.
FORMERLY TYRWHITT HEBREW SCHOLAR

PART III., SECTION I.
KABBĀLAH

PRINTED BY ORDER OF THE TRUSTEES

London:

SOLD AT THE BRITISH MUSEUM;

AND BY

LONGMANS & CO., 39, PATERNOSTER ROW; BERNARD QUARITCH, 11, GRAFTON STREET, NEW BOND STREET;
ASHER & CO., 13, BEDFORD STREET, COVENT GARDEN; AND HENRY FROWDE,
OXFORD UNIVERSITY PRESS, AMEN CORNER.

1909

[All rights reserved.]

CATALOGUE
OF THE
HEBREW AND SAMARITAN
MANUSCRIPTS

IN THE
BRITISH MUSEUM

BY
G. MARGOLIOUTH, M.A.
ASSISTANT IN THE DEPARTMENT OF ORIENTAL PRINTED BOOKS AND MSS.
FORMERLY TYRWHITT HEBREW SCHOLAR

PART III., SECTION I.
KABBĀLAH

PRINTED BY ORDER OF THE TRUSTEES

London:
SOLD AT THE BRITISH MUSEUM;
AND BY
LONGMANS & CO., 39, PATERNOSTER ROW; BERNARD QUARITCH, 11, GRAFTON STREET, NEW BOND STREET;
ASHER & CO., 13, BEDFORD STREET, COVENT GARDEN; AND HENRY FROWDE,
OXFORD UNIVERSITY PRESS, AMEN CORNER.

1909

[All rights reserved.]

H5

CATALOGUE OF HEBREW MANUSCRIPTS.

KABBĀLAH.

733.

Add. 27,180.—Paper (foll. 1—7) and vellum (foll. 8—61), measuring about $8\frac{5}{8}$ in. by $6\frac{1}{4}$. There are 24 lines to a full page in foll. 1a—2a; in foll. 2b—7a the usual number of lines is 29; and in the remaining portions the number of lines varies considerably. Foll. 1a—2a (probably fifteenth to sixteenth century) and foll. 8—61 (probably fourteenth century) are written in Italian Rabbinic, but the writing of foll. 2b—7a (probably fifteenth century) is Spanish Rabbinic.

[ALM. COLL., 290.]

I. A fragment containing the concluding portion of the ספר יצירה. Foll. 1a—2a.

First extant words: חבב שביעי תחת השמים (end of פרק ד'); then פרק ה' שנים עשרה פשוטות וכו'.

At the end (*i.e.* after פרק ו'):—

זה ספר של אברהם אבינו עה' הנק' ספר יצירה · כל המעיין בו אין שיעור לחכמתו ··· יתגלו לו סודות העולם העליון ועולם התחתון ומובטח לו שהוא בן העולם (MS. בין) העולם הבא · כבודך יי'.

The text of the MS. should be compared with other MSS. and the printed editions.

II. An exposition of the ל"ב נתיבות taken from the introduction of the Commentary attributed to ראב"ד (Abraham b. David). Foll. 2b—7a.

Heading:—

אחל לפרש פירוש ספר יצירה

Beginning: מפי חכמים הקדמונים וכו' (Mantua edition of the ס' יצירה (1562), fol. 17b). The fuller explanations follow the briefer list.†

III. Parts 3 and 4 of the ספר תמונות (possibly by Abraham Abu 'l-'Afia) described under Harley 1204, 1. [Cat. no. 758] (but without the Commentary). Foll. 10a—38b.

The introductory part (= Harley 1204, fol. 63b sqq.) is here arranged in three sections of varying length, written, so far as they accompany each other, in parallel columns. The first begins: בכל עת יהיו בנדיך לבנים; the second: רגלי עמדה במישור; and the third: גל עיני ואביטה נפלאות.

To the letters ט—א (beginning on fol. 17a) are similarly assigned three explanations of

† In the ספר הקנה or ספר הפליאה (see edit. Korzec, 1784, fol. 17a sqq.) the two parts are joined in one continuous explanation.

graduated length, arranged in somewhat irregular parallel columns. Of ת-י only one exposition is given in the original MS., though for the letters ל-י two additional explanations (compare Harley 1204) have been written in the margin.

The section corresponding to part 4 in Harley 1204, i. begins here: זה סוף הים הגדול (fol. 35a). It ends as in the MS. just named.

The two sections are preceded (foll. 8b, 9a) by two diagrams on the גלגלים, &c., in connection with the letters of the א"ב. At the end (fol. 38b) is a diagram with יהוה תפארת in the centre.

IV. The exposition (possibly by Abraham Abu 'l-'Afiā) of the seventy-two sacred names derived from Exod. xiv. 19-21 described under Harley 1204, i. 1 (but without the Commentary).

Heading:—

זה שם המפורש בסודותיו. Foll. 39b—61a.

Here also the introduction is arranged in three parallel columns, the first (which is the shortest) beginning: אלהים משמים השקיף; the second: אבא בנבורות יי אלהי; and the third: אלהים למדתני מנעורי.

The explanations of the ע"ב שמות themselves are also arranged in three groups irregularly parallel to each other.

Both this part and no. III. should be carefully compared with Harley 1204, and no. III. also with התמונה ס', Korzec, 1784.

Between III. and IV. (on fol. 39a) is a poem beginning: מזמר ליום שבת עונג ונופש (acr. (משה חזק), with two short lines beginning אות וברית עולם at the head.

The following owner's entry, written in an Italian cursive hand of the fifteenth to sixteenth century, is found on fol. 39a:—

להו' קניתיהו אני ברוך גאליקו מיד כמהחר
משלם סלם יצו

There are also some personal notes on fol. 7b, belonging to the seventeenth century.

At the end of fol. 38b the censor Clemente Renatto wrote his name.

734.

Or. 6307.—Paper, about 6 $\frac{3}{8}$ in. by 4, consisting of 136 leaves (written on one side), with 18 lines to a page. Cursive writing; copied from Oxford MSS. by Menasseh Grossberg in 1902 A.D.

I. The Commentary on ס' יצירה of Abū Sahl Dūnash b. Tamim, copied from the shorter recension contained in the Oxford MS. numbered 2250 in Dr. Neubauer's Catalogue, with some notes by the copyist. See the printed edition, London, 1902.

A discussion on the authorship of this and other Commentaries on the ס' יצירה will be found in the "Journal Asiatique" for 1850, ii., p. 7 *sqq.*, where the extracts given in Dukes' קונטרס המסורת are discussed.

So far as the internal evidence of the present work is concerned, it is clear (a) that the author was Abū Sahl Dūnash b. Tamim (the preface beginning: אמר אבנו סהל דונש בן (תמים); (b) that he is not identical with Isaac Israeli, the elder, for he distinctly refers to him in the preface as his master (וקנינו יצחק (בן שלמה הרופא). For fuller information see Steinschneider, "Hebräische Uebersetzungen," p. 394 *sqq.* For a fragment of the Arabic original see Goldziher, R. E. J., no. 104, pp. 187—90.

For his manner of arguing against his older contemporary Saadyah Gaon and for some other references found in the work, the reader must be referred to the printed text.

II. The text of the ס' יצירה (in six פרקים) also copied from the Bodley MS., no. 2250. Fol. 108.

III. Abraham ibn Ezra's למשאלה ספר בקדרות, copied from the Bodleian MS., no. 2023. Fol. 123.

See Steinschneider, Hebräische Uebersetzungen des Mittelalters, pp. 602-3; Monatschrift, 1906, p. 487.

735.

Or. 6666.—Paper, about $8\frac{1}{2}$ in. by 6, consisting of 8 leaves (one complete quire). There are 22 lines to a page. Oriental Rabbinic writing; probably sixteenth to seventeenth century.

[CAIRO GENIZAH.]

A fragment of the היכלות רבתי, the same text (with some variations) as given in Jellinek, בית המדרש, iii., p. 83 *sqq.* There are a number of marginal notes by the original scribe, partly marked נ"א. Variant readings are similarly introduced within the page itself.

First extant words: בז ענינו כי מלך נסין ומלך (in פרק ד'; Jellinek, *op. cit.*, p. 86).

End: אמ' לו לדומיאל השר יש בו אחת משתי (in פרק כ'; Jellinek, p. 98).

At the end of the 10th פרק (fol. 4a) is here the formula: עסקא קדמאה ונתחיל: עיסקא מציעאה.

The strange word הינלא, which is sometimes found in Jellinek instead of הלכתא, does not occur in the present MS.

736.

Or. 6577.—Vellum, about $6\frac{3}{4}$ in. by $4\frac{3}{4}$, consisting of 54 leaves, with 24 lines to a full page. The quires originally contained 8 or 6 leaves each, but 2 leaves are missing after fol. 11, and there are also lacunae before fol. 13 and 20. Good Spanish square writing of the fourteenth to fifteenth century. A few leaves (including fol. 1) are slightly damaged.

I. ספר המלבוש. Fol. 1a.

This ס' המלבוש is that found at the beginning of the ס' רזיאל (including תפלת אדם הראשון, &c., down to the heading ס' רזיאל (הגרול), the present text differing but slightly from it. For an entirely different Ḳabbalistic tract bearing the same title see Add. 15,299, xvi.

Last extant §, on fol. 11b:—

אלה שנות המלאכים לכל תקופה ותקופה ...
ברביעית נדינות †

Beginning of fol. 12a (after the lacuna of two leaves): למטה כי אם לבד לעצמו: (fol. 1a in the Amsterdam edition of 1701).

II. A fragment of the prayer ascribed to R. Hamnuna Sabha (see no. 753, xxx.). Fol. 13a.

First extant words:—

ומאתים ואחד עשרה מלאכי רחמ' מלמדי זכותן של יש'

End:—

ב'א תיגעץ טשמןצץ יי אלהי ישראל מלך הרזים
ואדון הנסתרים אא'ס

The name often invoked is תיגעץ טעצש. The same prayer is found in Add. 27,199, fol. 299a *sqq.* (Ela'zar of Worms, רזי'א).

III. [מסכת היכלות]. Fol. 14b.

See Jellinek, בית המדרש, ii., p. 40 *sqq.*

Last extant words (fol. 19b): וחתנו בה' וחתם דרום (near the end).

IV. מעשה בראשית. Fol. 20a.

The same text as that contained in the ס' רזיאל (ed. Amsterdam, fol. לה *sqq.*). †

The recension contained in the MS. concludes (fol. 39b) with a paragraph beginning: אלן מוליא ואלין מלאכיה דמשמשין עם כל חד וחד שעה ראשונה של ליל שביעי מאדים: ומזל מלה ועקרב ומלאכיה סמאל.

† Printed text: בריכות.

‡ It almost seems that nos. 1.—iv. represent an early form of Ela'zar of Worms' compilation known by this title.

V. The *ס יצירה* in two forms: (a) the text alone; (b) the text accompanied by some short comments. The ink is faded on several pages, so that the writing is hardly legible.

a. The text alone, fol. 40a.

The book is, as is usually the case, divided into six chapters, and the text agrees (with some modifications, notably the addition of *אלף בת גש וכו'* at the end of ch. ii.) with the Mantua edition of 1562.

At the end:—

הדין ספר יצירה לאברהם אבינו ע"ה דמתקרי
(במתקרי MS.) הלכות ספר יצירה דכל דצפי ביה
לית שיעורא להכמתיה נשלם הספר

b. The text with comments, fol. 43b.

Heading: וזהו פירושו.

This section is in part only a different (and not always even amplified) form of the text itself, including §§ which are printed in the Sa'adyanic text at the end of the Mantua edition; notably the §§ beginning *המליך* in chs. 4 and 5. In some parts, however, and more especially in ch. 6, somewhat full explanations are given. Compare no. 755 [Reg. 16, A. X. (no. v.)].

It may be worth investigating whether this Commentary is that ascribed to Azriel (or Ezra?) and characterized by Abraham Abu'l-'Afia as "short and correct."†

Chs. 2 and 3 are each styled *פרק*, but at ch. 4 (fol. 47a): *אחל כפר של שבע אותיות כפולות*: *פרק בגד כפרת וכו'*. Similarly on fol. 48a: *אתחיל ספר שלישי ‡ של שנים עשר אותיות פשוטות*. The last part (fol. 49b) is headed: *ואתחיל לסדר*: *כב אותיות יסוד וצירופן וגלגולן ושיעורן . . . וכולן אדוקין בתלי וגלגל ולב*.

Then: התלי ברא הקבה מאש וממים וכו'.

† See L. Goldschmidt, *ספר יצירה*, p. 39.

‡ Apparently not a mistake for *חמישי*, as the divisions into *פרקים* and *ספרים* do not seem to cover each other.

End:—

שלשה דעות ללשון הרעה . . . שלשה טיבות ללשון
שתיקה ודבור אמת ושמירת הלשון

Compare the conclusion of the Sa'adyanic text at the end of the Mantua edition.

The subscription (apparently part of the *פירוש*) is as follows:—

זהו ספר כב אותיות של אברהם אבינו ע"ה הנקרא
ספר יצירה ונקרא על שמו של אברהם אבינו והמבין
אין קץ לחכמתו נשלם שבה ליוצר כל יצירות ובראש
יש ספר יצירת העולם נוסדו בו השש רוחות ב"ה
ומהו בטחו ב"י עדי עד כי ביה י"י צור עולמים
לומר לך כי בדבר י"י שמים נעשו וגו' בלא עמל
ויגיעה כזו שאין בה יגיעה כדיבור לא בגרון ולא
בעמיקת שפתים ונזכרת בלא טורה כלל ובלא
יגיעה כד ברא הקבה יתעלה את עולמו בלא טורה
ובלא יגיעה שנ' לא ייעף ולא ייגע ואין חקר לתבונתו .

Then:—

ברוך נתן ליעף . . . נשלם ספר יצירה ופירושו

Fol. 54 contains a fragment of *שמוש תהלים* (different from the usual form) in a Spanish Rabbinic hand, probably written near the end of the fifteenth century. Only the beginnings of verses from the Psalms (apparently all from Ps. cxix., but parts are illegible) are given, accompanied by various directions.

737.

Add. 27,199.—Paper, about $8\frac{1}{8}$ in. by $5\frac{1}{2}$, consisting of 601 leaves, with 22 to 36 lines to a page. There is an irregular early foliation in ordinary figures (probably almost contemporaneous with the MS. itself) in the middle of the upper margin, and a rather later irregular pagination (many of the figures being too high for the present number of leaves) in the corners of the pages. There are catchwords from folio to folio. Italian Rabbinic writing. Finished on Wednesday, the feast of "Hosha'nah

Rabbah," A.M. (5)276 (A.D. 1515), the scribe having been the famous grammarian and lexicographer Elias Levita, who copied the MS. for Cardinal Aegidio de Viterbo.† Foll. 567—571, as also several leaves at the beginning, are in a smaller hand.

[ALM. COLL., 313.]

It contains works by Ela'zar of Worms in the following order:—

I. סודי רו"א. Fol. 1a.

The contents of foll. 1—49 are the same (with variations) as those of the ס' רו"א הגדול, Amsterdam edition of ספרא דאדם קדמאה שנתן (ס' רו"א), known as ס' רו"א המלאך (ס' רו"א), foll. 7b—24a (about middle of page).

Beginning: ברוך חכם הרזים וכו'. But instead of אין מוסרין הספר הזה הנקרא סודי רו"א (near the beginning) the MS. has סודי רו"א.

The following passage, clearly giving the name of the author or, better, compiler, found in the MS. on fol. 3b, is omitted in the editions:—

ואחכ אכתוב לך סוד המרכבה כאשר קבלתי מפי רבנא יהודא החסיד כאשר קבל מאביו רבינו שמואל החסיד וגם קבלתי אני מפי אבא מורי הר' יהור' אני אלעזר הקטן וגם כאשר בינותי בספרים ובמדרשים ואכתוב לך דבר דבור על אופניו ועזרת שדי עמדי לכתוב כאשר עם לבבי ואלהי ישראל יורני ויגל עיני במאור תורתו דא אלפך † חכמה לאהבה את יי וללכת בדרכיו ולרבה בו

A similar shorter passage is mentioned by the first editor, Isaac b. Abraham Dayyan, near the beginning of his introduction; but his idea was that Ela'zar of Worms had only revised or redacted (היה מניחה) the מעשה מרכבה.

† For the same patron was copied in 1514 the now apparently unique MS. of the ילקוט המכירי on the Minor Prophets (see no. 342 of this Catalogue).

‡ In Literaturblatt des Orients, 1847, col. 343: righty instead of דא אלפך, which is probably to be read as one word.

The numerical value of the title סודי רו"א, which (like that of ריקח) is 308, is the same as that of אלעזר, thus exemplifying the author's method of employing גמטריא in the titles of his works (see Literaturblatt des Orients, 1847, col. 342).

That the form which the work took in the printed edition is secondary is clear from the fact that in the MS. the kabalistic dissertations on the letters of the אב continue to ת (this letter beginning on fol. 77a), whilst in the printed text it is only carried down to a portion of the dissertation on the letter נ (נ כתוב מי כעמד ישראל), last line but one of fol. 49b in the MS., being the last phrase agreeing with the printed text).

The following special portions of the treatise contained in the MS. after the parallel printed sections may now be mentioned:—

The treatment of the letter ת begins, as has already been stated, on fol. 77a. The אופנים receive full treatment on foll. 78a—84a, and other matters connected with the מרכבה are continued down to fol. 111b; הלכות מיטטרוק^a begin on fol. 111b; הלכות המלאכים, fol. 117a; הילך מרכבה, fol. 126a; הלכות הכבוד, fol. 140a; הלכות הנבואה, fol. 150a; הלכות הדבור, fol. 153b; הלכות האמנה, fol. 160b; ספר השם (on the tetragrammaton), fol. 165b; פ"י השם לרבנא, fol. 182b; האי נאון זצ"ל, on fol. 189a begins a section on the שם בן עב אותיות derived from Ex. xiv. 19—21, followed by lengthy explanations of various divine names (e.g. קשר של שדי אדוני, fol. 256b; תפלן, fol. 258b); the סלם of Jacob, fol. 277a; שער שמות שמושי הלים, fol. 298b; the prayer ascribed to R. Hamnuna Sabha, fol. 312b; ברכת כהנים, fol. 375a; אלפא ביתן, fol. 375a.

^a This part is substantially the same (though with some additional §§) as the נוסחא אחרת of the ספר היכלות printed in Jellinek, בית המדרש, v., p. 170 sqq.

The following few details may be added.

On fol. 89*a* is a passage beginning:—

ראיתי בפי הגאון רנ"ו כנפים לכל חיה ונתמעטו
לכל חיה ב' כנפים שהיה מכסה רגליו

On fol. 114*a* (in הלכות מיטמרון):—

עד הנה קצת ברייתות ממעשה מרכבה

On fol. 161*a* (near the beginning of הלכות האמנה):—

אלה דברי רבנו סעדיה: האמת כי אין ליוצר לא
דמות ולא צורה ובזו האמונה היו אבותינו מאמינים
ביוצרם ו' כנויים ... בדברי החזו"ם וכו'

Similarly ספר האמונות והדעות II. *b*, &c. (edit. Constantinople, 1562).

The פ"ה ascribed to Hai Gaon (fol. 182*b*) begins as follows:—

בראשית ב' נהפכת באב ג' תחתיה^a

As may be expected, the treatise contains a number of lists of various permutations and combinations of letters. The deeper religious element shows itself in the occasional interweaving of fervent prayers. The theosophical, the halakic, and other early works are largely drawn upon. Some of the diagrams, &c., have not been filled in.

II. ספר יצירה, followed by the same author's Commentary. Fol. 379*b*.

The text has various points of agreement with that described under no. 736, v., notably the combinations of letters at the end of ch. ii.† and other marks of importance attached to צירוף, &c. As the works contained in the MS. just named appear also to have been compiled by members of

^a The first part (kabbalistic treatment of בראשית—וברהו) is substantially the same as Add. 27,187, VIII. (Cat. no. 753, where see reference to the הפליאה). The ascription here to Hai Gaon proves its comparative antiquity.

† Lazarus Goldschmidt (ספר יצירה, 1894) does not appear to have known the recension of Ela'zar of Worms, and his otherwise useful chapter on the text of the book (pp. 25—29) requires amplification.

the school of Ela'zar of Worms, these common features were only to be expected. There are, however, also many important differences, and a careful comparison of these and other forms of the text might be worth undertaking. It can only be mentioned here that the book is in the present MS. divided into five chapters (though חסלת א' is written after each of the first three), and that ch. v. is substantially the same as chs. v. and vi. combined in the Sa'adyanic recension affixed to the Mantua edition. Remarkable is the reading ולשון חזק, instead of the usual ולשון חק, in ch. iii. 1 (though in the commentary [fol. 410*b*] חק appears).

At the end:—

נשלם הדין ספר אותיות דאברהם אבינו דמתקרי
ספר יצירה

The Commentary (fol. 387*a* sqq.) is headed: סוד יי ליראי, and the introduction begins as follows: ברוך הוא שמסר ידו ליראי השם לשעשעי בתורתו.

The scribe, however, wrote in the margin of fol. 383*b*:—

ע"כ מצאתי רשום בהעתק בחוץ ואני כתבתי בפנים
ואיני יודע אם כנו ספר הוא או לאו

The end of the introduction against which the above remark is written is as follows:—

כשהיה אברהם בן מ"ח חשב מיוצרו אשר ברא את
העולם היאך בראו עד שחשב ועשה ספר יצירה על
יצירת העולם לכך נקרא ספר יצירה

The Commentary itself (fol. 388*b*) begins:—

שלישם ושתיים נתיבות שבילך ולמה לב לא פחות
ולא יותר לפי שהתורה מתחלת בב' בראשית ומסיימת
בל ישראל

A large number of pages at the end are taken up entirely with combinations of letters of the א"ב.

The author's colophon (fol. 470*a*) is as follows:—

חסלת ספר יצירה ופירושו שבתי ב' אברהם החכם

והרופא^א . וכאשר קבלתי ממורי אבא ר' יהודה בן קלונימוס . וגם קבלתי ממורי הרב ר' יהודה חסיד בן רבנא ר' שמואל והוספתי לפרש בו גם אני הקטן אליעזר

Ela'zar of Worms, therefore, based his work on that of Sabbatai Donolo. This author is described on fol. 393a of the present MS. as a grandson(?) of Samuel ben Kalonymos (רבנא שמואל בן רבנא קלונימוס הזקן) (דר' שבתי דוני).

On the other MSS. of this Commentary see Steinschneider, Bodl. Cat., col. 918; L. Goldschmidt, *ספר יצירה*, p. 39.

The comments of Ela'zar of Worms printed in the Mantua edition and elsewhere are only brief excerpts from this Commentary. The complete work appeared at Przemyśl in 1889. On the whole subject see Steinschneider, "Magazin für die Wissenschaft des Judenthums," xix., p. 79 *sqq.*; Epstein, "Monatsschrift," no. 37, p. 75 *sqq.*

III. A number of סגולות, combinations of the אב, and an astrological section. Fol. 470b.

First heading:—

אלו הסגולות מצאתי כתובי פה ואיני יודע אם מן הספר הם או מאיזה ספר אחר וכתבתי גם אני כי טובים ונכודים הם בעזרת הצור

These סגולות, which consist of groups of letters, are efficacious among other objects, לקפיצת הדרך, לעשות שנאה, לאהבה.

The astrological section, which occupies foll. 472a—476a, is headed: † שמוש הנכל שצב, and contains (a) fourteen §§ (in two series of seven §§ each) on the connection, in each case, of twelve consecutive hours with

^a Sabbatai Donolo's חכמוני has been published at Florence in 1880 under the title: "Il commento di Sabbatai Donolo sul libro della creazione."

† *I.e.* חמה, נוגה, כוכב וכו'.

שבתי, מאדים, נוגה, לבנה, צדק, חמה, כוכב; (b) notes on the qualities and fortunes of persons born on each of six week-days; (c) a small piece headed: אילין יומייה דשב; לזיפק באורחא לידע מספר; (d) a piece headed: הכוכבים.

Beginning of (a):—

שעה א' כוכב לכל דבר יפה . שעה ב' לבנה להכניס את הכלה יפה

On fol. 476b, 477a is a poem beginning: אלהים בישראל גדול יהודך תשבנו צדקתך, followed by a list of the שמות הקרושים resulting from each line of the poem, and a prayer connected with the same.

Then follow (fol. 477b *sqq.*) several אלפא מן ספר, which, the scribe says, are not מספר אחר, רוזייה.

On fol. 480a:—

הא לך אלף ביתין אחרים וכמה דברים טובים . איני יודע מי המחבר

On foll. 480b, 481a are two short pieces, one bearing the title חכמת הדלעת, and the other beginning: עומר על . . . זשמואל המלאך (belonging, according to the heading, † לספר רוזייה הגדול הזה).

Foll. 481b—485b are occupied with short quotations from the פרקים דר' אליעזר, various (ספר רוזייה), and a piece beginning: השמים הם מקום המדע.

IV. ספר חכמת הנפש. Fol. 485b.

This is an elaborate philosophico-kabbalistic contemplation on the soul, her nature, and her destinies. It perhaps represents the high-watermark of a kabbalist's ethico-religious belief on this subject.

Heading:—

בשם יי' אלהי ישראל אתחיל לכתוב ספר חכמת הנפש

† Elias Levita apparently distinguished this *great* רוזייה ס' from a shorter form of it.

Prefixed to the work are the following lines (found by the scribe (בתחילת הספר) :—

אומר לך עליון זמר רנינותי
האל קראתיך טעם נגינותי

It will be noticed that the acrostic is אלעזר הקטן.

Beginning :—

ברכי נפשי את יי' וכל קרבי את שם קדשו הנפש
חייב לברך למי שבראה כי היא דומה לו בעניני
מראות שכינתו ובעניין הווייתו כי ממנו נופח רוח
מרוח ולא נתן נשמת רוח כי אם לבני אדם ...
והנשמה בקרום המוח תחנותה ומולכת כל הגוף
וממלאה כל האברים וכו'

The work consists of many paragraphs beginning הנפש, each dealing with some particular part of the subject.

Special headings (generally embracing a number of paragraphs) are : זהו ענין תחיית (fol. 494b); חכמת הנפש ורוח ונשמה (fol. 502a); ענין הנפש (fol. 505a); פתרון החלום (fol. 509b); ויצירתה (fol. 512a); ענין אנו (fol. 516a).

End (fol. 522b) :—

אמר ר' שמעון בן יוחי ראיתי בני עלייה והם מועטין
אם שנים הם אני ובני מהם וראה או בשאלת הלום
או בר' נחונייה בן הקנה

It might be interesting to compare the ideas advanced in this work with e.g. the elaborate doctrine of the ancient Egyptians on the soul, her parts, and her destiny.

V. An enquiry concerning the destiny of the soul after her separation from the body, addressed by Samuel b. Kalonymos the younger † to Ela'zar of Worms, preceded by

† Compare Babylonian Talmud, סוכה, fol. 45b. The quotation is evidently defective.

‡ See הגרן, iv. (Berdychev, 1903), p. 97. The qualification "the younger" is here adopted to distinguish him from the earlier Samuel b. Kalonymos named several times in the present MS.

a poem beginning: עלי ערש יצועי בתנומה, apparently also by Samuel b. Kalonymos. Fol. 522b.

Scribe's heading :—

אתחיל שאלת תשובה ששאל ר' שמואל בר' קלונימוס מן הרב ר' אליעזר המחבר זה הספר ובראש השאלה שיר נחמד מיתד וב' תנועו' ויתד וב' תנועו' ויתד ותנועה

Author's heading (fol. 523a) :—

שאל רבי שמואל בר' קלונימוס החרון ממני אלעזר הקטן

The שאלה (fol. 523b sqq.) begins as follows :—

עניי הדעת כיוני סמוכים לעד לעולם על כבוד
הענוה כענותונותן של הרב מוריני ר' אליעזר בן
הרב ר' יהודה
אהבירה מילין אשאלך והודיעני אם אחרי הפרד
הנשמה מן הגוף אם שומעת ורואה בכל צדדיה ובכל
צלעותיה כל סביבותיה כאשר בתחלה בטרם הובאה
אל הגוף

End :—

ומן השמים יוסיפו לך שנות חיים ואורך ימים ושלו
לך ולתורתך שלו שמואל בר' קלונימוס

VI. Another treatise on the soul (fol. 526a sqq.), which is, however, no doubt either an integral part of no. iv. or a later addition to it by the original author (*vide infra*).

The leaves of the MS. from which Elias Levita copied appear to have been in a state of great disorder. At the head of this part he wrote :—

נשלמה השאלה מר' שמואל זל' התשובה על
השאלה איני יודע אם היא כתובה פה אחר השאלה
או הוא דבר בפני עצמו כי כן מצאתי בהעתק
לפני ונל שאין זאת התשובה רק ספר בפני עצמו

In opposition to this opinion of the copyist, the suggestion may be made that the entire treatise on the soul (comprising parts iv. and vi.) was suggested to the author by the enquiry of Samuel ben Kalonymos, and that somehow the שאלה was by the

copyist found in the middle of the work.† It is possible, however, that Ela'zar of Worms received the enquiry whilst he was writing his treatise. There is, in fact, more in the second part that touches on the question proposed than in the first.‡ A decisive proof of the unity of the work is the fact that the lines given at the end of this part complete the acrostic begun in the lines at the head of no. IV. (*vide infra*).

The paragraphs of this section commence partly *הנשמה* and partly *הנפש*.

Beginning:—

הנשמה היא נר ונתלבתה מאש הכבוד נר נשמת אדם

Among the special portions may be mentioned: *סלם מצב* (fol. 559a); *חכמת הדמויות* (fol. 575b, but given in full fol. 594b sqq.); *דיני מתים* (fol. 579a); *עומק מעשה* (fol. 580b); *הנשמה ודימוי מעלה והעולם הבא* (fol. 589a).

On fol. 583a begins a long passage representing the 7th *שער* of Abraham ibn Ezra *יסוד מורא*, but here headed:—

מצאתי בשערי המצות שתקן רבי אברהם החווה §

The section begins *שיש לבך להתבונן*, as in the printed text of the *יסוד מורא*, but there are many variations, besides additional remarks at the end (conclusion: *אמר ר' ישמעאל: כל היודע שיעורו של יוצר בראשית... ואני ועקיבה (ערבים בדבר)*).

† Compare the copyist's remark at the beginning of no. III.

‡ In the printed edition (*ספר חכמת הנפש לאחד*) (Lemberg, 1876), made from another MS., which has somehow been omitted in several Bibliographies, the *שאלה* of Samuel b. Kalonymos is also placed between the two parts. It may here be remarked that there is much difference between the present MS. and the printed text in the opening and closing sections.

§ See Zunz, *Literaturg. der Syn. Poesie*, pp. 490-91. The title *החווה* belongs, strictly speaking, to another Abraham.

Subscription: *עד כאן דברי החווה* (fol. 588a).

The work concludes with a kind of summary consisting of a series of sentences beginning *הנשמה יחידה בנוף וכו'* (the heading of this portion begins:—

ענין הנשמה איך היא דומה לכבוד ית'

At the end (fol. 600b):—

חזק אלעזר הקטן

וזה השיר † חברו המחבר לחתום בו שם אביו ברת' כי כבר כתב לעיל שמו אלעזר הקטן ועתה בשיר ב' הבתים הראשונים רת' בן הרב רבי יהודה חזק ודוק ותמצא

בְּרֵאשׁ	נְשָׁמָה הִיא	רוּאָה	בְּעֵין רוּחַ
בְּלֵב	יִצִירְתָּהּ	יֹד הָרוּחַ	זוֹרוּחַ
דְּמוּי (?)	הֲלֹא חִיָּה	זָכָה	קְדוּשָׁתָהּ
נִפְשֵׁי	תִּבְרַכְךָ	בְּקֶר	כַּחֲדָשֶׁת
רוּחֵי	וּנְשָׁמָתִי	יֹאמְרוּ	זְמִירוֹתֵי
שִׁבְחָהּ	וְהַלֵּל רוּן	בִּיצוּר	וּשְׁירוֹתֵי
יוֹמָם	וְגַם לַיְלָה	רַנֵּעַ	וְעוֹנוֹתֵי
אוֹמֵר	לֵךְ עֲלִיּוֹן	זֹמֵר	רְנִינוֹתַי †

חזק

Then follows the scribe's colophon:—

אמר המתנצל הכותב הספר הזה אל יאשימני אדם כאשר ימצא בספר הזה טעותים עד אין חקר כי הנני נשבע ביוצרי כי כפל כפלי כפלים היו בהעתק אשר לפני ואני תקנתי מהם הרבה והרבה ולפעמים הנחתי כקים פנוי מתיבה אחת או שתיים כאשר לא הבנתי כיה ענין התיבה ההיא וכתבתי הספר הזה לאחד כחסיד אומות העולם איש תם וישר מכהני במות שנמו אנושמינו שמו אדון זידינו ראש וקצין על כל כהני הבמות הנזכרי אשר בכל מדינות ארץ הנוצרים השם יזכהו להנות בו ולהבין מה שכתוב בו ובשאר ספירי ספריו אשר קנה והכתוב והוציא ממון רב ועוד ידו נפוייה להוציא ממון עד שיהיו לו כל הספרים הנמצאי אצלינו והשלמתי הספר הקדוש הזה היום יום ד' שהוא יום הושענא רבא רעו אשר

† These lines are not found in the printed edition, but they are reproduced (with punctuation) in the "Literaturblatt des Orients," 1847, p. 343.

‡ It will be seen that the last line is the same as the first of the two lines at the head of no. IV.

ראיתי בו ראשי בעל הלבנה ברוך יי' כי מובטח אני
שלא אמות השנה הזאת י נאם הסופר אליהו בר'
אשר הלוי אשכנזי המדקדק

The number רע"ו (276 A.M.) is in the MS. outside the line and in red. It was perhaps added by the scribe after he had finished the colophon.

The Latin notes that are here and there found on the margin of the MS. may have been made by Cardinal Aegidio, the first owner.

The last page, containing the greater part of the colophon, has been reproduced in the Oriental Series of the Palaeographical Society (Pl. lxxix.).

738.

Or. 2782.—Paper, about $8\frac{3}{4}$ in. by 5, consisting of 185 leaves, with 28 lines to a page. The quires, which are marked by catchwords, have mostly 12 leaves each. Two leaves are missing after fol. 10, and one leaf is wanting after foll. 21 and 31 respectively. Greek square Rabbinic writing; dated Nicopoli, Marheshwan 25, A.M. 5161 (A.D. 1400).

אוצר הכבוד of Todros ben Joseph Abu 'l-'Afa hal-Levi.

Compare no. 742, II. (Or. 62, where further references are given) and the printed edition.

The text is not preceded here by either the *הקדמה* or verses. Nor is there a table of contents or a division into numbered paragraphs. But the present MS. contains, besides the tractates preserved in Or. 62, also פרק המוכר את הספינה†, קידושין, גיטין, כתובות (fol. 180*b*).

The text is often corrupt.

† See Cat. Neubauer, no. 1599, which also contains this פרק (בתרא, v.).

The colophon (fol. 185*b*) is as follows:—

נשלם ספר הנקרא אוצר הכבוד בשנת ה'קס"א
ביום ב' בכ"ה ימים לחודש מרחשון למניין שאנו רגילים
למנות פה בקהל נקופולי וכתבתיו לכבוד הרב רבנא
ר שמעון והשם יזכנו להנות בו הוא ובניו ובני בניו
עד סוף כל הדורות ויבורך בברכה שניתנה לישראל
בלי תנאי אמן ואמן . . .

739.

Add. 27,076.—Paper, about $9\frac{1}{4}$ in. by $6\frac{7}{8}$, consisting of 68 leaves (including the fly-leaf at the beginning). There are 30 lines to a page in foll. 2—62 (written in Italian Rabbinic character), and 25 to 31 lines in foll. 63—68 (Italian cursive). Sixteenth century. [ALM. COLL., no. 181.]

It contains:—

I. טעמי המצות 'ס of Menaḥem Recanati. Fol. 2*a*.

See no. 743, v. (Add. 16,407, where also the importance of this work for the early history of the זוהר is touched upon). The text given here contains the additions described under the number just mentioned, but not the index of the מצות at the beginning.

II. פי' ברכת המזון על דרך הקבלה לפי מה רות שמבואר במדרש רות. Fol. 53*a*.

This is the Hebraized form of a portion of זוהר חרש as contained in the מדרש רות. See Add. 16,407, vi., which contains the same short text.

III. ספר כתר שש טוב of Abraham of Cologne, a disciple of Ela'zar of Worms. Fol. 57*a*.

Compare the printed editions (Jellinek, גנוי חכמת הקבלה, iv., Amsterdam, 1810; also ליקושים כרב האי גאון וכו' in מאמר פלוני אלכוני, 1798. The MS. has a number of marginal additions in the original hand.

After the usual ending there is here an additional passage beginning: פירוש יהוה ויהוה ויהוה

אחר במלוי תיבות יוד הרי וד הא הרי א ויו וכו' and concluding: ויום שהוקם המשכן נטל עשר עטרות והשרה קבה שכנתו עליו ולבש עשר לבושים האמורים בה מלך גאות (גאת MS.) לבש לבש ה' עזו התאזר הוד והדר לבשת

Then: נשלם הספר תהלה לנותן אמרי שפר.

IV. The *שאלות ותשובות* on the ten *ספירות*, &c., usually ascribed to Azriel b. Solomon, followed by a commentary on the work. Fol. 63b.

Compare the printed text prefixed to Meir b. Gabbai's *אמונה דרך* (ed. Goldberg, Berlin, 1850), and examine the references to it found in Meir b. Gabbai's own work. The text printed in *מרב האי גאון וכו'* begins with the fifth question.

The tract consists of two sets of answers, the second series (no. 12 *sqq.*, both in the present MS. and in the text edited by Goldberg) dealing with the Scriptural and Talmudical proofs for the propositions established in the first series.

The subscription at the end of the text (fol. 66b) is as follows:—

עב לשון החכם הגדול ר' אליעזר זל שקבל מפי הרב רבינו הגדול הרמב"ן ז' תם ונשלם וכו'

In Add. 27,173, fol. 21a [“Miscellaneous” section], however, Azriel is clearly named as the author. May it be that the second series of answers is by R. Eliezer,† whilst the first is by Azriel?

The Commentary (fol. 66b *sqq.*) first gives the first question (regarding the existence of a *מנהיג*) and then proceeds to treat on the second and following questions and answers, breaking off with a brief remark on the fifteenth.

† The scribe may have meant Ela'zar of Worms, who, however, could hardly be said to have received from Ramban, a later contemporary.

Beginning (omitting the first question):—

פי לשאלה השנית לספירות שאומ' מי יכריחני להאמין עד אין סוף • פי להאמין כפי' אמונתך באין סוף רל בעלה שאין לה סוף ואין ראשית

At the end:—

תמו השאלות הראשונות של ית וסימן בה סיני בקדש

The term *השאלות הראשונות* points to the existence (in the mind of the scribe, at any rate) of another series of *שאלות*, though the Commentary itself, as has been mentioned, continues its remarks into a part of the second series mentioned in the description of the text.

On the last page is a long note by the scribe beginning:—

ומה שעלה בידנו מן החבור הזה כי המחבר משך השואל מאמרותיו הרעות אשר היו [היו] הקדמות והטבע והמקרים וכו'

He further on explains that the commentary on the first question was missing in the MS. from which he copied, and adds two expositions of it from another source.

At the end:—

ברוך העוזר והסומך • חמעוזר והתומך • תם ונשלם • תל

Owner's entry on fol. 2a:—

הגיע לחלק כויכאל אלישע ממודי יצו

Censors' entries (fol. 68b):—

1. Visto per me fr. Renatto da Mod^a, 1626.
2. Camillo Jagel, 1613.
3. Fra. Gir. da Durallano, 1641(?).

740.

Add. 11,416.—Paper, about 11½ in. by 8, consisting of 206 leaves. In foll. 13—205 the pages are (with the exception of foll. 119b—122a) divided into two columns, with 31 to 35 lines to a full column. The MS. has been several times foliated. In 1576 (*vide infra*)

the leaves now numbered 13—205 were marked 1—192 (the number 137 being repeated). In agreement with it is the apparently somewhat later foliation in red ink in the middle of the lower margin of the pages. Much later is the enumeration 1—206 counted backwards like the leaves of a western book, on account of the Latin portions (to be described lower down) at the beginning and the end (foll. 1—12 and 206 of the foliation made at the B.M. in 1872). German Rabbinic writing of the fifteenth century.

גנת אנו of Joseph b. Abraham Giḳaṭilia. See the printed editions.

On fol. 12*a* (in a large unformed hand): גנת אנו. Hortus Nucis.

The author's place of abode is here given as קצה הנבול קשתילה במדינת סאלם (see Steinschneider, Bodl. Cat., coll. 1461-2).

Notes (mostly in Latin, but occasionally in Hebrew) are here and there found in the margin. The subjects treated in the text are sometimes indicated in these notes, thus on the upper margin of fol. 26*b*: "Creans Malum"; "Michael" in the right-hand upper corner of fol. 38*b*; מקום on the lower margin of fol. 152*b*.

The MS. derives some special interest from its connection with the career of Johannes Reuchlin.

On fol. 206*a* (formerly marked 1) is an entry (evidently in Reuchlin's handwriting) showing that the MS. was presented in 1495 by Johannes Dalburg (or Dalberg), Bishop of Worms, to his friend Johannes Reuchlin.

The entry is as follows:—

Joseph Minor: † In libro qui dicitur Hortus Nucum: Hic datus est dono: Joanni Reuchlin

† Thus mistakenly treating the word אמר הקטן in יוסף הקטן at the beginning of the work as part of the name.

phorcensi: a Reveren^o Domino Joanne Camerario Dalburgio Epō Vangionū. Quem quidem librū Cabalisticū ipse sumo conatu ab excellentiss^o Wormatiensis synagogae Magistro Jeshac† Natione Rútlingen. vix tandem impetravit ut amicū suū prefatum exhilararet artis Cabalisticæ avidissimū. Materia libri est Schemhamaphóras. ‡ Dat̄ et Recept̄. III. nōn. Aprīl. Anno MCCCCLXXXV^{to}. Regnante Maximo Aemiliano et Imperij Comitā Vormaciæ agente. § Presentibus Electoribus caeterisq; principibus atq; Regni statibus.

Foll. 11—1 (formerly marked 196—206) contain a number of Latin pieces in the following order:—

1. A Latin translation of the ספר יצירה, foll. 11*b*—8*a*.

Heading: Liber Abraham de Creatione Cabalisticus. Successive filijs ore traditus. Hinc jam rebus Israel inclinatis ne deficeret per sapientes hierusalem arcanis et profundissimis sensibus Irlis (*i.e.* literis) commendatus. per Mgm̄ Isaac translatus Romae. ||

At the end: Romae translatus Anno 1488.

This translation was printed in "Artis Cabalisticæ . . . tom. i." (pp. 869—872). Edited by J. Pistorius in 1587; but the name of the translator, as also the date and place of translation given at the end, have been omitted in the edition.

† So probably (=יצחק). The second letter is, however, not clear, and might be an *o*; or the name may have to be read as Ishac only.

‡ Rather wide of the mark. The first part does, however, treat on divine names.

§ Reuchlin himself attended the famous Diet of Worms, though he was not present at its earlier stages. See L. Geiger, Reuchlin, sein Leben u. seine Werke, pp. 38-9.

|| The sentence beginning per Mgm̄ has been inked over, but can be clearly read. It is also given in pencil underneath.

2. A letter headed: "Joannes Tritemius Abbas Spanhamensis Arnaldo Bostio. S. et sincerā in Dnō caritatem," and dated (at the end): "Anno Dnī MCCCCXCIX. [1499]," foll. 7a—5b.

Beginning: "Diu fateor optime Bostisilui."

This letter, which contains an account of Tritemius' Steganographia, is not included in the collection of his letters, published in 1536 (Joannes Tritemii Abbatis Spanhamensis Epistolarum familiarium libri duo, &c.).

3. A letter headed: "Ad Episcopū Verdunē in Gallijs . . .," foll. 4b—3b.

Beginning: "Homo novus Lugduni est qui veterum hebraeorum occultatā et omnimodam ut ipse idem assertor est . . . scientiam . . . audet improbare."

4. An extract headed: "Ex Epistola Italici," fol. 3a.

Beginning: "Unde quōdoq; oportet verba diaboli interpretari per contrariū."

5. Two extracts from Reuchlin's "De Arte Cabalistica" relating to the *גנת אנה*, foll. 2a—1b.

Heading of the first extract: "Johannis Reuchlini Capnionis Phorcensis de hac Cabala judiciū ex primo ejus De Arte Cabalistica libro."

Beginning: "Hac Tenus quidem rei meae familiaris penuriam chartaceam."

Heading of the second extract: "Idem libro de Arte Cabalistica tertio. pag. 836(?)."

Beginning: "Artem hanc rebus constare tribus peritiorum opinio est."

The Hebrew words are represented by blanks in these extracts.

On fol. 12a is a note in French, signed *R* (*i.e.*, according to a pencil note below, A. A. Renouard, of Paris), stating that nos. 1—4,

and the entry on fol. 206a, are in the handwriting of Reuchlin, and that no. 5 is rather later. M. Renouard says that he had compared the writing of the leaves in question with an undoubted autograph of Reuchlin's.

A further comparison with Reuchlin's writing would seem to be necessary. The writing on fol. 206a may, from the nature of the case, be assumed to be Reuchlin's. That entry was written out slowly and in a formal hand. Nos. 1—4, if written by Reuchlin, would be in his ordinary less formal writing. The Hebrew words at the beginning of no. 1 (*יה*, *צבאות*, and *ספר ספיר*) are, however, in a well-practised Italian Rabbinic hand of the period; and it does not look as if these words were put in after the Latin had been written out.

No. 5 is probably a good deal later than nos. 1—4.

The entry relating to the earliest foliation of the MS. (*vide supra*) is found on fol. 12b, and is as follows: "Hucusq; sūt folia centum nonoginta duo numerata 27 Aprilis An: 1576. Sequuntur novē folia latinè scripta."

When this note was made, the leaves now numbered foll. 1—2 did not, therefore, form part of the MS.

On fol. 205a (formerly 192): "Hoc est ultimū foliorum hujus libri manu mea signata."

On the verso of the same leaf a printed coat of arms (apparently of a former owner) has subsequently been affixed, with the following inscription underneath:—

"Otto Gereon de Gutmannis ex Sobernheim, Archiepūs Cyrenens: S. S: Theologiae Doctor, Ser^{mi} et Rev^{mi} Dnī Archiepī Colonien: S: R: J: Princ: Electoris, Bavariae Ducis, etc.: Suffraganeus et Consiliarius, Metropol: Colonien: et Archidiaconalium B: M: V: ad gradus, et S. Martini Embric: Eccl: Respective Praeposit⁹ Decan⁹, Presbyter, Canonic:

Capitular: et Archidiac. Ultraiect: Tremon: et Hammon: A° 1624.”

A seal is affixed to the left-hand lower corner on the recto of the same leaf, and also on the lower margin of fol. 13a.

741.

Add. 27,114.—Paper, about 8½ in. by 6, consisting of 189 leaves, with 22 to 26 lines to a page. Much stained and mutilated, only a small number of leaves being preserved intact. Oriental Rabbinic writing in different hands. Dated A.M. 5263 (A.D. 1503).

[ALM. COLL., 221.]

גנת אנו of Joseph b. Abraham Gikāṭilia, carelessly copied from a very defective MS. A number of readings have been subsequently corrected, and there are also additions in the margin.

The MS. is, however, interesting on account of its preface, the contents of foll. 1—2 and ll. 1—6 of fol. 3a being found neither in the printed text nor in other Museum MSS.

The poem at the beginning consists of nine (now mutilated) lines (if indeed nothing is missing before these), the last half-line being: אמר המחבר · שמעו : ויין הטוב וסלת הנקייה כי ננידים אדבר וכו'.

From fol. 3a, l. 7 onwards the MS. continues (with variations) as the usual text (אני יוסף בר' אברהם ניקאטיליא וכו'). The author's place of abode is given as מדינת סאלי (see the reference in the preceding number).

Among the notes relating to the defective condition of the MS. from which the present copy was made are the following:—

Fol. 71a:—

חסירין כן החלק הזה שני שערים שער השם ושער הצבאות אינם כתובים בספר שהעתקתי

Fol. 102a:—

הסר מכאן כמו שני דפין · כך מצאתי בהעתקה השם ימלא חסרונם

Among the other omissions is the first שער of part III. (though not noticed by the scribe), fol. 175b beginning: שער הבנין.

The scribe's colophon (fol. 189b) is as follows:—

השלמתי העתקת הספר הזה בחמישי בשבת ט' ימים לחדש טבת שנת קומה י" למוחתיך אתה וארון עמיד לפרט האלף הששי אני הצעיר הקטן הצעיר במשפחתי שלמה בר' יעקב אלמליח הש' ית' בה' יקרב משיח צדקיני במהרה בימינו וישב אותנו בקרוב לארצנו כתי' בפרשת אעלך גם עלה ··

On the lower part of fol. 175a (end of part II.) the scribe wrote: מכתב הצעיר הקטן, but he made no sufficient attempt to fill in the name in the quasi-ornamental design.

742.

Or. 62.—Paper, about 12 in. by 8, consisting of 251 leaves. There are, with few exceptions, two columns to a page, with generally 32 to 35 lines to a column. The quires, as indicated by the catchwords, consist mostly of 12 leaves each. There is a Hebrew foliation down to fol. 142, the first number preserved being נט on fol. 2, thus showing that the first fifty-seven leaves are missing. The MS. is also imperfect at the end, and a number of leaves are stained, torn, or worm-eaten. German Rabbinic writing of the fifteenth to sixteenth century.

I. The greater part of Joseph ben Abraham Gikāṭilia's גנת אנו. Fol. 1a.

First extant words: שער בהודעת העשירית: (חלק ב' שער) שדון סוד החלקי.

† So apparently. The entry is written in a kind of ornamented letters.

Several of the leaves are misplaced, the proper order (as indicated in almost every case by later notes at the bottom of the pages) being foll. 1—18, 20—23, 19, 24—39, 41, 40, 43—141. Fol. 42 is a duplicate of fol. 44 and the first seven lines of fol. 45a, col. 1.†

The text is often carelessly written, and corrections and additions in later writing are in a number of instances given in the margin.

Appended to this work (foll. 142a—143b) is a piece beginning:—

שאלת מוכני ידך נפשי להודיע ענין מה שארזל *
ראוי היתה בת שבע לרוד מששת ימי בראשית

End:—

ומה שאמרו כל הנושא לשום ממוק לשום נוי חדש
נכנס וחדש יוצא וחדש אוכלתו ומה שאמר בה בגדו
כי בנים זרים ילדו ושאר ההלכות שאמ' בתלמוד
בענין הזיווגים כלם יתבאר לפניך מן הפירושים האלה

The explanation of a case like that of David and Bath-Sheba is here found in the fact that persons sometimes marry who are not fitted for each other. In such cases a subsequent marriage may be the really true one.

On fol. 144 (by a later hand) the principal contents of the work are referred to the folios dealing with them.

II. אוצר הכבוד of Todros ben Joseph Abn'l-'Afia, containing mystical expositions of Agadic passages in the Babylonian Talmud. Fol. 145a.

Foll. 145a—156b give a complete table of contents (in the hand of the original scribe)

† The Hebrew foliation answers, however, to the present irregular order of the leaves. The number נפ has been omitted.

* Sanhedrin, fol. 107a.

^b Comp. Kiddushin, fol. 70a.

which shows that besides the tractates to be enumerated below, the MS. originally contained כתובות, גיטין, and קידושין. The entire number of smaller sections is given as 496, but there are occasional slips in the enumeration (the numbers קג—קא e.g. are omitted both in the table of contents and in the later numbers accompanying the text).

On fol. 156b, col. 2, is a brief set of lines beginning: קדמוני אשר היו לפני סליק, followed by the title: ספר אוצר הכבוד.

The poem beginning דלתיו ננעלו אוצר comes next. Then אר' יצחק וכו' followed by טודרוס בן יוסף דברים וכו'. The acrostic טעמי דברים וכו' is, however, spoiled by the reading סוד פלאות instead of סוד סודותינו. Compare the printed text (Nowydwor, 1808) and Neubauer, Bodl. Cat., no. 1599.

The text begins on fol. 157b, and contains the following parts: ברכות, fol. 180a; תענית, fol. 193a; חגיגה, fol. 199a; מגילה, fol. 205a; ראש השנה, fol. 216b; סוכה, fol. 224a; עירובין, fol. 229a; חולין, fol. 234b; פסחים, fol. 240a; יבמות, fol. 242a; סוטה, fol. 248a (last extant words: אל תסתפק בזה וכבר in § 447, פרק אלו נאמרין).

The printed edition only contains ברכות, תענית, מגילה, ראש השנה, חגיגה, פסחים, שבת, and סוכה. Compare Neubauer, *op. cit.*, nos. 1599, &c., and see the B. M. MS., Or. 2782 [Cat. no. 738].

For references to the literature on the subject see Steinschneider, Bodl. Cat., coll. 2678-9; H. J. Michael, אור החיים, pp. 428-9.

The wording of the text differs pretty frequently from the printed edition, but it is carelessly written at times.

743.

Add. 16,407.—Vellum, about 8½ in. by 6, consisting in its present form of 135 leaves, but (as shown by the earlier foliation now

beginning with 7) having originally contained 141 leaves. There are generally 40 lines to a page. Most of the quires contain 10 leaves each. There are in the greater part of the MS. catchwords from folio to folio, but at the end of quires these are sometimes distinguished by special marks. Italian Rabbinic writing, in different hands, of the fifteenth century. The leaves have been too closely cut.

[REZZI COLLECTION, acquired Jan. 1847.]

It contains the following collection of works:—

I. **שערי צדק** of Joseph ben Abraham Gikaḥilia. Fol. 1a. See the printed editions (Riva di Trento, 1561; Cremona, 1561; and Korzec, 1785).

The heading is:—

בשם יי' אלהי העולם אתחיל חבור שערי צדק
שחבר החכם והנבון מרנא ורננא רבי' יוסף בן
יגדל' בן כבוד החכם המובהק ר' אברהם ז"ל

The Latin title: "Porta Justitiae" is written twice on the upper margin.

The text should be compared with the printed editions. There are a number of additions and corrections in the margin.

At the end the scribe wrote:—

בְּרַחֵם לֵבָא בְּנֵלְךְ וְאֵעִי
נְשַׁלֵּם עַלֵּי יְדֵי אֵיל הָאֵם
הָלֵךְ כְּבוֹדֵךְ יי'

The words **איל תם** evidently allude to the scribe's name **יצחק** (*vide infra*). תהלה=תל'ח. לאל די

II. **ספר הבהיר**, attributed (though not in the present MS.) to Rabbi Nehunyah ben haḳ-Kānēh. Fol. 40a.

There are a number of corrections and additions in the margin; compare the printed editions.

The MS. ends:—

וקצץ רגליו של נחש ואיררו מכל היה ומכל בהמה
ופקד עליו שיהיה מפשיט ערו אחת לשבע שנים

Jellinek (*Beiträge zur Geschichte der Kabbalah*, i. 72—4) concluded the comparatively late date of the work (though in any case much prior to the **זהר**) from the explanation (near the end) of the term **יצירה** as being **לישנא דאסיפה**, this sense of **יצירה** having so far only been traced back to the time of Isaac Israeli (tenth century). The argument is, however, very considerably weakened by the fact that Isaac Israeli distinctly says in connection with this point: **כבר נחלקו המפרשים** (see *Literaturbl. des Orients*, 1850, col. 168; S. Sachs, *התחיה*, i., 40).

As compared to the **ספר אצילות** (which some hold to be Geonic, but which Jellinek †—on insufficient grounds, as it seems—assigns to Jacob Nazir, of the twelfth century) the **ס' הבהיר** develops a much more primitive form of the ten **ספירות** than is given in the work just named.‡

III. **מדרש רות**, as incorporated in **זהר חדש**. Fol. 50b.

A comparison of the text with Add. 27,009, II. [Cat. no. 751] shows that both MSS. go back to the same form of the original. The part omitted in Add. 27,009, fol. 95a (see the description of that MS.) is also omitted here, though without any indication of a break, and compare also *e.g.* fol. 59b in the present MS. with fol. 82a in Add. 27,009. A comparison of this form of the text with the printed editions might be useful.

† Originally **דבר** and corrected in the margin into **רבי**.

‡ In the margin: **ס'א ניקטל**.

† *יגנוי חכמת הקבלה*, German part, p. 5.

‡ See, however, Neubauer, *J. Q. R.*, iv., 357 *sqq.*

As no leaves are missing in the present copy, the end as well as the part wanting after fol. 75 in the other Museum MS. named are found here. There are also marginal notes, including some few in Latin.

There is no indication either here or in Add. 27,009 that the Midrash originally formed part of the *Zohar*. The evidence of the MSS. as to this and other parts incorporated in the *Zohar* is conflicting.

IV. The *פירוש התפלות* described under Add. 27,009, i. (where also some variant readings from the present MS. are given). Fol. 71*a*.

There is here neither scribe's nor author's heading; but there is the Latin title: "Expositio orationum p Cabala."

The *עגולים* are in their proper places in the introductory parts of the treatise. No *תפלת הייחוד* follows the work.

V. [*ספר טעמי המצות*], *i.e.* the Commentary of Menahem Recanati on the Commandments. Fol. 100*a*.

Foll. 100*a*—101*a* contain (in an Italian Rabbinic hand finer than the rest) an index of the *מצות* dealt with, the number being 102. At the head of this index is the following (in a smaller hand):—

אילו הם סימנים מן תרי"ג מצות שחברם הו' מנחם
ז'להה† על דרך נגלה ונסתר ולפעמים במצוה אחת
כלל בה הרבה מצות שכולם הם טעם אחד כמו
שאתה רואה כתב' הנה

The text dealing with the Commandments (fol. 102*a* to about the middle of fol. 121*b*) should be compared with the printed editions (Constantinople, 1544; Basle, 1581; Amsterdam, 1708). A number of passages have been added in the margin, and there are also some marginal Latin notes.

The heading (fol. 102*a*, in a smaller later hand) is: זה הפירוש מן המצוות חברו הו' מנחם

† Written over the line.

בריקנמי עה מע זלדה. Over this: "Expō preceptorum Recanaten."

On the bearing of the titles of the *Zohar* (*זהר הגדול* and *זהר המופלא*) found here see Jellinek, *Beiträge*, I., pp. 22-3, and compare Landauer, *Literaturblatt des Orients*, 1845, pp. 195, 326 (note 4). A complete comparison of the passages concerned with the *Zohar* is still a desideratum, the additions noted below also containing several such references.

At the end of the Commandments (fol. 121*b*) the MS. has:—

והנה נשלמו כל המצות הצריכים ביאור לבר
המצות אשר טעמם מבואר בכתב והאחת מובנת
מתוך חבירה ונס הרבה ממצות לא תעשה טעמם
מבואר במצות עשה וידעתי כי יש אנשים אחרים
שיהפאו על המצות כוונות זרות וכל העמים ילכו איש
בשם אלהיו ואנחנו נלך בשם יי' אלהינו עולם ועד י

Then follow the additions (down to fol. 131*b*), which are not contained in the printed text.

Beginning of additions:—

ועתה הבן מה שמצאתי בסו' הגדול בענין המצות
בלשון הזה: תאנא בגולגולתא דרישא תליין אלף
אלפי ריבוא וריבוא רבון קוצי דשערי וכו'

Lower down on the same page:—

ומאחר שדברנו במה שיש דיי בענין המצות
צריכים אנו לבאר עניינים אחרים אשר בעבורם
הייתה כוונת עשיית הספר הזה

The *עניינים אחרים* treated are the relation between *קיום המצות* and man's approach to the Deity, the unity of God and His relation to the ten *ספירות*, &c.

The following quotations may be given.

Fol. 122*b*:—

והוא ז' בעל החינוך סתר זה ואמ' כי הבורא אינו
עושה רעה לאדם אלא בהסתרת פנים ואו הוא
מונח תחת המקרה ... ועל דברי הרב ז' יש לתמוה
מאד וכו'

Fol. 123*b*:—

ואם הם (ספירות) הבורא ממש היאך נשים חלוק בפעולת הבורא ית' והרבה חפשתי ודקדקתי ולא מצאתי שום חכם שדיבר בזה כלל אלא ה' אשר זל* ולעולם לא מצאתי תירוץ בקושיא זו אלא בכה שכתבתי למעלה בעניין הספירות ואצילותם

Fol. 125*b*:—

ומצאתי סייע לדבריי בעניין המדות והספירות ממה שמצאתי כתו' לאחד מן הגדולים בלשון הזה י ומה שהספירה ראשונה נקראת אויר קדמון לא נקראת כך מפני שהיא קדמונית כי אין קדמון ואין ראשון † אלא הקב"ה וכו' אילו דבריו זל אך תיקנתי בעניין האצילות מה שכתבתי למעלה

Fol. 129*a*:—

ועתה אדבר בעניין התפלה וכוונתה מעט מזער י דע כי רוב ענייני התפלות והשבחות נכללות באילו השלשה שהם ייחוד קדושה וברכה

Fol. 130*a*:—

וכך מצאתי בזה ‡ בלשון הזה י וברוא דקרנא כד סליק כולא ואתקשר דא בדא כדון קיימי כולרו בסליקו ומחשבה אתער באין סוף ההוא נהירו דנהיר מיניה מחשבה עילאה דלא ידע איהי בה כלל איקרי אין . . . ונראה לי להוכיח מכאן כי עדיין יש דבר נעלם להשפיע לכולם והיא עילת העלות וסבת הסבות . . . שאמ' כאן ומחשבה אתער באין סוף וידוע הוא כי הספירה הראשונה נקראת מחשבה ואמ' כי קבלתה היא מאין סוף אם כן עלת העלות הנקרא אין סוף משפיע לספירה הראשונה הנקראת מחשבה כאשר ביארנו י וגם כוונת הר"מ בנז"ל נראה לי שהיתה כך באומ' בפ' ספר יצירה במשנה הראשונה בלשון הזה י בשלשים ושתים נתיבות י פי' הוא זל וזה לשונו בספר בבית רמון אין סוף כי בכה מציאות אין סוף מציאות רוח מעלה שממנו אצילות חכמה וכו' §

* I.e. Asher b. David הראב"ד.

† is added in the margin.

‡ I.e. בזהר הכופלא or בזהר הגדול.

§ See the Commentary ascribed to Ramban, printed e.g. in the Mantua edition of the זוהר, 1562. The quotation by Recanati proves an early date of composition.

Among the authorities referred to are also Azriel (fol. 127*b*), R. Yehudah and Ela'zar of Worms (fol. 124*b*). The מדרש רות is laid under contribution, and the תפלת ר' נחוניא בן הקנה is considered (fol. 125*a*). The מורה הנבוכים is referred to on fol. 130*a*.

The treatise ends:—

וגם אין ראוי לו לאדם להתעסק בהם אלא בעת שמחה שלא ישרידוהו הבלי הזמן וכבר הוזהרתך במה שידעתי והשם ברחמי יגלה לנו סודותיו ויראנו נפלאות מתורתו ויזכינו למה שכתוב אשפוך רוחי על כל בשר ונבאו בניכם ובנותיכם אמן

VI. An exposition of ברכת המזון in accordance with that given in מדרש רות. Fol. 131*b*.

This part is a Hebraized form (with considerable modifications at the end) of a portion contained in Aramaic in no. III. of the present MS. (q.v.).

It treats on the עשרה דברים connected with סעודה, followed by a few remarks on the beginning of המזון.

Heading:—

זהו פי' ברכת המזון על דרך הקבלה לפי מה שניבואר במדרש רות

End:—

ביעבור כי כוס של ברכה הוא כנגד מדת דוד עליו השלום ועל כן אמר כוס ישועות אשא ובשם יי אקרא

The scribe's colophon, which follows this part (fol. 133*a*) reads:—

זה הספר כתבתיו אני יצחק הצעיר מצעירי התלמידים בכ"מ יעקב צרפתי זל"ה וכתבתיהו באנקונא דהיינו השערי צדק והבהיר וקצת מדרש רות י הקצת האחר † והפירוש מהתפלות כתבם לי ר' נתנאל צבע מע' סוברינו שהיה דר באנקונא י

† The handwriting of the second scribe begins on fol. 57*b* and continues to fol. 99*b* (end of part iv.). It has already been remarked that foll. 100*a*—101*a* are in a third hand.

אמנם הפירוש המצות שהברם הר' מנחם מדיקנמי
וְלֵהָהָ שְׁחִבְרָם עַל דְּרַךְ הַנְּסֻתָר נִסְ פִּי בְרַכַּת הַמְּזֻזָן
עַל דְּרַךְ נְסֻתָר כְּתֻבְתִּים אֲנִי יִצְחָק הַנּוֹ' בַּעֲבוּרֵי
וּבַעֲבוּר זִרְעֵי וְכוּ'

Then follows (VII.) a piece entitled ייחוד
נאה, in the same handwriting as the colophon,
&c.

Beginning: יי' אחד ושמו אחד · אספרה כל · נפלאותיך
the author's name (as indicated in acrostic) being Joseph ben Abraham ibn Waḳḳār. See Zunz, *Literaturgeschichte der Synagogalen Poesie*, p. 503.

On fol. 135*a* is a note recording Kimḥi's explanation of Isaiah xlix. 12.

744.

Or. 5403.—Paper and vellum, about 7¼ in. by 4¾, consisting of 112 leaves, with 25 to 28 lines to a page. Italian Rabbinic writing of apparently the fourteenth to fifteenth century. Imperfect. Fol. 59 is mutilated, and some other leaves are slightly damaged.

The greater part of Joseph b. Abraham Gikāṭilia's שְׁעָרֵי אֹרֵהָ. See the printed editions, and also Harley 5510, i. [Cat. no. 754], &c.

First extant words: פועלת ונומרת אותו (in השם הראשון; about the middle of col. 2, fol. 5*b*, in edit. Riva di Trento, 1561).

Last words: [יי'] וסוד אשרי איש ירא (in השם התשיעי, col. 2, fol. 5*a* in the same edition).

745.

Add. 17,807.—Vellum, about 8 in. by 5¾, consisting of 45 leaves, with 33 lines to a page. The first 70 leaves of the original MS. are missing, and 52 other leaves are wanting after fol. 8. The extant catchwords

and signatures (*e.g.* foll. 18*b*, 19*a*, 28*b*) show that the gatherings consist of 10 leaves each. Italian Rabbinic writing of apparently the fourteenth century.

It contains:—

I. Two fragments of Joseph b. Abraham Gikāṭilia's שְׁעָרֵי אֹרֵהָ (Hebrew foliation: † קלג—קל, עה—עא).

Compare the printed editions and no. 754, i., &c.

First extant words: השמוכים לשם אהיה (ed. Mantua, 1561, 3*a*, 3rd line from bottom). End of the first fragment (fol. 8*b*): כי קהל ישראל הם (ed. Mantua, 2*a*, 2nd line from bottom).

The second fragment (fol. 9*a*) begins: עולם המשפיע (ed. Mantua, 3*a*, l. 12), continuing to the end of the work, the following epigraph being added: ובכאן נשלם ספר האורה: הנעלה לשם ולתהילה · ברוך הנותן ליער כח וכו'

II. אנרת הקדש, שְׁעָרֵי הַצֶּדֶק, also known as of Moses b. Naḥman. Fol. 13*a*.

Compare the printed editions.

Heading:—

בשם עושה פלאים · שְׁעָרֵי הַצֶּדֶק

Beginning:—

יברכך יהוה וישמרך · אחי בהיותך זריו וכו'

At the end are here the following short pieces in addition to the six פְּרָקִים of the printed text.

a. A piece beginning (last line of fol. 22*b*):—

בני ... הנה המאכלים הראויים לאותו הזמן

b. A תפלה beginning (fol. 23*a*):—

יהי רצון ... למען שמך הגדול היוצא מפסוק יהוה זכרנו וכו'

† There is also an old foliation in ordinary figures which begins with fol. 9.

c. Another תפלה beginning (fol. 23b):—
יהי רצון ... למען שמך הזה היוצא מפסוק יהוה
זכרנו וכו'

At the end (fol. 23b):—

נשלמו שערי הצדק בעזרת עושה תבל בצדק

III. A series of kabbalistical tracts headed:—

ליקוטים נחמדים ומאמרים נפלאים מיוסדים על יסוד
הקבלה האמתית שנים שלשה גרניים בראש אמיר

1. מאמר מופלא בעיקר הקבלה האמתית. Fol.
24b.

This portion,† which treats on the unity
and transcendence of the Deity, begins:—

אדוני הואיל וחפצך לבא בדרכי ההכמה דע והבו
והשכל יחוד השם ... כי זה העיקר והיסוד מהיצירה
סוד יי' ליריאיו סוד גדול ומופלא י' אדני דע באמת
כי הקב"ה אחד והוא שכל ואין עין שולט בו אינו
שמש ואינו לבנה ואינו כוכב ואינו קשת ואינו מלאך
ואינו שרף ואינו אור אבל הוא שכל ואינו מושג אלא
בשכל

A kind of doctrine which has affinity with
moderate pantheistic teaching, but repudiates
the extreme form of it, is expressed *e.g.* on
fol. 25a:—

דע כי הקב"ה אינו גוף וגוויה ולא כח בנוף ...
אלא כל העולם בו והוא בכל העולם מבלי תנועה
ומסע והליכה אינו נקרא גדול מפני שהוא גדול
בשנים ‡ אלא שהוא רם ומופלא על כל הנבראים

End:—

שאין כח בזה לסבול זה עיקר כל אלה הדברים

2. חידוש אחר בענין האבות. Fol. 26a.

This short piece begins:—

האבות הן הן המרכבה § מאי טעמא אמרו חז"ל
ולמדנו מאברהם וכו'

† See Steinschneider, Leyden Cat., p. 98.

‡ It may here be noted that one of the accusations
brought against Spinoza by the authorities of the Amster-
dam Synagogue, was the inference he drew from the
application of the epithet גדול to the Deity that it
possessed the attribute of extension.

§ Comp. כתר שם טוב, Jellinek, גנוזי וכו', p. 43;
also בראשית רבה, 82, § 7.

3. מאמר אחר (אחד MS.) בחכמת הקבלה בפסוק
י' בחכמה יסוד ארץ. Fol. 26b.

Beginning:—

יהוה בחכמה ... ברא הקב"ה ד' רוחות העולם
מזרח מערב צפון ודרום

End:—

עשה גדולות ולא נדע

This piece is a part of the מדרש כונן; com-
pare Jellinek, בית המדרש, ii., pp. 38-39. It
is embodied in the הפליאה ס' (ed. Korzec),
fol. בלא (end of col. 2) to לב.

4. פירוש שם של ארבע אותיות. Fol. 27b.

This piece is substantially identical with
הפליאה ס' (ed. Korzec, 1784), fol. בלה (lower
part of col. 1) to אלו, col. 1.

Beginning:—

סוד יי' ליריאיו ... מי שהוא ירא את יי' כאברהם
אבינו וכו'

It ends with a form of prayer beginning
שמע קולינו

5. חידוש אחר מופלא בענין קריאת שמע. Fol.
31b.

This portion treats on Ps. lxxviii. 15 and
the mystical ideas suggested by it.

Beginning:—

כל הקורא קריאת שמע באותיותיה † מצננים לו
גיהנם שנ' בפרש שדי ... אל תקרא בפרש אלא
בפרש ... ר' חייא אזל ... לגבי דר' שמעון בן יוחאי
וחמא פרנודא דהוא פסיק בביתא וכו'

End:—

וכשהיה דוד שומע קם בהצי הלילה והיה משתתף
עם צבא השמים וכו'

Many Talmudical passages are introduced.

6. מאמר אחר מקובל ומופלא בעניניו בטעמי
הספירות ולב נתיבות החכמה. Fol. 33b.

This part is found (with variations) in
the latter portion of the הפליאה ס'.

† This word is repeated in the MS.; but add ומדקדק
after שמע (see ברכות, fol. 15b).

Beginning (comp. ed. Korzec, קטא, near the beginning of col. 1):—

נתתי אל ליבי (sic) לפרש סוד ויסוד הקדמוני שהוא הקבה עד ישראל בסתרי התורה ומצאתי שהוא היה יחיד ... בצורה נטויה עומד במקומו וכו'

The section ends with the brief enumeration of the לב נתיבות given on col. 2 of fol. 6b in the printed edition.

See also Add. 27,187, III.—VII. [Cat. no. 753] for nos. 1—3, 5—6.

7. שאילות ותשובות נשאלו אל גאוני עולם זל. בעיקרי הקבלה. Fol. 40b.

a. The response of Hai Gaon on the relation between the יג מדות and the ten ספירות.

Beginning:—

נשאלה שאילה למאור הגדול ... רבינה (sic) האיי נאון ... מצינו לרבותינו זל יג מדות וכו'

See Jellinek, Beiträge, ii., pp. 11—14.

b. שאילה אחרת לנאון רבינו האיי זל בעניין אור. קדמון ואור צח. Fol. 42a.

Beginning:—

הוסיפו לשאל חברת הגאונים זלה מאת אדוננו הגאון זל אם יש לו עניין במה שכתב באור קדמון ובאור צח ובאור מצוחצח

His reply, based on what he had found written בטופס דרב המאי, is to the effect, that these three are all אחד עניין, having one and the same שרש, like לב, ריאה, and טחול in a living organism, and only distinguishable by their effects.

The response is referred to in Shemṭob b. Shemṭob's ספר האמונות, iv. 19 (near the end).

c. מאמר אחר קבלנוהו בשם הגאון הנזכר בצורת. השם הנכבד ית' באותיותיו. Fol. 42b.

Beginning:—

עוד שמענו בשם הגאון זל הגו' כי בזמנים קדמונים היה בירושלם איש זקן וחכם ... ורב הנינאי שכו

מנזע המלוכה ... והיה מקובל בצורת אותיות הקדש ובכתיבתם מתלמידיו הצנועים אשר שמשו לפניו שנים עשר שנים · שלחו לזקננו קצת הצורות ומצאנום חקוקות בקלף דק ... וצורת ארבע אותיות וכתיבתן על סוד קבלת והוראת הנאון החכם זל לתלמידיו הצנועים כי כתיבת כל אות ואות בצורת שלש נקודות

In what follows are mentioned רב פלטי חכם אחד משיזיליאה, ר' אליהו הבבלי זל, גאון זל מרוקו† אחד חכם whom he had met in שיזיליאה. A diagram of יהוה in the style of writing referred to is inserted in the latter portion of the text.

d. מאמר אחד בטעמי הספירות (not connected with Hai Gaon). Fol. 43a.

Beginning:—

מצאתי טעם אחד לעשר ספירות וזהו · כתר עליון פי' שכל השאר יש בו והוא מדה עליונה שאין למעלה ממנה לכן נקראת כתר עליון

End:—

כאשר נאמר אני יי' הוא שמי וכבודי לאהר לא אתן

is in this little tract declared to be עלת העילות, and the nine ספירות properly speaking are connected with the שמנה מדה בארץ שמה מלכות, רקיעים, to which is added

At the end:—

נשלה תלח ‡ יצחק הזק כבודך יהוה

On foll. 44b, 45a, 45b are a number of entries of the birth of children, accompanied in some cases by data for a horoscope. The first of these may here be given in full as a specimen:—

בסימן טוב ובמזל צומח נולדה לי בתי שרה יום ג' ח' ימי' לחדש ניסן שנת וארצה' בו ואכבד' בשעת יא' ובחשבון הנוצרי' עשרים יום לחדש מארצו אלף וחמש מאות* ושבע והיה השמש בטלה כ' מדר' § ל' דקי' והירה באריה א' מדר' מא' דקים ושבתאי בבתולה א' מדר' נו' דקי' וצדק בטלה כג' מדר' כד' דקי'

† A person of Morocco.

‡ I.e. תהלה לאל חי (not a date).

* Add ושלים (A.M. 5297=1537).

§ I.e. מדרגות.

ומאד' בדני' כב' מדר' כז' דקי' ונוגה בשור' יז' מדר'
 יא' דקי' וכוכב בטלה כט' מדר' כו' דקי' וראש תנין
 בתאומי' טו' מדר' יי' דקי' ועשה שלישי א' בחמה יז'
 שעות ברומה יהי רצון שתהיה בסימן טוב לנו ולכל
 ישראל אמן

Underneath the above is a similar record, in the same hand, of the birth of a son (יוסף) on the 27th of June, 1538.

The two entries on fol. 45a record the birth of children on the 28th of March, 1531, and the 20th of March, 1538, respectively, the names being Jacob and Sarah.

These entries contain no data for a horoscope, but they both have the characteristic datum: במשמרה שלשית שאשה מספרת עם בעלה: ותינוק יונק משדי אמו*

Between the two entries is a table containing twenty-two methods of transposing the letters of the alphabet, the first being אל בת וכו' and the last את בש וכו'.

The first entry on fol. 45b only gives the date from the Creation and that of the Christian era (June 27, 1538) for the birth of a son named Joseph (relating to the same event as the second entry on fol. 44b).

The second (seemingly in the same hand as those on fol. 44b) records the birth of a son (יצחק) on the 22nd of October, 1539. Elaborate data of the positions of the heavenly bodies are given.

There is another entry underneath, which is, however, not sufficiently legible.

746.

Add. 27,142.—Paper, about 8 $\frac{1}{2}$ in. by 6 $\frac{3}{4}$, written in the fifteenth to sixteenth century, and containing 110 leaves.

[ALM. COLL., 249.]

I. Foll. 2a—18a, with 26 to 32 lines to a full page. Italian cursive writing.

* Comp. ברכות, fol. 3a.

The Commentary on the הגדה, of which a part (to about the middle of fol. 6b of the MS.) has been embodied, under the name of Joseph b. Abraham Gikāṭilia, in Mose de Leon's ספר הנפש החכמה (or ספר המשקל), printed in 1608 at Basle.

The last paragraph in the MS. begins:—

באי אמה אשר גאלנו ... הלא תראה שהקדים
 בנוסח ברכה זו אשר גאלנו לנאולת אבותנו

End:—

השיר הזה יהיה לכם כליל התקדש חג וכו'

The heading prefixed to the work is:—

פי' ההגדה לבעל פי' התמונה†

A note, written in a not much later hand, states, however, that Joseph b. Abraham Gikāṭilia is the author, the work being so referred to by אלקבאץ (Solomon al-Kābiṣ) in his Commentary on the הגדה, the name of the author of the פירוש התמונה not being known.

II. Foll. 18b—36b, in the same handwriting as the preceding part.

A number of סודות contained in a more or less modified form in Mose de Leon's סוד, סוד הציצית, ספר הנפש החכמה, סוד (very brief), סוד יום טוב, סוד ענין שבת, התפילין, סוד, סוד כפורים, סוד הסוכה, סוד ראש השנה, סוד כלאים ושעמנו, סוד המילה, הלולב והאתרוג, סוד ענין יבום וחליצה, סוד בשר בחלב. These are followed (fol. 34b sqq.) by a fragmentary piece headed: פירוש פסוק ויוקים ואנשי כוזבא וכו' (1 Chronicles iv. 22 and part of v. 23), the comments beginning: יש לדעת כי רזל גלו וסתמו: ושפירשו לענין דרשה הענין הזה ופורץ גדר ישכנו נחש כי הוא וכל סיעתו.

III. Foll. 37a—99a, written partly in Italian square-Rabbinic characters (down to

† On the questions connected with this work see the description of Add. 27,003 (Cat. no. 769).

the middle of fol. 65*a*), and partly in Italian cursive (different hand from I. and II.).

There is a lacuna after fol. 46.

אמרי שפר ס' of Abraham b. Samuel Abn 'l-'Afa. See "Literaturbl. des Orients," 1845, p. 471.

There is an opening poem in the order of תשרק in the first hemistich, and אב in the second, beginning: אות בכל אות:

Beginning of the preface:—

בעצם היום הזה העול נבר על הלכות והעול עבר
על המחשבות

In the first three sections (entitled מאמרים) the author characterises the four classes of persons spoken of in "Literaturblatt des Orients," *loc. cit.* Then follow three sections (שערים) treating on the writings of הכמי ישראל (שערים) הקדמונים. The subsequent portions treat on prophets and prophecy, ידיעת השם, the שם המפורש (largest part), צירוף, &c.

End:—

ונשכון שם באהל מועד · אמן נצח סלה ועד ·

At the conclusion (on the mutilated fol. 99) is a poem beginning שפר נתנו עצה, and ending in the author's characteristically confident fashion:—

לא יהיה איש חכם סופר
עד שיבין אמרי שפר

The author takes pains to emphasize the fact that his special domain (regarded by him as the highest form of the Kabbalah: קבלה נבואית) consists in treating on the שם המפורש. On fol. 52*a* he states that he had already written on this subject (1) אור פרדס הספר (4), ספר החושק † (3), גן נעול (2), השכל ואחרים רבים כמוהם. Compare the list given in H. J. Michael, אור החיים, pp. 117-118. On the same page of the MS. is also found the statement that he composed the present work A.M. 5051 (A.D. 1291).

He quotes the כוורה נבוכים, Ibn Ezra, and Nahmanides.

IV. A piece (in good Italian cursive; the same writing continuing to the end of the MS.) headed: בלל אחר מעניין הקבלה. Fol. 100*b*.

Beginning:—

אודיעך כלל הדברים שהיו מתנהגים בו כל אנשי
המרכבה אמרו שהכתר הוא נג חופתו של הקבה

On fol. 101*b* begins the often occurring simile:—

אמשול לך משל מעניין הספי' שהם אדוקות בלא
שום פירוד כי הם כאשכול וכו'

End:—

כי הוא ממלא כל עולמים וחוז' לעולמים ועוד נאמ'
ליראי ה' ולחושבי שמו

V. A piece headed מנחם תלמיד הרב דברי ר' אליעזר מגרמיישא זצ"ל (having much affinity with parts of ספר שם טוב of Abraham of Cologne). Fol. 102*b*.

Beginning:—

כתיב כי ביה ה' צור עולמים כלומ' השם יה' יוד'
ה"א כמו יהוה כמניין כו'

End †:—

והוא סובל כל העולם בחכמתו השם יראינו
בנפלאותיו וכו'

VI. An exposition of the ten ספירות. Fol. 104*b*.

Beginning of brief preface:—

עשר ספירות בלימה · אמרו חכמים בעשרה מאמרות
... וקבלנו כי הם עשר ספירות

A little lower down:—

ספירה ראשונה נקראת כתר עליון והוא דבר נעלם
מן המחשב'

The second ספירה, viz. חכמה, is identified with רוח אלהים חיים of the ס' יצירה, and the ס' יצירה is similarly referred to in connection with other ספירות.

† See note on no. 748, i.

† Compare Add. 15,299, xi., &c.

At the end (fol. 107a) is a passage beginning:—

שבעה הספירות שהם מדות כלם נקראו כסא

VII. An exposition of the first three ספירות with the addition of some few remarks on other Sephiroth. Fol. 107a.

Beginning:—

הספירה הראשונה מעשר ספירות נקראת כתר
עליון לפי שהיא חזקת האמת

Near the end:—

הנה לך פירוש על שלש הספירות העליות ונקרא
הכל כתר אחד ועלת העלות וזהו כבודו של מלך

VIII. A piece on מטטרון &c. Fol. 108b.

Beginning:—

קבלנו כי מטטרון שר הפנים ששמו כשם רבו הוא
הנוך בן ירד

Farther on the question is discussed whether there is anything higher than the ונראה or not, the author deciding: שיש סיבה עליונית למעלה מכתר עליון בראש הכתר הוא עלת העלות וכו'

To this piece is attached a short note (fol. 109b) explaining that the phrase ועיו refers to Metatron.

IX. A passage on the question why goodness and success do not always go together. Fol. 109b.

Beginning:—

אמרו בספר הבהיר מפני מה צדיק ורע לו מפני
שהצדיק כבר היה רשע לשעבר וכו' מענישין על ימי
הנערות וכו'

End:—

ותבין ענין המלך והכלה ובוועו המוכן לגאלה ויחכם
בפרשת יבמים הולכת חכמים

On fol. 98b is the following censor's entry: Camillo Jagel, 1611 in(?) Lugo.

747.

Add. 27,155.—Paper, about $10\frac{3}{4}$ in. by $7\frac{5}{8}$, consisting of 34 leaves. There are two

columns to a page, with 49 lines to a column. Italian cursive writing; dated A.M. (5)547 (A.D. 1787).

[ALM. COLL., 265.]

ספר ברית מנוחה of Abraham b. Isaac of Granada.

The text appears to have been copied from the printed edition (Amsterdam, 1648), although it occasionally differs from it in some small points. See also part II. in the next number and Add. 26,930, II.

On fol. 1a: ספר ברית מנוחה י שמה החכם וכו', as on the title-page of the printed text.

At the end:—

ותשלם כל המלאכה ברח"ח רחמים ביום רח"ע
שנת כתם פו' (i.e. 1787 A.D., as already stated).

748.

Add. 27,120.—Paper, about $9\frac{1}{2}$ in. by 7, consisting of 138 leaves, with 23 lines to a page. Italian Rabbinic (foll. 1—115) and cursive (foll. 116—138) of the eighteenth century.

[ALM. COLL., 227.]

I. ספר החשק, treating on kabbalistic divine names and their efficacy. Fol. 2a.

This work† is entirely different from ספר חשק contained in Add. 26,922, I. (Cat., vol. ii., p. 85) with which פירוש מלאכת המשכן (Add. 27,027, II.) is identical.

Heading:—

ספר החשק עם ברית מנוחה † כי בי חשק ואפלטו
שם יהוה חשבנו עב' י הוא עשרה ויה' טו' וכו'

† Is this the ספר החשק mentioned by Abraham Abu 'l-'Afiā in his ס' אמרי שפר (see no. 746, III.) as one of his own works? In Benjacob, אוצר הספרים, p. 202, the two works bearing this title are fused together. A third ס' החשק (on the names of Metatron) was published at Lemberg in 1865 (see S. Wiener, Bibl. Friedlandiana, fasc. v., p. 537).

‡ See no. II.

A *terminus a quo* is provided by a quotation (fol. 6a) from the ספר הנבורה (apparently of Abraham b. Isaac of Granada†), which is as follows:—

עתה אכתוב לך פעולות שם בן מֶבֶּ והמלאכים הממונים על כל פעולה ופעולה כמו שהעתקתי מספר הנבורה . . . השם הא' אֶבֶן י' בא זה השם לחלק מחלוקת מן העיר וכו'

A perhaps more decisive *terminus a quo* is a reference to ר' שמעון בן יוחאי (on fol. 4a) in connection with צירוף and ניקוד.

ערב is referred to on fol. 16a. On fol. 10a is a prayer beginning: אנא האל אנא האל, הגדול והנורא הנראה בפעולותיו without some loftiness of conception.

The last § begins:—

לדרך ולהפדת עצה אם נאספו עליך אנשים להרע לך וכו'

End:—

אמרי . . . בינה הגיגי וכו' והוא כתוב למעלה

II. ברית המנוחה 'ס of Abraham b. Isaac of Granada. Fol. 21a.

Compare the printed edition (Amsterdam, 1648), and also see Add. 27,155 and 26,930, II.

The first, third, and fourth דרכים are indicated by larger writing at the beginning on foll. 26a, 80b, and 85b respectively. The other דרכים, which are not specially distinguished, begin respectively on fol. 32a (2nd דרך), 95b (5th ד'), 99a (6th ד'), 102b (7th ד'), 106b (8th ד').

There appear to be no דרכים marked after the 8th, but as there are some small lacunae in the remaining portions, the beginnings of sections may be missing.

End (fol. 111b):—

ולהביא את המת לכתוב אותם בקלף צבי שהכניסם באוזן המת בהשבעה לאלו המלאכים נבריאֵל תפאל פסיאל ויצליח בכל מעשיו

Foll. 112a—114a are blank, and foll. 114b, 115a duplicate the contents of fol. 74 (the right order being foll. 115a, 114b).

III. יסוד עולם, a drama on the triumph of Abraham over the idolatry of Nimrod, by Moses Zakuth. Fol. 116a.

See the printed editions (Leghorn [ed. D. J. Maroni], 1874; Berlin [ed. A. Berliner], 1874).

On fol. 1a is the following entry (relating to a transfer of the MS. in 1821):—

להו' לחדש ולשנת וקם שבט מישראל, לפנ, מהרב כמוהר"ר ישעיה רפאל, רמ"מ בק"ק אנקונה, אלדים עליון יבונה, והוא רב נהוראי, ממשפחת אוולאי, אשר יצאו משם, גאונים אנשי שם, רבנים המובהקים, מאירים כברקים, קניתי אנכי חדל אישים ונבזה, את הס' הקדוש והנורא הזה, בליטרין ידו פשוטה לקבל שבים, בשנת ל"ב טהור בר"א לי אלדים, לפנ

749.

Add. 19,788.—Paper, about 8 in. by 5 $\frac{3}{4}$, consisting of 63 leaves, with 29 to 36 lines to a full page. Different oriental hands of the sixteenth and seventeenth century.

I. A work headed: ספר מנלת סתרים להרמב"ם: וצוקל, but falsely ascribed to Moses Maimonides. Fol. 4a.

Compare the printed forms of the text (in חמדה גנוזה, foll. 31a—32b; שושן סודות, 42a—45a; קובץ תשובות הרמב"ם ואגרותיו, II. 35—36; and see Steinschn., Bodl. Cat., coll. 1932—33 [מגלה עמוקות]); also H. J. Michael, אור החיים, p. 551, no. 19.

At the end (כנפש המתפללה בעדך אכ"ר, fol. 6b) there are here two short passages, the first (ישב ר' אהלהא ודרש מ"ד ה' מלך וכו') being taken from the ספר הבהיר (edit. Amsterdam, 10, col. 2), and the second beginning: זה השם: זה השם (differing from בן ד' אותיות החקוק על מצח אהרן (edit. Amsterdam, 1a, col. 1).

† See Benjacob, אוצר הספרים, p. 92.

II. ספר העיון, ascribed to Ḥammai Gaon. Fol. 7*b*.

It consists of the two parts which go to make up the text in Add. 15,299, xx. [Cat. no. 752] (q.v.). The latter part of the section corresponding to שער השמים (ליקוטים וכו'), differs, however, from the printed form from fol. 9*b*; printed text, *b*ד) on-wards.

At the end we have here:—

והמשכיל יבין מכאן ואילך כל דבר ודבר על מקומו יבוא בשלום . כל זה פי' חכם מקובל מאבותיו הגדולים מעיר בלדרש . ע"כ מצאתי כתוב בזה הספר השי"ת יזכינו לקרות בו ולהבין סתריו ורמזיו אכ"ר עה דוד נטף יצו

The scribe of this part was therefore David Naṭaf, and the author whose work he copied had belonged to the city בלדרש.

The lengthy heading of the treatise is substantially the same as in Add. 15,299, xx., but giving much better readings.

III. Part iv. of Ḥayyim Vital's שיערי קדושה, copied (according to the heading) from the author's handwriting. Fol. 10*a*.

Heading:—

חלק ד' מס' שיערי קדושה כתיבת יד למהר"ח זצוקל באופני השימוש בהשגת רוח הקודש וכו'

In the printed editions only the lengthy heading of part iv. is given, and the MS. supplies what appears to be a rough draft of the section.

Beginning:—

השער הא' באופני המעשים א' מה שכתב הרא' אבולעפיא בס' הנקרא היי עיה"ב ע"ש . אמנם עניינו בדרך כללות הוא הזכרת שם בן ע"ב של ויסע ויבא ויט

It seems likely that הצעיר חיים or הכותב חיים, who mentions himself several times in this part, is Ḥayyim Vital himself. The frequent quotations from other works (*e.g.* besides Abraham Abu 'l-'Afiā at the beginning, the

מאירת עינים, רמב"ן of שער הגמול, רמב"ן of פרדס of Isaac of Akko) are foreshadowed in the heading as given both in the MS. and the printed editions.

The last short paragraph contains a quotation from ספר משכן העדות להר"ם ליאון ז"ל.

IV. A section headed: זה השער לה' הוא חלק: האחרון משערי קדושה. Fol. 21*a*.

This part opens with some notes (the first beginning: בשער ב' הנפש הצומחת שבאדם) apparently all belonging to the fourth part of Ḥayyim Vital's שיערי קדושה (about the middle of fol. 21*a*: בחלק הד' וכו').

It then continues (fol. 21*b* *sqq.*) with the entire text (with variations) of part iii. of the same treatise, and concludes (fol. 28*a*) with a brief statement (differing from the printed form) on the four parts of the work, followed by a portion of the שער 2nd of part i. (ודע כי כל המדות מושרשות בד' מדרגות) with, however, a different ending.

On fol. 21*b* references are found to שער ה' בסוד of Ephraim ben al-Nekawah, Abraham b. Da'ūd (MS. גאוד), הר"אב"ע, and חיבור אחד שביאר האילן של י"ט.

Appended (fol. 28*b*, 29*a*) is a piece in a different hand headed ידיעת הערוגות, and containing directions for disposing the letters of the alphabet in (a) הערוגה המשולשת, (b) הערוגה בת כ"ה בתים, (c) הערוגה המרובעת. A brief note on המלאכים השולטים על י"ב כוזלות follows.

V. A treatise by Abraham Abu 'l-'Afiā dealing with the grouping and collective values of the letters of the alphabet (almost exclusively י-א). Fol. 30*a*.

Beginning:—

דע כי מי שאינו יודע סדר הספירות העשר שעליהם כל הכיציאות מתגלגל העליון והאמצעי והתחתון לא יוכל לעולם לדעת השגחת השי"ת בשלשתם

Abraham Abu 'l-'Afiā's authorship is shown by the following passage on fol. 33a:—

או תתעדנו בה' אלהי ישראל ותאמינו נבואת
רויאל בן שלויאל הנק' אברהם בן שמואל ותאמר אוי'
מי יחיה משמו אל'

At the beginning of fol. 35a:—

ודע שאני מתפאר ומתהלל בידעת השם כאחד
מן הנביאים הראשונים וכו'

On fol. 33a is a reference to the סדר מהלך האלפא ביתא של רבי יצחק דבדרש זצ"ל and the last paragraph (fol. 35a) contains a reference to the תיבה אאא שהיא משולשת והיא בעל הערוך חותם כל הקמיעים כמו שפירש בעל הערוך שסודו (אמן אמן אמן).

The title of the little treatise may, perhaps, be gathered from the following paragraph (fol. 34b):—

הנה כבר נשלם זה הסדר המתהפך לפי דמות
המדות וכו'

VI. A piece headed: חכמת הצירוף ונק' ספר המלכות, apparently by Abraham ben Isaac of Granada (*vide infra*). Fol. 36a.

Beginning:—

צריך שתדע שהצירוף נכלל בג' סימנים והם אמ"ש
חכמה צמר"כד

It consists of twelve paragraphs, the last beginning:—

הצירוף הי"ב הוא הנק' אם והוא דומה לשנים הנק'
רודף ומקוף

Appended (fol. 38) is a piece beginning:—

אמר המחבר ידוע תדע כי סוד טורי האותיות
הם היכל סתום וחתום כאות ברית קדש

Abraham Abu 'l-'Afiā is thus referred to on fol. 37a:—

הצירוף הז' הוא הפוך ... ואני קראתיו היפוך יען

שהוא סובל ההפכים כאשר אמר רויאל אבולעפיא^a כי לא ישא לפשעכם (לפשעכם) (MS. צירופי כי שפע מלאך לאיש ואני אומר הפכו כי שפע לאיש מלאך

The authorship of Abraham b. Isaac of Granada seems established by the following reference on fol. 37b (הצירוף הי"א):—
ברית מנוחה התעוררית אליו בסוד המאורות וכו'

This author is perhaps the same as the *מאור ושמש* who is named in אברהם הלוי as the author of the *ס' המלכות* described under no. VII.

VII. Another work entitled *ס' המלכות*, here ascribed to R. David, accompanied by a commentary, and followed by several shorter kabbalistic pieces. Fol. 38b.

This *ס' המלכות* and Commentary are the same (with variations) as are printed in *מאור ושמש* of פרק כ"ה compiled by Jehudah Koriat (Livorno, 1839). The work is there ascribed to R. Abraham hal-Levi. If, therefore, the ascription (in the present MS.) to R. David of the nineteen brief הלכות is to be upheld, the Commentary might have been composed by R. Abraham. But the subject requires further investigation.

The *ס' המלכות* referred to in the commentary (fol. 39a in the MS. and fol. ביד of the printed text) is the present text itself (הלכה י"א). So also זה הספר *ס' המלכות* (fol. 42a).

The remark on fol. 41a, *כי לא עשיתי להתפאר*, would not be out of harmony with the style of Abraham Abu 'l-'Afiā.

The pieces following the *ס' המלכות* (foll. 51a—54b) agree substantially with the first sections of פרק כ"ו in Jehudah Koriat's *מאור*

† There is a good deal of uncertainty about the title *ספר המלכות*. In *מאור ושמש* referred to in no. VII. it is applied (as also in the present MS.) to the piece consisting of nineteen הלכות with Commentary.

^a In Add. 27,120, I. (preceding number), on the other hand, Abu 'l-'Afiā(?) quotes Abraham b. Isaac of Granada.

† A *השמות* *ס'* (by the same author?) is referred to in the same paragraph.

דע כי הטעמים תחלתם; דע לך ידיד נפשי וכו') ושמש ל"ב נתיבות חכמה; מעמד השמות; היא הזרקא וכו' (from the ספר הפרדס לכוהרמ"ק with commentary); (פירוש ל"ב שמות היוצאים משם בן ד' אותיות).

The first-named piece is introduced by the scribe in the following manner:—

אד"ש זה ענין שאני כותב מצאתי אותו המעט שכולו מחוק . . . ואני מבקש עד שידי מנעת ולא אניה דבר כמה שאמצא

VIII. Extracts from a work by Moses Cordovero, headed: זוהר קיצור מועתק מס' זוהר. Fol. 55a. הרש מהרמ"ק על שיר השירים מלוקט ממנו.

The principal divisions are named דרישות, and the subdivisions הקירות. It treats on divine names, on angels, על הפעולה, &c.

See the Bodl. MS. 2905 (Cat., vol. ii., Cowley and Neubauer), which appears to contain the entire work.

Beginning:—

הנה ישתנה יחס שמותיו ית' לברואיו מיחס שמותינו

The author often quotes his פרדס ס'. Among the other references are several to the ס' ברית מנוחה (of Abraham ben Isaac, of Granada). Abraham Abu 'l-'Afi'a's אור השכל is referred to on fol. 60b, and Moses Cordovero's own שיעור קומה is mentioned (fol. 59a) in a note of the scribe as standing in contradiction to an opinion expressed in the present work.

At the end the scribe began a note on the שמות המלאכים, but only wrote down very little of it. Last extant word: דהיינו.

750.

Add. 26,919.—Paper, about 8 $\frac{3}{4}$ in. by 6, consisting of 114 leaves, with 29 to 31 lines to a page. German cursive writing, dated A.M. (5)309 (A.D. 1549).

[ALM. COLL. 28.]

† As indicated in מאור ושמש, fol. 24b.

מערכת האלהות, ascribed to Pereš ben Isaac Gerondi,† followed by the anonymous Commentary given in the edition of Ferrara, 1557, and in a less complete form also (under the title פירוש זולתו=פ"ו) in those of Mantua, 1558,‡ and Zolkiew, 1799.

The text§ (beginning fol. 1a) is very often faulty. A list of the chapters is given at the end.

A number of omissions have been supplied in the margin (e.g. foll. 28b, 30b). Different readings (ס"א), &c., are also occasionally given in marginal notes (e.g. fol. 1b, 89b) both for text and Commentary.

The Commentary begins on fol. 59a. Heading (in a later hand): הפירוש בלתי נודע (sic) שם המחבר כבודפוץ (also indicated on fol. 1a by יונם פרישה מן מערכת אלהות). The earlier sections of this part of the MS. agree (apart from minor differences) with the Ferrara edition, but the latter portions (from מערכת שמות השמים, fol. 86a) differ more or less considerably from the printed text just mentioned (and, of course, still more from the other editions). Note especially that the Commentary on מערכת הטעם (fol. 86b sqq.) is shorter than in the edition.

The comments are sometimes carelessly written, and the headings of sections are often wanting (e.g. 94b, 111a). The first eight lines of fol. 80a are a repetition of ll. 1—7 in fol. 78a.

† See Steinschneider, Bodl. Cat., col. 2091. Although Péreš lived in the fourteenth century, this work is here placed early in the series of kabbalistic works because it gives the final form to Azriel's system. See L. Ginzberg, in vol. iii. of the "Jewish Encyclopedia," p. 468.

‡ Steinschneider's remark (*op. cit.*, col. 2094): "cum comm. Jeh. Chajjat tantum," is due to an oversight apparently caused by the absence from this edition (and also from that of Zolkiew) of the earlier portions of the anonymous commentary.

§ Also found in nos. 754, xi., and 755, iii. [with some few notes in this instance].

The Commentary ends : וזה מושכל ראשון למי וזה מבוא למי (omitting שהוא בקי בחכמת הצירוף of the edition); but a little lower down a note beginning: פי' החשבון הקדמי: לעולם הסוד הוא עשירי בין מלמעלה בין מלמטה.

Scribe's colophon at the end of the text (fol. 58b):—

הסופר לא יזק לא היום ולא לעולם . השלמתי הספר הלז לר' חננאל היר' יום ו' כ"ה ימיו לחודש ניסן ש"ט לפ"ק אני הסופר דוד בר' אליקים שלי"ט

Owner's entry (fol. 1a):—

חנני ה' קנין כספי מרדכי כהן

751.

Add. 27,009.—This number [Alm. Coll. 119] consists of two originally distinct MSS. :—

I. Foll. 1—59. Paper and vellum, the latter being the material of the inner two leaves of quires, which mostly contain eight leaves each. Dimensions: about 8 $\frac{7}{8}$ in. by 6 $\frac{3}{8}$, and there are 24 lines to a full page. Instead of catchwords catch-letters are used, the first letter of the first word of a folio being as a rule written at the end of the preceding page. Rabbinic writing (probably Italian) of the fifteenth century. The first few leaves are slightly damaged.

לפירוש התפלות, a kabbalistic Commentary on the Prayers, apparently composed in the thirteenth century, before the publication of the זוהר.

Scribe's heading:—

אתחיל לכתוב פירוש התפלות

Author's heading:—

בעזרת אל עושה† נפלאות
אני אתחיל לפרש סוד תפלות

אפרשנו בדרכי התעודות
בשם איום ונורא כל תהלות‡

† The MS. has ועושה (probably for the rhythm).

‡ There follows here an entry made after the combination of parts I. and II. : פי' התפלות ע"ר האמת כ"י : ומדרש רות מהזוהר

Then :—

בעזרת נורא תהלות אכתוב פירוש התפלות . בצדק כל אמרי פי' אין בהם נפתל ועקש . . . פתח ר' אליעזר בן הורקנוס ז"ל ואמר מי ימלל גבורות וגו' . תיקן עזרא ובית דינו אחר חורבן בית מקדשנו . . . תפלה במקום קרבן וכו' .

End (conclusion of עשרה, fol. 56a):—

להיות השפע והאצלה יחד על עמו ישראל מצד זרוע עזו ושם התפלה ומשם מדת הדין מתפשט עלינו וכבר תדע זה ובמקום זה הביאוהו כנגד הא"ב השלישית ואות ש"ן של השנית לעולם כתהלה" כנגד ב"ת וב"ת מהשתיהם לכן וברכנו יחד וכו' . בא"י המברך את עמו ישראל וכו' . הזק : תם תל

Before beginning the Commentary proper the author treats (in connection with צירוף, which is one of his main principles of interpreting the תפלות) on the mystic nature of the alphabet, of which there are four kinds: (1) האלפא ביתא העליונה, which is above all צירוף ועירוב; (2) the alphabet in its usual order, which answers to הסדר (the first of the seven lower ספירות); (3) the order תשרק; (4) אלפא ביתא הקטנה, capable of צירוף and answering to מדת הדין.

The spaces for the two עגולים, or circles of alphabets, which accompanied this part, have been left blank (on foll. 1b, 3a), but are supplied at the end (foll. 56b, 57a).

The Commentary proper begins on fol. 14a :—

אמר המחבר אעפי שמכא שזכרתי היה יכול המבין להבין עיקר התפלות אשר רצוני לדבר בהם מעט קצ' דאזה ראינו שהיו‡ יהיה קורא אגדותינו זה מתווכח עלינו לקצור דברינו לכן המבין יבין והמשכילים§ יזהירו . . . תקנו ז"ל לברך על כל דבר ודבר וכו' .

The most frequently quoted work is the פרקי דר' אליעזר דגדול, but the ספר הבהיר is

† written over in a later hand.

* In Add. 16,407, iv. : בתחלה.

‡ So also in Add. 16,407, fol. 78a.

§ In Add. 16,407, iv. : והמוזהרים.

also frequently referred to. The ספר העיון, here ascribed to רב חמאי instead of רב רחמאי, is quoted on fol. 39b, and the author refers besides to ספרים גנוזים מהחכמים הקדמונים (fol. 27b, *vide infra*), the ספר המבע, &c.†

The author also frequently refers to a work by himself, entitled ספר המפליג.

The first mention of this work is found on fol. 3b:—

וכבר פרשתי בחבור ענינים עתיקים קודם לזה וקראתיו מיישב דעת המפליג בשאלותיו ואשר ימצא משתיהן היא הספירה השלישית והיא מים מרוח והם המים העליונים והכל פרשנו בחבור הנוכר

The last reference to it is contained in the following passage (fol. 53b):—

וענין עוזאל נסתר מאד ונמצא כתוב מפי ר' מאיר ז"ל עוזאל ולפי הנראה אלי תהיה כתיבתו עוזאל^a מפני שדכתי' לעיל ולא יזכרו עוד וגו' ולפי שענינו היה אחרי מות שני בני אהרן בהקריבם איש זרה והבן זה ואני פרשתי הישב בספר המפליג בפר' מו' כפרקי ר' אליעזר הגדול ז"ל ‡

The following quotations are likely to be of interest.

Fol. 5a:—

אמר המחבר אֲנִי שרצוני לדבר בענין התפלה בלבד לא יתכן עזובי ענין גדול כמו זה ולכן ארבר בענין הצירוף מעט מזער . אלף תלו' הוא הצירוף הראשון וביארנו שמאות אלף מציאות ידיעת האחדות והאור הקדמון . . . נמצא עיקר דברינו שמקבל השפע § הראשון והוא רוח אלהים חיים . . . והוא האויר || הקדמון אשר ממנו יהיה כל נמצא שנ' בראשית ברא אלהים וכו'

† In Neub., Bodl. Cat., no. 1925 (1), the הסגולות 'ס has also been noticed among the works quoted.

^a In Add. 16,407, iv., עז אואל (in two words).

‡ The ספר המפליג was, therefore, a work treating on the אליעזר הגדול פרקי דר'.

§ השפע was written over by a later hand.

|| In Add. 16,407: האור.

Fol. 27b:—

ויש או' שדוא [i.e. אמן] עם והמלה האמתית בו אמון וסודו נעלם כואוד ואני מצאתי ענין זה בספרים גנוזים מהחכמים הקדמונים ז"ל ולא יתכן לעשות בשם זה שום סברא בעולם שלא יועיל ואמנם עליו ארז"ל אומן ואמונה ונראה לי שהוא ענין אחד שהוא רומז לענין ותהי אומן את הדסה וכלם † דברי אלהים חיים הם

The importance attached to the letters of the alphabet in this early work may be illustrated by the following sentences occurring on fol. 30b:—

ועתה נתברר בה שמצירוף נימיל ריש נתקיים כב אותיות הם וכל אות ואות יש לו העולם, and גוף ונשמה וכל י' ספירות בכל אות ואות הרי כא' פעמים י' ש' עולמות

Fol. 48a:—

ובמלת צורינו ישעו רבים עד למאד באמרם יוצרנו ואז יגידו מפשם והבן זה שכבר ביארתי

This refers to a phrase occurring in (עזרת) על הראשונים, thus pointing to an Italian origin of the work, the accepted Ashkenazi reading being יוצרנו צור ישועתנו.

Fol. 50a:—

תקנו לומר קדושה בתוך עדה קדושה רל בתוך י אנשים כנגד י' ספירות

Fol. 51b:—

ואני מעיד שהייתי יושב ושונה עם מי שזכה לענין זה ובאו לו שני מלאכים והגידו לו עתידות וראיתי לזמן קרוב מה שהגידו ויי' העלים ממנו לכן אומן שהזוכה בידיעת צירוף זה והשמות הנמצאים ממנו יוכל לעשות ענינים ויודע עתידות כפי הסיוע והא כתיב בדניאל וראיתי אני דניאל את המראה וגו'

תפלת הייחוד Appended to this work is the באי שדי פהור: beginning: דר' נחוניא בן הקנה ז"ל בטוהר המציאות ואדיר באחרות השוה המתעלה המתרום באויר הקדמון

It is a prayer addressed to the Deity in its manifestations in the ten ספירות, the last

† Corrected over the line for וכל.

§ beginning: אנשךך בספירה העשירית שהיא מלכות ונקראת מטטרון מלך שליט ועליון.

See also Or. 1055, vi. (Cat. no. 756).

The first part of this תפלה has been printed in 1798, ליקוטים מרב האי נאון וכו' תפלת היהוד is also found in the Bodl. MS., 1925, which contains the Commentary on the תפלות, and is besides found in a number of other MSS.

Many corrections and variant readings have here been inserted between the lines of this תפלה.

II. Foll. 60—105. Paper, about $8\frac{7}{8}$ in. by $6\frac{3}{8}$, with 24 lines to a page. There are catchwords from folio to folio, those at the end of quires being distinguished by an accompanying small pen-and-ink design. The only complete quire consists of 16 leaves (foll. 60—75); of the second quire the first leaf is missing, and the last folio of the third quire is also wanting. Three additional leaves would have been required to complete the work. Rabbinic writing of the fifteenth century (quite different from that of foll. 1—59, but perhaps also written in Italy).

זוהר חדש, forming part of the מדרש רות. See also Add. 16,407, III. (Cat. no. 743).

Besides the missing parts after fol. 75 (lacuna beginning after טיש היין in המדור הד' and at the end, a considerable portion † has been omitted by the scribe after the first two lines on fol. 95a, there having been a lacuna in the MS. from which he copied, his note being: אני הכותב מצאתי הנה חלק בהעתק ולכן: הנהתי אני גם כן.

The last extant words are: דאיתער למרוי זמינא (=מטא, col. 1, tenth line from bottom in ed. Venice, 1663).

† From חנוך עביד ליה in the Venice edition of the זוהר חדש (1663), fol. מבא, col. 1, l. 3 from the bottom to נשמתו של אדם מאורה, fol. למג, col. 2, 11th line from bottom.

Omitted parts of the text have been subsequently added in the margin, and there are also marginal notes of a different kind.

On fol. 106a (vellum fly-leaf at the end) is a note in Italian Rabbinic writing of the fifteenth century, headed: דעות הפילוסופים הדעת האחת היא דעת) בשכל האנושי ג' דיעות הדעת השנית הוא (sic) דעת תנסטיוס; אלסכנדר וכו' הדעת השלישית הוא (sic) דעה הנמשכים אחריו וכו' (דעת אבן רשד בבארו לספר הנפש וכו'.

There is no note of former ownership in this part of the MS., but on fol. 1a is Abraham Gratiano's entry: איש נר אוב.

752.

Add. 15,299.—Vellum, about $13\frac{1}{2}$ in. by $9\frac{3}{4}$, consisting of 153 leaves (including two paper fly-leaves at the beginning and one at the end), with mostly 38 lines to a page. The catchwords (foll. 10b, 18b, 26b, &c.) show that the quires consist almost throughout of 8 leaves each. The Hebrew foliation (צב—רנט), which is somewhat irregular (*e.g.* קפ after קסט without a break in the text), shows that 91 leaves are missing at the beginning. Eight leaves are wanting after fol. 66 (Hebrew foliation קנר passing on to קסג), and there is also a lacuna after fol. 132. Franco-German square writing, only slightly inclining to Rabbinic, of probably the fourteenth century.

A series of kabbalistic works (very badly copied throughout) in the following order:—

I. An early Commentary on the ס' יצירה Fol. 3a.

ס' יצירה Fol. 3a.

Beginning:—

שלישם ושתים נתיבות כו' י' ספירות וכב' אותיות ומנצפך צופים אמרום על כן אינם בחשבון הל"ב ואעפ' שאמרנום שהי' ספירות בכל האותיות אינם באותיות כי הם פנימיות וכו'

Lower down:—

פלאות כמ' יפליא מתורגמין יפדיש . . . אמשול
לך משל כמעין גדול ומכינו חוקקין שביל אחד מצד
זה להשקות כרם ומצד אחר להשקות הגן והכל
כמקום אחד

With the phrase עוד נמשך המעין which
occurs several times on fol. 3b, compare
e.g. Mose de Lem's שקל הקדש (Add. 27,044),
fol. 80b, 81a.

On fol. 3a is also found the following
reference to another work of the author:—

שהם מתפשמות באצילות כשיעור שראה ית'
הבורא ויעשו זה מזה כאשר המשלתי בחיבור

On fol. 3b and 5a other forms of the יצירה
text are referred to (fol. 5a: ואש כמים הפהוד
(כאשר כתבתי בנוכח ראשונה

On fol. 5a also occurs the idea of "triad"
in the סבירות, and the בעלי קבלה‡ are men-
tioned on the same page.

Near the end of the same page:—

אֲנִלָּא הַג' נִדְגַשֵּׁת לְהַבְרִיל בְּלִשׁוֹן מַחֲמֵט שְׁקוּרִין
לְנִבְרִיה גְּמִילָה בְּנִקְרָה עַל הַג' לְמַעֲלָה וְכוּ'

On fol. 5b is the following reference to
Hai Gaon:—

וְהָא מֵאוֹתוֹת הַגְּרוֹן וְעוֹלִין הָא בְּגִי כִנְגַד אֲבָל
שְׁדוֹן תְּחִלַּת שֵׁם מִן מִבְּ אוֹתוֹת וְהוּא שֵׁם הַמְּפֹרֵשׁ
שְׁפִי רַבִּינוּ הָאִי גֵאוֹן בְּנוֹ שֶׁל שְׂרִירָא גֵאוֹן זֶל שְׁיוּצָא
(comp. p. 6, col. 1 in the present volume).

On fol. 7a:—

כִּי יָד עַל כֶּסֶף יֵה פְּרָשִׁי שִׁכְסָא שֶׁל הַבּוֹרָא יֵת'
וְשִׁמּוֹ לֹא הִיָּה שְׁלֵם עַד שִׁיִּקַּח נִקְמָה בְּעַמְלֵקֶס וְלֹא פִי'
מֵה כַּה יֵשׁ בְּחִסְרוֹנוֹ אֲבָל פִּי רַבִּי שְׁמַעוֹן הַגְּדוֹל שֵׁם
בְּכִתְבֵתוֹ בְּחִצּוֹ . . . לֹא תִיבְתּוּ וְזֶה הָעֵיקָר וְכוּ'

† In this case perhaps a different form of Commen-
tary, but not likely.

‡ This mention of the term קבלה is probably earlier
than 1223 (see "The Jewish Encyclopedia," vol. iii.,
p. 466).

§ Compare Rashi *in loco*.

On fol. 8a is embodied a passage from
סדר סדר ascribed to Ben-Asher, be-
ginning תחלת היא מאריך המפהא† and ending
ובלשון מתפור . ועל הכל הזור. Compare Dukes,
קונטרס המסורת, pp. 32—34; Baer and Strack,
ספר דקדוקי הטעמים וכו', pp. 17-18.

On fol. 11a begins a passage (יב פשוטות)
(תמורת שינה עורות) למה נקראו פשוטות
agreeing (with variations) with the comment as-
cribed to Sa'adyah Gaon in the Hebrew
Commentary printed under the Gaon's name
(פרק המישי).

On fol. 11b:—

נגמר הספר של יב אותיות וסדרנו כב אותיות
יסודן וצירופן וכו'

The Commentary ends with the following
apparently defective remark:—

ג' דברים משנים בריאת האנשים וכל דבר המקום
והמקרה והזמן נשתנו בעבור המקרה

The general impression one gains from the
Commentary is that the author, who prob-
ably lived not long after the time of Rashi,
compiled his work largely from materials
belonging to the tenth century.

II. Another Commentary on the יצירה ה'.
Fol. 12b.

Beginning:—

אמר רבי בתחלה בלב (בלב .i.e.) נתיבות ופירשו
כי המקום ברוך הוא ישים (?) ודוק דרכי החכמות
ושבילי (?) ודיעה בי יסודי חשבון

End:—

וכל אחת מאלו נחלקת לג' חלקי כן הנפש אשר
היא כעלת השכל והדעה והלק האחד סמוך לגלגל
הדעת והאחד הוא הנפש המדברת בעצמה והשליש
סמוך לנפש האוכלת והשותה וכן לשאר הנפשות

† The enumeration of the טעמים immediately pre-
ceding this passage should also be compared with the
corresponding part in Baer and Strack, ס' דקדוקי
הטעמים.

Considerable portions of this Commentary show much affinity with that of Dunash ben Tamim (edited by M. Grossberg, London, 1902), and with the Commentary attributed to Jacob b. Nissim (see the "Journal Asiatique" for July 1850, and no. 734, I. of this Catalogue, where the references to Dukes' *קונטרס המסורת*, &c., will be found). Only some few passages can here be referred to.

On fol. 13a:—

בְּגֵד כְּפָרֵת נִקְרָאוֹת כְּפֹלוֹת כֹּל אַחַת נֹאמְרַת בְּכִי (?)
דְּבוּרֵי וּבְרָפִי וּבְדָנָשׁ וְאִינָה נִמְצְאוֹת כֹּן אֵלֵא בְּלִשׁוֹן
יְהוּדִית לְבֵדָה אֲשֶׁר הִיא נֹאמְרַת בְּאֲנָשֵׁי טְבִירִיָּא
וּכְנַעֲנִי וּבְרָפִי וּבְדָנָשׁ וּכְוֹן שְׁנוֹסְפוֹת אֵלֹו ז' כְּפֹלוֹת עַל
כָּבֹ אוֹתִיּוֹת וְיֵהִי כָטֹ וְאִין נִמְצְאוֹת פ' דְּנִשָּׁה וְלֹא ב'
רְפִיָּה וְלֹא ד' דְּנִשָּׁה וְנִמְצָא בְּלִשׁוֹן עֲרָבִי דְּבוּרֵי שְׁאִין
בְּלִשׁוֹן כְּגוֹן צְדִי וְשִׁית הַנְּקוּדוֹת שְׁהוּן כְּמוֹ דֶּלֶת רְפִיָּה
... וְר' יִצְחָק בְּר' שְׁלֹמֹה זֶלֶּ היה קוֹרֵא בְּלִשׁוֹן אֲנָשֵׁי
טְבִירִיָּא וְיִטַע אֵהֵלִי אֲפַצְנוֹ בְּצ' נְקוּדָה וְהוּא כְּתוּב בְּר'

This manifestly very faulty passage should be compared with Dunash ben Tamim, *op. cit.*, p. 21-2, and Dukes, *המסורת*, pp. 8-9.

Near the bottom of fol. 13a:—

וְדָבָר דְּבִרְתִי עֲלֵיהֶם דָּבָר אַרוּךְ בְּסִפְרֵי אֲשֶׁר כְּתַבְתִּי
בְּתוֹכָם בְּחִשְׁבוֹנָה הַנְּקָרָא שְׁמוֹ חֶסֶאָב אֶל גּוֹבָרָא

Compare Dunash ben Tamim (*a*) as given in the printed text, p. 26 (probably erroneous), and (*b*) as quoted in the "Journal Asiatique," *loc. cit.*, p. 15.

With the dates given respectively in Dunash ben Tamim, printed text, p. 28, and the page just mentioned of the "Journal Asiatique" we have to compare the following as given here (fol. 13b):—

וְחִשְׁבוֹן הָעוֹלָם אֲצִילְנוּ (sic) הַיּוֹם ד' אֲלָפִים וְתַתְּלָנִב
(i.e. A.D. 1092) וְהַחֲשְׁבוֹן אֲשֶׁר חוֹשְׁבִין אֲנָשֵׁי רוֹמָה
הוּא ו' (?) ד' אֲלָפִים וְתַתְּקַצֵּט † וְיִמִּי שִׁירְצָה לְדַעַת
עֵקֶר זֶה יִקְרָא בְּסִפְרֵי עֲכַתְבְּנוּ בְּסִפְרֵי בְּרֵאשִׁית

† MS. אֲפַצְדָּנוּ.

‡ It is difficult to see what era of *אנשי רומה* may be meant here.

Immediately after is the reference to אֲבִינָדִי† and his commentary on Gen. i.

On fol. 15a is the following passage:—

אָמַר רַב סַעֲדִיָּה בְּנֵי אֲמוֹת אֲמֹשׁ וְאִמֹּי אֵילֹו י'
סְפִירוֹת בְּלִימָה כִּי בִכַח הָאֵל נִבְרָא הַכֹּל וְהוּא
סוֹבֵלַת (sic) הַכֹּל וְכוּ'

Compare Dunash b. Tamim, p. 46.

The general impression is here, as in no. 1., that an author living near the end of the eleventh or the beginning of the twelfth century compiled his work from older materials, which he often utilizes in a mutilated form. The phrase *עתה נפרש הספר בעור האל* at the head of no. 1. was probably copied by the scribe from the older MS. used by him.

III. A treatise on the שֵׁם הַמְּפֹרָשׁ or Tetragrammaton, composed by Asher ben David ben Abraham ben David.‡ Fol. 17a. See also Add. 27,187 (Cat. no. 753), xxv.

Beginning:—

סוּד יִי לִירֵאִיו וּבְרִיתוֹ לַהֲיִדְעֵם י' קִבְּלָנוּ בִּידְנֵי
מִרְבוֹתֵינוּ שְׁבַשֵּׁם הַמְּפֹרָשׁ שֶׁהוּא הַנְּקָרָא יְהוָה וְנִקְרָא
שֵׁם שֶׁל ד' אוֹתִיּוֹת רִמּוֹ הוּא לוֹ קְצוּתָא*

After a lengthy dissertation, in which the סְפִירוֹת play a great part, the treatise continues on fol. 23a as follows:—

עֵתָה אֲסַדֵּר כֹּל הַדְּבָרִים שְׁבֵאֲתִי בְּשִׁבְלֵם י' הִנֵּה
הִרְאִיתִי לְךָ בְּרֵאוֹת בְּרוּרוֹת שְׁאֵלֹו ג' אוֹתִיּוֹת שֶׁהֵם
יְהוָה נִקְרָאוֹת שְׁמוֹ הַגְּדוֹל לְפִי שֶׁהֵם יוֹצְאוֹת מִתְּחִלַּת
סֵתֵר תְּנוּעוֹת

End:—

וְלִכְךָ נִזְדַּרְוּ יְהוֹשֻׁעַ בְּדָבָר שֵׁן בְּמִקּוֹם אַחֵר וְיִלָּן
יְהוֹשֻׁעַ בְּלִילָה הַהוּא בְּתוֹךְ הָעֵמֶק שֶׁדְּרָשׁוּ רַזֵּל מֵאֵי

† Compare the readings of this name, which apparently represents a certain Alexander or Alexandrian, with those given in Steinschn., Bodl. Cat., col. 1116.

‡ A grandson, therefore, of one of the authors quoted as *(? פירוש ס' יצירה)*; see also note †, p. 37, col. 1.

* Compare Add. 27,173 ("Miscellaneous" section), fol. 112b.

בתוך העימק † [בתוך] עומק של הלכה · האל הגדול
למען טובו וכי

The authorship of Asher ben David* is proved by a reference to a work entirely like the present in some remarks of this author found further on (in no. XII.), where on fol. 76*b* we read:—

וגם פירשתי שם המפורש שלו על עיקר אותיותיו
וסדר תוצאותיו בסדר מערכותיו ולמה נקראו ד'
אותיותיו אלו כשהם יחד שם המפורש והשלש
הראשונות שמו הגדול וכי

See also Or. 1055 (Cat. no. 756), foll. 108 and 129-30.

The same result follows from the reference to the same author's פירוש יג מרות at the beginning, and on fol. 20*b* in this treatise (see no. XII.).

Only the following few interesting points can be mentioned here.

On fol. 19*a* is a grammatical passage on the connection of the vowels with the vowel-letters (קמץ מביא ה' בסתר תנועתו וכי) אהוי

At the end of fol. 21*b* the author of the ס' יצירה, רז"ל, and the philosophers are named together as agreeing that the number of גלגלים (here brought into relation with the ספירות) is ten.

On fol. 25*b* is the following passage:—

ולא בא שם של אהיה ג' פעמים אלא לפרש
שם המפורש שבו כלולים ג' תיבות הִיָּה הוּוָּה וַיְהִיָּה
ובחלום נאמר פירושם של ג' שמות אלה בלעז וכן
שמעתי: שון קאִירָא שון קִשְׂרָאִי † ובהקצי אמרתי
פסוק אחד רמז לדבר זה אני יי' לא שנית

† This word is in a later hand in the margin.

* In a Leyden MS. (see Steinschneider's Catalogue, p. 92) the treatise is assigned to Ramban. On various names suggested in connection with this and similar treatises, see *op. cit.*, pp. 99-100.

‡ Portuguese: "Son qe éra son qe seret." The vocalization is not quite clear.

IV. A short fabulous piece* beginning (fol. 26*a*):—

אילו הן ה' ספרים וה' סדרים שגלה בן סירא
לעזיאל בנו וליוסף נכדו ספר יצירה ספר הנגף ספר
דקדוק ספר פסיקתא בתרי אפי ספר זרובבל ויש בו
ה' פרקים פרק ר' שמעון בן יוחי פרק אבות דר' נתן
פר' אותיות דר' עקיבא פר' מעשה משכן פר' דרך
ארץ · ה' סדרים סדר עולם סד' תקופ' סד' שעות
סדר עיבור סדר הלכות

Another reference to Joseph ben Uzziel in ḳabbalistic legend is found in no. 754, ix. (q.v.). For ספר הנגף one should, perhaps, read ספר הגן, by which the ספר הגן printed in Jellinek, בית המדרש, iii., 131 *sqq.*, might be meant. In the title ספר פסיקתא בתרי אפי the פסיקתא רבתי appears to be distinguished from the פסיקתא דרב כהנא (see Benjacob, אוצר הספרים, p. 489). A ספר זרובבל is printed, *e.g.* in Jellinek, *op. cit.*, ii., pp. 54—57, but a different work is clearly meant here.

In the subsequent portions of this piece the occupation of Abraham (in the company of שם) with the ס' יצירה is emphasized. רבא associated with זירא and Ben Sira associated with Jeremiah^b are also mentioned. At the end Ben Sira and Jeremiah are advised by the man whom they had created by means of the ס' יצירה not to engage in doings of this kind. Last words: החיירוהו החוקק. למפרע ונעשה אותו אדם עפר ואפר ונתחזק ‡

A similar piece is contained in a Vatican MS.; see Assemani's Catalogue (Hebrew part), p. 286 (no. 7).

V. A recension of the ס' יצירה. Fol. 26*b*.

* Comp. Epstein in החוקר, ii., pp. 47-8.

† MS. משכו.

^b Comp. ס' הפליאה (Korzec, 1784), אלו, col. 1.

‡ This phrase shows that the scribe attached as great sanctity to what he had been writing as to the scriptures themselves.

Only a division into four פרקים is indicated, but the latter portions were probably intended to be further divided. The greater part is subdivided into §§ (first three פרקים and beginning of the fourth פרק). The text, which is faulty, should be compared with printed texts and other MSS.

VI. A Commentary on the beginning of the ס' יצירה, followed by some magic prescriptions (קמיעות). Fol. 29a.

Beginning:—

בשלים ושתיים נתיבות בורא הקב"ה את העולם ·
נתיבות · פי' דרכים כמו הולכי נתיבות · והעולם היה
תחלה תוהו ובוהו ומים במים וכסא הכבוד מרחף על
המים וכאשר נתיעץ הבורא בתורה אמרה רבונו של
עולם אם אינך בורא התשובה קודם לא יוכל העולם
להתקיים וברא את התשובה

A little farther on, the ל"ב נתיבות are explained in the following manner:—

הנתיב האחד מכף רגל הדויה עד רקיע העליון ·
ועוד יש שבעה רקיעים וששה אוירים בינתים הרי
ארבע עשרה נתיבות ואויר שאנו דרים בתוכו ו'·
ארצות הם וששה אוירים בינתים הרי עשרים ושמונה
נתיבות בנובה ועומק · והגביל את העולם בארבע
נתיבות מזרח ומערב צפון ודרום הרי מצאנו שלשים
ושתיים נתיבות

The author proceeds, however, shortly after to give a long list of alphabetical permutations, reminding one of the methods followed by Ela'zar of Worms in his Commentary on the ס' יצירה (no. 737, II.).

Besides the magic uses of alphabetical permutations indicated on fol. 33a sqq. (e.g. לשכחה, לשכחה), special forms of conjurations are given on fol. 34b—36a. Two of these begin with the formula: אבי תלי תלי אבי אבותך משביע אני אותך משביע אני אותך.

VII. A treatise on the ten Sēphirōth, followed by some formulae for קמיעות, &c. Fol. 36a.

Beginning:—

הראשונה כתר עליון השנייה חכמה ··· עשירית
מלכות · קודם שברא הקב"ה את עולמו היה הוא
ושמו בלבד ··· ובחכמה היו כל הדברים מעורבבי
והיו כל ההוויות נסתמות שלא הוציאם הק' מן הכח
אל הפועל

About the middle of fol. 36b:—

מישטרון* הוא שליה ואינו דבר מיוחד ששמו כך
רק כל שליה נקרא מישטר ולשון † יוני משטר ויכול
להיות כי השלוחים מקבלים שפע מן העין ‡ לעשות
שליחותם

On fol. 37a is a reference to ס' יצירה הארוך. The ultimate oneness of the ten Sēphirōth (involving as it does the doctrine of the divine Unity) is farther on demonstrated from passages in תורה נביאים וכתובים.

On fol. 39b the Sēphirōth are spoken of as עלת העלות מלבוש.

Various attributes of the Creator are subsequently treated (הבורא, הבורא הוא נעלם מכל, הוא אור הגדול, &c.).

The ט' רקיעים are named on fol. 41b. Mystic names, permutations, &c., begin near the end of fol. 43a.

On fol. 43b is the following:—

קבלת ר' ישמעאל אות ראשון ואמצעי ואחרון
ממשנה וכן מגמרא לר' נחוניאל ראשון ואחרון
מצרף שם של שתי אותיות אוריאל יריאל חויאל
ושניאל זה השם החזק על מצח אהרן והוא שם
אל האמתי בן ד'. אותיות ועל תיקון הניקוד נעשה ז'
אותיות והיו כפשוטו בדרך כתיבתו של ר' חנינא בן
תרדיון בספר תורה שלו

On fol. 44b—45a (after another list beginning: (כד ספרים וששה סדרים):—

הכ' ספרים ניקוד וריקות סוד הניקוד וסוד העיבור
··· חכמת הפנים כמו בספר היכלות ספר יצירה וכל

* On the various meanings assigned to this name see Lit. des Orients, 1847, coll. 282-83.

† MS. ולשוני.

‡ The term עין is several times used here to denote the supreme cause.

פעולותיו . . . ספר בהיר וכל המכשפות . . . וכל המדרשים מכל הכד ספרים והנגינות והתנים והזיונים כמו שנאמרו מסיני ונגינות תהילים . . . ספר הכבוד שמסר המלאך לר' עקיבא וספר החשמל רבא וספר שמסר רזיאל לאדם הראשון וספר החכמה ורפואות שמיסרו המלאכים לשרים † לשם בן נח ומשניות של יונתן ‡ בן עזיאל ולחרו ולפיט בקשטלין שערי החשבונות שערי המדות נ' שערי בינה משיח' מנחם שילה וכו'

The section ends with a kabbalist prescription beginning:—

אם רצונך לרבר עם השר ויעשה מה שתמצא

VIII. A piece headed : ספר להנוך בן ירד, followed by kabbalistic prayers, &c. Fol. 45*b*.

The piece here ascribed to Enoch probably consists only of the prescription beginning: אם בקשת שיכסור לך שד שישרתך וידבר עמך פה אל פה. The directions include fasting and the repetition of certain kabbalistic names seventy-two times whilst going towards the "circle." At the end (about the middle of fol. 45*b*): תם עגול להנוך בן ירד.

The sections which follow include (fol. 46*b*) a prayer for piety and understanding of the תורה, &c., beginning: אנא יי' אלהי ישראל: תהי נא אונך קשובות אל תפלת עבדך.

Lower down is a long list of Talmudical and kabbalistic works, including ספר תולדות ספר הכבוד שמסר, ספר הקומה של ר' עקיבא, אדם רפואות . . . שלמדו מלאכים, המלאך לר' עקיבא ארבע מאות תשובות של, ושדים לשם בן נח צרת הבת.

At the end (fol. 47*a*) the scribe wrote: לא מצאתי יותר.

IX. A treatise on the Tetragrammaton, the names of Metatron, &c. Fol. 47*a*.

† Read ושדים.

‡ The mythical person here meant is probably Joseph (not Jonathan) ben Uzziel; see no. IV.

Beginning:—

אילו שמות מפורשות יותר וקדושות ומופלאות

The Tetragrammaton is here connected with מגדל של למד, the kabbalistic idea of מגדל הפורה באויר (compare *e.g.* Mose de Leon, שקל הקדש, Add. 27,044, fol. 77*b*) being prominent in the treatise.

On fol. 48*a* מוסכת יומא הגדול is mentioned, and on fol. 49*a* ספר היכלות הראשון. At the end are, as is often the case in this MS., conjurations.

X. The Commentary on the Song of Songs by Ezra or 'Azriel. Fol. 52*a*.

This Commentary has been published (in a very unsatisfactory form, however) under the name of Moses Nahmanides (Altona, 1764, &c.†), but the authorship of Azriel (= Ezra ‡) is proved by the fact that all the quotations from it found in Menahem Recanati's מעמי המצות correspond to passages in the present work. For further information see Jellinek, Beiträge, i., p. 39 *sqq.*; also ii., pp. 35, 39.

For the restoration of a good text some further materials would be required, as the present MS. is not only defective (*vide infra*), but has also not been carefully written out.

At the end of the תריג מצות on fol. 65*b* (printed edition, *מא*, col. 1), the MS. passes on to a section corresponding to the printed text, *מב*, col. 2 (שרצו המים למיניהם וכו').

Last extant words (fol. 66*b*): מושל למלך: שהיו לו פילגשים והיו לו מהם בנים הרבה (printed text, *מבא*, col. 1).

In German cursive writing over the beginning of this part:—

לעי' אחר מאמר תחיית המת' תמצא פתיחה מתהולת לאיש צדיק יסוד עול' מגלה שייכא כאן

† See Zeitsch. d. heb. Bibliog., iii., 119, 168.

‡ H. J. Michael, אור הדוים, pp. 565-6, is probably right in declaring עזריאל and עזרא to be one and the same person.

XI. A fragment of *מנחם* ר' דברי ר'. Fol. 67*a*. See Add. 27,142, v.; Or. 1055, ix.; 27,187, xv. (Cat. nos. 746, 756, 753).

First extant words :—

לתקן מילת שלש הוויית והוא פי' השם יהוה יהוה
בקריאה אחת

End (as in Or. 1055; Add. 27,187):—

ועליה נאמר במופלא ממוך אל תדרוש

XII. A collection of excerpts from divers treatises, without indication of source. Fol. 67*b*.

Beginning (taken from *כתר שם טוב* of Abraham of Cologne):—

כתר חכמה בינה כתי' י"י בחכמה יסר ארץ וכו'
פי' כתר עליון וכו'

The extract ends about the middle of fol. 68*a* (והיה י"י למלך על כל הארץ וכו'). Then the frequently used simile :—

אמשול לך משל הספירות שהן אדוקות בלי פירוד כי הם כאשכול שהכל יחד ענפים ועלים וענבים וזנים וכו'

Lower down on the same page begins a series of numbered notes (פֵּט—ד), which are occasionally identical with parts of Mose de Leon's *הנפש הזחמה* (e.g. רמז ... רמז). (e.g. רמז ... רמז). (e.g. רמז ... רמז). (Cat. no. 753); Or. 1055, xv. (Cat. no. 756).

At the conclusion of this series (fol. 75*a*, near end) פָּרָע is written.

Then :—

ואני נתתי את לבי לתיר לחקור לדרוש על השמיעה הנשמעת להבין ולהשכיל על מה שכתבתי וכו'

The person here speaking in his own name is probably the same as in the following extract, beginning at the end of fol. 76*a* :—

ברוך רחמנא דיהב הילא לעבדיה בן אמתיה לי אני אשרף ב' דוד בן הרב ר' אברהם בר' דוד זצ"ל אשר מלאני לבי לחפש אחר יג' מדות להשכיל להבין לדעת על השמועה הנשמעת שנקראו מדות ואם הם מונבלות ונפרדות או אם הם אדוקות ומתאחדות בעלת העלות וכו'

† On Asher b. David see Gross, *Gallia Judaica*, p. 450.

The author's treatise on *יג' מדות* is also mentioned higher up on fol. 76*a*, and on fol. 72*b*. See also no. III. of this description.

On fol. 78*a* is a passage beginning : מצות עשה לידע שיש אלוה בעולם הרי מצאנו לך מכה י"י אחד שאין אחר זולתו. Subscription : עד כאן לשון מורי הרב רבי משה עזריאל.

Then follows a passage beginning :—

ויוהר אנוש שלא ירבה לחקור ולדרוש בהילכות הייחוד שנ' כבוד אלהים הסתר דבר • ומורי הרב ר' משה בן הרב ר' אלעזר הדרשן מאד סגור † בפיו הלכות בייחוד כמו שקיבלו מאביו ונכשל בו מעט

End : הלא את השמים ... אני מלא וכו'

Then : תמו הילכות הייחוד, but there is added the remark : ויוהר אדם שלא יתפלל : וישתחוה כי אם לדְקָבֶה כמו שפירשתי follows (probably as a transition to the next number) :—

שאל רבינו יב"ד בר' מאיר את תלמידו ר' אלעזר מגרמיישא איך יש להמליכו בשמים ובארץ ובר' רוחות ... והשיב לו יש להמליכו ב' ספירות • ואילו הן עומק ראשית ... ופי' עומק טוב שהוא בתוך האויר עומק רע שהוא בתוך הנמש ‡

הרב הגדול רבי משה בן fol. 71*a*.

On fol. 72*a* is a passage beginning as follows :—

אבי"ג קבלתי מר' אלעזר מי כמכה נאדר וכו'

On fol. 78*a* are the lines beginning : נבור ; שכל משול ותחוד (Cat. no. 753); Or. 1055, xv. (Cat. no. 756).

XIII. A form of *ס' יצירה* Fol. 79*a*.

XIV. The *אלפא ביתא* of Metatrōn,* followed by a number of *qabbalistic talismans*. Fol. 81*b*.

† שגור.

‡ Evil is thus declared an attribute of the corporeal world (ממש) as opposed to אור or ethereal world.

* Comp. ישרון, vi., p. 183 (German part).

Heading:—

ועתה נפרש אלפא ביתא של מטטרון הסופר שר הפנים במסורת בידנו כחכמי ישר' והן עשרים ושתיים אותיות • ואין להם כפול'

Beginning:—

א' י' ש' לו שמונה קרנים וכו' (the kabbalistic symbols being in each case added after the ordinary forms of the אב').

The first קמיע (fol. 84a) begins:—

להחזיר יכתוב על גרון שאמור וגם רומאש

On fol. 86a sqq. an exposition of תן ובכן תן is worked in פחדך וכו'.

XV. ספר הישר^a (having, of course, no connection with the quasi-historical work of the same name). Fol. 91a.

A reference to such a work is found in מעם זקנים (Hai Gaon), p. 56. See also Zunz, Gottesd.-Vortr., 2nd edit., p. 179; Benjacob, אוצר הספרים, p. 234 (no. 492). A copy of this ס' הישר is also found in the Bodl. MS. 1960 (7).

Beginning:—

ספר הישר המעולה הנפלא כתבו רבי' שמואל הכהן מן הישיבה ר'ל שקיבלו מפי רב הונא בר סחורא כהנא דמן אפריקי כתבו וברדקו כהונן וכשורה אשר אין בו דופי ורב הונא העתיקו מספר הישר הגדול של רבינו מנחם כהן צדק ז'ל ונקדש ונעתק כאשר היה שם וזה הספר ניתן לאדם הראשון • כי בשעה שחטא ונרשו הק'בה מן ערן ובכה אדם הראשון לפניו • • • ושלח לו ספר הזה עם ספר המעולה ביר גליצור המלאך • והוא מסרו לשת בנו • • • עד שבא לידי אברהם ז'לה' • וזהו שמושו כי זה השם שבזה הספר • • • אם על הים מזכירו נקפא ככפור • אם על האש מזכירו תכבה כפשתו וכו'

The treatise does not, however, name the form of the holy name which is to be invoked, but instead the names of the angels who are set over the four תקופות, &c.

^a See Steinschneider, Hebr. Bibliogr., xxi. 31-2.

It may be that the "name" itself is the one contained in the next number. This is the more likely as also in the ס' הישר the idea of "putting on the name" (ללבוש השם) is made prominent.

XVI. ס' המלבוש (having no connection with the work of this title contained in ס' רזיאל). Fol. 92a.

Beginning:—

זה ספר המלבוש ותיקון מעיל הצדקה המעיל לובשין^(?) מצדה וצוקה • • • והיא חכמה עמוקה • • • יצום אדם ז' ימים וכו'

The first long form of the "name" given begins:—

יהוה צ'ה אל אדיר היקר אוביצ'א

Lower down are further directions about fasting, &c., and the treatise seems to end with the words ובנובהי מרומים, about the middle of fol. 93a.

XVII. A miscellaneous collection of magic conjurations, divine names, kabbalistic prayers, &c. Fol. 93a.

Beginning (from ברכות, fol. 3a):—

תניא אמ' ר' יוסי פעם אחת נכנסתי לחורבה וכו'

Among the forms of the המפורש שם mentioned on fol. 93b sqq. are שם המופ' שהיה חקוק שם המופ', על לב כהן גדול בבאו אל קדש הקדשים שם המופ' שפילט, שמסר מיכאל המלאך ליהודה מבבי שם המופ' מן אברהם אבינו מאור כשדים ר' עקיבא

The שימוש, or magic use of the various names, is given on fol. 96a sqq.

On fol. 103b a section begins with ספר זה as the opening words, but it soon passes on to other matters (תשעה תשעה, conjurations, &c.).

End:—

אבג יתן • • חקוק על חיות הכסא • • • משבחין • • בשם של ארבעים ושתיים

† Reminding one here and in other parts of the method followed in ספר רזיאל.

XVIII. A short piece entitled סוד אגוז Fol. 109a.

Beginning: סוד אגוז י כי אשו הגדולה כמין אגוז

At the end: סליק פירוש אל ננת אגוז ירדתי

Then: הכל מפורש בספר היכלות.

XIX. A number of passages on the soul, agreeing with portions of חכמת הנפש of Ela'zar of Worms (Add. 27,199, iv.; Cat. no. 737), followed by a section on the trees of knowledge and life. Fol. 109a.

Beginning: הנפש היה לעולם לכך נקראת היה (Add. 27,199, fol. 494b; Cat. no. 737).

The part dealing with the two trees in the garden of Eden begins (fol. 111b):—

ענין עץ הדעת אשר נצטוו האדם לבלתי אכול
ממנו דע והבן כי לא תמצא אשר הזהירו השם
על הנגיעה

End: ומן האבות יצאו ישראל המייחדים השם הגדול

XX. ספר העיון, ascribed to Ḥammai Gaon. Fol. 112b.

Heading (compare ליקוטים מרב האי נאון וכו' fol. 110a):—

זה ספר העיון שחיבר רב חמאי ראש המדברים
על ענינים הפנימיים וגילה בו עיקר כל מוצאות הכבוד
הנסתר מן העין אשר אין כל בריה יכולה להשיג
ולעמוד על עיקר מציאותו ומדותו על דרך האמיתי
כמו שהוא באחרות השווה שבהשלמתו מתאחדים
עליונים ותחתונים והוא יסוד כל נעלם וגלוי וממנו
יוצאים כל הנאצל מפלואה האחדות † ובאר רב חמאי
כל אילו הענינים על דרך מעשה מרכבה ונבואת
יחזקאל עליו השלום י וזה תחילת הספר על הסדר

Then the beginning:—

יתברך ויתרומם השם הנאדר בנבורה וכו'

† Not the same as is contained in Mose de Leon's ס' המשקל (see Jellinek, "Mose de Leon," p. 24. It is also different from ענין אגוז contained in Add. 27,199, fol. 516a (Ela'zar of Worms, חכמת הנפש). Another piece under the same title is found in Shemtob ibn Shemtob's ס' האמונות, vi. 7.

‡ The reading כל הנאצלים מפליאות האחדות in ליקוטים וכו' is no doubt correct.

The little treatise as given here consists (with some variations) of (a) the ס' העיון printed in ליקוטים וכו', and also in Jellinek, leaving out, however, the addresses to the Deity beginning אתה הוא באמת; (b) the part printed in the same Collectanea under the title שער השמים, and attributed to Joseph Giḳatīlia. See Ben-jacob, אוצר הספרים, p. 437.

The quotation from the ס' העיון found in Menahem Recanati's Commentary on the Pentateuch (see Jellinek, *op. cit.*, p. 9, note 2) is found (with variations) in the MS. (fol. 114a), as well as in שער השמים of the ליקוטים וכו' referred to.

Hai Gaon is quoted in the second part (fol. 114a in the MS.), and on fol. 113b is the following:—

וזהו דכתיב במאמר שירו של ר' פנחס הסמא † לו
ללו אחדים ‡ בכנפי סוד תנועה

This quotation may possibly serve to supplement what is said about the existence of an early Paiṭān of the name Pinḥas in Harkavy, *sqq.* קיב, השריר והפליט מספר האגרון וספר הגלוי

The reference to the ḳabbalistic יופי ס' (once in the printed text and twice in the MS. [fol. 114b]) still requires investigation.

XXI. A short treatise on the powers and activities of the Deity, followed by another short piece on the career of the soul in after-life. Fol. 114b.

Beginning:—

בשם יי' אלהי ישראל אל אלהי הרוחות לכל בשר י
הוא מקום לעולמו י ואין עולם מקומו כדכתי' הנה
מקום אתי לא יגבילו מקומו

This portion deals largely with the term אומן.

† In חסידא:—ליקוטים וכו'; but in no. 749, ii. חיסמא.

‡ מחזוים in the work just named; in no. 749, ii., אחזוים.

The second part (fol. 117*a*) begins:—
ובצאת הנשמה מן העולם שהוא עולם הנופות

End:—

וכת' כי ביום ההוא יהיה יי' אחד ושמו אחד

From fol. 117*a* the soul is stated to go (1) עו' רנשמות, (2) עו' הרוחיות †, (3) עו' החיים. Some souls continue their existence there, but others begin a new career by תחיית המתים. From no. 3 the soul finally proceeds to עו' השכל, and then to עו' הרצון.

XXII. A discursive treatise in rhymed prose, dealing with מצוות, points of chronology, and a variety of other traditional and kabbalistic matters. Fol. 118*a*.

Beginning:—

משה קיבל תורה מסיני · כל אשר דבר יי' · אחד
שני אלפים ותמ"ח · לעולם ישמח · משה כמתנת
חלקו · למען צדקו ·

End:—

וישור ויתמוך אותנו ללכת אחריו ולשמור מצותיו ·
את עבודתו ואת חוקותיו

At the end of fol. 124*b* and the beginning of fol. 125*a* occurs the following:—

יחי ראובן לחיי עלמא ומות תניינא לא ימות ·
ומבואר המאמר אשר אין להדיח · לא הרב בית
המקדש עד שגולד משיח · וכבר עברו אלף קעה שנת
לגולה · ואנחנו לא נדע קץ הגאולה

The date here given (70 + 1175 = 1245 A.D.) would suit Asher ben David בן הראב"ד very well (see nos. III. and XII. of this description), and the phrase נתתי את לבי לדרוש וכו' (fol. 121*a*) also appears characteristic of this author (compare the quotation from fol. 75*a* given under XII.); but in the MS. from which the text has been printed in אוצר נחמד, iii., pp. 153—156, the treatise (there entitled שער השמים) is ascribed to Jacob b. Shesheth Gerondi.

† This sphere of existence is described as צרור שהנשמות צרורות וקשורות [בו].

is quoted on fol. 122*a*, and מדרש שיר השירים on foll. 123*a*, 124*a*.

XXIII. כתר שם טוב of Abraham of Cologne. Fol. 126*b*.

See Add. 27,076, III. and Harley 5510, XII. (Cat. nos. 739, 754); also the beginning of no. XII. in the present description.

The heading is here: מאמר בפ"י ה' של ההוה · ונקרא כתר שם טוב.

End: ולהתעלות עד תכליתם (comp. Harley 5510).

Then:—

סליק בזאת יבא · סליק זה הספר שיש בו אמרי
שפר · ספר יצירה וספר היכלות · וכל שימושי
(שימושו MS.) השם בו כלולות · ושער הנמול וספר
המלבוש · השם מלך גאות לבוש · והרבה ספרים
אחרים · שיש בו סודי תורה ועניינים · כל זה כתבתי
בקלף ·

Then in another hand, by way of criticism:

בכמה מעותים הצריכים להתחלף · יותר ממאה ואלף ·
יתקצצו ידי אותו סופר והגבר · חלף עברתו דבר ·

in the above epigraph is probably not merely a general phrase, but denotes the work bearing that name by Abraham Abu'l-Afia (see no. 746, III.). The missing 91 leaves at the beginning and other lost folios must, therefore, have contained this and other works not now found in the MS., including מאמר תחית המתים mentioned at the end of p. 36, col. 2.

XXIV. A series of kabbalistic prayers, conjurations, and charms. Fol. 133*a*.

The first extant prayer is fragmentary, the first words being: איברים שבו כל חולי וכל · מרעין בישן; but there is no break in the Hebrew foliation.

The next prayer (beginning on the same page), which is addressed to תגעץ מעצש וכו', is a brief recension of the prayer of R. Hamnūna Sabha; comp. nos. 736, II.; 753, xxx.

† These being the opening words of כתר שם טוב.

Then follows (foll. 133*b*—136*a*; left incomplete) a part headed וידי יפה, and beginning: ... והנשגב ... האל הגדול ... וי' אלהי הרוחות לכל בשר שליט בעליונים ומושל בתחתונים

On fol. 136*b* begins a long section on mystic names, with the abrupt opening:—

סס' פי' לסוסתי ברכבי פרעה ' ואמ' ר'זל לססתי חסר ר' ... לפי שסוס הוא שש לעשות מלחמה

On fol. 138*a*:—

אמר ר' ישמעאל כך אמר ר' עקיבא משום ר' אלעזר הגדול אדם המדקיק עצמו להשתמש בשר התורה יכבס בגדיו ושמלתו וכו'

On fol. 140*a* is a רצון יהי רצון אליהו הנביא that לפתוח לבי לכל התורה might be sent הקטן כולה וכו'.

On fol. 140*b*—141*a* is a passage mentioning a number of Talmudical and ḳabbalistic works (comp. nos. iv. and vii.).

In the קמיעות at the end and some other places in the MS. signs of the mystical alphabet (see no. xiv.) are introduced.

On fol. 153*a* (fly-leaf) are lists of angels, &c.

The name משה (perhaps the name of the scribe) is marked off on *e.g.* fol. 21*a*.

753.

Add. 27,187.—Paper, about 8½ in. by 6, consisting of 75 leaves. The number of lines to a page varies considerably. Different hands of Italian cursive writing of the sixteenth century. The MS. is worm-eaten in parts and slightly damaged in other ways.

[ALM. COLL., 298.]

A collection of short ḳabbalistic tracts and notes in the following order:—

I. Some notes and fragments. Foll. 1*b*, 2*a*.

On fol. 1*b* (mutilated) are four notes, the second, which is the longest, beginning with

VOL. III.

a division of knowledge (ליבירית) into seven branches (חכמת התשבורת, חכמת המספר, &c.).

Fol. 2*a*† opens with a passage of nine lines beginning:—

בראשית ברא אלקי' את ס' תהלים איוב משלי · אלקים בגמ' זה דיין · אלקים בגמ' הכסא

Then follows a piece in the same writing as nos. xxix.—xxxi. beginning:—

ומכלל דברינו נתבאר כי האצילות הוא עצמות וכלים מהכלים אינם כשאר הכלים

II. The סודות כ"ד which are sometimes attributed to Nahmanides,‡ preceded by סוד ראש חדש, and followed by notes of a like nature. Foll. 2*b*—11*a*.

The סודות כ"ד (fol. 3*a*) begin:—

אלו הן הסודות שצריך אדם לקבל מפה אל פה והם כ"ד סודות ... א' כוד האדם · אם תבין סוד הנק' אדמה (פ) למעלה בסוד מיכאל הגדול תבין סוד האדם

The twenty-fourth סוד is on כהונה.

The author refers several times to his teacher. So fol. 6*a*: ומורי ז' כתב בענין המומאה בארץ שכבר זכרנו ענינה הוא כענין השוכן עם ממאים טמא וכו'. On fol. 3*b* he refers to מורי (in the plural): ומורי ז' כתבו ואמרו והכונה שהשכינה שורה בא' וכו'

References have also been noticed to דגאון הר' יחשיאל האשכנזי ז' (fol. 3*a*); ר' עזרא ז' (fol. 6*b*); דע כי כל הסכנות (פ) הפנימיות מעוררות (תגר עם כתות סמאל הרשע וכו' of ר' אליעזר הגדול (fol. 10*b*); the ספרא דצניעותא (part of the זוהר, fol. 10*b*).

The סוד ראש חדש, which precedes the work (fol. 2*b*), begins:—

הוא לשון חרוש מפני שהלכנה מתחדשת בכל חרוש

† On the left-hand upper corner: [כת]בים ממוחברים: שונים ערה

‡ See Neubauer, Bodl. Cat., nos. 2253, 11 and 2456, 1. In 1765, 3 (same Catal.) the work is attributed to a pupil of Nahmanides.

Following the work (fol. 11a) :—

דע והבן כי שם ישראל היה קמיע נגד שרו של עשו וכו'

Then :—

סוד מופלא מן התפלה וכונתה (?) מתחלק לדר' חלקים
הנק' ארבע מחנות שכניה וכו'

III. The part found in the latter portion of the הפליאה ס' described under no. 745, III. 6. Foll. 11b—16b.

Two short notes are added, the first beginning : דע והבן כי בפרשת בראשית תמצא אלא קלב פסוקי שמתחילין בואו ומכות שלקו המצרים.

IV. The tract on the unity and transcendence of the Deity (ארני הואיל והפצד וכו') described under no. 745, III. 1. Foll. 17a—18a.

V. The short piece beginning האבות הן המרכבה הן, described under no. 745, III. 2. Fol. 18a.

VI. The piece from מדרש כונן described under no. 745, III. 3. Foll. 18a—19a.

At the end is here the following passage :—
אמר ר' חמאי ראש המדברים על ענין פנימיות
החכמה הכריחני רב חמאי הגדול שאי אפשר לומר
עקר כל מציאות הדבור ... זהו מחבור שחברתי אני
רב חמאי וכו'

The author thus names himself (apparently by way of pseudonym †) חמאי, basing his teaching on that of רב חמאי הגדול (probably another pseudonym †).

VII. The portion treating on Ps. lxxviii. 15, which is described under no. 745, III. 5. Foll. 19a—20b.

There is here an addition (mostly marginal) at the end. A prayer beginning שמע קולנו (the same as in no. 745, III. 4, end) follows.

VIII. סידור שם המפורש, also entitled (by a later hand) סודר הוצאת שם בן מַב ית' וית' Foll. 21a—23a.

† See Steinschneider, Leyden Cat., pp. 97 (note), 98.

Compare ס' הפליאה (ed. Korzec), foll. בלו, אלה. The comparative antiquity of this part (in substance, at any rate) is proved by the fact that it is already contained in סודי רוייא of Ela'zar of Worms (see Add. 27,199, I., Cat. no. 737), where it is ascribed to Hai Gaon.

Introductory note :—

זה השם הגדול שהוא בו מַב אותיות הוא סידור השם המפור' ודע (וראי MS.) כי זה השם גדול מאד אלא שהשם שהוא בו עַב אותיות הוא השם הגדול שזה השם הוא שהיה כהן גדול אומרו ביום הכיפורים עשר פעמי' וכו'

First § : בראשית בית באב ג' ד' תהיה אלף וכו' :

All the words from the beginning of Genesis down to ובהו are similarly treated.

Then :—

ודע כי כשלמדנו מראש כבלי צירוף נמסרה לנו אות ששית וכו'

The remaining part includes a יהי רצון, and (שם בן מַב אותיות) אבניתן וכו'.

End : אשא נותריק' מַב ומיד שהשמן שומעו בורה

Then : סלוק העניין (?) עב מצאתי

IX. A tract on the mystical values of the letters of the alphabet in connection with the divine names יהו, שדי, &c. Foll. 24a—27a.

Beginning :—

אמ' ר' עקיבה שלש אמות אמש כנגד אבג, וכנגד
אש מים רוח, וכנגד שם יהו וכנגד אחד

The last § begins :—

הנה פירשתי לך האותיות עד קוף . . נשתירו
רשת וכו'

End : והנה כלם נכוחים ברוח אלקים חיים

Then : תם ונשלם בעזרת אדוני האדונים

On fol. 24a Hai Gaon is quoted. On fol. 25a Rashi and רבן שמעון הגדול (שם נקרא) (בכתיבתו מדרכיו תתמלא תיבתו Ex. xvii. 16.)

X. A piece headed: סוד שם המפורש ומפעלתיו ... במדרש ר' שמעון הצדיק אשר היה מתנהג בקידוש הש' ומסתפח בנחלת ה' תמיד. Foll. 27a—28b.

Beginning:—

אמ' שמעון הצדיק לתלמידיו דעו כי שם המפורש נחלק לה' חלקים ואלו הם תיקון צירוף מאמר † מכלל חשבון, התיקון הוא שיתחיל אדם סדורו מתחילה עד סוף כמו הג' פסוקי' אשר מתוכם יוצא שם העצם והם ויסע ויבא ויש

End:—

הרי לך ד' יסודות שהם יז' למעלה כנגד מה שלמטה, והם נקראים גוף השכינה · נשלם אודה · (or אורה?)

This piece has points of contact with the ס' printed at Amsterdam in 1651 (bound with the edition of the הבהיר of the same date). Compare also הפליאה edit. Korzec, fol. a.

XI. A piece beginning: אהיה בחשבון מרובע: רל' שתרבע כל אות מאותיותיו כולל ב' שמות מהכנויים. Fol. 29a.

It ends with a passage found in the הבהיר (ed. Amsterdam, 1651), foll. 6b, 7a, col. 1 (ליב' שבטי ישראל to ישב ר' אהלי). See also Add. 19,788, I. (end) [Cat. no. 749].

XII. סוד התענית. Fol. 29b.

Beginning:—

כבר ידעת כי התענית דומה לקרבן בכל משפטי כי כמו שהקרבן היה דמו נזרק והחלב נקרב

End: היינו דרך ישר בקו האמצע · והבן זה מאד

XIII. A piece beginning (fol. 30a):—

כתר הנריכה העליונה אל מסלת שדה כובס ויוצא מעדן להשקות שדה הגן ... ומשם יפרד והיה השלשלת לר' ראשים † · הכמה · בינה · גדולה · גבורה

End (fol. 31a):—

ועשו מכר בכורתו ליעקב בנייר עדשי' גלגל שחזור בעולם

XIV. סוד הארבעה צומות. Fol. 31a.

Beginning:—

דע כי המתענה בצום הרביעי ובצום החמשי ... והם ד' חדשי' כנגד שם בן ד' אותיות

End: ובמספר מלך כו' ישאר ע' רמו בו ע' שמ'

XV. דברי הרב ר' מנחם ז"ל. Fol. 32a.

See Add. 27,142, v. (Cat. no. 746), &c.

XVI. The excerpt from the כתר שם טוב of Abraham of Cologne contained in Add. 15,299, XII., and Or. 1055, x. [Cat. nos. 752; 756], followed by the often used simile of the ספירות and אשכול, and short sections headed סוד בלעם, מעמד הר סיני, מפני שיבה תקום, &c. Fol. 33a.

Compare the contents of Or. 1055, x.

XVII. A fragment of a work entitled פ' הנקוד. Fol. 40a.

Beginning:—

דע לך אחי כי הנקוד הוא יסוד האותיות כמו שאתה רואה התנועה שהיא יסוד הפעולה וקיומה

At the end are three lines, each arranged in two hemistichs, beginning: חקור חלם חקור · קמץ וצרי

Compare סודות הנקוד, Or. 1055, II. (Cat. no. 756).

XVIII. פ' שם של ד' אותיות בשכמלו. Fol. 41a.

The same as Add. 17,807, foll. 27b—31b (Cat. no. 745), but without the prayer at the end.

XIX. The beginning of the אדרא רבא (part of the זהר), followed by a short piece (in same writing as nos. XXIX.—XXXI.) beginning: מי הזכר ויבן אלה ... מרת הרחמים · והרין אחד הוא. Fol. 44a.

XX. A piece beginning (fol. 44b):—

לך ה' הגדולה והגבורה והתפ' וגומ' בענין הזה פירש המפרש וביאר עיקר כל ההוויות הנכללות בספר מועשה בראשית ... רמו לשלש עשרה כחות רוחניות

† Not clear in the MS.

‡ Comp. כתר שם טוב, Jellinek, p. 34.

שמוכיר בעל ספר יצירה . . . הראשון נק' חכמה הקדומה, והשני אור המופלא, והג' החשמל וכו'

It is followed (fol. 45) by short pieces in different hands beginning respectively:—

דע כי; תחלת יצירה צריך אדם לידע בטוב המשקל וכו' באי אמה על; הלוחות היו חתומות בחותמו של מלך ה' פעמו' אור ביום ראשון; קדושת שם המפורש לרמוז כי העול' נברא בזכות ה' הומשי תורה

XXI. נוסה סתרי תורה להרמב"ן ז"ל. Fol. 46a.

Beginning:—

אמ' הרב הקדוש הרמב"ן ז"ל ית' שם הבורא שהוא די וקיים לעדי עד . . . ראשית כל דבר שהוא הראשון לכל קדמון והוא נעלם מכל והוא נקרא עלת העולות

End:—

ואמ' הרב על כן נק' מלכות על כי הנהגת העולם הזה על ידה . . . נשלם בעזרת אל עולם י כי הוא נר' (p) ונעלם

The subject is the ten Sephiroth. See also Add. 27,173 ("Miscellaneous" section). For another work of רמב"ן bearing the title For another work of רמב"ן bearing the title סתרי תורה see Benjacob, *אוצר הספרים*, p. 426.

Added is a piece beginning:—

דע באמת כי השכל הוא פשוט רוחני והוא כנקודה הוכה המקבלת שאר הצורות

XXII. A reply to the question why the סוף needed to be manifested in the ten Sephiroth. As the writing is the same as nos. xxix.—xxxI., the piece probably emanated from the school of Solomon al-Kābiṣ. Fol. 47a.

Beginning:—

הא לך תשובה נכונה . . . על השואלים מה הוצרכנו לכל זה שנאמ' שהאציל אין סוף עשרה ספירות וכו'

Azriel's explanation in his *תשובות* † is referred to, but it is declared not to be מספיק (כי אם אין סוף לבד היה הכל בלי גבול) למקצת המקובלים.

End (fol. 47b):—

ואם בעל נפש אתה תבין אשר לפניך

† See e.g. Add. 27,076, iv. (Cat. no. 739).

XXIII. Three notes respectively beginning: *זה לך ביאור הכסא כתר חכמה ובינה*; *הוא רוח אלקי' היים* (fol. 48b); *אם יאמר אומר למה* (*ibid.*); *ברא האלוק את עולמו בזמן שבראו ולא קודם*; *גם תקון התנועות הוא כך האלף והמם והתיו שהם* (fol. 49a).

XXIV. A kabbalistic tract on *יהוד* and other matters by Shemṭōb of Faro. Fol. 50a.

At the head is written:—

מחבר זה הספר היה שמו הר' שם טוב מעיר פארו אשר בספרד

Beginning:—

בשכר שאתה מכתת רגלך ממדינה למדינה לישא וליתן בחכמ' ובבינה תזכה להקביל פני שכינה

A little farther on:—

שאלת ממני להאיר עיניך בשלשת השאלות . . . שבהו(?) קשר המרכבות והמשכן . . . הנה נשאתי פניך לדבר והנני מודיעך יסוד מה שכ' בעניין *יהוד* וקדושה וברכה

The problem of *יהוד* is treated in a discursive manner, and only a small part (on fol. 53b) takes up those of קדושה and ברכה, if indeed the treatise is not defective at the end.

Against a portion on foll. 50b, 51a the scribe wrote: *כך כת' בהעתק מבוהין*: Some blanks are left at the end of the recto and verso of fol. 52.

On the bibliographical bearings and other MSS. of this treatise see Steinschneider, *Bodl. Cat.*, col. 2531; also *המוכיר*, vi., p. 87, note.

On fol. 52 (not part of Shemṭōb's work) is the beginning of an enumeration of יב (שם יְהוָה נסתר וכו').

XXV. The same work of Asher b. David (though with variations) as in Add. 15,299 (the preceding number), III. (q.v.). Fol. 55a.

† Perhaps the same place as פארא in the colophon of the Pentateuch printed in 1487 under the patronage of Don Samuel Gacon. See Steinschneider, *Bodl. Cat.*, nos. 1072, 7120² (col. 2531).

XXVI. A number of short pieces in the following order:—*a.* סוד עץ הדעת (fol. 62*a*), beginning: אדם נצטווה לבלתי אכול ממנו בין; למה מנעו מעץ ההוא יותר משאר עצים; *b.* (in continuation of *a*): כבר ידעת שעץ החיים עץ; הדעת למעלה כלמטה וכו'; *c.* A piece beginning (fol. 63*a*): דע כי השלש אותיות מן השם המפורש הראשונות נקראות שמו הגדול והם יהו, thus at first agreeing with part of no. xxv., but soon continuing differently; *d.* three other pieces beginning respectively (fol. 63*b*): דע כי התורה התמימה מגלה זאת... כי ראשית כל ודע אתה המשכיל...; המציאות היא המחשבה ית שבחו וית; השתדל בכל יכלתך לדעתו ולהשינו זכרו חתם שם כבודו בפעולת מעשה בראשית יום ראשון כנגד אות א' וכו'.

Near the end of the last-named piece:—
והו שפייט הקליר אמת חיתמו כי הוא אחד

XXVII. יחוד של הרב ר' אלעזר מוורמשא ז"ל. Fol. 64*b*.

Beginning:—

אלקיני בעולם אחד וקבלת מלכותו עלינו אחד כל אשר אין בוז אין קץ לחכמתו וליכלתו ולתבונתו ולחכמתו אין חקר, אין קץ ליכולתו ואין סוף ליחודו, אין לו התחלה ואין לו כוף

End:—

י שמות שאינו נמחקו, וכו' פסוקי אין עוד בקדיה ו מהם אני ואין עוד וד' ואין עוד וגרסי' בספר יצירה דע וחשוב והעמד יצור על מכונן כי הוא יוצר ובורא לבדו ואין זולתו ומדתו עשר שאין להם סוף

Then: נשלם תהלה אל עולם:

See Steinschneider's Leyden Catalogue, p. 99, note 2; also המזכיר, 1863, p. 88, note.

A longer recension of this ספר היחוד is found in Or. 1054 ("Miscellaneous" section).

Appended are here the following lines:—

גביר שכל משול משל ותחור
יחי ענף באין שרש ביחור
תחיתו (פ) השיבדו לשרשיו
ואו ינק וגם יפרח ביחור
ולכן קום נפושך להחיות
ודע אחד ואו תשכיל ביחור

† The text appears to be corrupt in this place.

Compare Or. 1055, xv. (Cat. no. 756); also Add. 15,299, xii. (Cat. no. 752).

XXVIII. A short piece on the ספירות beginning (fol. 65*b*): מחשבה נק' ראשית ונק' יראה; שנ' ראשית חכמה יראת ה' להמשיך כח בכלן פעם לדבר פעם לתמוה, ונק' מדת הדין לתחוננים.

XXIX. סדר פעולת היצירה. Fol. 66*a*.

This part consists of a number of notes on the production of an automaton (גלם), &c., by means of the letters of the alphabet.

Beginning:—

עשרים ושתים אותיות יסוד והם יסוד עולם כמו שנפרש לקמן, קבועות בגלגל פי' שנמצא בהם כל דבר לבראתו ותולדתו לענייניו כשגלגל ר'כא פעמים לפי קבלת מוריז או ר'לא פעמים לפי קבלת רבינו סעדיה וחזור הגלגל פנים ואחור כשתרצה לברא בריה תגלגל האלפא ביתא כהלכתא... וכשתרצה לומ' תוב לעפרך תגלגל לאחור

Near the end (fol. 67*a*) are directions for one who desires שמים לברוא.

XXX. תפלת רב המנונא סבא. Fol. 67*b*.

Direction at the beginning:—

אמ' רב המנונא סבא תפלה זו מסר לי סגנסנאל המלאך שר הפנים ואמ' לי כל היודע בעצמו שיעשה דבר זה בקדושה ובטהרה ובנקיון וישוב בתענית ג' ימים וכו'

The prayer itself begins:—

באי אמה צור כל העולמים... חי החיים תתהדר תתנשא תתרום... תגעץ טעעש איה יהוה אלקי ישראל וכו'

End:—

מגלה רזים וארון הנסתרות באי שומע תפלה וכו'

See Steinschneider's Leyden Catalogue, p. 93, and compare no. 736, ii.; and Add. 27,199, foll. 298*b*—302*a* [Cat. no. 737]. The תפלה should be compared with parts of (see no. 735).

† I.e. Solomon al-Ḳābiṣ, the handwriting being the same as on fol. 69*a* (lower part) and 70*b*, *q.v.*

XXXI. Some pieces (in a damaged condition) of Solomon al-Kābiṣ written down by one of his pupils. Fol. 69a.

Heading:—

אלו הן הקדמות לר' (פ) הקבלה מפי מרי ורבי החכם
ר' שלמה אלקאביץ † הלוי נר"ו

Beginning:—

[דע] שהקבה לא ברא עולמו אלא מצד החסד הנמור

About the middle of fol. 69b:—

ספירה ראשונה בעצמה נקראת אהיה וכו'

On fol. 70b (under the heading דרך הקבלה ידיעת כוונתו ית' [בב]ריאת העולם: (למורי הנל נר"ו בלתי אפשר וכו'. This part is mutilated and probably imperfect at the end.

On fol. 68b is a short piece in apparently the same handwriting dealing with ד' יסודות, and beginning אמ' לי ... רננ' כי ... באו בדמות עליון להיותם ... אלו מאלו

XXXII. Portions of a recension of the Commentary of בעל המורים (with extraneous elements?) on Genesis. Fol. 71a. Compare the printed forms of the Commentary.

First extant words (in בראשית):—

אינו רוצה לומר שהרשם הבה לאכול בשר אלא
היינו למלאכה

Parts of the following other pericopes are dealt with: נח, לך, לך, נח, חיי שרה, וירא, לך, לך, נח, תולדות.

At the beginning of fol. 72b is the following:—

למה נקרא שמו אמרפל כי הוא הוה בר פלוגתי
דאברהם שהיה אומ' שהשמש הוא אלק' לפי גודל
מעלתו ואברהם אמ' כי הוא כמו הגרון ביד החוצב
שהוא עילת העילות וכו'

Compare Rashi's remark (on Gen. xiv. 1) that Amraphel and Nimrod are one and the same person.

† This spelling (which is, however, not certain) combines those of אלקאביץ and אלקביץ; see Steinschn., Bodl. Cat., col. 2280.

A small piece of what appears to be the same Commentary (written in the same handwriting) is found on fol. 69a (on part of Gen. xxiv.).

חדושי (in square character) is written on the top of fol. 71a.

XXXIII. A small piece, in the same handwriting as nos. xxix.—xxxI., beginning (fol. 75b):—

האותיות לחות (פ) יהיו עומדים בחכמה ונתקשרו
ונגלו בתפארת

End: זה הישב.

Catchword: הקדמות.

On the side is a statement relating to the identification of the ten ספירות with the vowels.

Censors' entries:—

- 1 (fol. 68a): Visto per me Gio. Domenico Carretto, 1619 (name and date originally written twice, but once erased).
- 2 (fol. 68b): Dominico Irosolomitano, 1597 (?).

754.

Harley 5510.—Paper, about 11½ in. by 8½, consisting of 204 leaves, with 34 lines to a page. There is a rather late Hebrew foliation, besides a pagination in ordinary figures by an Italian hand. A leaf is missing after fol. 59. Italian Rabbinic writing (apparently modified by some outside, perhaps North-African, influence), with first words of paragraphs in the square character. The ink has in many parts eaten through the paper. Fourteenth to fifteenth century. For an entry of ownership dated A.D. 1541 see below.

A series of kabbalistic works and small tracts, accompanied nearly throughout by

copious Latin notes in the margin, the volume having been carefully studied in the interests of religious controversy by a Christian scholar.

I. Joseph ibn Giḳaṭilia's שערי אורה. Fol. 3*b*.

Compare the printed editions and Or. 5403; Add. 17,807, i.; Reg. 16. A. X. (no. i.) [Cat. nos. 744-5; 755].

There are here no summaries of divine appellations at the end of the different parts.

At the beginning:—

אתחיל לכתוב ספר הנקרא אורה†

At the end of השם הראשון (fol. 14*b*) are some lines not given in the printed editions, which begin as follows:—

על האמונה רוב ספקות נולדו
ואמת אני אומר לאיש מפניע

These lines are preceded by a note on the שם בן ד' אותיות.

II. A tract on the הנין or זינין ascribed to R. Akiba. Fol. 98*a*.

It is substantially the same as printed in Jellinek, בית המדרש, v., p. 31 *sqq.* See also תגין ס', ed. Bargès, Paris, 1866 (giving also (אותיות גדולות וקטנות), and the somewhat fuller and partly different form embodied in the ס' הפליאה (Korzec, 1784), fol. מא.

Heading (as in Jellinek, *op. cit.*):—

את זה המדרש דרש ר' עקיבא בר' יוסף ע"ה‡ היה
דורש כתרי אותיות על התגין ועל הזינין § ועל
אותיות גדולות || גדולות וקטנות

III. A tract on the letters ת-י and the final forms פ פץ. Fol. 98*b*.

† Comp. Steinschn., Bodl. Cat., col. 1466.

‡ היה ע"ה is written over ע"ה.

§ The scribe thus (erroneously?) distinguished the זינין from the תגין. In connection with this point note that the ל is said to be מעושר לעיל וכי.

|| In the text the term מנוגלת is applied to forms of the ז, the ב, and the פ.

Beginning of introductory part:—

זה השער בפי' האותיות והוא סוד מסודות התורה
ומי שידעם ידיעה שלמה נכונה ידע כל זה המצוי
מראש ועד סוף

Compare the similar opening in Assemani's Vatican Catalogue, CCXCV. 3, the title of the work there described being given as פירוש האותיות מר' חסדי מאלכסנדיאה.

Beginning of the main part:—

ועתה ראיתי לכתוב כאן זה המעט . . . לפי ששמות
האותיות כו' ט' אחרים וט' עשרות וט' מאיות נשים
הט' האחרים לעולם העליון והט' העשרות לגלגל והט'
המאות לזה העולם התחתון ונבאר עתה הט' עשרות
שהם לגלגל

The letters צ-י are then astrologically explained, and the letters ת-ק are then connected with קור, חום, איכות, גולם ראשון, אש, and אייר, whilst the final letters are declared to bear a relation to water, earth, &c.

End:—

ותלמי ביאר כי הוא [i.e. הירח] ו' אלפים ור' מאות
ומד . . . וזה נוסח דבריו

Compare Steinschneider's note in המוכיר, vi., pp. 51-2 (in connection with Alm. 283, i. = Add. 27,173, i.) on Codex Uri 365 (Neub., no. 1267 [15]), where the quotation from תלמי is similarly left unrecorded.

The author refers to אלבתני+ (fol. 99*a*, 100*a*), ס' ההויה וההפסד (fol. 100*a*), the astronomer Ptolemy (whom he once misnames תלמי המלך). In connection with the question of free will (which the author asserts) he says (fol. 99*a*) that he had already spoken of it במקום אחר; and with reference to the שש צדדין spoken of in connection with the ס' סתומה there is the remark כאשר נתבאר בספר השמיני.

On fol. 99*b* stress is laid (in opposition to חווי זמנני) on the principle that the fixed

† His full name was Muḥammad ibn Jābir ibn Siuān Albattāni. He died in 317 A.H.

stars (הכוכבים הקיימים) influence life itself, whilst the כוכבי לכת (planets) only affect the circumstances of life.

As already indicated, the treatise requires comparison with the Vatican codex, Assem. CCXCV. and the Oxford codex, Neub. 1267. It has several points of contact with Add. 27,173, i. ("Miscellaneous" section), and its relation should be ascertained to פירוש אלפא ביתא of Jacob b. Jacob Kohen, of Segovia, † of which there are a number of copies at the Bodleian Library and the Bibliothèque Nationale, Paris.

There are, however, besides the two forms of the אלפא ביתא דרבי עקיבא printed in Jellinek, בית המדרש, iii., quite a number of mystical explanations of the alphabet. Some of these have been embodied in the הפליאה ס'.

IV. A tract on the ten ספירות. Fol. 101a.

Beginning:—

כלל גדול אודיעך בענין עשר ספירות למה הם
עשר ולא תשע ולא אחד עשר · הטעם כי אין לד
דבר רק בכל הדקות שיטלנו משלשה מרחקים

Each of the ten ספירות is briefly treated under the different aspects represented by its various names, thus:—

הספירה הראשונה היא המחשבה והטעם כי מי
שרוצה לבנות בית צריך קודם לחשוב מה שהוא
חפץ לבנות

After the part dealing with העשירית is a second smaller section of the tract beginning:—

פירושן · כתר הראשונה והיא המאצלת ומרוב
הקדושה אינה נמנית ונקראת רוח ואויר והיא רוח
מרוח ואש מאש והוא הקבה † ולכן נאצלות משם והם
כחותיו ית'

† Apparently the same as the Jacob החסיד b. Jacob whose ספר היחוד is contained in Add. 27,173.

‡ This is a most explicit identification of the 1st ספירה with the Deity.

End:—

וחסד זה אברהם ··· ופחד זה ליצחק ותפארת
ליעקב ··· והג' נקרא כסא הכבוד

V. סוד אתרון. Fol. 105b.

Beginning: פרי עץ הדר שטעם עצו ופריו שוה: שבת
שבת ליי' לשם יי' (fol. 106a) begins:

In each of these small sections Abraham ibn Ezra is referred to under the name ר' אברהם.

VI. Two forms of the ספר יצירה. Fol. 107a.

The lengthy introductory note to (a) begins:—

העוסק בספר יצירה צריך לטהר עצמו ··· ויעסוק עם
ב" בני אדם או עם ג' ··· וצריך ליקח קרקע בתולה
··· ויעשה גולם אחר עגול

The text of *a* is divided into eight פרקים, and should be compared with the other recensions, printed or in MS. form. An addition to it, giving a list of various combinations of the א"ב (את בש וכו'), is found at the end of no. VII. (*vide infra*).

Text *b* agrees in the main with that printed in the body of the Mantua edition of 1562, but has a list of alphabetical combinations (אל בת וכו') at the end of the second פרק.

At the end:—

נשלם ספר יצירה · הדיון ספר אותיות דאברהם
אבינו דאתקרי הלכות יצירה כל דצפי ביה וכו'

VII. A piece headed שר התורה, and consisting of five פרקים, the first four being the same (with some variations) as chs. xxvii. to xxx. of היכלות רבתי as printed in Jellinek, בית המדרש, III., and פרק ה' beginning אמ' ר' ישמעאל דבר זה משום ר' אליעזר הגדול אשרי מי שזכות אבותיו מסייעתו, and embodying at the close the concluding small section of היכלות רבתי (see Jellinek, *op. cit.*). Fol. 112a.

At the end:—

חסלת עיסקא של שר התורה המקום יפתח לנו
שערי תורה וכו'

On fol. 114 is given the portion of the
ספר יצירה referred to in connection with VI. a.

At the end of this addition the scribe
wrote:—

מצאתי אלו האלפא ביתות בספר אחר בסוף נוסח
ספר יצירה הראשון הכתוב בראש הקונדרס

VIII. A longer form of the Commentary on
the ס' יצירה, which had falsely been ascribed
to Saadyah Gaon. Fol. 115a.

The Commentary on the fifth and sixth
פרקים has been written out before the third
and fourth.

The Commentary on the sixth פרק (ending
here with a part of the second פרק) is not
found in the printed text.

The spelling of some words is curious,
thus סוקראט (foll. 117a, 126a) for פוקרוס.

On the literature on this subject see L.
Goldschmidt, ספר יצירה, p. 44.

IX. A tract purporting to contain a com-
munication made by the prophet Jeremiah
to Joseph b. Uzziel.† Fol. 127a.

Beginning:—

יוסף בן עוזיאל מפי ירמיה נילה סוד זה בבלי
אמר משה † יראת אלהים יי צור דבר ישראל
הזהר ובלום פיך מלדבר ולבך מלהרהר בעשר שרשים
ואלו הם מהו רוח אלהים חיים י איד נבראת ארץ וכו'

The main part of the tract deals with the
מרכבה, &c., of the כרובים.

Among the references to פינים is one to a
phrase of Ibn Ezra's (כאופן אש לא מכובה), fol.
128b).

† Cf. Epstein in החוקר, II., 41. According to a tract
contained in Add. 15,299 (fol. 26), Joseph b. Uzziel was
a grandson of Ben-Sira.

‡ Read מושל. The probably correct form of the passage
is given in Zótenberg's Cat. of the Paris Hebrew MSS.,
p. 136.

The remarks of the tract are sometimes
accompanied by explanations.

End:—

ולכך נקרא נושא כדרך הנושאים וכו' כדברי
בספר יצירה ' אחד הוא ואין בלתו המשל ופחד עמו
פ' מיכאל ונבר'אל רוממוהו והשתחוה לפני הדוכו כי
הוא יי אלהינו עשאנו ולו אנחנו עמו

X. A prayer in alphabetical order, accom-
panied by a commentary. Fol. 129a.

Beginning:—

א. אדני בשמים אחד ... פי שנ' ויאמר אלהים
יהי אור ויהי אור שמו אין שום אמירה והברה בלא
אותיות הברת יהי וכו'

End:—

ת. תמים פעלו ... בל אמר מלאך אשריך ...
פי דבריך כדברי אלהי

At the end:—

סליק משנת אברהם אבינו ומשנת יוסף בן עוזיאל
ופירו' אב

The משנת אברהם אבינו of course refers to
the ס' יצירה, a Commentary on which pre-
cedes no. ix.

XI. A kabbalistic Commentary on the
Prayers in accordance with the methods of
the school of El'azar of Worms, and largely
based on the writings of R. Ye'hudah Hāsīd,
whose works (partly autograph) are several
times referred to. Fol. 130a.

See no. 534, III. (vol. ii., p. 141), which
contains the greater part of the Commentary
(to very near the end of fol. 133b of the
present MS.); and compare no. 654 (vol. ii.,
p. 271), with which the Commentary has
much in common, notably the denunciations
of the liturgical use of the צרפתים. So far as
the text of the Prayers is concerned, the
Commetary in many instances amounts to a
revision of the Services based on the sup-
posed significance of the number of words
employed.

In addition to the authorities mentioned in no. 534, III., the following may here be noted: (1) רבנא משה מלוקא בן רבנו קלונימוס (fol. 130*b*); (2) אבוי אהרן אבי כל הסודות בנו של רבנא שמואל, the teacher of the Rabbi Moses named under (1) [*ibid.*]; (3) סעדיה נאון (fol. 131*b*); (4) Rabbi Abraham, brother-in-law of the author of the Commentary, who refers to רבינו החסיד שמואל הנביא (fol. 132*a*); (5) ר' קלונימוס הזקן מן רומא בן אליקים (fol. 133*a*); (6) רבנא שבתי (fol. 133*b*).

On fol. 133*b* is also mentioned the ספר הסוד of R. Yehūdah Ḥāsīd.

For Babenberg as the place connected with ר' שמואל is here written טנבורק (foll. 133*b*, 134*b*).

End:—

וזהו סוד הקדיש מנין התיבות נב רמו לשם הגדול
יוד הא ואו הא

XII. *Abraham of Cologne*. Fol. 136*b*.

Compare Add. 27,076 (Cat. no. 739), III., &c., and the printed editions.

The heading is here:—

כתר שם טוב מפי פלוני אלמוני

End: ולבוא עד תכליתם, the printed text and also Add. 27,076 containing a few lines beyond these words.

XIII. A *herush* on the punctuation of the tetragrammaton, by Joseph b. Abraham Gikāṭilia, followed by three other kabbalistic notes. Fol. 142*a*.

Heading:—

מן החכם המקובל מר' יוסף גוקטלא

Beginning:—

זה החרוש בסוד נקוד השם המיוחד הידוע לנל
מקובל שהוא שורש ועקר הכל יזהי וזה הי

* Read אבוי; cf. R. É. J., xxiii., p. 230 *sqq.*

The notes (foll. 143*b*,† 145*a*) following the *shleḥbet* נקיי כל קמץ begin respectively: שלֵּהֶבֶת נִקֵּי כָּל קִמֶץ; נִסְיוֹן לְהוֹלֵכֵי דְרָכִים; שֵׁשׁ בָּאוֹת הַשֵּׁם מִיּוֹד הָאֵל וְאוֹ הָאֵל עִם הָאֵל עֲשֵׂה; לְכַשְׂיוֹרְמָן יֹאמֵר זֶה הַמּוֹמָר בְּתַהֲלִים הַקֶּבֶה שָׁמַיִם וָאָרֶץ.

XIV. A section (fol. 146*b sqq.*) headed *sharshim* מְסַפְרֵי הַקְּבָלָה, and containing an explanation of terms used in the Kabbalah, followed by similar explanatory notes on the ten *sefirot*. The author is Jacob Ḥāsīd b. Jacob; see *e.g.* Neubauer, Bodl. Cat., no. 2286(7); Paris Hebrew Catalogue, no. 799(5).

Beginning:—

אוֹת הָאֵלֶּף • מִחֻבּוֹתֵי אֱלֹהִים יֵשׁ אֹמֵר שְׂהוּא
כּוֹלל בְּכֹלֵם

After the Scriptural terms, the later ones (*חוץ* לְכַתּוּבִים) are regularly considered.

The part following the אָב (fol. 154*b sqq.*) is headed:—

הַפֶּרֶק הַשְּׁלִישִׁי בִּזְכוּרֵי הַשְּׁמוֹת הַמוֹנָחִים לְסִפְרוֹת וְכוּ'

End:—

וּמַהֵם הַכּוֹלְלִים לְנִצָּחַ אֱלֹהִים חַיִּים וְבוֹה מִחֻלּוֹקֶת

Then:—

תָּם וְנִשְׁלַם סֵפֶר הַשְּׁרָשִׁים מִהַקְּבָלָה • שְׁבַח לְאִשֶּׁר לּוֹ
דּוּמִיָּה תְהִלָּה

On fol. 146*b* is a reference to Nahmanides' Commentary on the Pentateuch (הָרִם בְּזוֹ), and the following passage on fol. 147*b* refers to Hai Gaon:—

אֵין סוּף הוּא עֵלֶת הָעֵלּוֹת וְסַבַּת הַסַּבּוֹת • אֹר
קִרְמוֹן וְאֹר נִצָּח וְאֹר מִצּוּחָצַח • כְּתַב רַבִּי הָאֵי
נֵאֻן זֶל שְׁנֵי שְׁמוֹת אֱלוֹ רּוֹמּוֹזִים לְמַעַלָּה מִן הַהוּיָה
הָעֵלּוּנָה רָל לְאֵין סוּף

This agrees in sense with a passage on p. 12 of Jellinek, *Beiträge*, II. (a response of Hai Gaon quoted in Moses Cordovero's *Perdus* and elsewhere), though the wording is not the same.

† Fol. 144 consists of a small leaf containing on the recto the names of the Hebrew accents, and on the verso a fragment in Yiddish, apparently representing the translation of a *Piyyūt*.

The Bodleian MS. no. 2286(7) already referred to contains (with variations) the א"ב, but not the subsequent part.

The leaves following fol. 156 were intended to be filled in with a tract on the forms of the alphabet by the same author, but only the beginning has been actually written down:—

אמר יעקב הקטן בן יעקב הכהן באתי להביא
במסורת הברית בחירי רצתה נפשי ר' מרדכי קמחי
ועשיתי לו כלל אחר

See Neub., Bodl. Cat., no. 1273 (2), &c.

XV. מערכת האלהות, ascribed to Péreş b. Isaac Kohen Gerondi. Fol. 158a.

Compare nos. 750; 755, III.; and the printed editions. There is here no commentary.

At the end:—

נשלמה מלאכת המערכת · שבח ליצרנו · ברה"ל ל"א ·
בגל"ך וא"ע · אמן

At the end of the MS. are some Latin verses in praise of this work, beginning with the line:—

Fundamenta prior lucis bene porta † locavit.

On fol. 204b is the following note of transfer:—

אני בשמיון צולכר בר ברפטולומאי זצ"ל מעיר
נירונבורג : נתתי לכתנה : ספר הזה שניקרא : שער
האור : לארון יעקב אפוצילו : כותב הכהן גדול
ברומא : משנת היולדת המשיח הנשלך (?) א"תקמא :
בסוף השנה

This entry shows that the MS. was in 1541 presented by Bastian צולכר of Nüremburg to Jacob אפוצילו, occupying the position of scribe (secretary?) (apparently) at the Vatican.

755.

Reg. 16. A. X.—Paper, about 8½ in. by 5½, consisting of 121 leaves (including the vellum leaves at the beginning and the end, respec-

tively marked 1* and 120, and a number of blank leaves before fol. 113). The MS. is defective at the beginning (the first extant leaf of the original MS. being marked ד in the apparently original but rather irregular Hebrew foliation, † and the next כב), and a large number of leaves are missing after fol. 97 (*vide infra*). Oriental small Rabbinic hand of probably the seventeenth century.

I. A fragment of Joseph Gikāṭilia's שערי אורה. Fol. 1a. Compare the printed editions and Harley 5510, i. [the preceding number], &c.

Beginning (in השם השני משמות הקדש, written out in larger Rabbinic writing than the rest of the MS. in the form of a diagram): שהוא משפיע ונותן כל טוב וברכה במדת אדני (edit. Mantua, 1561, fol. ביד).

On fol. 1b is a הנהגה beginning:—

ועתה בני שמע בקולי איעצך ויהי אלהי עמך ·
ולתוספת עצתי אני מתרה בך אלף התראות שלא
תתחיל לקרות בחיבורי זה ··· עד שתקרא הקדמתי
זאת

On the side is written: זאת הנהגה שייך לעי' בעמ' ה' but fol. 1b itself is p. 5 in the Hebrew numbering.

The chapter treating on the third and fourth divine Names begins on fol. 9b; fifth Name, fol. 14a; sixth Name, fol. 32b; seventh Name, fol. 37a; eighth Name, fol. 39b; ninth Name, fol. 45b; tenth Name, fol. 50b.

At the end:—

סליק ספר שערי אורה · הש' יוציאנו מאפילה לאורה ·

II. סוד יום הכפור. Fol. 53b.

Preceding the title are the well-known combinations אבג יתץ קרע שטן וכו'.

† This is really a pagination in the form of a foliation, one number being regularly passed over, thus כב, כד, כו, &c.

† Referring to אורה (no. I.)

Beginning:—

הוא העשירי מבואר במפתח כשמתחילין למנות ממטה למעלה והוא המוחל לעונות הוא כתר עליון

End:—

בפר' ב' ברית ... ר' ראש הוא כתר והט' לשאר האצילות וזה שם השביעי והאמצעי וכאשר תבין השבע' ראשונה' תבין ז' אשר לא ביארתי ודי בזה עתה

Appended to this piece (fol. 55a) are some notes beginning: מצאתי בהרת ממאה לפי שכל לובן מורה לספירו' זומ' Some of these notes are given on the authority of הרשש (once, to first note, הררש). Ramban is mentioned.

III. מערכת האלהות, ascribed to Péreş ben Isaac Kohen Gerondi. Fol. 55b.

See nos. 750; 754, xv., and the printed editions.

There is no Commentary, but only a note here and there.

In addition to the usual text (ending אלא לסמוך גאולה לתפלה are here two passages, the first beginning:—

כתב ר' יעקב בר' ששת זל' מלשון החכם ר' יוסף בר' שמואל בפר' בראשית ברא אין נסתר הב' בע' וראשית חכמ' שנ' ראשית חכמה עם הב'

The second:—

עוד בא לידינו בענין סדר מעשה בראשית ואמ' לנו כי הוא מלשון הרמבן זל' שעשה בתחילה כשעלה במחשב' לחסר הפירוש ... ובא לו בחלום ומנע מחשבתו ... זל' כי החכמ' האצילה האלהים עם השמים והארץ

End:—

וזהו לממשלת רבות על מדת הטוב ועל מדת הרע

Then: עב' בא לידינו ממנו.

IV. A fragment of משרת משה by Kalonymos. Fol. 79b.

On this treatise, which was written in defence of Maimonides' doctrine of divine providence, see the printed edition and Add. 17,057 (section "Philosophy"), &c.

The last two chapters are missing entirely, and of the third and fourth small portions only are given.

Last extant words: ונתת לב לעברך לשפוט את עמך ישראל. Then: תם ונשלם תל'. but in the margin: חסר הספר יותר מחציו.

V. The ספר יצירה, followed by a Commentary. Fol. 81a.

The recension of the ספר יצירה (divided into six chapters) is in substantial agreement with that contained in no. 736, v. a (q.v.), with the omission, however, of אלף בת גש וכו' at the end of ch. ii.

At the end of the text:—

נשלם ספר יצירה בסידור רב סעדיה גאון זל' והילך פירושו

The פירוש that follows is much fuller than that described under no. 736, v. b (which is in part hardly more than a different recension of the text itself); but it only covers a part of the subject.

Beginning:—

בשליש וב' נתיבות ... ואלה הם לב' נתיבו' עשר ספירות בלימה עשרי' ושתים אותיות של תורה שהם יסוד העולם

Much space is given to combinations of letters in ch. ii.

At the beginning of ch. iv. (fol. 84a):—

ננמר הספ' האחד והוא אמש' שלש אמות' נתחיל ספר שיני של שבע אותיות הכפולות

End (fol. 84b):—

שברא אדם מחכמתו מעפר ושם לשון בפיו להליץ כל עם ועם כלשונו וכל גוי וגוי כמלולו

Then (crossed out, however):—

עב' ספר יציר' שסידר רב סעדיה הפשט והפי' וזה בסדר אחר הספ' יצירה עב' הקבלה ואני הצעתי המעתיק אקצרו בשביל הטורח

† The text differs, however, in parts from that printed under the name of Sa'adyah Gaon at the end of the Mantua edition of 1562.

The latter part of this entry refers, of course, to the next number, which is preceded by some comparative notes on the text (also crossed out).

VI. A piece headed *עד הקבלה יצירה* followed by some brief kabbalistic notes. Fol. 84*b*.

Beginning:—

השם בחכמה יסד ארץ כוונן שמים בתבונה ובדעת
כנגד ספר וספר וסיפור י ראש החכמה שכל טוב
תהלתו כמו כן: לך יי' הגדולה נגד עשר ספירו
שבעה ענייני' כנגד שבעה פשוטות

The latter part of this short section consists mainly of brief paragraphs each beginning סוד.

The short notes that follow (fol. 85*b*) begin with *ציצית*. Lower down are brief remarks headed *קבלת ר' יעקב הנזיר ז"ל* and *קבלת הר"ר אברהם ז"ל*. About the middle of the page *רבי יצחק בן הרב זצ"ל* is mentioned.

VII. A piece on the tetragrammaton, followed by some kabbalistic notes. Fol. 86*a*.

Heading:—

סוד של שם ד' אותיות על היותו מיוסד על אילן
אותיות ולא על אותיות אחרות ופרושו טוב למבין

Beginning:—

ידוע תדע כי בצורת הא' כלולות י' ספירו' בלימה

The first note (fol. 86*b*) is on *סוד תפילין*; the second begins *תמצא לה' פעמי' אלהים*; *מבראשית ועד ויכלו רמז לחשבון שם השכינה*; the third *ביום שיני הקוה הק' המים למקום אחד וכו' וכו'*.

VIII. A number of kabbalistic notes. Fol. 87*a*.

Heading:—

עתה אתחיל לבאר אנדות נסתרות מפי חז"ל ע"פ
הקבלה אמנות

The first note deals with the *אנדה* beginning *שאל ר' נהוראי ודרש מפני מה מתחיל התור' בתור' בב'*; the second is on *ים ודרום ירשה*; the

third on *מעולם נסכתי מראש וכו' וכו'*. This is followed by remarks on the question *למה ב"ת לפנים*, *סתומה מכל צד ופתוח' לפנים* on the Sefirah *כתר* (which is *הבה של הבה*), and other Sefhiroth.

IX. A number of short pieces mainly bearing on divine names. Fol. 89*a*.

(a) A piece headed:—

זה החדוש מן החכם מקובל ר' יוסף גיקמילא
בסוד הש' המיוחד בנקודתו וידוע שהוא שורש ועיקר
הכל י' וחומרא גדולה הוא וצריך עיון רב ועמוק

Beginning:—

והיה יהי ה' דע כי חשבון הש' באותיותיו בין
זה ומלותיו וכו'

Conjurations by the power of the Names accompany the exposition.

See also no. 754, XIII.

(b) A piece beginning (fol. 90*a*): *רבו של אדם הראשון רויאל ושל שם יפיאל* and further on proceeding to deal with the letters of the name *שדי*.

On fol. 90*b* are mentioned *ס' הבהיר* and *El'azar of Worms*.

About the middle of fol. 91*a*: *נשלם פי' אותיות שדי*.

Then (c) a piece beginning:—

ולמען דברתי לך ביו"ר שבחר הק' בתחלת שמו
אגלה לך תעלומות חכמה למה בחר בה' תדע כי
היא רומז' יחוד גמור

On fol. 91*b*: *נשלם שם נעלם*.

Then (d) a piece beginning:—

אשכילך ואורך פי' מי כמוכה באלים על מה נכתב
בה' בפסוק ב' פעמים

(e) On same page a piece beginning: *דע כי* *אנו מוצאי' רמז בדברי רבותי' ז"ל שאמ' קודם שנברא העולם הזה היה הבה וברוך שמו* (fol. 92*a*) of the same is a scheme of letters provided with vowel-points, with *זה סדר הש' וכו'* on the side.

First extant words :—

יאיר באור שבעת הימים • או קרני פרה סוררה
תשברנה ותרוממנה קרני פרה אדומה תמימה

First extant verse commented on (fol. 98b):
אין אומר ואין דברים וכו'.

Last extant sentence :—

ולפי הנר' מהתארים שתארוהו במ באות אחת
שבה נבראו שמים וארץ בשבע אותיו בשבע קדושות
בשבעה קולות

On fol. 98b and several other places Nahmanides is referred to. On fol. 98b is also a reference to דעת בעל הערוך ז"ל. The פירוש י"ג of מדות of אשר ר' is spoken of on fol. 104b. Among the other authorities referred to are מדרשו של ר' נחוניא בן הקנה (fol. 105b), מכילתא דרב שמעון [בו, מדרש ר' יעקב (fol. 105b), and Maimanides' † (fol. 106a, &c.), and Maimanides' מורה.

Some of the quotations contained in the work require further investigation.

XIV. A part of a leaf pasted on fol. 111, which is otherwise blank, containing remarks on the throne (כסא), the נחש הנחשת, &c., and ending with a paragraph headed הסוכה [סוד].

On fol. 112b are written some combinations of words and letters (&c., קדוש קץ בא).

XV. An exposition of ל"ב נתיבות excerpted from the הקדמה of the commentary on the אחרי שסדרתי לך) ראב"ד attributed to ס' יצירה (שמותם וכו' Fol. 113b.

The heading (ביאור ל"ב נתיבות דבעמוד רי"ט), shows what part of the contents in the portions missing after fol. 97 consisted of.

XVI. An interesting response to an inquiry as to whether the prayer מכניסי רחמים may be used or not. Fol. 117a.

† See Literaturblatt des Orients, 1845, col. 182 sqq., and introduction to Hoffmann's edition of the מכילתא דרבי שמעון.

Beginning :—

נשאלתי על מנהג צרפת וספרד שנער כצרים ואשכנז
אשר נהגו על פי גדולי הדור לומר בעשר' ימי תשוב'
בבקשתם מכניסי רחמי' ... משמיעי צעקה ... במשותא
מנכון מלאכיא' • הכניסו דמעוה העלובים וכו'

The decision is in the affirmative, the mediation of angels, &c., being declared true and proper. The response ends :—

על כן ראוי לקטן לבקש לגדול שיבקש עליו רחמים
להכניס תפלתו לפני המלך והוא שאמ' מלאך פניו
הושיעם באהבתו ונומ'

The piece, which is partly in rhyme, may be worth studying.

XVI. A note on the question as to whether צמח את is under a certain contingency an obligatory part of עשרה or not. Fol. 118a.

First portion :—

ב* • שערים דר' שמואל בן חופניא כץ בסדר ברכות
אמ' בבונה ירושלי' באי בונה ירושלים • פי' ביח
ברכות • ופליגי באי' אלהי דוד בונה ירושלי' • ולא
פליגי מי שאמ' אלהי דוד בונ' ירושלי' אין צ"ל את
צמח דוד • ומי שחותם בונ' ירושלי' צריך לומר את
צמח דוד † עכל' ואני יצחק בן החסיד זצ"ל מביא ראיי'
ממה שלא יסד ר' אליעזר הקליר שום חרוז באת צמח
בויאהב אמן לפורים • וכן באעדהף כל שמנה אשר
יסד לחנוכה • וכן במ' באב באאביך יסד עד בונ'
ירושלים • וכן ר' עקיב' לא יסד שום חרוז באת צמח
ליח דתענית צבור וכן בקרובץ די"כ באהללך בקול
רם אין בו את צמח • וכן ביח דאליהו הנביא ז"ל שיש
בהן שימש שמות אין בהן את צמח • ובסדר תפילות

* The letter ב appears to indicate that it is a second note in relation to no. xv., which was to be regarded as א, or, more probably, בשערים is to be read.

† Comp. Haskary's monograph on Samuel b. Ḥofni in זכרון לראשונים, III.

‡ The notes in Baer, סדר עבודת ישראל (p. 96-7) are instructive, but the entire omission of את צמח in the case ברכה אלהי דוד being inserted in the preceding ברכה is not contemplated there.

מצאתי שכתב' הגאון' וכן בילמדנו דוידיו חיי שרה
דבני מערבא אמ' דכל י"ח ברכות רמוזים בתפילת
הנה וראיתי שאי' באותו רמז את צמח' ובמקום בונה
ירושלי' כתבו מנן דוד' על כן נר' שלא היו אומ' את
צמח' .

The writer of the note continues to support
the same view by references to תפילת שלמה
אגדתא דשמואל, Rashbam, בן מהר' אליעזר,
and יה של תפלה קצרה .

This was his earlier opinion, and he then
says :—

ועתה נר' לי מה שכולם לא יסדו באת צמח לפי
שאין לומ' בה שום שינוי כלל . גם אין לדלג אותה
ושמא משום המינים והאפיקורסים שלא יאמרו בו שום
פיקרות' אך מהשער' דרבינו שמואל קשו וכו'

He then mentions several other authorities
in favour of his original opinion in consonance
with the view of R. Shemuel ben Hofni.

End :—

יד' שיבא המורה במהרה בימינו' ויורה צדק לנו'
יצחק בר' החסיד זצ"ל

The vellum fly-leaf at the beginning marked
1* (apparently fourteenth century) contains
a fragment of the Book of Esther in two
columns to the page (first extant words :
[הבי']אה אסתר המלכה, ch. v. 12).

The vellum strip at the end numbered
120 (apparently sixteenth century) contains
a Rabbinic text (first extant words :
כישום . . . דהחוקר . . . חוץ למקדש
legible.

On fol. 1a is the following owner's entry :—
אשר כריתי לי בדמים' נאום יעקב בר' אשר הלוי

756.

Or. 1055.—Vellum, about $8\frac{1}{8}$ in. by 6, consist-
ing of 178 leaves (including the paper fly-leaf
at the beginning), with 28 to 31 lines to a
page. The first quire is missing. Foll. 2—
90 form nine quires of ten leaves each (one

leaf having been cancelled after fol. 90). The
foldings of the remaining quires are irregular,
and leaves have also been cancelled after foll.
109 and 140. There are catchwords at the
end and signatures at the beginning of the
quires. The MS. has been rather irregularly
foliated from left to right in ordinary figures.
Italian Rabbinic; written at Rome (*vide
infra*), probably in the fourteenth century.

I. Excerpts from Nahmanides' Commen-
tary on the Pentateuch in the order of the
pericopes (the pericope of וילך being the only
one omitted). Fol. 2a.

First extant words (in the pericope
בראשית) :—

מדבר אחר המיתה' לא הנפש עצמה' וזהו טעם
השחיטה

The colophon (foll. 89b, 90a) begins as
follows :—

חסלת פרשת וזאת הברכה ונשלם אלה הדברים'
ונשלמו ה' הספרים ראש הדברים' רזי התורה הגרמוזים
דברים עיקרים' נכונים וישרים' וכו'

II. סודות הניקוד, without an author's name. †
Fol. 91b.

Beginning :—

דבר ידוע כי הנקודה היא הנשמה ובה הברתה
(הברתה MS.) ותנועתה האמיתית ואבות התנועות
הם ה' : חלם שורק חר'ק צר'י קמ'ץ ובאלה כל העולם
ובסודם נכלל וסימן להם קץ הפלאות כלומר ה' פלאות

About the middle of fol. 93a :—

וה' משה בר' [גנחמן] זק"ל בדרשתו הידועה כתר
עליון שהוא עילת העילות שלא נזכר בספר יצירה כלל
רק במלת רוח וזהו שכת' שם על הנקודה בשמו בכל
מקום רוח מרוח

The author refers pretty frequently to
himself in the formula כמו שפירשתי &c.

† On the likelihood that Asher ben David ben ראבד
was the compiler and part author of the works contained
in this volume, see below, no. VIII.

End :—

ואֲעֹפֵּ שֵׁשׁ הַפֶּרֶשׁ בֵּין צוּרָה לְצוּרָה וּבֵין חֹמֶר לְחֹמֶר
וּבֵין הַרְכָּבָה לְהַרְכָּבָה כֹּאשֶׁר פִּירְשָׁנוּ וְדִי בּוֹהַ הָעֵרָה
לְמִבִּין וְתָן לְחֶכֶם וְיַחֲכֶם עוֹד

Then :—סיימתי סודות הניקוד.

III. † סוד נקדת השם המיוחד, also without an author's name. Fol. 99b.

Beginning :—

יְהוָה יוֹדֵעַ לֶךְ כִּי סוּד הַשֵּׁם אֲשֶׁר הוּא רֹאשׁ לְכָל
פּוֹעֵל וְתַכְלִית כָּל פּוֹעֵל הוּא הַבֵּא בְּאִילוֹ הָאוֹתוֹת .
וְגַם אֲשֶׁר הוּא נִקּוּד בְּשֵׁמוֹת הַתְּאָרִים לְפִי קוֹצֵר הַדְּעוֹת
וְהַחֲכֹמוֹת וְהַחֲכֵמָה הַנִּעְלָמָה מִבְּנֵי אָדָם כֹּאשֶׁר אִפְרָשׁ
בְּעֵה

End :—

וְזֶהוּ סוּד הָאֵל לְכֶם זֶרַע חֲרָעְתֶּם כִּי בְּבֹא עוֹר ה'
לְעוֹלָם הַאֲמֻצְעִי אִזְ וְהַאֲדַמָּה לֹא תִשָּׁם . הִרִי לֶךְ שִׁכֵּל
טוֹב בֹּא מֵעַם ה' וְזֶהוּ סוּד יְהוָה לִירֵאָיו

Then :—ברוך אשר גלה סודו לעבדיו.

On fol. 100a :—

וְרוּחַ נִסְעָ . . . וְהוּא הָאֵב וְהַרוּחַ הַקֹּדֶשׁ וְכוּ'

The form (comp. the התעוררנו (לכל מבין) style of Mose de Leon in no. 761, &c.), is found on fol. 102a.

The שכל העשירי is often spoken of in this piece. So (fol. 102a) : התבונן בסוד האותיות : אֲבָנָד סוּד שִׁכֵּל הָעֵשִׂירִי

IV. A short scheme (fol. 102b) containing kabbalistic forms of the divine name, the names of the four archangels, inscribed forms of the מִגֵּן דוּד, &c.

The heading is :—

בְּשֵׁם הַנִּקְדָּשׁ בְּאַלְפֵי רַבְבָּה אַחַל לְכַתּוּב סוּד
הַמְרַכְבָּה בּוֹהַ לוֹחַ

V. The אלפא ביתא of Metatron. Fol. 103a. See Add. 15,299, xiv. (Cat. no. 752) &c.

† The title would, it seems, be more correct without the word נקדת. The letters specially treated are י, ר, נקדת, ה, א, &c.

At the end :—

סיימתי כֵּב אוֹתוֹת שְׁלֹמֹמֶטְרוֹן † שֶׁר הַפְּנִים הַסּוּפֵר
שְׁלֹמְעֵלָה † כְּמִסּוּרַת בִּידִינֵנוּ מִחֲכָמֵי יִשְׂרָאֵל וְהֵם כֵּב
אוֹתוֹת מְפּוֹרְשׁוֹת וְאִין לָהֶם כְּפּוֹלוֹת . תָּם פִּירוּשִׁים
יִצְחָק הַסּוּפֵר

This Isaac may have been the scribe of the codex from which the present MS. was copied, unless he was the compiler of some portions of it (see end of p. 60, col. 1).

VI. The prayer ascribed to R. Neḥunya ben haḳ-Ḳāneh. See also no. XIII. of this MS. and no. 751, i. [end], where further information will be found. Fol. 106a.

At the end :—

נְשַׁלְמָה תְּפִילַת הַיִּיחּוּד דְּר' נְחוּנְיָא בֶן הַקְנָה

VII. A short piece on the ספירות (the first five being רוחניות שהנהיג בהם העולם העליון and the last five גופניות לפי שהנהיג בהם התחתון). Fol. 107b.

See no. 752, vii., with the opening portion of which this piece agrees.

VIII. A piece beginning בְּרִיךְ רַחֲמָנָא דִּיהַב הִילָא לְעַבְדֵיהּ בְּרִי אֲמַתִּיהָ לִי אֲנִי אֲשֶׁר בְּרִי דוּד בֶּן הִר' ר', אַבְרָהָם בְּרִי דוּד זָצַל and referring to this author's מְדוּת יוֹן פִּירוּשׁ and other matters. Fol. 108a.

See no. 752, xii. (comp. also no. xv. in the same description).

Asher b. David ben הַרְאֵבֶדֶר appears to have been the compiler and part author of the contents of this MS. as well as of Add. 15,299.

IX. דְּבָרֵי רַבִּינוּ מִנְהַם תַּלְמִיד הָרִי אֶלְעָזָר מוֹרְמִישָׁא זָצַל. Fol. 110a.

See Add. 27,142, v.; Add. 15,299, xi.; and Add. 27,187, xv. (Cat. nos. 746; 752; 753).

The text begins and ends as in Add. 15,299 and Add. 27,187.

† So in one word in the MS.

X. An excerpt from the *כתר שם טוב* of Abraham of Cologne, followed by various other portions. Fol. 111*b*.

Compare no. 752, XII.

Beginning:—

ועתה אפרש פי' הספירות . כתר חכמה . . פי' כתר עליון הוא השכל עלת העילות ית'

Farther on are the short sections on מפני פי' ברכת, סוד בלעם, מעמד הר סיני, שיבה תקום, טעם הציצית, כהנים &c.

On fol. 112*b* is the passage beginning:—

אמשול לך משל הספירות שהם אדוקות וכו'

On fol. 116*a* are quoted מדרש ר' יוחנן (מעולם) and (לא ראתה חמה פנימתה של לבנה וכו' רמב"ן) (לעולם יבין אדם לתפ' חוץ מי' ימי תשובה שיתכוין) (לתש' וכו').

On fol. 117*a* של יצחק, and on the same page אביג' קיבלתי מר' אליעזר מי' כמוכה וכו' (comp. end of no. 752, XII.).

This part ends (fol. 118*b*; in טעם תקיעת שופר §).

XI. A piece containing notes on various subjects. Fol. 118*b*.

Beginning:—

הכב' אותיות שהן מלב' אותיות נתיבות נקראו אבנים מפולמות' אלו הב' ספירות שהם החסד והפ' נקראו כתרים לאשר למטה מהם

End: הרי כל הי' ספי' כלולות במחשבה כי ממנו End: נתפשטו ונאצלו כרוח מרוח ונר כנר ואינה חסירה כלום. Then פרץ.

This part agrees with Add. 15,299, foll. 73*a*—75*a*.

XII. *כתר שם טוב* of Abraham of Cologne. Fol. 121*b*.

† Compare end of no. XII. in Reg. 16 A. X. (Cat. no. 755).

‡ Compare Reg. 16 A. X. (no. XII.). In Add. 15,299 the marginal numbering of §§ is carried on to the part here described under X.

See no. 752, XXIII., where further references are given.

The heading is here:—

מאמר בפי' השם של יהוה ונקרא כתר שם טוב . מפי אברהם בר אכשדרר מעיר קולוניא

End:—ולבא עד תכליתם.

Then § סליק בואת יבא §. Underneath אבר'ם ז'לה'.

XIII. The prayer attributed to R. Nehunya ben hak-Kāneh, as under no. VI. Fol. 126*b*.

XIV. A short piece on the ספירות, as under no. VII. Fol. 127*b*.

XV. A piece beginning (fol. 128*a*) ואני נתתי את לבי לתור לחקור ולדעת על השמועה וכו' (as in Add. 15,299, fol. 75*a*), followed by the piece beginning (see also no. VIII.) בריד רחמי' (Add. 15,299, fol. 76*a*), and ending (Add. 15,299, fol. 76*a*) וי אשר עורני אבר'ם || ז'לה'.

Then follow the lines (with variations), beginning גבור שכל משול משל ותחוד (see no. 753, XXVII.; where further references are given).

XVI. Comments on the שאלות ותשובות ascribed to 'Azriel b. Solomon. See Add. 27,076 iv. (Cat. no. 739), where further references will be found. Fol. 132*a*.

Heading:—פירוש שער השואל.

Then the following details:—

שער השואל' שאילותיהם יא' ותשובותיהם בהם יא' ואחריהן הוסיף המחבר עוד ה' תשובות חזקות על השאלות מן הראשונות שהם הג' והד' * והו' וזו' יאילו הם'

† Apparently for Alexander; see Steinschneider, Bodl. Cat., col. 675.

‡ I.e. the treatise beginning with these words.

|| The latter part of this section may thus possibly be the work of Abraham of Cologne. The ז'לה' was, of course, added by the scribe.

* There are two additional answers in connection with question 4; see note further on.

א מי יכריחנו להאמין שיש לעולם דהנאל †
 ב מי יכריחנו להאמין עד אין סוף •
 • באיזה הכרה תכריח שיש שם ספירות •
 ד במה תכריח שהם עשרה שהוא כח אחד •
 ה היאך תאמר שהספירות נאצלות ולא נבראות •
 ו למה אתן להם גבול ושיעור ונשמות •
 ז הספירות האלו אימתי היו •
 ח מהו מהותם •
 ט מה שמם ומקומם •
 י אם יש כל דבר ודבר מקבל ומתקבל •
 יא היש לך ראייה מן הכת' או מדברי חכמי' זל
 וזאת התוספת שהוסיף להשיב
 יב על מה ששאלת באיזה דרך תכריח שיש שם
 ספירות •
 יג על מה ששאלת במה תכריח שיש שם עשר
 שהוא אחד •
 יד על מה ששאלת אם היו הספירות נאצלות ולא
 נבראות •
 טו היאך נוכל לומר' כי הוא אחד והמספר עשר • ‡
 יז אם יש גבול ושיעור ונשמות •

With this division of the subject compare what is said under no. 739, iv., and also see Add. 27,173 (Miscellaneous Section).

The comments, numbered א—י, but not strictly following the order of the list just given, begin:—

פירוש לשאלה הראשונה • כשם שאי אפשר לספינה
 ... ולמאמ' והמנהיג ההוא אין סוף לדבריו • ב • פי'
 האחר עונה על התורה שאין סוף לדבריה

The comments on the remaining questions are the same as in Add. 27,076, foll. 66b—68a (those on the first question not being given in that MS.).

† *I.e.* מנהיג by the permutation 'א' ב'כ' וכו'.

‡ This question is in an inverted form the same as (ד)יג.

At the end of the comments (fol. 136b) is the note beginning ומה שעלה בידינו מחיבור זה, which is also found in Add. 27,076.

Then comes the text of שו"ת themselves in a shorter form than in Add. 27,076 and Add. 27,173.

Last paragraph:—

ועל מה ששאלת אם יש להם גבול ושיעור ונשמות •
 דבר זה מפורש בתורה ובנביאים וכו'

End:—

בדברי חכמי' היודע שיעורו מובטח לו שהוא בן
 העולם הבא • ואני ועקיבא ערבים בדבר †

Students of this important philosophico-kabbalistic work should carefully compare the text of this MS. with the printed forms as well as with Add. 27,076 and Add. 27,173.

XVII. ספר החיים, apparently of Ela'zar of Worms. ‡ Fol. 141b.

Heading:—

זה ספר שנקרא ספר החיים • כי חיים הם למוצאיהם
 ולכל בשרו מרפא • שני כי חיים הם • • • ונאמ' כי
 מוצאי מצא חיים ויפק רצון מיי'

There follows a table of the fifteen שערים, treating (1) משם העצם השית' (2) משם התואר מרוח אלהים חיים אל עליון (3); הנותן הזווית לכל ממלך העולם (4); עליו אין להוסיף וממנו אין לגרוע בחיבור (5); מעולם העתיד (6); מלא כל הארץ כבודו; במראות הנבואות (7); הנשמה עם העליונים בחכמה (8); בחיבור הנשמה עם הרוח ועם הנפש (9); ותבונה וברעת ויראה והשכל והמחשבה והעיצה איד בארבע אותיות השם (10); הם נטועים באדם בחוקי השם מה הם (11); הנבחרות מכל האותיות על יצר (12); נקראים חוקים ופקודים ומצות ומשפטים באוויר (14); ביצר טוב (13); הרע הממונה על האדם ברעמים וברקים (15); הגלוי

† This latter clause is not found in Add. 27,076 (fol. 65b), nor in Add. 27,173 (fol. 19b).

‡ See H. J. Michael, אור החיים, p. 233.

The form of the text, however, which follows is not divided into chapters; nor is the sequence of topics the same as in the list just given. The main subjects dealt with are divine names and the soul (in connection with which animal and plant life are touched upon). There is in it much about אייר in its different modes of being. The תפלות וידיים mentioned in H. J. Michael's אור החיים, p. 233, are not found in the present MS.

Beginning of text:—

בכל יום ויום חייב אדם לומר עשרת הדיברות כי בהם נכללות שש מאות ושלוש עשרה מצות לדיבור אנכי נאצלות שמונים לא יהיה ס' לא תשא מה וכי

End (not on ברקים ורעמים):—

אבל האבנים והמתכות ממקום ארבעים יסודות הם אבל אין בהם חיות כי החיות מראה דבר שהוא נדול ואז נראה בו החיות

Then:— נשלם זה ספר החיים וכי.

Among the references are several to Sa'adyah Gaon (e.g. foll. 142a, 146b) and to Kalir (e.g. fol. 143a).

A reference to a quotation from this work in the ס' ציוני has been noted in a recent hand on fol. 160b (see also איר החיים, loc. cit.). There are several early marginal annotations.

At the end is the following only partially legible colophon (the vellum having been mended and the extant portion having partly faded):—

נשלם ביום א' ג' ימים לירח . . . בעיר רומי על יד יהונתן הכהן אשר . . . ועתה דר בארץ נד' והמתים ברחמי יק . . . מעמיאל (?) ויקיים עלינו מקרא ז' בשנה זו כי יום נקם בלבי ושנת נאוליי באהז' אמן

The scribe's name was, therefore, יהונתן; and it is possible that the יצחק הסופר mentioned under no. v. was either a compiler's name in that particular instance, or that the name was copied from an earlier MS. (comp. also של קיבלתי יצחק של on fol. 117a (no. x.).

It is, at any rate, certain that Asher ben David ben הראב"ד (part author and compiler of the works contained in the MS.) was not the scribe, as erroneously stated on the modern fly-leaf numbered 1.

757.

Or. 4596.—Vellum, about $5\frac{7}{8}$ in. by $4\frac{1}{2}$, consisting of 120 leaves (including one fly-leaf at the beginning and two at the end). Written partly in two columns to a page, with generally 29 lines to a column, and partly in circular designs. Rather small, but good Italian Rabbinic writing of the fifteenth century. The MS. has been too closely cut in the binding.

I. Abraham ben Samuel Abu'l-'Afia's kabbalistic Commentary on Maimonides' מורה נבוכים (based on Samuel ibn Tibbon's Hebrew translation of the work). Fol. 2a.

See Jellinek, גנוי חכמת הקבלה, German part, p. 16 (note 1), *passim*; H. J. Michael, אור החיים, p. 117; Steinschneider in Berliner's Festschrift, p. 350.

Title:—

פירוש סודות מורה הנבוכים ושמו ספר סתרי תורה

Then follow lines yielding the acrostic אתה צדיק על כל ידעתי אברהם, and beginning כי תוכל כל

The short preface (beginning באשר לו הגדולה, preceded by Biblical verses and four rhymed lines containing the title) is followed by an enumeration of chapters in the three parts of the מורה, counting 75 chapters only in part i., אונקלוס הגר being בכלל פרק כו. Then comes another short preface, followed by a list of סודות in the three parts of Abu'l-'Afia's Commentary, the first part containing 14 סודות, the second 12, and the third 10. He calls the first part אורה חיים (fol. 5b), the second part מקור חיים (fol. 34a), and the third תוכחת חיים (fol. 51a).

† Isa. lxiii. 4.

The following autobiographical remark occurs on fol. 8a, col. 1:—

וההכרחיים האלה כולם הכריחוני אני רזיאל בן שמואל אבול עפיא † זל הכרח מבעי לכתו מה שאכתוב מן החכמה . . . והנה יש לי עשר שנים אשר נפרדתי ממקום תולדתי מעיר טוטיליה הנברא שבמלכות ספרד ונליתי ממקום למקום למצוא חכמת התורה וסתריה ואני היום בעיר פונז ‡ וחברו אלי במדרש ארבעה טורי אבן ואלה שמותם שוהם ויהלום ושבו ואחלמה † וכו'

The following reference to Samuel ibn Tibbon occurs on fol. 14a:—

כי החכמה העליונה האלהית התוריית אינה החכמה היונית הנק' לימודית ושמה בלשון יון מתיטיקא ולא החכמה אשר שמה הניון ובלשו' יון דיאליטיקא וגם לוייקא שעל החכמה ההיא אמרו מקובלי האמת מנעו בניכם מן ההניון ור' שמואל בן תבון רזל (זל read) אמ' עליו פירושים זרים מן האמת שיאמ' כי על כן אמ' בניכם ולא אמ' עצמיכם כלומ' שבניכם אינם יכולים לקבל החכמה וכו'

At the end are some sets of lines (including one beginning תורה תחמוד, and yielding the acrostic בני הנביאים), a piece beginning (בני הנביאים), a piece beginning בשלש עשרה מדות, and another which opens as follows: אחרי כתבי שולי הדף הזה עם ביאורי החרון ינק עוד תיגוק שלי רל שכלי משדי אמו רל שכל הפועל

II. The same author's פירוש שם המפורש, also called חיי העולם הבא. Fol. 69b.

See H. J. Michael, אור החיים, p. 117 (ס' (השם וכו' ; also the next number (pt. II.) and Add. 27,035, II.

Preceding the work itself are lines beginning שלה יר ברואה, and exhibiting the acrostic שם המפורש. By the side of this poem (under the heading הנהגה) is a note beginning שלש סעודות בנימ' שלש מעלות.

† So the MS., in two words, in approximation to the Arabic form.

‡ Compare the quotation as given in Jellinek, *op. cit.*, p. 17, note 3. Against טורי אבן is here written פי' ד' כוהות הגוף.

The full title (fol. 70a) is:—

פירוש שם המפורש ושמו חיי העולם הבא וסוד מספר אותיות ירושלם

Then:—

והוא פירוש בן ארבעים ושתים אותיות וגם שם בן ארבעים ושתים אותיות הוא פירוש שם בן שתיים עשרה אותיות הוא פירוש שם בן ד' אותיות אשר הוא השרש והעקר וכו'

The work, though thus mainly concerned with the עב בן עב, therefore also bears on the Tetragrammaton through the medium of the Names of forty-two and twelve letters. The first three letters of ירושלם are brought into connection with the שם of 72 letters by the fact that the numerical value of ירו (216) is three times seventy-two, corresponding to the three verses beginning ויסע, ויבא, ויט in Exodus xiv., from which the עב בן עב is derived.

On fol. 83a † (below the עגולים) occurs the following sentence:—

עד שתכיר ממנה אמתת מציאות האדם ומדותו מתוך ספרי החכמה המבעית כגון ספר יצירה וספר תמורות שהם מדברי רזל או מדברי הפילוסופים האמתים מהם שהם ישראלים מקובלים מהאמת

Abu 'l-'Afa, therefore, regarded the יצירה ס' as a treatise dealing with natural science. Note also his mention of the תמורות ס', and the distinction he makes between "true philosophy" and the sciences mentioned by him on fol. 14a (*vide supra*).

In the עגול in the left-hand upper corner of fol. 97a ‡ the date of composition is incidentally given as 5040 A.M. (A.D. 1280).

At the end (fol. 117a) is a poem beginning:—

רוח נבואה הוא מלמד בעלי

מדע להשמיד הוד יקר תפארת

It exhibits the acrostic: חיי העולם הבא

† Fol. 167a in the next number (Harley, 1204).

‡ Fol. 195b in the number just mentioned.

Fol. 117*b*—118*b* contain some kabbalistic notes with designs (ד' מחנות, *i.e.* of the four archangels; the five-cornered seal of Solomon, headed מעשה המרכבה, &c. on fol. 117*b*; the forms of the kabbalistic alphabet † &c. on fol. 118*a*; some kabbalistic charms on fol. 118*b*).

On fol. 1*b* a reference regarding Abu 'l-'Afiā's authorship is given to שפתי ישנים אות מען מים ננים.

The following owners' entries are found in the MS. :—

Fol. 1*a* :—(1) זה סימן יפה לבני בכרי אברהם
יחיאל אבי אשר ברכו אל

(2) שלי שמריה בכר אברהם יחיאל

(3) שלי שמריה צבי בכאמר אברהם
(the same as number 2).

Fol. 119*b* :—(4) נתן קורנל, N. S. Coronel.

(5) Codicem hunc a Coronello
Hierosolymitano emi,
Londini, 22° Martii,
1855. *Nigor.*

There are besides two longer entries on fol. 1*a* which are not sufficiently legible.

758.

Harley, 1204.—Paper, about 5½ in. by 6½, consisting of 219 leaves. Foll. 1—158 are for the most part written in irregularly arranged two columns to a page, with 24 lines to a full column. Foll. 160—219 are written partly in undivided pages of 24 lines each, and partly within circular lines intermixed with specially grouped shorter pages. Italian Rabbinic writing of the sixteenth century. First words of passages and other striking words and phrases are in red or

† See nos. 752, xiv. ; 756, v.

green. The proper order of leaves (partly indicated in the MS. by a late hand) is foll. 1—64, 73—80, 65—72, 81—219.

I. ספר תמונות, possibly in this form a work of Abraham b. Samuel Abu 'l-'Afiā, accompanied by a Commentary which may be by the same author. Fol. 1*a*.

The work may be divided into the following sections :—

1. An exposition of the seventy-two sacred names derived from Ex. xiv. 19—21.

The introductory part begins :—

יחיאל אבי אשר ברכו אל
שלי שמריה בכר אברהם יחיאל
זה סימן יפה לבני בכרי אברהם
יחיאל אבי אשר ברכו אל

Beginning of Commentary :—

משמים השקיף פי מדת הדין שהוא בעולם העליון
שהו בינה דומה לשמים לראות היש משכיל רל
היש רומז לחכמה שנקראת יש וכו'

The explanation of the first of the seventy-two names (א' והו וציוורו מורה ודין וכו') begins on fol. 13*a*, that of the last (חסד, numerically = עב) on fol. 57*a*.

On fol. 57*b* :—תמו עב שמות הקדש ופירושם.

The fact of no. II. of the MS. containing another work bearing mainly on the שמות עב by Abraham Abu 'l-'Afiā would, in the case of such a restless and versatile writer, be no proof against his authorship of the present treatise.

2. A short intermediate section (foll. 58*a*—60*b*) beginning :—

כבר נשלם פירוש חבור ציור מספר חשבון בקדושה
הקבלה המקובלת מפי הגבורה למשה מסיני ומסרה
ליהושע וכו'

3. A section on the alphabet (foll. 61*a*—64, 73—80, 65—72, 81—124*b* [*vide supra*]),

† The first word is omitted, as is often the case at the beginning of a fresh portion in the MS.

containing the same text (with many differences) as printed in the edition of the ס' מיוחס לרבי נחוניא בן הקנה (Korzec, 1784), but with a different Commentary.

Beginning (not in the printed text):—

[ציור האלפא ביתא אשר קבל משה מפי הגבורה כמו שהיתה כתובה וחקוקה בכסא הכבוד ובחר בד' אותיות ביהוה וכח הדבר ביוד וו']

Beginning of Commentary:—

ציור האלפא ביתא א' ואם תחקרם כל אחד הוא עצם לעצמו רל יוד הא במילואו וו' הא בחשבנו הקדמי

The opening portion of the printed text begins here on fol. 63b (בכל[עת יהיו בגדיך] לבנים וכי [בכל[עת יהיו בגדיך א' הנקראים עשר ספירות במחשבה רוצה לומר הבינה כוללת הג' רוחניות פי כתר חכמה בינה

For other MSS. of the ס' התמונה see e.g. Neubauer, Bodl. Cat., nos. 1550—59. The ס' התמונה (sic) in Assemani, Bibl. Apost. Vat. Cat., p. 379 (which begins like the printed ס' התמונה) is there ascribed to Abraham ibn Ezra †; and it may be that the scribe confused this author with Abraham Abu'l-'Afiā, a confusion which might the more easily occur as Ibn Ezra is sometimes styled ‡ החזה and Abu'l-'Afiā &c. It is possible, however, that the present text and commentary are the מספר התמונה ויסוד אוצר הרוקק vaguely mentioned in Benjacob, הספרים, last entry but one on p. 655.

With regard to the title, it is possible that in its complete form it should be ס' תמונות האותיות, and that it properly belongs only to this and the following part, although no. 5 is also included in the printed ס' התמונה.

† See H. J. Michael, אור החיים, p. 76; Benjacob, אוצר הספרים, p. 655 (last entry).

‡ See no. 737, vi.

4. A section (fol. 125a—133b) which may be regarded as a kind of epilogue to no. 3, treating on the bearing of the letters of the alphabet on various other ḳabbalistic notions.

Beginning:—

[הם כב' אותיות שנכתבה התורה מהן ... היא התמונה האמתית בלי ספק]
(comp. the printed text, fol. 125b sqq.).

On fol. 128b:—

[זה] סוף הים הגדול אשר בו כלל כל כחות עליונות
(compare the printed text, ס' a sqq.).

5. A section (fol. 133b—158b) entitled סוד היחוד, and containing an exposition of ברוך שם כבוד מלכותו לעולם and שמע ישראל וכי ועד (comp. the printed text, ס' a sqq.).

At the end is the following colophon in green, showing that the MS. was probably copied by a Jewish Christian scribe who desired to give a christological character to the work.

תם ונשלם ספר תמונות ברוך אל בורא עולם וברוך בנו אשר פדה את האדם בדמו מיד אויביו ופתח לנו שערי שמים שנוכל לראות בעולם הבא תמונתו הקדושה ואורו העליון והנורא לעלו ולשמוח שמחה שלמה וישרה שתשלים שכלינו ונשמתינו עם ישרי לב ורוחות עליונות שבכל יום משוררת לכבודו ולשמו ולתפארתו קדוש קדוש יהוה צבאות ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד למלאת מה שנאמר אשבעה בהקיץ תמונתך אמן ואמן סלה

A later German hand has crossed through this colophon, adding a disparaging remark on the side. A Latin translation of it has been pasted on fol. 159.

Part 1 of this work is also found in Add. 27,180, iv. †; parts 3 and 4 in no. III. of the same MS. †; and part 5 in Add. 27,002, II.

II. Abraham Abu'l-'Afiā's פירוש שם המפורש, also known as חיי העולם הבא. Fol. 160a.

† But without the Commentary.

See Or. 4596, II. (the preceding number). The *הגהה* beginning שלש סעודות is not found here. The text itself is in part differently arranged, there being here fewer עגולים than in the MS. named.

The scribe (*vide supra*) has altered the words השם היודע את השם (Or. 4596, fol. 76a) into הישוע השם, making the alteration conspicuous by the use of red ink (fol. 165a). He has also added the words אב בן רוח הקדש on the lower part of fol. 199b (see, however, Ginsburg, *The Kabbalah*, pp. 58, 62; Landauer, *Literaturbl. des Orients*, 1845, col. 473; also no. 756, III.).

The scribe's colophon (in green) at the end of this part is as follows:—

ברוך יהוה אשר נתן ליעף כח להשלים ספר עולם
הבא אשר בעזרתו בעולם הבא נראה עצמותו מבלי
חקר עד אין סוף ונדעוהו כאשר הוא פנים אל פנים
ולא ברמות ולא בצלם • אמן ואמן סלה •

A Latin translation has been pasted on below this colophon.

On fol. 1a (after some inked-over lines) is the following owner's entry: אני יעקב בכמ' יוסף אֵל. Another owner's name has been erased from the entry on fol. 219a.

759.

Add. 26,920.—Paper, about 11½ in. by 8, consisting of 113 leaves, with 32 lines to a page. Oriental Rabbinic writing. Dated Cairo, Menahem, A.M. 5325 (A.D. 1565).

[ALM. COLL. 29.]

ספר הרמון of Moses b. Shemṭob of Leon. See Jellinek, "Moses ben Schem-Tob de Leon und sein Verhältniss zum Zohar," pp. 44—5; Beiträge, II., p. viii.

At the opening (fol. 1a) is a poem of nine lines. The first is:—

ראו רמון בננת העדנים אשר נטע בנטע נעמנים

The last:—

הכי קרא שמו רמון ומלא
בסודות אל ומצוות דר מעונים

Beginning of introduction:—

אמר המחבר אחרי אשר ה' העיר רוחי ורעיוני •
בי דבר רוח יי ויורני • ויאמר לי מה לך נרדם ברעיוני
כמהיד • קום קרא אל אלהיך וכונן מחשבותיך •

On fol. 1b:—

וכראות התורה • • • והנה קול העם משחק עם שקרי
היונים והערלים † וספרי הישמעאלים ותאמר עוב יי
את האדמה

On fol. 3b:—

על כן חברתי חבור זה בשנת חמשת אלפים
וארבעים ושבע ליצירה בעיר ואד אל חינארה והוא
ספר המצות בסודותם ומחלקותם • • • וחברתי הספר
הזה לכבוד הנשיא הגדול המעון הגדול נשיא נשיאי
הלוי ר' יוסף הלוי נַעַי ‡ שדרוס הלוי מֶכ

The work is divided into two books, the first dealing with a certain number of positive commandments, &c., and the second with negative commandments, &c. Book i. is divided into six chapters (שערים), and book ii. (beginning fol. 67b) into seven chapters.

On fol. 4a the author says:—

וגם אמנם כוונתי לסדר בספר הזה ענייני המצות
הצריכין לו לאדם תמיד ולא סדרתי כל המצות

Thirty-two positive commandments are enumerated at the beginning of book i., and 72 negative ones at the beginning of book ii.

A very large amount of space (foll. 11a—53b) is taken up with mystical explanations of daily and festival prayers, and the detailed treatment of the מצות does not quite tally with the enumerations referred to. On fol. 109b sqq. different views regarding the soul are referred to.

Near the end is a brief exposition of the Ten Commandments (foll. 104b—106a), followed shortly after by שערי ההיכלות ושערי החצרות.

† הערלים has been painted over by the censor.

‡ נַעַי is a copyist's error for בֶּכ (בן כבוד) or the like.

End :—

והשם ירדיכנו בדרך ישרה ויזכנו לעשות מצותיו ...
ועמד כלם צדיקים ... מעשה ידי להתפאר

The author frequently quotes his work משה בר, and there is a reference to משה בר נחמן on fol. 85b.

The scribe's colophon (fol. 113a) is as follows :—

נשלם ספר הרמון מלא מצות כרמון שחברו מהרר
משה די ליאון הנצבה וכתבתיה אני הדל באלפי
משה אגמאן מעיר הקדש צפת תובב פה מצרים
לנכון ומאד נעלה נדיב ושוע כמהר יצחק סרוק נרו
והיתה השלמתו היום יום חמשי שבעה ימים לחדש
מנחם שנת השכה ליצירה השית יזכהו להגות בו
ולרעו כפי תאותו המהורה אמן וכן יהי רצון

760.

Add. 27,045.—Paper, about $7\frac{3}{8}$ in. by $5\frac{1}{4}$, consisting of 43 leaves, with 28 lines to a page. Franco-German Rabbinic writing of the fifteenth century. [ALM. COLL., 151, I.]

(ס' המשקל) (also called ס' הנפש החכמה of Moses b. Shemṭob de Leon, composed at Guadalaxara in the year 1290 for a patron named Jacob. See Jellinek, "Moses ben Schem-Tob de Leon, &c.," p. 19 sqq.

The text of the MS. should be compared with the printed edition (Basel, 1608). Ch. v. of the present recension is much shorter than the printed form, and it in other respects differs widely from it; but only the more special features of the MS. can be indicated here.

At the head of the work (fol. 2a) is a poem of fifteen lines, the first being :—

פתח ספר יסוד תורה מבאר
וסוד חכמה ובינה הוא מחבר

The last (not divided into hemistichs) is :—

נצחית משגיה כגמול משיח חי לא תשנה

VOL. III.

Chapter v. (beginning fol. 19b) consists of the following smaller sections † :—(1) בעניין (2) סוד תחיית המתים; (3) סוד (including סוד יום טוב (4) &c.; (5) סוד (including סוד לולב ואתרוג, עזאזל ויום כיפור &c.); (6) סוד שעטנז; (7) סוד תפילין and ציצית; (8) איסור בשר בחלב; (9) יבום.

The last-named section, which forms the end of the work, concludes with four שאלות, the two last ones beginning respectively. ויחשי נטעים וגדרה and ואנשי כוזבא ויואש ושרף וכו' † והרי לך ברומו : (ending : עם המלך במלאכתו וכו' † (מועט הדבר נכון על מתכונתו וישר למוצאי דעת).

In the course of the disquisition on the last שאלה (fol. 42a) is the following passage :—

ואין הפרש בין ותמנע הייתה פלגש לאליו בן עשו ובין אנכי יי' אלהיך בכל סדרי החכמה ובאותם הספורי' ממש כלם הם סוד שמו של מקום ... וכאשר יסיר האדם מסוה העיורון מעל פניו אזי ימצא באותו הסיפור והמעשה הר הבושם והלבנה ... כפי אשר פרשתי בספר אשר חברתי הנקרא פרדס וקראתי שמו פרדס על ענין ידוע שחברתי אותו בסוד ארבעה דרכים בענין שמו ממש ... פשט רמו דרשא סוד ... ושם פרשתי על העניני' האלה בסוד הסיפורים והמעשה הכתובים בתורה להורות כי הכל חיי עולם וכו'

Compare Steinschneider, Bodl. Cat., col. 1850.

On fol. 35b is the passage (also given in the printed edition), in which Moses de Leon refers to a Commentary on Ecclesiastes which he had commenced. Also on this point see Steinschneider, *loc. cit.*

The scribe's name appears to have been שמחה, that word being frequently distinguished by square writing, &c., in the text.

† It will thus be seen that the פירוש הגדה of Joseph Gikaṭilia is absent, as indeed very much besides. Considering the confused state of the MS. from which the printed edition was prepared (see introduction to edition), it is not unlikely that the present MS. represents the true original text of the work.

‡ See 1 Chr. iv. 22-3.

Censors' entries (bottom of fol. 41b):—

1. Dominico Irosolomi^{no}, 1597.
2. Visto per me Gio. Domenico Carretto, 1618 (?).

[For the contents of foll. 44—61 see the section "Poetry."]

761.

Add. 27,044.—Paper, about $8\frac{1}{4}$ in. by $6\frac{1}{4}$, consisting of 97 leaves, with usually 19 lines to a page. Oriental Rabbinic hand (often interspersed with large square writing) of the sixteenth century or earlier. There is a pagination in later Italian cursive.

[ALM. COLL., 150.]

מכרית אלהות (also called ספר שקל הקדש) of Moses b. Shemṭob de Leon. For references see Steinschneider, Bodl. Cat., col. 1850.

Beginning (fol. 2a):—

אמר המחבר כוונתי לכתוב הספר הזה כדי להכנס בסוד דרכי האמונה ולדרוך במסלות אשר הקדמונים דרכו בהם

Lower down on the same page:—

וגם אמנם כי מקודם זה בהתחלת החבורים אשר עשיתי חברתי ספר הנקרא שושן עדות ולפי שצריך האדם המשכיל להכנס יותר בענין הנכון הוצרכתי לחבר חבור זה לכבוד הנשיא הגדול המעון המגדול ר' יוסף הלוי ירום הודו בן כבוד הרב הגדול המעון המגדול ר' טודרוס הלוי כ"ב ואני משה בר' שם טוב מעיר ליון תנצבה חברתי חבור זה בשנת חמשת אלפים וחמשים ושתים ליצירה בעיר ואד אל הגרה וכי

Besides the העדות, the same author's ספר הרמון is often quoted, and on fol. 49a וכבר התעוררנו זה בספר הנפש החכמה.

On fol. 46a is a reference to יוחאי בן שמעון בן יוחאי נהר היוצא מעדן . . . יוכל שמו דכתי ועל יובל) (שלח שרשי) and on fol. 96 the המנוא

† In Steinschneider, *loc. cit.*: "pro Todros (?) Levi."

י"י אלהינו י"י סוד השלש מדרגות הללו שהן סבא (סוד חכמה ובינה ודעת וכי) is referred to.†

The table of contents at the end (מחלקות) shows that the work consists of thirteen chapters (שערים), the first and second dealing with סוד המציאות &c., and the last with the שמע ישראל (עשרה שמות שער חלק הייחוד). עשרה שמות (ברוך שם כבוד וכו') begins on fol. 66a, and the שמע ישראל (עשרה שמות שער) on fol. 87b. The beginnings of several chapters have been marked by an Italian cursive hand in the margin. The composition sometimes takes the form of question and answer.

The distinction between מעלה של שכינה and שכינה של מטה on fol. 60a may fairly be compared with the זעיר אנפין and אריך אנפין in the Zohar.

Mose de Leon's extreme doctrine regarding the identification of the נתפס (the ether) with the עליון and the סוף may be illustrated by the following quotation from fol. 15b:—

כי הענין סתום וחתום הוא למוצאי דעת בן עליון סוד המעלה העליונה סתומה וחתומה חקוקה בסוד האמונה והיא הנקראת אריך זך שאינו נתפס כפי אשר התעוררנו בתחלה והוא כלל כל המציאות והכל נלאו בחקירתו ואין להרהר ולחשוב במקום הזה והענין נקרא בסוד אין סוף כי זה הענין גורם כלל הכל

But though teaching a pantheistic doctrine of this kind, he yet held that even this primal origin of things proceeded from something more hidden still; for on fol. 74b we read:—

† For the first quotation see זהר, ii., fol. 83a, and comp. בכורות, fol. 55b. The second is also mentioned in Jellinek, Beiträge, ii., 69, where Mose de Leon's acquaintance with the זהר is demonstrated by this and other examples.

‡ The idea that all existence takes its origin in the impalpable ether reminds one strongly of the modern scientific theory regarding the ether. Compare also the speculations of some early Greek philosophers on the ether.

אם אין להרהר בסוד הנעלם האויר הזך שאינו נתפס כל שכן וכל שכן בדבר אחר שהוא נעלם ונסתר יותר

In the chapter headed סוד הייחוד בסתרי הגנוים (fol. 79b) the phrase עוד נמשך המעין is several times used in connection with the gradual development of existences from the primal essence.

The MS. has in a number of places been corrected by an Italian hand, but these corrections should be distinguished from alterations made by the censors (*e.g.*, fol. 43a, כותית גויה altered into כותית גויה).

On the recto of the fly-leaf (numbered 1) are some bibliographical remarks (by Joseph Almanzi) on the work contained in the MS. and the other works by the same author that are quoted in it. On the verso of the same leaf are some lines (dated Padua, the 10th month, 1846) by Almanzi (יזאל) in praise of Mose de Leon and his writings. The fourth line is:—
מלך שלטון עליו פלאִטון; זֶה־רֶשֶׁבִי יצא ממנו

Several names of owners were written on fol. 2a, but they are for the most part only partially preserved. The name יום טוב is found on fol. 3a, and חיים on fol. 4a.

Censors' entries:—

Fol. 97a:—Visto per me Gio. Domenico Carretto, 1628(?).

Fol. 97b:—Clemente Renatto.

762.

Add. 17,745.—Vellum, about 10 $\frac{1}{8}$ in. by 7 $\frac{1}{8}$, consisting of 183 leaves (including the blank leaf at the end), with 35 to 36 lines to a page. There are 23 quires of 8 leaves each, but of the last quire the first six leaves only have been used by the scribe. Catch-words from quire to quire. Italian Rabbinic writing of the fifteenth century. The titles

and first words of the pericopes, and also some special sections, are enclosed in coloured designs accompanied by border illuminations.

The ספר הזוהר on בראשית. The title (ספר הזוהר) stands within a coloured and elaborately worked oblong design. The בראשית to הקדמה is not given in the MS., and ר' חייא ויהי begins ר' חייא ויהי פתח וכו' (edit. Amsterdam 1805, fol. אריא; see the note there on fol. אריא). The text should be carefully compared with the printed form, as it often differs considerably from the usual recension. Only a few of the additions that usually accompany the זוהר proper are embodied. A passage headed תוספתא is found on fol. 35a, and another headed סתרי תורה on fol. 21a. Marginal notes are found on *e.g.* foll. 77b, 161b. On foll. 182a, 182b omissions (supplied in the printed text) are indicated by the phrase חס' כאן.

At the end the scribe wrote:—

תָּם וּנְשָׁלָם • שְׁבַח לְבוֹרֵא עוֹלָם • חוֹק וְנִתְחַוֶּק •
וְהַסּוֹפֵר לֹא יוֹזֵק • אֲמוֹן

Immediately below the above are the following entries of censors:—

1. Gio Dom^o Vistorini, 1609.
2. Revisus a me Laurentiú Franguellú, 1575.
3. Fr. Hipp^s Ferr^{is} vidit, 1601.

The name אליה אניי (apparently of a former owner) is found on fol. 1a.

763.

Or. 5517.—Paper, 8 $\frac{3}{8}$ in. by 5 $\frac{3}{8}$, consisting of 24 leaves, with mostly 25 lines to a page. Some few pages have been left partly blank, probably on account of the blurred character of the writing on the other side. German Rabbinic writing of apparently the sixteenth century. The MS. is much stained and damaged. [CAIRO GENIZAH.]

A portion of the *זהר* on the pericope *וישלח*.

The first leaf is damaged at the top, but in the 11th line begins the paragraph *ויהי לי* שור וכו', answering to fol. *ב*קסו in vol. i. of the Mantua edition of 1558, &c.

Last extant words: *כִּדָּא בעדת אל ואינון*. (Catchword: *רוזא*, near the end of *וישלח* Mantua edition, fol. *ב*קעח).

764.

Or. 6412.—Paper, about $8\frac{1}{4}$ in. by 6, consisting of 120 leaves, with 12 to 18 lines to a page. Written in a large North-African (probably Algerian) hand of the seventeenth to eighteenth century. The margins have been too closely cut.

It contains the portions of *זהר* known as *אדרא רבא* and *אדרא זוטא*, with a number of variant readings within the lines of the text, and occasional marginal notes.

begins on fol. 8*a*, and the *אידרא זוטא קדישא* on fol. 81*a*.

Preceding the text is the following note:—

אמר אברהם המגיה להסיר ממשול מדרך המעינים אשר לא הוביע עליהם עדין אור הקבלה השומע ישמע והמבין יבין כי כל המלות אשר הביא האלהי רשבי בס' הזוהר הקדוש כגון מצחא דגולגלתא שערי דרישא עיינין דרישא הללי דמוחא חוטמא דעתיקא אודנין ידן ורגלין וזולתם מהכלים הגשמיים ותארים אחרים שתאר בהם ה' ית' ובפרט באדרא קדישא רבא ובאדרא קדישא זוטא כי באלו הב' מקומות רבו כמו רבו התארים הללו הלא המה מורים מדות וספירות וענינים פנימיים שכלים וכל האיברים שכנו החכמים הללו הם לדמיון וסימנים לדברים סתומים ונעלמים לא לשום דבר גשמי וחמרי חלילה וחס כי אין דמיון בינו ית' ובינינו בשום צד מהצדדים וכל שכן מצד העצם והתבנית ה' יצילנו משגיאות אכ"ר

Foll. 1—7, 118—120 contain various Arabic notes (partly incomplete and partly repetitions of each other), mostly relating to the transmission of gold by one person to

another. Among the names occurring in these notes are (1) *יוסף בלכיר*, (2) *יוסף נוולאן*, (3) *ישעה (ישועה) לוי בלנסי*, (4) *דוד לוי בראם*.

One of the complete entries (fol. 7*a*) is headed as follows: *אדי כופיך די זמיר*.

Then:—

אדך ביאן אש רסלת ליוסף נוולן סביכה דהב מיוזאן
נב מטקאל † סו

At the end:—

פוטאה בידה זורקה עה דוד לוי בראם יצו סט

On fol. 3*a* is a letter, dated Algiers, the 25th of Nisan (written *ניסאן*), 570=A.D. 1810, ‡ and sent by *דוד לוי בראם* to his brother *חיים לוי בראם*.

The name of *דוד לוי בראם* with the addition *מררכי לוי בראם* is found in two of his entries as owner of the MS. (foll. 80*b*, 117*a*).

765.

Reg. 16. A. XIV.—Paper, about $11\frac{1}{2}$ in. by $8\frac{1}{4}$, consisting of 224 leaves, with 30 lines to a page. The catchwords from folio to folio have been partly cut away in the binding. In the left-hand upper corner of the first leaves of quires (*e.g.* foll. 31*a*, 41*a*, 51*a*) the letters *יכ* (instead of *יי* כבודך?) are written. In some cases other letters are preserved (*e.g.* fol. 21*a*: *מ*; fol. 101*a*: *ט* over *יכ*); but these have in most cases been cut away in the binding. Italian Rabbinic hand of the sixteenth century (apparently written before the publication of the *זהר* and the *תקוני זהר* in 1558 and 1557 respectively).

It contains the *תקוני זהר*, followed by portions of *סתרי תורה*, the entire *הנעלם* as incorporated in the original edition of the *זהר*, and portions on a large number of peri-

† For *מתקאל*.

‡ If Hebrew: *תקע*; but, perhaps, *תנע*=520=A.D. 1760.

copies of the Pentateuch forming part of the printed recension of the זוהר.

This volume (like the MSS. containing the Commentaries † of Moses Cordovero on the Zoharic works) shows the state of flux in which the text of the זוהר and the תקונים found themselves before the first editions ‡ appeared. A careful comparison of this and other MSS. with the printed texts might be useful. In the present description a few salient features only can be given.

The title on fol. 1a is : ספר התקונים של הזוהר הגדול (see Add. 16,407, v. [Cat. no. 743], where this title and that of ספר הזוהר המופלא are referred to).

The title זוהר מונה (in smaller writing) is found on foll. 1a, 11a, and זוהר alone on foll. 20b, 21a.

The introduction is the same (with some variations) as the second הקדמה of the printed text.*

The first תקון begins as in the printed form, but is much shorter. The short second תקון (בר' ברא' בהא ודאי פתחת אוריתא וכו') is the last § but one of the first printed תקון (quite the last § in the Mantua edition of 1557).

The enumeration of the תקונים is irregular, several numbers being passed over. An occasional חסר, or fuller note, marks the absence of parts in the MS. or MSS. from which the scribe copied. Remarkable is the marginal עב תקונא on fol. 102a (א' שמעון), (חברייא חברייא בודאי קבה אסתכם עמנא וכו'), considering that the regular number of תקונים is seventy (though the additional eleven printed at the end must be taken into account).

† See especially Add. 27,060 ; 27,067.

‡ The various notes as to the form of the text found in the printed editions themselves testify to the same fact.

* The references here, as also in the descriptions of Moses Cordovero's Commentary on the תקונים, are to the Wilna edition of 1867, unless otherwise stated.

A special kind of variants is exemplified by the § beginning (fol. 74a) כחוט השני שפתותיך דא חוט דשפון דצלות' דא חוט דשפון דצלות' דא חוט דשפון דצלות' (see Wilna edition, 1867, part ii., p. 64).

On fol. 10a the scribe wrote between portions of the text :—

תיקונא ינ' כפי ההעתק הישן וכפי ההעתק אשר לפני תמצאהו כתו' בסוף תיקונא ס' קודם ויאמר יי' אל אברם' וכאשר מצאתי כן העתקתי הנה

The passage here referred to (list of the (ל"ב אלהים דבראשית) is found again on fol. 144, and is there marked : ס' בתיקונא ס' (not ס'). It agrees with the תיקונים מוהר חדש, p. 70.

The passage headed סתרי תורה, which begins on fol. 130b, agrees with a portion of סתרי תורה in זוהר, i., 147a (Mantua edition).

The contents of foll. 146a—162 (on וירא to תולדות) agree in the main with the מדרש embodied in זוהר, i., foll. 97a—140a.

The portions that remain consist almost entirely of sections of the זוהר proper on a number of pericopes of the Pentateuch as printed in the different editions. The last pericope dealt with is וילך (foll. 221a—224a, ending לעשות עם אלה as in the זוהר itself).

At the conclusion the scribe wrote :—

בילאן' הסופר לא יזק ויזכה לחיים טובים' סליק

766.

Add. 27,002.—Paper, about 9¼ in. by 6⅝ [Alm. Coll. 113], containing the following two parts :—

I. Foll. 2—117, † with generally 28 lines to a page down to fol. 87b, and 36 in the remaining leaves. The writing is Hispano-oriental Rabbinic, but foll. 88a—117b are in

Fol. 1 is a fly-leaf containing the titles of the two parts in (apparently) Joseph Almanzi's writing.

a different hand. Imperfect at the beginning and the end, and there are also some lacunae in the extant part (*e.g.* between foll. 87 and 88). Probably written in the fifteenth or sixteenth century.

A kabbalistic exposition of the Book of Genesis, which, according to its own valuation, is of equal authority with the זוהר.

The title עין שמש (in a different hand from the text itself) is written on the upper margin of fol. 2a; but from the following passage on fol. 9b (beginning of לך לך) it would appear that ספר העין is the real title:— יודע כי כל סודות הספר הזה הנקרא ספר העין הוא סוד סתרי תורה.

The first extant page begins as follows:—

העולם לעבוד קונם מה יהיה מהם. יודע כי בעת התחיה הסוד הוא שמי שיהיה מגולגל בג' גופים וימות בארץ ישראל הגוף הג' יקח הנשמה אם ימות שם מפני קדושת הארץ והמתים חוצה לארץ . . . הוא שילכו כלם בצער גלגול מחילות כל גוף וגוף ושם יקח כל א' חלקו . . . ואם יהיה צריך לגוף רביעי כלם לא יקחו שום חלק אלא הד' הכל כל הג' חלקים הנפשיים למעלה

The first extant page begins on fol. 3a.

The great importance which the author wished to attach to his work is apparent from *e.g.* the following passage on fol. 33a:—

דעו הסוד הגדול הזה אעפ"י שלא היו אלא ג' מהם והוא (והם) יונתן בן עוזיאל ורבן יוחנן בן זכאי ור' אליעזר הגדול לא רצו לגלותו אלא א' לא' ובימי ר' אליעזר הגדול מתה החכמה הזאת עד שבא שמעון בני שנליתי לו ע"י אליהו הסוד הגדול הזה ואני הוא המדבר אליכם ומדבר אליו והחכמה הזאת מתה עם שמעון בני שלא רצה ללמדה עד היום שהגיע הזמן לגלות הסודות האלו היושבים בספרו כמוסים והתומים שכלם מתו עמו עד זמן בוא מעייני הישועה הוא סוד הב' ספרים האלו הגדולים שהיו יהיו ביאור לסתרי התורה

The two "great books" referred to at the end of this passage are apparently the זוהר

(which is frequently referred to by name in the MS.) and the present work. Both were to serve as an exposition of the mysteries of the Torah. The expression בני שמעון also occurs frequently in the MS., the Deity Himself (who very often speaks personally) thus referring to R. Simeon b. Yoḥai.

In some passages חכמי וקני are referred to in connection with סוד or מאמר (so foll. 2a, 4b). A reference to רמב"ן has been noticed on fol. 38a (סוד אכילת המלאכים וכל המבארים) דברו דברי רוח כן הרמב"ן שרמו הסוד ברמו ולא הבינו . . . ושאל מאתי על זה הסוד כשחבר ספרו (והשיבוני אליו ברמו ולא הבין וחזר).

In connection with באר לחי ראי (fol. 88b):—

וזהו סוד ראי היא קושטאנטינה כנרמו

The expositions sometimes take the form of שאלות to תשובות. Passages very often begin with יודע, and the term מראה is frequently used in connection with the subject matter.

There are a number of corrections of the text; and many notes, mainly in Latin, have been written on the margin. As an instance of self-censorship on the part of the scribe, the omission of certain anti-christian phrases on fol. 82b has been noticed.

End (in the expositions of ויצא, which begin on fol. 101a):—

ובסוד המים החיים האלו יושב סוד החיות העליון והם מיים (sic) רוחנים שאם יפתח הכלי אשר יש בו יפרחו למעלה ליסודם בכח האש ובוה הסוד תדע מן המים החיים האלו תדעו סוד ה' מתכות תם

On fol. 118b (otherwise almost blank):—

לוקח מכאן ס' ברית מנוחה בכ'

II. Foll. 119—180, with 30 lines to a page. The writing is Italian Rabbinic, with square

† בחירי (in different ink) has been added over the line.

‡ Islām is meant; cf. Ibn Ezra on Gen. xvi. 14.

characters for first words of paragraphs, &c. Imperfect at the end. Probably sixteenth century.

The section on the divine Unity (part of the printed ס' התמונה described under Harley 1204, I., 5 [Cat. no. 758] (q.v.), accompanied, however, by a different and larger commentary after each paragraph.

Heading:—

בסימן טוב אתחיל לבאר ספר הייחוד

The commentary on the first paragraph (ending מיוחדות בכה אחד לאחד), begins:—

פי על שמע ישראל • ר"ל הנה בזה הפסוק יתייחד שם המיוחד הן בתיבותיו הן באותיותיו הן בצורות אותיותיו • ובפסוק הזה יש ששה תיבות הרמוזים (הרמוזים) לשבעה ספירות † עם אריכות הדלת האחרונה של מלה אחד אחרונה לפסוק שמע

Last extant words: ואלהים מורה דין באצילות (in the comments on the paragraph beginning אורות לאורות = beginning of fol. 157b in Harley 1204b). Catchwords: וכבריאה הכל (there being two or more guiding words throughout this part from folio to folio).

767.

Add. 27,000.—Paper, about 8½ in. by 6½, consisting of 430 leaves, with mostly 20 lines to a page. There are catchwords from folio to folio. Oriental Rabbinic writing of the sixteenth century. Foll. 230-31 are in a different hand. [ALM. COLL., 111.]

ספר לבנת הספיר, containing a ḳabbalistic Commentary on Genesis and Leviticus, with frequent reference to the זוהר, the העולם, and other works. See Benjacob, הספרים, p. 256.

Genesis, fol. 4a; תוספות (in connection with the Haftārōth) on all the pericopes of Genesis, fol. 196a.

† I.e. the seven lower ספירות, those named כתר, חכמה, and בינה standing over them.

Leviticus, fol. 232a; תוספות on צו and several other pericopes of Leviticus, fol. 416b.

At the beginning (fol. 4a):—

בחברי ספר לבנת הספיר ימלא השם תאותי • בהעלותי את ירושלם על ראש שמחתי • הדין ספרא לא תמסר יתיה לבר אינש משום דכתי' לאכול לשבעה ולמכסה עתיק' דברים שכסה עתיק יומין והא אתרמין בלישן ירושלמי כפי מה ששאבתי ממימי החסד שבמדרש הנעלם

Beginning of Genesis:—

בראשית ברא שית ומאן אינון את השמים ואת הארץ* דאינון שית סטרין • והא שבעה אינון אלא שלום ושלם בחד אתכלילו ברוא דאתערו ספרא דצניעותא ספרא דתקיל במתקלא דעד לא הוה מתקלא לא הו משניחין אפין באפין ועל דא ברא שית

End of Genesis (fol. 195b):—

ונרא' בעיני כי גם משה וזאת הברכה בריך לזאת מאתרא דואו וכתי' וזאת הברכה ופרי' (?) יי מסני בא ולבתר בריך לשבטין קדישי' דיתברכו מהאי זאת כד מליא בריכת עיר דוד ברכה

Then:—

נשלם ספר בראשית מלבנת הספיר תהלה לאל ית' • תם ונשלם

At the head of Leviticus:—

בשם האל גדול ונורא • אכתוב ספר לבנת הספיר

Beginning:—

ויקרא • תדע ותשכיל מוצא דבר כי כמו שבמעשה בראשית מה שחסר ביום שני הושלם ביום שלישי והוכפל בו כי טוב • כן מה שפגמו ישראל בספר שני שעשו העגל ונרמו להם גלות והבדלה בין מים למים הושלם בספר ג' עי' הקרבן להמלט מן הכה השמאלי הבא מכה מותא דרברבי דאתברי ביום ב' ולהמשך אחר פני אריה אל הימין עי' בני אהרן הבאים מכה החסד שהוא לימין ולא הוכ' אהרן בזאת הפרשה • כדי שיתכפר לו עון העגל נזף בו ולא הזכירו וכן הבנתי ממדרש הנעלם פרשה זו

End of Leviticus (fol. 416a):—

וראיה מחכמת שלמה כבד את יי מהוניך עמ' ימלאו אסמך שבע ואפי' יבאו יסורין מוסר יי בני אל תמאס כמו שדרשו זל מסמיכות פסולים אלו • עכ' וביה

* Comp. the eleventh Tikḳūn in the זוהר.

Then :—

נשלם יום רביעי עשרי ויה' יום לעומר שנת פה
ליצירה שהיה שנה רביעית בשמטה ושנת אלף ומאתים
וחמשים ושבע לחרבו בית אלהינו והוא יכוננה במהרה
בימינו ' אמן וכן יהי רצון מקמי עתיק יומין '

The Commentary on Leviticus was therefore finished A.M. (50)85 (A.D. 1325).

Between the end of Leviticus and the תוספות on it are some notes beginning :—

נל כי שרו של ישמעאל נקרא אנתריאל על דאית
ליה אנרא דשאל מקמי קבה על דאתגור ישמעאל

A little farther on :—

תימה לי פרש' צו למה לי דכתב רחמנא פרש'
אשם עור העולה שיהיה לכהן וכן מנחה אשר תאפה
ולא כתב כל אחר בפרשה שלו וכו'

That the work originally covered the whole Pentateuch follows from references to פרשת
אשרת and תבא כי תבא on foll. 414a, 209b
respectively.

There are also a number of lacunae in the extant parts ; so *e.g.* at the end of foll. 63 and 200, where the scribe wrote כאן הסר.

The following quotations may perhaps eventually lead to the certain identification of the author. The evidence, so far as it goes, appears to point to Joseph Angelino.

On fol. 112b (comment on Gen. xxxii. 10) is the following :—

ויאמר השתא אתער קול יעקב ודעת הגאון רב
סעדיה זל שרמו יג' מדות ופרשתים בקופת הרובלין
הגדול שלי בסד' אלהי אבי אברהם ימשך לי חסרו וכו'

A ספר קופת הרובלין † by Joseph Angelino (composed in 1311) is described in Neubauer, Bodl. Cat., no. 1618, but no exposition of the מדות יג' is found there in connection with Gen. xxxii. 10, nor do the comments on the verse tally with each other. ‡

† On other works bearing this title see Benjacob, אוצר הספרים, p. 527.

‡ From information communicated by Mr. Cowley.

It may, however, be that by the ספר קופת הרובלין mentioned here a longer recension of the Bodleian Commentary is meant. The dates of the two works (1311 and 1325, *vide supra*) would favour the same authorship. Another point in favour of the identification is the fact that both in the author's colophon in the Bodleian MS. and in the colophon at the end of Leviticus given above the same threefold reckoning is employed (ליצירה, the year of the שמטה, and the date from the destruction of the Second Temple); though in the former MS. two additional data follow (שנת ששית לגלות אחינו שבצרפת) [blank space] אויניש (ושנה שנית לגלו). On the first of these data, however, see farther on.

On fol. 339b the author refers to his ספר כצות הגדול in the following terms :—

ואשרי הזוכה לקיים התורה בתריג' מצותיה על
השלמות בארץ ישראל תריג' לכל יהודי מישראל כמו
שהכרחתי בספר כצות הגדול שלי

On fol. 241a is the following passage :—

וכל קרבן דעת מורי הרשטבא איש אי' נרו ענין
ברית המלח להודיע שהיא עושה דין ורחמים והיא
כלולה כמו שהמים יולידו ויצמיחו וככה השמש החזק
יעשו מלח ויכרתו וישרפו וכו'

His teacher הרשטבא would seem to have been Shemtob b. Abraham ibn Gaon, who was still alive in 1325 (see Steinsch., Bodl. Cat., col. 2524) in agreement with the phrase נרו used here.

A reference to another teacher (זלה) is found on fol. 57a :—

והנה לאחר יד שנה לנרוש רבשנת ששים ושש
בשנת האף והזומה באו רועים והשחיתו בישראל
כשמנת אלפים כמו שגלה לי מורי זלה ג' שנים קודם
בחזיונות בלא סעיפים אחר שעלה למחיצתו כשנה או
שנתים ועל זה דרשתי לרבים הן לא קצרה יד ילי וכו'

The גרוש here referred to is clearly the גלות mentioned in the Bodl. MS. 1618 already referred to, the year 5066

or A.D. 1306† coinciding with the year 1311 less 5. This is another link between Joseph Angelino, the author of the ספר קיפת הרובלין referred to, and the present work.

On fol. 158b—159a is the following passage referring to a persecution in Spain in 1325, which, however, passed off with only a few disastrous results:—

ובשנת פה בחדש הז' חמינא דחריב מקדשא ועממיא
בוזין כספא ודהבא ואקריין בחלמא ויקח רב טבחים
את חסיה‡ כהן הראש ואת שבניה‡ כהן המשנה וכו'
וברוך יי' כי הפליא חסדו לנו וקרע רוע גזר דינינו
ובטלה מחלוקת קהל סרקוסטה וגם תוך עשרה ימים
נעשה דין בצדיק וחכם חסיד שמו ר' יוסף נבאי זלה"ה
וזה חסיה שלקח רב הטבחים לפי דעתי דא מלאך
המות ונתפס בעון הדור כי הצדיקים נתפסין על הדור
ואת שבניה תלמיד אחר מבני י' נתפס ג' ומתה
אשת החבר ר' יצחק מעוברת ובטל דינא מן השאר
ברחמי השית עלינו כי התעוררתי* בצדקות תוך עשרה
לקרוע הגזר דין וברוך יי' כי שמע קול תחנוני וכו'

This passage shows that the author was resident in Spain, probably not far from Saragossa, in 1325, which is also the date of the composition of this work. Joseph Angelino's reference to אחינו שבצרפת in the colophon of the Bodl. MS. referred to is, of course, compatible with his having lived in Spain.

יצחק ר' החבר is also referred to on fol. 79b.

Among the other interesting passages is the following (fol. 25a), which shows that the author expected the end of the גלות (?) to take place in A.M. 5088 (A.D. 1328), that is three years after the composition of this work:—

ואומר עד פה תבא בטר כל ה' יום דוה ולא תוסף
ופא' ישית בשנת האף' § כד נפקו גאון גלי הים ונפקו
רועים ושחתו כרמי פא' כתי' באלף ועד כאן גלי ימא

† See Grätz, Geschichte, vii., p. 264 sqq.

‡ The actual names in Jerem. lii. 24 (here imitated) are צפניה and שריה.

* MS. התעורתי.

§ This refers to some persecution in 1321.

בועפא למשפף לישראל והכא רמו ליה ענין ישראל
כד שליט האי סטרא דסערה עליהון מכאן ואילך
יבוקש את עון ישראל ואיננו דהא אשתלים שבע על
חמאתיכם בשנת הפה' † וכו'

On fol. 92a the scribe has a passage of his own, taking the author to task for his attempt to calculate the time of the קץ.

The author refers very frequently to the זרה and the various works (מדרש הנעלם, אדרא, &c.) that have been incorporated in it; and as the ס' לבנת הספיר is one of the earliest works containing such quotations, a comparison with the usual texts would be useful. The usual designation of the זרה is כו"ה, i.e. מדרש הזרה. The portions on שיר ורות and השירים are also generally quoted with כו"ה prefixed.

Among the other references are those to the יצירה (e.g. בס' דאברה' אבינו ע"ה, fol. 5b); מדרש ר' נחוניא בן הקנה (e.g. fol. 42b: the same as the ס' הבהיר quoted fol. 16a, &c.), but the quotations should be investigated; ספר חכמתא (fol. 14a, &c., the quotations require investigation); ספר תני (fol. 48a); פרקי ר' עקיבא (בהגדת כי אתה אבינו, fol. 198a).

There are also references to Hai Gaon, Ramban, and others; and an edition of the entire work would no doubt prove very instructive.

Many quotations from this work are contained in the next number.

On fol. 430a are notes in a late Italian hand on certain features of the MS., some of which have been embodied in this description.

On fol. 1b (in oriental Rabbinic writing) are two notes beginning respectively:—

למה קראו לשמואל אריוד דמתנינו בשבת פ' במה
בהמה יוצאה וכו' . . אריוד . . ופירש רשי' אריוד יולך
לשון ריכא

† The discussion on the גלות found on fol. 14a should be compared with this.

על ענין חוה כי נקראת חוה כי היא היתה אם כל
 חי וראוי הוא שתקרא חיה מלבד הפרוש הכתוב בזה
 הספר חומר (?) בספר הפליה* כי כשעלה משה למרום
 שמע להקב"ה דאתקרי חוה

Censors' entries:—

Fol. 428*b*:—Gio Domenico Carretto,
 1619.

Fol. 429*b*:—Visto per mi f. Luigi da
 Bologna del 1600.

768.

Add. 27,003.—Paper, about 8 $\frac{3}{8}$ in. by 6 $\frac{1}{2}$,
 consisting of 214 leaves, with 20 lines to
 a page. Italian Rabbinic writing, dated
 Ancona, the 21st of Ab, A.M. (5)306 (A.D.
 1546).† [ALM. COLL. 114.]

A kabbalistic Commentary on the Penta-
 teuch, consisting of excerpts from the זוהר
 וזהר הוהר, ס' התמונה, תקוני הוהר,

Heading (fol. 2*a*):—

לקוטים ממאמרי הוהר והתיקונים וספרים אחרים
 כ"י כתובים עד הפרשיות

Genesis, fol. 2*a*; Exodus, fol. 96*b*; Levi-
 ticus, fol. 138*a*; Numbers, fol. 165*b*; Deutero-
 nomy, fol. 185*b*.

Beginning:—

[ב] † של בראשית · ר"ל ב' בראשית גדולה וכוללת
 חכמה עילאה וחכמה תתאה שבכללה כל האצילות:
 בראשית ברא' אלהים אֵת הא ארבע אלפין
 מתחברן נחרא דכר ונוקבא בארבע תיבין בכל תיבה
 ותיבה

The continuous Commentary ends on fol.
 210*a* (on תצא), the rest of the MS. being
 occupied with kabbalistic notes of a similar
 character on (*a*) the grief caused to the Deity

* For הפליאה.

† Before the appearance, therefore, of the first edition
 of either the זוהר or the תיקונים; all the quotations from
 these and other works being taken from MSS., as indi-
 cated in the heading.

‡ Left blank.

by the overthrow of Israel (end, fol. 211*b*:
 והתמו פתקין); (*b*) on the mystic meaning
 attached to the Sabbath meals. The part
 under (*a*) is referred to in a note on the upper
 part of fol. 2*a*.

The following is a complete list of the
 works cited in the MS., as indicated in the
 margin, with the number of pages on which
 they first occur.

פי' שיר השירים † (fol. 2*a*); † הגה' על פי' התמונה
 (ibid.); ספר הבהיר (fol. 2*b*); מאירת עינים (fol.
 3*b*); סה' המועתק · · · סה' ספר הוהר, i.e. סה' (fol. 3*b*);
 פי' על הגה' התמונה ללשון דקדוש (fol. 4*a*);
 שיעורי (fol. 8*a*: here תקון מ"ב); תקונים † (fol. 8*a*);
 אורה (fol. 17*b*); ברית המנוח' (fol. 34*a*: here
 פדקי ר' (ניקוד השמיני); מדרש רות (fol. 40*a*);
 פדקי ר' (ניקוד השמיני); לבנת הספיר (fol. 66*a*, *bis*);
 אליעזר (fol. 46*a*); סוד י"י ליריאוי (fol. 143*b*);
 פי' ההנה' (fol. 98*a*; apparently the same as
 פי' התמונה); מדברי ר' יהוד' קפנאוני (הגה' על פי' התמונה
 fol. 107*a*); סוד הקרבנות בספר הנק' גן עדן (fol. 141*b*);
 ספר המשקל (fol. 143*b*); סוד י"י ליריאוי (fol. 158*a*);
 כתוב מפי' הרמב"ן (fol. 187*a*); פי' הסודות (fol. 204*a*);
 על ענין שני אחים

Besides the above, there are references
 to a ישן נושן ס' on fol. 107*a*, 189*b*; and a
 quotation marked מצאתי כתוב on fol. 175*b*.

A close investigation (and when possible,
 comparison) of the excerpts would seem
 desirable, but only a few bibliographical notes
 can be given here.

Different commentaries on the התמונה ס'
 are contained in the printed edition (Korzec,
 1784), Harley 1204 [Cat. no. 758], and (of
 the יחוד only) in Add. 27,000, II., [Cat. no.
 766]. A פיר' שלישי לתמונה is mentioned in
 the text of the present MS. on fol. 188*b*.

The פיר' שיר השירים and מדרש רות have been
 later on incorporated in the collection known
 as זוהר הודש. A copy of the מאירת עינים (super-
 commentary on Nahmanides' Commentary on

† On fol. 43*a* (and often elsewhere) specified as מרש' זל
 בן יוחאי זל.

‡ Specified as מר' שמעון בן יוחאי on fol. 37*a*.

the Pentateuch by Isaac b. Samuel of Akko) is described under no. 214 of this Catalogue. For a Hebrew translation of the זהר see Benjacob, אוצר הספרים, p. 154; also Neub., Bodl. Cat., no. 1563, and nos. 769; 771, i. (referring to מראות הצובאות) in this Catalogue. A Hebraized form of part of the מדרש רות is contained in nos. 739, ii., and 743, vi., of this Catalogue. A copy of the לבנת הספיר on Genesis and Leviticus is contained in the preceding number.

Authors bearing the family name Ḳafanton are known (see B.M. Or. 1053 in section "Mathematics and Astronomy"; also Neub., Bodl. Cat., Qanpanton in "Index of family names"), and to these Yehudah Ḳafanton is now to be added. The ספר גן עדן quoted here (besides fol. 141b, also fol. 172b, and both on קרבנות) is neither of the two works of that name mentioned in Benjacob, אוצר הספרים, pp. 98-9 (no. 176). The סוד י"י ליריאיו (a frequent heading of ḳabbalistic compositions), which is quoted on foll. 177a, 185b, besides fol. 143b, is not Ezra b. Solomon ben Gatigno's work described under no. 199, ii. of this Catalogue; nor is it the הסודות פי' Ibn Caspi's work described under no. 195, iii. of the same Catalogue.

The quotation † from ישן נושן ס' on fol. 107a begins:—

בפירושי הראב"ד ז"ל מנין שהקב"ה מניח תפילין על שר הפני' קאמר ששמו כשם רבו או שמא יש אחר למעלה ממנו נאצל מן הסבה הראשונה ויש בו כח העליון והוא שנראה לו למשה . . . אבל עלת העלות לא נראה לשום אדם בעולם

The shorter quotation on fol. 189b is as follows:—

יחוד שמע לאות אחרונה ישראל מדת יום י"י אלהינו ימין ושמאל והתשובה י"י אחד כולל הכל מלמעלה למטה והדלת האחרונה מאריך בה ומן א' עד ד' תמצא עשר ספירות

† The same passage is found in מערכת אלהות, ch. x., and in מאירת עינים of Isaac of Acco, pericope עינים; see Grätz, Geschichte, vii., note 3 (2nd edit., p. 425).

On fol. 175b (under מצאתי כתוב):—

מתי חטא משה במים כשאמר לישראל המן הסלע הזה נוציא לכם מים היה לו לומר יוציא . . . כי תלה הכבוד בעצמו ובמדתו והניח מקור של כל המקורות וכו'

Over ויציא and מקור the letters כ"ע (*i.e.* כתר) are written; over ובמדתו is written תפ' (*i.e.* תפארת).

The colophon on fol. 214a is as follows:—

ותכל מלאכת עבודת הקדש מאמרי הזוהר המופלא* ומהתיקונים ומהתמונה וחדושים אחרים אשר כלם סלת נקייה לא יערכם זהב נפלאים הם מאד נשלמו היום יום ד' כא ימים לחדש אב שנת ש"ו לפ"ק פה אנקונה אשר תחת ממשלת האפיפיור פאולו שלישי יר"ה בפרשת שמור ושמעת את כל הדברים האלה אשר אנכי מצוך למען ייטב לך וכו' ע"י הצעיר באלפי יודא בן לאא שלמה דבלאניש זל"ה כתבתי אותו:

On fol. 2a is the following entry of a former owner in a small Italian cursive hand:—

אמת קניתי ס' הקבלה הזה ממאמרי הזוהר והתיקונים והתמונה וחדושים אחרים מקנת כספי בכסף מלא. פה מודינא ביום ה' שנת ת"ה לפ"ק. הם כ"ב ימי לחדש ניסן שנת אלף תרמ"ה למניינם. והמוכר מדהל לי דמי . . . בכל מכל כל. והכל שריר וקיים. לוי"א . . . אברהם יוסף שלמה יצ"ו גרצ'אניו (*i.e.* Graziano)

Over it is written in large letters: איש גר' אברהם יוסף שלמה יצ"ו הא"ע (entry).†

Censors' entries:—

Fol. 214a:—

1. Visto per mi fr. Renato da Mod^a, 1626.
3. Fr. gio. da Durallano, 16 . . .

Fol. 214b:—

Visto per mi fra luigi del 1600.

* Should be investigated in connection with what was said on p. 17, col. 2, of this volume.

† The greater part of Graziano's library has been incorporated in D. Kaufmann's collection; see Weisz's Catalogue.

769.

Or. 3655.—Paper, about 8 in. by 6, consisting of 361 leaves, with 22 to 37 lines to a page. Different oriental Rabbinic hands (partly bad penmanship) of apparently the sixteenth century. The ink is on a number of pages more or less faded. Slightly imperfect.

רשות on the pericopes of the Pentateuch, probably composed in the sixteenth century, and very largely made up of quotations from the זוהר, the Talmud, the Midrashim, Joseph ibn Gikāṭilia's אורה שיערי, Abraham Sab'a's צרור המור, &c.

First extant legible words (near the beginning of the pericope בראשית):—

ועל דרך הקבלה השם הזה שתי מלות אלה ים . . .
והו זכור את בוראיד מלא ביד והמשכיל יבין

Beginning of the pericope נח (fol. 22a):—
כתי' כעבור סופה ואין רשע . . . כעבור סופה ונו'
זה דור המבול . . . ובית צדיקים יעמוד זה נח והזכיר
בצדיק ג' מעלות של שבח שהיו בהפך מבני הדור

Exodus begins on fol. 150a; Leviticus on fol. 216a; Numbers, fol. 258b; Deuteronomy, fol. 333a.

On fol. 181a (in פר' בשלח) a section on אחרונים begins.

Last extant words: ומשה בן ק"ש שנה (Deut. xxxiv. 7) (ועשרים: catchword: כנגד מאה ענפים).

The quotations from the זוהר (which, like the extracts from other works, should be investigated) are for the most part given in Hebrew. In one place (fol. 111b) a quotation from the ספר בן זוהר has been noticed. In contradistinction to the kabbalistic מדרש הנעלם and מדרש הנסתר, usual Midrashic references are sometimes introduced under the title מדרש הגלוי.

The ספר הגן quoted on fol. 115a, 273b and elsewhere is probably the same as that mentioned in Benjacob, אוצר הספרים, p. 98

(no. 160). The frequently quoted צרור המור of Abraham Sab'a, which is always introduced by בעל הצרור, provides an indication of the comparatively late date of the compilation, Abraham Sab'a having flourished about the beginning of the sixteenth century.

References have also been noticed to רמב"ן (fol. 64a), the ס' החנוך (fol. 146b), and Mose de Leon's ס' משכן העדות (fol. 292a). The בעל האורות quoted on fol. 180a is probably Joseph ibn Gikāṭilia, אורות apparently standing [שערי] אורה.

On fol. 113b is the following passage:—

ובקבלת ר' יצחק רופי זל"ה היה מנהגו לכתוב
הקב"ה בלא קוף כדי לעשות אהבה נוטריקון הקב"ה
ועתה ראיתי לכתוב בקוף וכו'

Besides the definite references to authors and works by their names, quotations and general statements of opinion are often introduced by phrases like על דרך הקבלה בעלי חכמי, על דרך הקבלה בעלי האמת, בעלי המסורת, חכמי התכונה, המחקר † על דרך הפשט. References like סתרי התורה, סתרי הסתרים, and פנימיות החכמה should be compared with passages in Zoharic and other literature.

770.

Add. 27,202.—Vellum, about 10 $\frac{5}{8}$ in. by 7 $\frac{1}{2}$, consisting of 151 leaves, with 31 lines to a page. The quires, which are marked by catchwords, consist of 8 leaves each, but a leaf has been cancelled after fol. 61 (where also a long blank space has been left). Franco-German Rabbinic writing of the latter part of the fifteenth century.

A kabbalistic Commentary on the Pentateuch by Menahem ben Meir Šiōni of Speier, the work being known as ספר ציוני.

† On fol. 3b: וחכמי המחקר הם חכמי הנוטריקון: והגימט'.

The MS. begins like the printed text (Cremona, 1560†) with the verses אספרה סוד (Cremona, 1560†) with the verses אספרה סוד ללהקת עם קדושים וכו' מה נמרצו beginning

The lines צאן למצודה וכו' are absent, but there follows instead an exposition of parts of the ספר יצירה, occupying foll. 4a—8b.

Beginning of this exposition:—

בשלשים ושתים . . . פי' בבית רומ' לאס כי בכח
אס מציאות רום מעלה שממנו אצילות החכמ' ובכח
החכמ' לב' נתיבו נעלמו

End:—

שהפירות מתקיימו עי' החום ואמש הזכר והנקבה
נברא מאש

Then a short conclusion:—

כל אלה סודות עמוקו וכו'

The work itself is preceded by the lines beginning: נבי האיש ירא השם. There are some הגהות in the earlier portions (as against the larger number of הגהות in different parts of the printed text), and there are also a fair number of marginal notes.

At the end of Deuteronomy: מגדל ענ שם ה'. בו ירוץ צדיק ונשנב. Then the kabbalistic initials מכש עף וכו'.

On foll. 150b, 151a are (1) the poem beginning מסילת חברי, and yielding the acr. מנחם (omitting the lines giving ציוני חוק ואמץ אמן); (2) another set of lines, beginning מאיר, and yielding the same acrostic except אמן; (3) a set of lines beginning מצודתי משנבי וצורי and yielding the acr. מנחם בן רב. מאיר מלא.

At the beginning of the MS. is the following entry in a later hand:—

זהו ספר הציוני אשר חברו רבינו מנחם בר מאיר
והוא רמוז בר' ועיין בס' סדר הדורות ברשימת
הספרים ודוק

† The Cremona edition of March, 1599 is not at the Museum (see Steinschneider, Bodl. Cat., col. 1742).

‡ One should expect דבר after מלא. See Steinschneider, *loc. cit.*

771.

Add. 26,929.—Paper, about 12 in. by 8, consisting of 216 leaves (exclusive of blank leaves between parts), with 36 lines to a page. There is a Hebrew foliation from fol. 1 to 100 (א—ק) and on foll. 143—174 (לב—א). In those portions the quires (of 8 leaves each) are numbered by signatures in the right-hand upper corner of the first page. The writing is Hispano-oriental Rabbinic, probably belonging to the sixteenth century. Imperfect at the end. [ALM. COLL., 37.]

I. אור זרוע of David b. Yehūdah † H. Fol. 1a.

This kabbalistic Commentary on the Prayer Book had been ascribed to Mose de Leon (see Jellinek, Beiträge, ii., Texte, p. viii.; Steinschn., Bodl. Cat., col. 1849), but this view cannot be substantiated. Mose de Leon does mention a treatise of his entitled ספר אור in his הנפש החכמה (a few pages from the beginning), but there is nothing to show that the present work is meant by it. The explanation of קל וחומר quoted in Meir ibn Gabbai's תולעת יעקב (fol. 16a) from the אור agrees indeed with a passage in the present work (fol. 13b), but Meir ibn Gabbai does not name the author of the work in question.‡ There is, on the other hand, the consideration that the ritual here commented upon is not the Spanish form, but rather the German §; and the style of the comments would also seem to point to an author other than Mose de Leon (see the specimens given farther on). The likelihood is that the work

† In Neub., Bodl. Cat., no. 1624: "by David b. R. Y'hudah ben Ḥasid."

‡ Nor can the fact of the אור זרוע being sometimes bound up with undoubted works of Mose de Leon (see e.g. Neub., *loc. cit.*) count as a proof of authorship.

§ The spelling in מוסף of שבת is תכנת, and the order of צדקתך in מנחה of שבת (fol. 53a) is in the Germano-Italian form.

was written by the † דוד בן יהודה החסיד under whose name ס' לבנת חספיר (see however no. 767) and ס' הגבול are put down in H. J. Michael, אור החיים, pp. 326-7.

Heading of the work:—

ספר אור זרוע . פי' תפלות של כל השנה ע"ד האמת
להרב ר' דוד בכמה"ר יהודה ז"ל

Then : אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה .

Beginning:—

אמר דוד המחבר בהר' יהודה החסיד זלה"ה . כי
ישרים דרכי יי' . . . כי דרכי יי' הם צדיקים וישרים
ונכוחים . עזא דעה . . . ודרך רשעים תאבד . יאבד
מיבעי ליה אלא תאבד מאליה

The following specimens of the comments may be given. Fol. 1a:—

ואצ"ל כי כבוד אב ואם הוא מצוה גדולה יותר
מכל המצוות לפי' היא בראש המשנה . כבוד אב ואם
רומז לא"ב העליון שהוא כתר עליון אור הקדמון . ולאם
שהיא אם הבנים שמחה אם של מטה וכו'

Fol. 25a:—

ארני שפתי תפתח . . . ברוך פי' כע' (כתר עליון . i.e.)
אתה לתפ' (לתפארת . i.e.) יי' אלהינו פי' חכמה ובינה
ואלהי פי' כע' . אבותינו פי' נז"ת . i.e.) גדולה גבורה
תפארת) וכו'

This kind of comment is very characteristic of the work.

On fol. 7a the author refers to the מנהג אנשי ד' אמות בגלוי ואשכנו בצרפת ראש אפי' בשוק .

On fol. 8b:—

ובשביל שראיתי אנשי העולם הם טועים ושוגגין
בתפלתם בכמה עניינים לכן שמתי לבי ללקט להם
מאחרי הקיצרים וכו'

Lower down on the same page:—

ועל זה באתי ללקט דבריהם הקדושים . . . ובאתי
להועיל בתועלת לחברי שהכריחוני והפצירוני ליכנס
(בפרדס . i.e.) וכו'

† Son of the Yehūdāh Hāsīd ?

‡ I.e. ואתה צריך לדעת , a phrase which also occurs subsequently; comp. וצאל, which is found frequently in אבד (last part of the present MS.).

The author sometimes specially refers to what he regards as the correct form of the text of the prayers. The ברכת המינים in his text (fol. 26b) was near the original form (pointing apparently to the East, whence it might have been brought to France or an adjacent country).

On fol. 92b he refers to another work of his, entitled † מראות הצובאות, in connection with נוטריקון .

The Commentary includes the festival prayers, a small portion of the הגדה, and פרקי אבות .

On foll. 25b, 100b, are passages marked by the scribe: אינו מן הספר .

At the beginning of the MS. are marginal notes indicating the topics treated, and there are also some other marginal remarks.

Last paragraph (fol. 101b):—

סוד הבכור לכהן . הייב כל ישראל ליתן בנו
הבכור לכהן לאחר שלשים יום . . . כי הבכור רומז
לחכמה . . . והוא לכהן שהוא חסד שהוא מיכאל כהן
גדול בשמים כעין דוגמ' זה אנו צריכים ליתן הבכור
לכהן והבן זה מאד . נשלם .

II. A short treatise on the divine unity and the *locus classicus* of the doctrine (שמע ישראל) (וכו'). Fol. 102a.

Beginning:—

דע בני כי יש הפרש בין אחד ויחיד ומיוחד . והם
ששה מדרגות בעולם הייחוד

Lower down on the page:—

אבל בזכרי אהבה קדמונית הכרחת עצמי לציר
לך מעט מצער ממה שחנני השי' בזה הסוד של אחד

† See Benjacoh, אוצר הספרים, p. 371 (no. 2248), where this work is described as a Hebrew translation of the זהר from the pericope מות אחרי מות onwards. The present passage is as follows: לא למה ששה ושלשים: תנועות כדי לרמוז לך לאותיות הקדושות המתחברים והמצטרפים בתנועותיהן ובגלגוליהן לו' תנועות כמו שכתבתי לך במראות הצובאות שחברתי

On fol. 103a:—

לכן בס' אסף היהודי כת' כי אסקלפיוס חכם
מקדוני וארבעים איש מלומדים הספרים הלכו
מעבר להודו קדמת עדן למצוא קצת מעצי הרפואות
ועץ ההיים וכו'

Lower down:—

ואין ספק במש' ר' אברהם ו' עזרא ז"ל בעץ הדעת
סוד ונעם (for ומעם) הדברים כמשמעם וכו'

III. Joseph b. Abraham ibn Gikatilia's
שער הנקוד. Fol. 103a.

Compare the printed text in ארוי לבנון ס' (Venice, 1601) and ס' הנקוד וכו' (Cracow, 1648).

The present text ends: מה מעם נקראו באלו :
השמות הראשונים אלו מאלו (in ארוי לבנון).

IV. An exposition of the ספירות 's, ascribed
to R. Simeon ben Yoḥai.† Fol. 108b.

Beginning:—

אמר החכם הרב הגדול בחכמה ר' שמעון בן יוחאי
ז"ל אני מעיד עלי בעדות ברורה שאלו הדברים הם
דברי אלהי חיים ודברי הקבלה שהיו מקבלים חכמי
הדורות מיום שנתנה התורה בסיני ועד עכשו ואין
בהם אלא ייחוד השם ית' וכל אלו הענינים שאני
כותב הם כחותיו ומדותיו של הקב"ה וכו'

Each ספירה is named by its different designation (הספירה א' כתר עליון' מחשבה טהורה), identified with a divine name (the first ספירה = אהיה), and assigned a משרת (עתיק יומין וכו') (for the first); other remarks being added. Compare the method followed by Mose de Leon (e.g. שקל הקודש) and Joseph Gikatilia (e.g. שערי צדק).

End:—

אוי יתברכו העליונים והתחתונים שג' ומשוש חתן
וכו'

That the authorship of Simeon ben Yoḥai (for the whole treatise at any rate) was not seriously meant follows from a reference to

† It may be that the introductory part only was intended as a quotation from R. Simeon ben Yoḥai; see farther on.

Nahmanides' Commentary on the Pentateuch, on fol. 111b. The ס' הבהיר is several times referred to.

V. A long excerpt from a work of Shem-ṭob b. Shemṭob, dealing with the ספירות and cognate subjects. Fol. 112a.

There are numerous points of contact with the same author's ספר האמונות (Ferrara, 1556).

Heading:—

זה העתקתי מספר אחד שחבר החכם הרב ר' שם
טוב בן שם טוב ז"ל ע"ד הקבלה

Beginning:—

אין ספק שלא ניתן לשקול הדעת בלא קבלה לפרש
השמות אשר בספרי הנבואות נמצאים וכן ענייני
מעשה בראשית שהיא מחברת הדברים בפרמיהון
כחדוש העולם בכללות' אור וחשך' פנים ואחור'
טוב ורע

Last paragraph:—

ובפי' מקובל גדול יוצר אור ליתן שכר לצדיקים'
ובורא חשך ליפרע מן הרשעים' ואמ' ר' יודן מי
שבראן עושה שלום ביניהם' הופך לבקר צלמות'
ויום ולילה' החשיך

The theory that the first ספירה named כתר is to be identified with the סוף, and that, strictly speaking, there are only nine ספירות or emanations from the סוף, is strongly defended.

Among the authorities cited are the letter of ר' יצחק הזכר למלך אלכוזרי (fol. 113a), Yehudah hal-Levi's כוורי (fol. 118a), R. Simeon b. Yoḥai (often), Hai Gaon (fol. 129b), קבלת רבי יהודה מנאוני מתא מהסיא (fol. 123a &c.), Abraham ibn Ezra (fol. 115a), the Commentary of Isaac ben הראב"ד on the ס' יצירה (fol. 132a &c.), Moses Maimonides (opposition to, fol. 138b), and רמב"ן (foll. 133a, 140a).

The prayer known as that of הקנה בן נחוניא ר' is commented on, fol. 133a sqq.

† The text (Amos v. 8) has: לילה והופך.

On fol. 130a:—

ובנתיבות מצאתי בשם הנאונים א' מן הנתיבים (sic)
נקר' כן גם בספר מי המיוחס לארון הנביאים מקובל
מפי המלאך ידוע מוזכר האור המופלא

A ספר המיוחס למרעה^a is also referred to on
fol. 139b.

The author sometimes gives an account of
the opinions of divers Kabbalists on certain
questions, so e.g. fol. 139b: ויש מן המקובלים
וכו'.

At the end of this part (fol. 141b—142a)
is a piece headed: מזוהר בענין התפלה ונפילת
אפים (partly agreeing with זוהר, iii., ארסא).
It is noteworthy that an excerpt from the
זוהר is also given at the end of Shemṭob b.
Shemṭob's האמונות ס' (found הניסחאות). It
may have been this author's pious custom to
finish his works with a passage from the זוהר.

VI. The זוהר רבא, as embodied in the זוהר
of פרשת נשא, followed by the remainder of
the זוהר of נשא, the whole of קרה and חקת, and
excerpts from תרומה and משפטים. Fol. 143a.

Heading of the main part:—

בשמך אלהא תקיפא ואדירא אתחיל לכתוב ספר
האדירא

VII. The Commentary on the יצירה ס' by
ראב"ד as given in various printed editions.
Fol. 176a.

This Commentary ends near the bottom of
the last page. Then: סדור שם המפורש זה השם:
הגדול שהוא בן מ"ב אותיות הוא סדור השם המפורש
(catchword: גדול): ודאי כי זה השם.

772.

Add. 27,067.—Paper, about 10½ in. by 7¾,
consisting of 112 leaves. There are 38 lines
of cursive writing to a page in foll. 1—76,
and 32 in foll. 77—112. Italian Rabbinic
and cursive (the former being generally used

^a The מעין החכמה is perhaps meant; see Benjacob,
אוצר הספרים, p. 350, no. 1717.

for the text, and the latter for the commen-
tary); written by different hands towards the
end of the sixteenth century. In foll. 1—76,
which form the first set of fragments, there
are lacunae after fol. 22, 32, 44, 52, and 60,
besides the missing portions at the beginning
and the end. Foll. 77—112, which originally
belonged to another MS., reduplicates a
portion contained in the preceding fragments
(*vide infra*). [ALM. COLL., 172.]

Portions of vol. i. of Moses Cordovero's
Commentary † on the זוהר, containing sections
on the 69th and 70th תיקונים. That these
two תיקונים were dealt with by Cordovero in
his Commentary on the pericope בראשית
is clear from the heading found on fol. 3a in
Add. 27,060 [Cat. no. 781] (q.v.), and this
part of the work is probably to be regarded
as at once the introductory section of the
Commentary on the זוהר proper and of that
on the תיקונים.

I. The text of the first set of fragments
(fol. 1a) begins (in שער א'): וענתה מסטרא—
(= Wilna edition of the דעמודא דאמצעיתא
(תיקונים, 1867, אק"ו), the first entire paragraph
(סימן י') beginning ואם שלש אלה. The second
שער begins on fol. 29a, the third on fol. 35b,
the fourth on fol. 53a, and the fifth on fol.
70a. Last extant words of text:—מי יעלה-
(printed לנו השמימה בשמייה סליק לעילא נשמתיה
text, אקנ"ג). All these chapters are very
fragmentary.

The Commentary on שער שני (text: אדרכי
הא סבא קא אורמין ליה דהוה נהיר עלמין וכו'
opens:—

ומה שש לנו לדקדק בשמועה זו הוא א' אומר
ודאי קריבו וייחודא וכו' משמע לפום ריהטא דשמעתין
שבא ר' פנחס לסייע לדבריו הקודמין ואינו דאדרבה
פליגא עליה כי ר' שמעון פירש ייחודא דאתון בצדיק
וקריבו דאתון בת"ת

† The general title of Cordovero's Commentary on the
Zoharic works described in this and the following
numbers is יקר אור.

II. The second set of fragments (fol. 77 *sqq.*) contains portions of the fourth שער of the same part of the Commentary (see also no. 1.), extending from the opening part of the chapter to near the end of סימן י"ה. Last extant words of text:—דאייהי נשמת אדם דנהירת— (fol. 64*a* in 1.). The numbers of the sections have, however, as a rule not been filled in.

On the fly-leaf at the beginning is the following title in a late Italian hand:—פי' מאמרי זהר ותיקוני' להרמק

773.

Add. 27,065.—Paper, about 13 in. by 9½, consisting of 269 leaves. There are 45 lines of smaller writing to a page. The number of lines of the larger writing varies considerably. Italian Rabbinic and cursive. Written at Asti by Jacob b. Mordecai Poggetti, A.M. (5)345-(5)346 (A.D. 1585-6). The Hebrew foliation only extends to צח.

[ALM. COLL., 170.]

Vol. ii. of the same Commentary on the זהר by Moses Cordovero, containing the portions that treat on Genesis from נח to ויחי.

The text of the זהר should be compared with the printed form; so *e.g.* ויצא (fol. 130*a*) begins: בני עלמא רחימי עלאה (=תוספתא—i., fol. קמז, Mantua edition), and at the beginning of וינש (fol. 220*b*): ר' יצחק פתח: (instead of ר' אלעזר). Each of the eleven pericopes dealt with forms a שער by itself. Considerable portions of זהר text belonging to מקץ and וינש have not been filled in. There are many marginal notes in the earlier parts of the MS.

The Commentary begins:—

מה שיש לדקדק בשמועה (כשמועה MS.) זו הוא א' אמרו דמשתדלי באורייתא וידעין אורחוי דאיהו כפל' ב' אמרו צדיקא דמשתדלי באורייתא ודאי דצדיק בעי למיעסק באורייתא שאם יושב ובטל מאי

VOL. III.

צדקותיה · נ' אמרו דבנינה יזכון לעלמא דאתי ולמטה
אמ' [כל ישראל] אית לון חולקא · וכו'

Besides the colophon at the end of the volume, the scribe has written down entries at the end of several pericopes. Of these latter the entry at the end of תולדות (fol. 129*a*) is as follows:—

תם ונשלם של"ה יום ו' ואתה ידוד מנן בעדי כבודי
ומרים ראשי למב'י שנת לפני שמש יגון שכו' לפק' פה
אסטי ..

On fol. 268*b*:—

ותהי השלמתו פה אסטי ע' תולעת יעקב פוייטי'
שנת לפני שמש יגון שכו' לפק' יום ד' כד' שבט פר'
וכי ימכור אי"ש את בתו

The entries occurring between the two given above show, however, the date (5)345.

774.

Add. 27,058.—Paper, about 13¾ in. by 9½, consisting of 222 leaves, with 45 lines of smaller writing to a page. Italian Rabbinic and cursive, written by Jacob b. Mordecai Poggetti, Heshwān, A.M. (5)351 (A.D. 1590). Foll. 219—222, which are appended, are fragments from another MS. written by the same scribe.

[ALM. COLL., 163.]

A large portion of vol. ii. of Moses Cordovero's Commentary on the זהר, containing the sections that treat on Exodus from ויקהל to near the end of תרומה.

Beginning of Commentary:—

כמה חביבין ישראל קמי קב"ה שהקדים הוא לבחור
בהם קודם שהם הקדימו שום מעשה וז' דאתרעו בהו
וכו' ואח"כ ואינן אתרעון וכו' ועוד טעם שני שלא
בחרם בענין א' אלא בכמה עניינין

On fol. 94*a* (at the end of סימן י"ז) is the following note:—

בכאן הניח הרב זל"ה חלק הרבה וסוד ה ליראי'
ע' יפ"ח ה' חשון שנת נש"א ברכה

† Apparently an abbreviation of יעקב פוייטי'.

M

The scribe then began the 18th סימן (ואת המשכן תעשה עשר ידיעות, ר' חייא ור' יוסי (היו אולי באורחא וכו') on the same page, but stopped short after having written down a few lines, and began the same Simān on fol. 95a.

On fol. 146a (end of תצוה) is the following remark of the author:—

פרשת כי תשא באה בכלכל בעובדא דינוקא ולא רציתי לבארה אלא שם כמו שנמצא בכל ספרים והמרפס' ברוו להם דרך כרצונם ואני לא כן אראה שאין ראוי לאדם לעשות דבר קטון או גדול מדעתו אלא לא נשיג נבול עולם אשר נבלו ראשונים והמבקש אותה ימצאנה בפרשת בלק בס"ד

See no. 777, i., 6.

The text of the זרה ends abruptly with (in l. 10 from the bottom, ii., לר"ט, of the Mantua edition). The Commentary ends:—

והיינו מפתחן שבהם פותחת אלף אוצרות עליונים נקראות אפיקי כים שמימי השפע העליון אל הזווג אצור בהם . . . מתרין בעין דרכורא הם אפיקים

Of the four appended leaves, foll. 219 and 220 (in ריצא) exactly correspond to foll. 143 and 152 respectively in Add. 27,065; but in fol. 219 only a small part of the text has been filled in. Foll. 221 and 222, which are consecutive, contain the end of וירא, answering to foll. 104a—106a in Add. 27,065 (beginning: ביום השלישי . . . הא אוקמיה וכו').

On fol. 1a: למקנה מאת כמ"ר יוסף חיים שאוייה.

775.

Add. 27,066.—Paper, about 11 $\frac{3}{4}$ in. by 7 $\frac{3}{4}$, consisting of 277 leaves, with 40 lines of the smaller writing to a page. The Hebrew foliation, א—רעט, is in some places irregular. Italian Rabbinic and cursive, written by Jacob b. Mordecai Foggetti, A.M. 5347 (A.D. 1587). [ALM. COLL., 171.]

Vol. iii. of Moses Cordovero's Commentary on the זרה, containing the part that treats on Leviticus.

The text of the זרה begins (under the heading פרשת ויקרא) as in the printed editions; but on fol. 8a a fresh start is made (under the heading שער ראשון פרשת ויקרא) with the following beginning:—

ר' יהודה ור' יצחק ור' יוסי הוו אולי באורחא עד דהוו אולי פגעו בההוא ינוקא . . . פתח ההוא ינוק' ואמ' ויקרא אל משה הכא אלף זעיר' אמאי בגין דהאי קריאה לא הות בשלימו וכו'

At the close of the section ending on fol. 7b is the following note:—

עד כאן פירשתי המאמר הזה כפי נרסת הספרי' שלא יכולתי להגיהו שלא מצאתיו אלא ברפוס

Lower down:—

המאמ' הזה לא נעשה לו מהדורא קמא

(fol. 66b) begins:—
ר' אחא ור' יהודה ור' יוסי הוו אולי איערעו כחדא אר' אחא וראי אנו תלתא . . . לקבלא אנפי שכינת' אתחברו כחדא ואזלו

The following seven pericopes begin like the printed text, but בחוקתי אם בחוקתי (fol. 268b) begins: אה אתר דנורין (Mantua edition, vol. iii., fol. קיג a).

The Commentary (fol. 2a) opens as follows:—

הוו ידעין ידיעת ההקדמות ומסתכלי בעיונם חוקרי' בחכמתא עילא באלקות בהמשכת הנהגת הספ' ופעולתם

On fol. 8a:—

פרשת ויקרא ר' יהודה וכו' מעשה בארוכה בפר' ויחי' לא הות בשלימו' כלומ' לא היו המדות מקו' השפעת הנבואה שלימות כרמפ' ואזיל

At the end of the volume is the following entry:—

אני היום ילדתיהו אני הצע' משה בן לא"א הר' יעקב קורדואירו בחדש אדר ראשון משנת השכ"ג ליצי' פה צפת ת"תב' ונשלם ההעתק' רח' ניסן השמ"ז ל"א

Moses Cordovero, therefore, finished this part of the Commentary on Adar 1, A.M. 5323 (A.D. 1563), and the present copy was finished on the first of Nisan, A.M. 5347

(A.D. 1587). The entry relating to Moses Cordovero himself was, of course, copied from an earlier MS.

776.

Add. 27,063.—Paper, about $10\frac{3}{4}$ in. by 8, consisting of 156 leaves (including 5 blank leaves: foll. 6, 8—11). Text and commentary are for the most part written in parallel columns, the commentary (copied by Solomon b. Samuel of רישינה) having 33 lines to a column, and the lines of the text (probably copied by Jacob b. Mordecai Poggetti) varying considerably. From fol. 146a to the end both text and commentary are apparently all through in the handwriting of Jacob Poggetti. Completed A.M. 5347 (A.D. 1587), but the greater part was written in 1582 (*vide infra*). There is an original Hebrew foliation extending from א to קלד (foll. 12—145).

[ALM. COLL., 168.]

Vol. iv. of Moses Cordovero's Commentary on the זוהר, containing the part that treats on Numbers.

The Zohar text of the pericopes במדבר, פינחס, חקת, קרח, שלח לך, בהעלותך, נשא begins as in the printed editions. The pericope בלק (fol. 106b) opens: ר' יוסי פתח אל תלחם: (Mant. edit., iii., fol. 206b), thus omitting the sections dealing with the ינוקא &c., Cordovero having planned to deal with these separately (see under I. b. in the next-number). It is also to be noted that the pericope פינחס (fol. 116a) bears the number ש" instead of שח, a slip no doubt occasioned by the absence of pericopes 9 and 10 (מטות and מסעי) from the Zohar.

Beginning of Commentary (fol. 12a):—
בדיוקנא דעילאי ותתאי וכו' כי במציאות אדם
הוא כלל כל הנמצאים כאלו נאמר בראשו יש כללות
העלוני למטה עד קרום האמצעי המבדיל בין הכרס
והריאה

Foll. 3—5 contain a list of subjects with references to the pages of the MS. Fol. 7 contains two passages that had been omitted on foll. 83a and 116 respectively (ק"ה and ע"ב).

On fol. 145b, the scribe Solomon b. Samuel wrote the following:—

בגלך ולא"ע

תם ונשלם ת"ל עי' הצעיר שלמה בכמ' שמואל מרושינה
זצל לכבוד והדר' המשכיל דורש אלקי' כמה' יעקב
פוייט' יצו' פה אספי י"ח כסלו ש"מ

The volume does not, however, end here, and the colophon has been subsequently crossed through. The reason for making this faint at concluding the volume is probably to be found in the censors' entries which follow close upon the scribe's entry. The two censors named below, who are found regularly associated with each other in the examination of Hebrew works, appear to have been pressing for the completion of the work in order to affix their names to it. So the scribe gave out that the book was finished, and the censors then added their sanction. There thus follow:—

(1) Visto et coretto per me Boniforte del Asinary (see Popper, Censorship of Hebrew Books, pl. v.).—אני בניפורטי אסינארי.

(2) Fr. Hier^s. Caralus (for Carolus?) Inq^t Asti. Die 19 Febr. 1582.

It will be seen that these entries were made on the same date as those in Add. 27,060, and that Asti, the place of writing, was also the locality of the censorship.

At the end of the concluding portion of the commentary is the following entry:—

יכיל (פ) בגלך ואע"י
פה פירארא השמו

777.

Add. 27,064.—Paper, about $10\frac{1}{2}$ in. by $7\frac{3}{4}$, consisting of 270 leaves. There are 43 lines of the smaller writing to a page. In foll.

1—181 somewhat larger writing is used for the text commented on, which is differently arranged on different pages. Italian Rabbinic writing belonging to the latter part of the sixteenth century. [ALM. COLL., 169.]

It contains:—

I. A portion of Moses Cordovero's Commentary on the *זהר*, dealing with sections in משפטים and parts containing דינוקא עובדא (כי תשא, בלק, שלח לך) ועובדי אחריני.

a. A portion dealing with דמפטים סבא, foll. 1a—91a.

Beginning of text:—

רבי חייא ורבי יוסי אערעו חד ליליא במגדלא דצור (Mantua edition, ii. fol. 94b, near the end). The text concludes like the printed form, ii. 114a, with the subscription: עב מן רבי ייבא סבא. This part is not divided into סימנים.

Beginning of Commentary:—

מאן הוא נחשא עם היות דברים אלה בחלום בלא פתרון עכו נפרש בו קצת בה אתבאר מתוך דבריו לקמן בס' רז כי מי שלא השתדל בדיוותו בעולם הזה במצות פריה ורביה וכו'.

Appended is a section (foll. 91a—92b) headed בענין הגלגול שמועה, and consisting of eight short paragraphs.

Beginning:—

ראשונה כל מיני הגלגולים רבים עד מאד אמנם יתחלקו לב' חלקים יש גלגול שהנשמה לא יתעורר על דגוף שהוא כלל.

At the end of the last paragraph:—

והנה עי ההקדמות האלה תתבאר שמועה זו בס'.

There follows here a blank of over four pages and a half (included, however, in the foliation).

On fol. 91a (in the second §):—

ותועלתה בבואה אל העולם הזה אין ספק שהוא גדול עד מאד הארכנו בביאורו בספר הנשמה

b. עובדא דינוקא ועובדי אחריני, containing עשירי שער עשירי to שער שמיני of the longer part to

† The contents of foll. 1—91 are, therefore, probably the 7th שער of this part of the יקר.

which the section belongs, foll. 95a—181b (Hebrew foliation א—פז).

At the head of this part is the following note:—

מצאתי בוחר מאמרים מועתקי מעלין קרועים מבולבלין ובכלל אותם המאמרי מאמר דינוקא שהוא מתייחס לפרשה זו לכן ראיתי להעתיקו הנה ואי אפשר לעמוד על תוכן באורם כראוי מפני שהעיקר חסר מן הספר ועכו נבאר בו בחזקת היד כדי שלא יחסר דבר מקובץ זה הן חסר הן יתר.

The text of the 8th שער begins:—

דא עם דא מה דלא הוו יכלין למלא מקדמת דנא (Mantua edition, iii., fol. 161b: in שלח לך). Towards the end of the chapter some portions of כי תשא (on the making of the golden calf) are included. On fol. 125b (11th line from bottom) commences the opening part of בלק. At the end of this שער:—שער מבאר: שער שמיני הרב זצקל על שער שמיני.

Then follows (fol. 129b): שער תשיעי ינוקא.

Beginning of text: רבי יצחק ורבי יוסי הוו. End of this שער:—אזלין בארחה וכו' וחשיבנא: שער:—אזלין בארחה וכו' (printed text, iii., fol. 200b).

The tenth שער (fol. 159b) contains the same part of בלק down to the words מתדבקן ביה (near the close of fol. 174b = printed text, iii., fol. 206b, 9th line from bottom); but from this point to the end the MS. has a different text from the printed form, continuing:—

לאמר הנה עם יצא ממצרים אי תימא דהא צריך לנטלא פיפוסין ויוחסין דילהון וכו'.

End:—

בנינה אמינא בריך רחמנא דנמיל מעלמא חרשין אלן בנין דלא ישעון בני נשא מכתר דחלתא דקבה. Then: לא נמצא יותר.

The Commentary on עובדא דינוקא (fol. 129b) begins:—

בריהא דלבושיינו לבושי הנשמה מהמצות ועל דרך זה לבושי העולם ממש להתלבש בוה ובבא

† In the printed form (iii., fol. 186a): יהודה.

II. A series of short kabbalistic texts in the following order:—

1. The piece described under no. 745, III. 6. Fol. 185*a*.
2. The same as no. 745, III. 7, *a*. Fol. 189*b*.
3. The same as no. 745, III. 7, *b*. Fol. 190*a*.
4. The same as no. 745, III. 7, *c*. (but without the heading). Fol. 190*b*.
5. The same as no. 745, III., 7, *d*. Fol. 191*a*.

III. The *סודות כ"ד* attributed to Nahmanides and described under no. 753, II. Fol. 191*b*.

The text is not preceded by *סוד ראש חדש* in the present case.

IV. *שער הכונה למקבלים הראשונים* ז"ל. Fol. 199*a*.

Beginning:—

כל הקובע דבר בדעתו קביעות כולם ישוב אליו עקר

End:—

וזה הדרך מדרכי הנבואה שהכרניל עצמו בה עולה למדרגת הנבואה

For another MS. bearing the same title see Benjacob, *אוצר הספרים*, p. 599.

V. Two pieces bearing on the letters of the alphabet.

(*a*) A piece beginning (fol. 200*a*): א' יש (identical with a portion of part ii. 1; see *הפליאה* ס', Korzec, fol. 110*a*).

(*b*) A piece by David b. Yomṭob b. פלא of פוטוקאל on majuscular and minuscular letters (fol. 201*a*).

Beginning:—

א' דע אתה המאמין בהקדמתי כי אלף של אדם שבראש סדר היחוסין היא רבתי ואלף מוקרא זעירא

Attached to this section is a note on the wanderings of the tribes of Dan, Issachar, &c., beginning:—

מצאתי כתוב כי שבט דן בימי ירבעם בן נבט שעשה ב' עגלים נסו מארץ ישראל והלכו עד נחל פישון

VI. An explanation of terms used in the opening part of the *ס' העיון* that is ascribed to Ḥammai Gaon, followed by a short piece on divine names. Fol. 206*a*.

Beginning:—

אלה פרישת זה ספר העיון אשר חבר רב חמאי ראש המדברים פנימיות ר"ל כח ההיות אשר הם בכח כתר עליון

In the piece on divine names twelve different groupings of the tetragrammaton are connected with scriptural verses (לי ואמרו מה, מה שמו מה, &c).

Then:—

הנה לך ששה שמות נסתרים שש שמות נגלים וכו'

VII. A section on *מעשה בראשית* which is substantially identical with that contained in the *ס' רזיאל* (fol. 35*a* *sqq.* in edit. Amsterdam, 1701). Fol. 207*a*.

Beginning:—

ויהי והי הוי † דע אחי כי חשבון השם הוה מורה על שמות העליונים בראשית . . . אל תהי קורא בראשית אלא בראשית

The opening sentence is found on fol. 33*a* of the printed text of the *ס' רזיאל*. The piece is here accompanied by a number of diagrams.

At the end (answering to printed text, end of fol. 36*b*):—

סליק מעשה בראשית רבא

VIII. A recension of the *היכלות* printed in Jellinek, *בית המדרש*, ii. p. 40 *sqq.* Fol. 211*a*.

End: *ביה שמו ועלו לפניו* (Jellinek, p. 46, *l.c.*).

A number of diagrams accompany the piece.

IX. A section^a dealing with (1.) *תקופות*, (2.) *מסורת על הזול*, (3.) *סדר מטרא דכלא שתא*

† Cf. nos. 754, XIII.; 755, IX.

^a Cf. Steinschneider, *Z.D.M.G.* xxvi., 634; Hebrew Übers., 905; *M.G.W.J.*, 1906, p. 472.

סימן לזמן ויום המולד בו' (4.), והיוקר מעורא הסופר סדר רעמים (5.), כוכבי לכת.

No. 1 (fol. 216*b*) begins:—

תקופת ניסן • אם חלה תקופת ניסן בשעת א' של לילה יהיו(?) בני בריאים ומעשים רבים של תיגר יהיה

X. A piece headed ומדרגותיו ומוגדל המגדל שבעה. Fol. 218*b*.

This work must have been extensive, for it breaks off on fol. 244*b* before the end of the first מדרגה. The subject of the extant portion is the Messiah, concerning whom seven questions (on his nature, whether divine or human; on his nationality, tribe and family; on the duration of his existence, &c.) are proposed on fol. 220*a*.

Beginning:—

פרק אין בין המודר • תניא נר' במסכת פסחים פ' מקום שנדגו שבעה (שעה MS.) דברים נבראו קודם שנברא העולם † • כל נמצא טבעי או מלאכותי ארבעה הנה סבותיו פועלת חמריית תכליתית

Last extant words (in the answer to the fifth question regarding the Messiah: on the advantages to be secured by his coming):—

הנפש המשכלת בהסיר מעליה הבגדים הצואי' הגוף העבור והלבש אותה מחלצות לבושי מלכות שזכרנו למעלה

There are references to הרקנאמי, חקירדובירו, הרמבם, האלקאר (Joseph Caro? †), נחלת אבות, הרמב"ן, אבארבאנילו.

XI. A recension of the Zoharic section on זהר חדש שיר השירים (ed. Venice, 1663, ii. ד*a* sqq.). Fol. 247*a*.

The last paragraph begins:—

כ"ב אתון אנן כללא דרוא דגופא (printed text, fol. 24*b*, col. 1, 6th line from bottom).

† To the seven objects enumerated in פסחים, fol. 54*a*, שמו של הקבה is added in the MS.

‡ Or for האלשקאר (= אלאשקר), i.e. Moses al-Ashkar.

778.

Add. 27,059.—Paper, about 11 $\frac{3}{4}$ in. by 8 $\frac{1}{2}$, consisting of 240 leaves. The number of lines of smaller writing contained in a page varies from 38 to 51, and the larger writing is rather irregularly inserted on different parts of the pages. Written in different hands (partly Italian and partly German) towards the end of the sixteenth century.

[ALM. COLL., 164.]

A part of Moses Cordovero's אור יקר, containing chs. iii.†—xi. of his Commentary on the אדרא רבא and the אדרא זוטא, the corresponding sections of the two being intermixed in the different chapters. In chs. viii.—xi. portions of משפטים are included.

A number of pages have שיעור קומה at the head, this being the chief subject treated.

Heading:—

ומעתה נבא בפירוש האדרא מפרשת נשא ופרשת האוינו ונסדר שתי המאמרים האלו חלק בחלק יחד כפי האברים וסדרם אבר אל אבר בסדר והאל יכפר

The text of שער שלישי begins: תאנא עתיקא דעתיקון טמירא דטמירין (Mantua edition, iii., *a*), and the last שער (יא) ends with the conclusion of the אדרא רבא.

At the end of the 7th שער (fol. 105*a*):—

נשלם ביאור הרב ז"לה באריך אנפין באדרא ובשעת פטירתו בילאז' תם

At the head of the 8th שער (fol. 107*a*, fol. 106 being blank):—

אחר שהשלמנו ביאור דבריו באריך אנפין באדרא ובשעת פטירתו נבאר דבריו בזעיר אנפין באדרא ובשעת פטירתו ובפ' משפטים מה שכללו החברים מתוך דבריו אחר פטירתו כסדר שהקדמנו בסיעתא דשמיא

† The original Hebrew foliation (ב = fol. 1, the leaf containing the title having been lost) shows that the volume begins with the third שער.

Beginning of Commentary on the 3rd
שער:—

עתיקא דעתיקין הוא כתר עליון ונקרא כן מפני
שהוא זקן וקדמון אל כל הקדומים שהם חכמה ובינה
זקנים וקדומין והכתר זקן אליהם וקודם להם טמירא
דטמירין ירצה נעלם מן הנעלמים שאפילו מחכמה
ובינה שהם ספירות נעלמות הוא נעלם מהם ואינם
משיגות אותו

779.

Add. 27,026.—Paper, about 9 in. by $6\frac{1}{2}$,
consisting of 212 leaves, with 33 lines to a
full page of the smaller writing. There is
an original Hebrew foliation. Fine Italian
Rabbinic and cursive writing. Finished on
the 17th of Kislev, A.M. 5348 (A.D. 1587).

[ALM. COLL., 132.]

Parts i.—iii. of Moses Cordovero's Com-
mentary on the רעיא מהימנא.

The first part (שער ראשון) begins on fol.
2a, the second on fol. 58a, and the third on
fol. 135b.

The text of the זהר is given on the inner
part of a page where it occurs, and the Com-
mentary is written in continuous order on the
top, bottom, and outer side of the page.

Heading:—

ספר רעיא מהימנא מפני שראיתי חלק זה ספר
אלה הדברים מרובה במצות ומועט בזוהר שלא נמצא
ראיתי לחבר אלא (?) ספר רעיא מהימנא מפני היותו
פי' למצות וכשנבא לבאר טעם אל המצות בכל פרשה
ופרש' יקל אלינו במה שקדם ביאורם בתבור הזה וזה
החלתי לעשות בעה' .

Then:—

תחלת הספר לא נמצא וכאן מתחילים רוב הספרים
ויש מתחילין בדרך אחר

The volume begins with fol. 114a of the זהר,
vol. ii. (in משפטים), the opening part of the
text being:—

א פקודא דא להשיב אברה ... אמר בוצינא
קדישא קבה עתיד לאחורא לך אברה וכו'

Beginning of Commentary:—

ומה שיש לדקדק בשמועה זו הוא א' אומ' ההד'
וישלך מידיי היאך בפסוק זה רמוז נפילת הכלה אי
בלוחות תרי הוו "ב' אומ' ואתמר לך רד וכו'
פתח בנחיתו דכלה וסיים בנחיתו דהתן "

The last passage commented on begins:
ר' שמעון פתח נער חית קנה (iii., fol. 251b).
Last words of text: כמב אתון דעבד דינא
בעמלק.

At the end of the first שער (fol. 57b):—

נשלם שער הראשון של ס' רמ"ע הצעיר יבם'
יום א' כח אדר ראשון שנת ה' אלפים שמו ליצירה

At the end of the second שער (fol. 135a):—

נשלם שער שני מפני החמק' וצקל עי' יבם' כח
סיון השמו ליצירה

At the end of the volume:—

נשלם ע"י הצעיר תולעת יעקב בכמ' מרדכי פויטי'
יצ' פה אסמי שנת שמחה לאיש מ"ב כסלו פרשת
עד אשר אבא אל אדני שעירה יהי רצון שיהיה
בכ' (?) אמן

There are a number of marginal notes in
an Italian cursive hand of apparently the
seventeenth century on foll. 2b—5a.

On fol. 1 (a later fly-leaf) a list of com-
mandments treated in the volume is given.

On fol. 2a, surrounded by an oblong: שלי
'יפ, Jacob Poggetti having copied the work
for himself.

780.

Add. 27,027.—Paper, about $8\frac{3}{8}$ in. by $6\frac{1}{8}$,
consisting of 248 leaves. Down to fol. 154
the arrangement of the pages (including the
number of lines of smaller writing to a full

† I.e. יעקב בן מרדכי (or 'יפ, i.e. Jacob Poggetti?);
see the colophon at the end of the volume.

‡ I.e. החכם מישה קורדואירו; the usual abbreviation
is רכמק.

page) corresponds to that observed in the preceding number. Foll. 155—165 have been left blank, and foll. 166—248 contain 33 lines to the undivided page. Italian Rabbinic and cursive, written, like the preceding number, towards the end of the sixteenth century.

[ALM. COLL., 133.]

I. Parts iv. and v. of Moses Cordovero's Commentary on the *רעיא מהימנא*, part iv. (*שער רביעי*) beginning on fol. 2*a*, and part v. on fol. 64*a*.

The portions of the text are not, however, treated in their usual order. The work opens with *כי יקרא קו צפור* (זהר, iii., fol. 252*b*), where the preceding number terminates, and fol. 56*b* ends: *דבתי א"ס אתקרי* (iii., fol. 258*b*); but fol. 57*a* opens: *בחבורא קמאה*, and shortly after commences a passage answering to iii., fol. 222*a*. The last passage commented on (ending, fol. 154*a*: *אבא אליך וברכתך*) corresponds to iii., fol. 239*a*.

II. *פירוש מלאכת המשכן*. Fol. 166*a*.

This work is the same as that described under the title *ספר חשק* in no. 464, I. in vol. ii. of this Catalogue.

No sufficient light has so far been thrown on the authorship. In his *אמרי שפר* ס' Abraham Abu 'l-'Afia names a *ס' החשק* among his other writings (see no. 746, III.), but three kabbalistic works of that title are known to exist (see note on no. 748, I.).

The relation of the work to Zoharic literature (*אדרא רבא*, &c.) should also be investigated.

The present copy of the treatise breaks off with *מיומא דחרב בית מקדשא*, like no. 464, I., the scribe writing at the end:—

בונה ירושלים ה' נדחי ישראל יכנס: ע"כ מצאתי
ברוך הנותן ליעף כח:

781.

Add. 27,060.—Paper, about 10½ in. by 7½, consisting of 284 leaves. There are 35 lines of the smaller writing to a page, the number of lines of the larger writing inserted in the page varying considerably. Italian Rabbinic. Written at Asti by Jacob b. Mordecai Poggetti in 1581-2. There is an original Hebrew foliation (*א-רפב*), foll. 1—2 being fly-leaves.

[ALM. COLL., 165.]

Vol. i., part i., of Moses Cordovero's Commentary on the *תיקוני הזהר*, forming part of the author's extensive work on the *זהר*, entitled *אור יקר*.

The arrangement of the text of the *תיקונים* used by Cordovero differs widely from the printed editions, and it will therefore be necessary to note the sequence of sections both in this and the following descriptions. The wording of the text also differs frequently from the printed form. The edition used for comparison (except where otherwise stated) is *ספר תיקוני הזהר עם תיקונים נזוהר חדש וכו'* (Wilna, 1867).

The author has divided the subject into three chief parts, viz. *בבא מציעא*, *בבא קמא*, and *בבא בתרא*, in imitation of the Talmudical tractates known by these names.

The present volume contains the first five *שערים* of *בבא קמא*, each *שער* being here and in the following portions divided into a varying number of *סימנים*.

Heading (fol. 3*a*):—

החלק הזה † יהיה בביאור התקונים בס"ד וחלקתא
לתלתא בבי זהו בבא קמא בזולת תקון ס"ט ותקון ע'
שפי' בפ' בראשית ‡

The volume begins with the *תיקונים* of the *ת"ה תרין תיבין* זהר חדש

† The term *החלק הזה* (comprising, of course, this and the following numbers treating on the *תיקונים*) shows that the work is a part of the *אור יקר*.

‡ See Add. 27,067.

of col. 1). *Simān* ט of the last-named שער begins with כ"ב תיקון of the seventy תיקוני הוזהר (בראשית . . . חר איהו דלא אתגליא וכו') this תיקון being continued through the remainder of שער ט' and the entire שער י' (fol. 220*b*). After ברמה פקודין (end of the תיקון in the printed text) is a short passage beginning ועוד בזמנא דייתי מלכא משיחא לשזבותא מן גלותא.

Beginning of Commentary:—

קום אליהו כו' ענין הלבוישים למדות העלינות ירצה בחינת התלבשות אורם להגלות הכוונה בזה שאין דבר נאצל מתגלה אל התחתונים אם לא יתלבש אורו וכו'

There are many marginal notes of the same character as in Add. 27,060.

Scribe's colophon (fol. 242*a*):—

נשלם ע"י הצעיר יע' בכמ' מפ' היום יום ד' טו' לחדש אדר ראשון שנת השמ"ב ליצירה פרשת הודיעני נא את דרכיך ה' יזכני להגות בו וכו'

Notes on subjects treated in the volume are found on fol. 2*a*.

After the scribe's colophon are the same censors' entries as in the preceding number.

783.

Add. 27,062.—Paper, about 13 $\frac{3}{4}$ in. by 9, consisting of 358 leaves (the first seven of which being all but blank). Written by the same scribe as the two preceding numbers, the arrangement of the page and number of lines being also the same. Finished early in A.D. 1584 (Tebeth, A.M. 5344). Hebrew foliation (from fol. 8 onwards) שנא—א, the numbers קמב and קמג having been omitted.

[ALM. COLL., 167.]

Vol. ii. of Moses Cordovero's Commentary on the הוזהר, תיקוני הוזהר, containing the part entitled בבא מציעא.

The text of the תיקונים begins with הקדמה והדרת לתיקוני הוזהר (printed text, p. יט), but the differences from the usual form are

manifold. Here only the opening portions of the שערים can be mentioned. The second שער (fol. 74*b*) begins with י"ב תקונא which, however, answers to the 11th תיקון in the printed order. The third שער (fol. 116*a*) begins: קם סבא דסבין עתיקא דעתיקין מבתר שולא דרבי שמעון ואמ' רבי רבי הא כל מארי מתני' קא נחתין תיקון י"ד. This passage belongs to י"ד of the MS., which is, however, much longer than the 13th תיקון of the printed text to which it corresponds. The fourth שער (fol. 150*b*) begins (still in the 14th תיקון of the MS.): פתח ר"ש ואמר זרקא מקף שופר הולך סגולתא: כד גלו ישראל ואזדריקו בין האומין דעלמא לד' סטרין. The fifth שער (fol. 179*b*) begins with the 18th תיקון, duly corresponding to the section so numbered in the printed text. The sixth שער (fol. 221*a*) opens with י"ט תקונא, which, however, corresponds to the 25th תיקון of the printed edition. The seventh שער (fol. 259*a*) begins: דא' שמעו הרים מאן הרים אלין תלת נקודין, answering to the end of p. 100 in the printed text (part of כ"א תיקון). The eighth שער (fol. 294*b*) commences (in the 21st תיקון of the MS.): דמכסוי' עליהו ברחימו דאהבה דכד נכסי עליהו ברחימו דאהבה מי טופנא לא שליטא עליהו וכו'. This passage answers to fol. 50*b* in the Mantua edition of the תיקונים (1558), and belongs there to the long twentieth תיקון which in the Wilna edition of 1867 consists of a few lines only. The ninth שער (fol. 327*b*) begins (still in the 21st תיקון of the MS.): ולקחתם לכם ביום הראשון: פרי עץ הדר וגומ' שכינתא תתאה איהי אתרוג, answering to about the middle of fol. 48*b* in the Mantua edition (still in the 20th תיקון). The text ends (still in the same תיקון): ובגד' כוס צריך עשרה דברים, answering to about the middle of p. ס"ה in the Wilna edition.

Beginning of Commentary:—

ושאר מן חברי'א דחיקא לי שהרי כל החברים היו ששה והזכיר חמשה ושייר ר' יהודה שהרי שלשה כתו באדרא א"כ מאי שייר דשייר ר' יהודה

* The word חס"ר is written at the beginning of this passage.

As in the preceding two numbers, so are there also here many marginal notes. Later remarks are also found on foll. 1a, 2a.

The scribe's colophon on fol. 356b is as follows:—

אודה ה' מאד בפי בקול תודה אשירה ואומרה
אשר נתו ליעף כח ועצמה חכני להשלים העתקת ספר
הקדוש הזה ב"מ (בבא מציעא .i.e.) מהתקונים אשר
עשה וחבר החכם הקדוש איש האלקים מהר"ר משה
קורדובירו ז"ל היום יום ג' כ"ו טבת שנת ויג"ש מפניך
אויב ויאמר השמ"ד יהא רעוא מעלת על כל עלאין
יוכני להנות בו . . . אני יעקב פוייט' בכמ' מרדכי
פוייט' יצו' פה אסמי'

On fol. 358a is a piece headed:—

סדר האצילות בקצור מופלג . שלח האלוף מהר"ר
שמשון כ"ץ מירושלם תובב שנת שמו

Beginning:—

ראשונה הוא הא"ס ית' מקוף כל העולמות וגם מוקף
מהם ומתלבש בתוכם

End:—

ואור החמה כאור ז' הימים הראשונים דמלכות אדם
קדמון הנק' עתיק יומין דאצילות . ע"ב

784.

Add. 27,041.—Paper, about 9 in. by 6½, consisting of 241 leaves. There are 33 or 34 lines of the smaller writing to a page. Written by the same scribe as the three preceding numbers, the arrangement of the page being also the same, though much smaller in size. The date is A.M. (5)344 (A.D. 1584).

[ALM. COLL., 147.]

Vol. iii., part i., of Moses Cordovero's Commentary on the תיקוני הזוהר, containing the first four שערים of the section entitled בבא בתרא.

The order of the תיקונים is again widely different from the printed arrangement. The first תיקון begins with the very brief כ"ב, answering (together with no. כ"ג) to תיקונא (the first being included in the first תינא, as mentioned farther on) in the eleven additional תיקונים printed in the Wilna

edition before the תיקונים מוהרר חדש. These additional תיקונים continue all through the first שער and the greater part of ב' שער (to fol. 135b, where the Commentary on the eleven תיקונים is concluded). The last Simān (no. 8) of the second שער begins with the 31st of the seventy תיקונים, the number in the MS. being also ל"א. The third שער (fol. 145a) opens with תיקון ל"ב of the usual order, though not numbered in the MS. The fourth שער (fol. 194a) commences with תיקונא ל"ו, answering to the usual תיקון bearing that number, and continues conformably to the printed text down to the end, concluding with the 46th תיקון.

In illustration of the confusion in which the scribe found the text, the following notes may be quoted:—

On fol. 154b (before תיקון ל"ד):—

תיקוני ל"ד ולה נמצאו כפולים ויש ספרים שאין בהם
כלל ויש ספרים שיש אלו ולא אלו וכיוצא

On fol. 165a (before a series of תיקונים in the third שער beginning ס"ה = א of the additional eleven):—

התיקונים האלו מצאתים בלתי מסודרים והספרים
מבולבלים ועכ"ז כתבתים כאשר מצאתי באותם
הספרים

The reference to לק' ל"א at דף ע"ב on fol. 136a shows that the Mantua edition of 1557 has been used.

Beginning of Commentary:—

ודא אילו דיצחק וכו' הענין שהמלה יצטרף בר"י
א"ש בר"א תיש' והענין שהבינה נקראת אילו של אברהם
אבינו בהיותה כשפעת לחסד ומחזקת אותה ואיל
לשון תוקפא דהיינו כחו וחזקו של אברהם

At the end:—

נשלם י"ג ניסן שד"ס לפ"ק ע"י יבם (†)

785.

Add. 27,042.—Paper, about 8¾ in. by 6½, consisting of 219 leaves. There are 34 lines

† Or 'יפ? See note † on p. 87, col. 2.

of the smaller writing to a page. The arrangement of the page is the same as in the four preceding numbers. Apparently written by the scribe of Add. 27,027, i. about A.D. 1584 5 (forming a continuation of the preceding number, which is dated A.D. 1584).

[ALM. COLL., 148.]

Vol. iii., part ii., of Moses Cordovero's Commentary on the תיקוני הזוהר, containing the last three שיערים of the section entitled בבא בתרא.

The תיקונים proceed in the usual order (though with textual variations) from no. 47 to near the end (ה' שער beginning on fol. 2a, ו' שער on fol. 73a, and ז' שער on fol. 160b). The 69th תיקון ends, however: ואם לא נסיר ברית פרח קוצא מן ד' דאחד ואשתאר אחר ע"ד ע"ר (see the printed text, p. קטו, near the end). Then (fol. 208a): תקונא ע' beginning: בראשית ברא שית ודא מטטרון אות בצב' דיליה ובניניה וישם ה' לקון אות לאגנא עליה וכו' this portion answering, in substance at any rate, to the latter part of the 69th תיקון of the printed text, ending like it: או הוחל לקרו' בשם: ה' (fol. 210a).

On fol. 210b begins another section bearing the number ע' תקונא. This corresponds to the earlier part of the seventieth תיקון in the printed text, ending: יומין ועירין מסטר' דועיר: אנפי' צדיק מדת לילה אימא תתאה א' מן אבג' עד הכא (see the printed text, p. קלט, l. 15 from bottom).

On fol. 219 are found short paragraphs belonging to the same תיקון, and bringing the text down to זה ספר תולדות אדם (printed text, fol. קם). At the end of this paragraph the scribe wrote: כל אלו ההפסקות הם דפים שהניחם: החכם זצ"ל בלי פירוש.

Beginning of Commentary:—

גם תיקון זה תלוי בשני התקוני' הקודמין כדפ' (?) מתבאר לקמן: ברא שית ירצה ברא הששי ועם היות שהם ששה ימים וכלם ברואים

On fol. 18b, under the heading זוה דרך, is a section beginning:—

ועד בראשית הרי דרך אחרת בסוד אב"ע והם חסד בריאה והוכן בחסד כסא ת"ת יצירה דהיינו ת"ת מנהיג במטטרון הגבורה וכו'

786.

Add. 27,028.—Paper, about 8 in. by 5 $\frac{3}{4}$, consisting of 322 leaves, with 27 lines to a page. Cursive Italian writing of the seventeenth century. Portions of text in larger writing are at various places inserted in the pages.

[ALM. COLL., 134.]

I. Moses Cordovero's Commentary on a number of תיקונים belonging partly to those of the זוהר and partly to those of the חרש. Fol. 1a.

First heading:—

דרוש של חנוך מטטרון, אליהו סנדלפון, ומר"ע (תיקונים של זוהר חרש דף י"ב ע"א)

Beginning of text:—

ועד זרקא הא אליהו קא נחית

Beginning of Commentary:—

ועד זרקא ירצה היה רוצה לומר עוד פי' בסוד הזרקא ועד לא פתח נודמן שם אליהו והפסיקו

On fol. 9b begins a part headed: דרוש בגדי סוד הערלה והמילה: and on fol. 12a, אד"ר וכו'.

The first-named subject has no text from the תיקונים, and the second opens with a תיקון taken from תיקוני הזוהר, fol. 10b (Mantua edition). A variety of other matters are, however, treated before the conclusion of this part on fol. 64a.

II. A response by Nathan b. Reuben Spira † regarding a passage in the זוהר (iii. 153b §) on the mystery of the word נח, &c. Fol. 65a.

† The pages tally with those of the תיקונים at the end of the זוהר חרש, Venice, 1663. The pages referring to the תיקוני הזוהר tally similarly with the edition of Mantua, 1557.

‡ See no. 812 (end of description), &c. Nathan Spira is regularly referred to as הגאון הנשיא.

§ See also iii. 149b, where ותגה התבה is referred to.

Heading:—

אלה דברי המקובל האלהי הגאון הנשי"א † זל"ה אשר
כתב לתשובת שאלה

Beginning:—

בחירי רצתה נפשי יצ"ו, זה ימים שעברו נכספה גם
כלתה נפשי להשיב לך על שאלתך כי ידעתך בשם
לב ישר סו"ב הרז"ם וכו'

A little farther on:—

שאלת ממני מענין המאמ' של פ' בהעלותך ברזא
דתיבת נת, לך אל מקום אחר אשר תראנו משם
בתיקוני' תיקון עשרים דף מ"ו ע"א וע"ב וכו'

On the same page the author regrets not being able to write at great length (כי הנני), and he looks forward to discussing the whole subject when meeting his correspondent.

The response is, however, long enough, branching off into diverse subjects, such as תחית המתים and משיח בן יוסף, the passage in the Zohar to which it refers favouring this line of thought. The תיקונים are largely drawn upon. Hayyim Vital's עץ היים is referred to.

End of this part (fol. 205a):—

ואין כח במלאך המות לצערה אלא תיפוק בת
חורין שהחירות הוא מבינה עולם הבא ע"כ

III. Joseph ben Gikaṭilia's שיערי אורה. Fol. 207a. See the printed editions and MS. Harley 5510, i. &c.

The part dealing with the first Divine Name and a considerable portion of the section on the second Name are here omitted, and instead of the usual preface there is only the following:—

להיות בה' מבטחך אודיעך היום אף אתה קורא
נעי' סודות ורמזים ודרושים נפלאים על עשר שמות
של קדושה, ועתה בני שמע בקולי אזור נא כגבר
חלצידך ללמוד להבין ולהשכיל וה' יהיה בכסלך ושמר
רגלך מלכד

Then:—

וראשונה אעמידך על סוד השני שמות הנק' אל ה' די
אדני, דע כי [סוד סמיכות גאולה לתפלה הוא סוד
אל ה' די אדני והוא סוד זכור ושומר

† See note ‡ p. 92.

From the word marked] the text continues as in the printed editions (Mantua edition, 1561, fol. i b, l. 9, sqq.).

The summaries of divine appellations at the end of the different sections are omitted, as in Harley 5510, i.

787.

Add. 27,054—27,057.—Paper, about 11 $\frac{3}{8}$ in. by 8 $\frac{1}{2}$. Four volumes. Italian cursive writing of the seventeenth century. The number of lines to a page varies from 32 to 39. Occasionally written in 2, 3, or even 4 columns to a page. [ALM. COLL., 159—162.]

A double Commentary on the Zohar, the first (entitled יודעי בינה=י"ב) being by Joseph Hāmīš and extending down to fol. 148 of the Zohar, part i., † and the second (entitled פ"ה=פירוש הזוהר) being by Moses Zakuth and covering the entire text of the Zohar.

Moses Zakuth's פירוש הזוהר has, under the title מקדש ה', been utilized by Shalom Buzalgo in his Commentary on the Zohar published under the title ספר מקדש מלך. On the once extant printed edition of יודעי בינה see Ben-jacob; אוצר הספרים, p. 26. The following remark bearing on the same edition is found on fol. 104a of vol. iii. of the present work (Add. 27,056):—

כשושנה בין ההודים וגו' עיין ב"ב שלי בין בפ' בראשית שהוא בכתב יד ובין בפ' תולדות והוא נרפס

It would seem, therefore, that when Moses Zakuth was preparing his פירוש הזוהר, the בראשית on יודעי בינה was not printed, whilst that on תולדות existed in type. Moses Zakuth, moreover, calls it י"ב שלי. Is one to understand that he speaks of it as his work because he was the editor or redactor of it? Another possibility would be that the reference was taken from a note by Joseph Hāmīš.

† Near the beginning of ויצא; not to fol. ל"ג as in "Hebräische Bibliographie," v. 48.

The following particulars on the four different volumes may now be given:—

Vol. i. (Add. 27,054) contains 168 leaves.

Beginning of יודעי בינה (fol. 2a):—

דף א" ע"א י ר' חזקיה פתח כשושנה בין החוחים
עיון פ' שמות דף א" ע"א ופ' תשא קצ"ט ע"ב וכו'

Beginning of פירוש הזוהר (in parallel column):—

דף א" ע"א י ר' חזקיה פתח מ"כ בליקטי תלמידי
האר"י זלה"ה וז"ל אין כח במלאך לפתוח מעייני החכמה
כמו האדם הצדיק

Fol. 161—168, which are appended, contain a reduplication of nearly the entire text of foll. 82a—88a, the volume in its original form ending on fol. 160b (in remarks on דף ל"ב ע"ב), where the following note is found:—

עד כאן עשיתי אני הצעיר אחילה אל ה' יוליכני
למחוז חפצי לשל' ויוכני לזכות את הרבים

Vol. ii. (Add. 27,055) contains 215 leaves, concluding the part on Genesis.

On fol. 1a is the following note relating to the work of Joseph Hāmīṣ and to the authorities used both by him and Moses Zakuth:—

אמר הצעיר משה בכה"ר מרדכי זכות זלה"ה י זאת
עבורת הקדש הרי היא מקודשת לראשון כי בראשיתה
הוחליה חלה והוטלה יפה כלבנה על גבי הרי"ח נרו
והמתחיל לו יוצג תהלה ותפארת והן שבחה כפרי
מ"הליו אף כי נכסוף נכסף הוא להצלחת אושר שמור
לא שקט בשקידתו עד בחור הצב"י לנחלה לו ולא
הספיק לעשות רק את הגל+ הזה ויגל עלי פרשת יתרו
בחובת ביאור שארית הנמצאה בדרך קצרה עפ"י דרכו
קצרו תראה הוכך באורח הקדמונים ואתה הקורא
בינה שימה זאת מכאן ואילך מצות כונה כי לעשות
רצונו חפשי בתוכות חכמה במעט מחזיק את

^a Joseph Hāmīṣ having decided to migrate to the Holy Land whilst engaged in the composition of his יודעי בינה.

† In allusion to the fact that יודעי בינה only goes down to the pericope ויצא (though only including the beginning of it) where the term הגל הזה (xxx. 48) occurs.

המרוכה ובטלתי רצוני האדוק רק בדברי האר"י זלה"ה
מפני רצונו להתנהל מעט בדרכי הראשונים הלא הם
הרמ"ק זלה"ה והרח"ו זלה"ה קודם שזכה לשפע הקדש
מרבן המקודש האר"י זצוק"ל וגם פ' רב א' פסי גדול
בישראל שהניח הרי"ח נרו בידי ספרו והוא פי' על פי'
בראשית ונח ולך לך אין עוד וכפי מה ששמע הרי"ח
אומר שהיה הרב שהרביץ תורה בק"ק טריפולי ממערב
ושמו ר' שמעון לבי"א ז"ל והוא הרש"ל הנוכח בדברנו י
בדרך אלה שלשה מטיבי סעד אתנהלה לאמי אך
כל שהוא עיקר אבאר בדרך האר"י זלה"ה בדרך קצרה
וכשרה ואם אני אחסיר אתה תכשיר י

In the middle of fol. 59a (at the end of a comment on דף צ"ג ע"א) is the following note:—

עד הנה מצאתי כתוב בספר שהניח אצלי מע'
הרי"ח המכונה להר"ש לבי"א זכר צדיק וקדוש לברכה

At the end of fol. 169a is the following note:—

ע"ב מצאתי בהעתק מס' יודעי בינה וכל השאר הוא
מפירוש הזוהר

The next comment (fol. 169b) is on דף קמ"ט
ע"א.

Vol. iii. (Add. 27,056) consists of 271 leaves, covering the זוהר on Exodus and Leviticus, the commentary on the former ending on fol. 140a, and that on the latter beginning on fol. 144a. The intervening pages have been left blank.

Vol. iv. (Add. 27,057) contains 212 leaves, covering Numbers (fol. 2a) and Deuteronomy (fol. 139b).

On fol. 118b a reference to ורא' פ' has been noticed.

At the end:—

ע"ב מהאדרא קרישא זוטא ונשלמה פ' האוינו י
תושלבע י בריך רחמנא דסייען . בנ"ל י

788.

Harley 5532.—A volume of Collectanea, consisting of 29 leaves, the dimensions being about $7\frac{3}{8}$ by $5\frac{1}{2}$.

I. Foll. 1—24. Rabbinic Hispano-Oriental writing, apparently of the sixteenth century. Number of lines irregular.

A number of notes, beginning (fol. 2a) with a remark of Ibn Ezra on Ex. iii. 13-14 (on the four distinctive characteristics of the שם העצם), and ending with a note on the power of צדקה (שאלו לשלמה בן דור כמה גדול) (כוחה של צדקה וכו' ^a).

The heading over the first piece is: משם כבהר (פ) משה בן טויל+ נרו

Among the other matters dealt with are: ענין השממות . . . בשמטה שעברה היתה התורה; ענין תנורו של עכנאי מספר קנה בקצור; מעוט וכו' (where the מרכבה הפרוש is referred to); ענין ד' שנכנסו לפרדס.

On fol. 11a is a piece headed מגדל עזי, beginning הנה לך תחלת המחברות שחברום הוים אה בש וכו'.

On fol. 23a (in מרכבה):—מצאתי כתוב בשם ההר יצחק קלריון ישיצו שאמר משם הר"ד יוסף אל גללי זלהה על וירד י"י בענן ענן במלואו וכו'

On fol. 13a:—

והר"דע זל כתב זרועות עולם מיכאל גבריאל וכו'

The collection includes several passages from the Talmud, as well as a number of Masoretic notes with mystical meanings attached.

II. Foll. 25—29. Good Hispano-Oriental Rabbinic writing of apparently the fifteenth century. Mostly 24 lines to a page.

A number of short responses headed עניינים נפלאים בוזהר.

^a See בבא בתרא, fol. 10b.

† This heading appears to have given rise to the statement in Latin made on fol. 1a that Moses b. Nun was the author or compiler, the name מן having somehow been seen in part of טויל (the ט there looking like נ, and the following ו like נ).

‡ It is from this that the title מגדל עזי was attached to the volume in the Harley Library (fol. 1a).

Beginning:—

שאלתי על ענין רחל מפני מה לא קברה יעקב במערת המכפלה

The other parts refer to the בכורה of Jacob and Esau, with special reference to the question why יעקב לא חמל על אדויו; the death of Joseph in חוץ לארץ, &c.; the relations subsisting between Isaac, Jacob, and Esau.

The above small sections, which are in Hebrew, are followed (foll. 28a—29b) by a piece from the Zohar in the original Aramaic, beginning: זוהר) אר אבא קא אדכרנא מלה חדא (ii., fol. 220b, 2nd line from bottom), and ending: אלו לא אתינא לעלמא אלא למשמע דא די (ibid., about the middle of fol. 221b).

The use of the form התעוררנו (fol. 25b) might be taken to suggest Mose de Leon as the author of the responses (see Jellinek, Moses ben Schem-tob de Leon, pp. 37, 44; the present volume, e.g. p. 66, col. 1); but the form in the special sense in which it is employed here is not absolutely confined to this author.

789.

Harley 5515.—Paper, about 9½ in. by 6½, consisting of 420 leaves, with 24 lines to a page. Headings, first words of passages, &c. frequently in red. Spanish writing; dated A.M. (5)175 (A.D. 1415).

ספר הקנה, also known as ספר הפליאה. Compare the printed editions (Korzec, 1784; Przemysł, 1883); to be distinguished from the ספר דקנה printed at Porizk in 1786, which is a mystical treatise on the commandments, the subject of the present work being the first pericope of Genesis.

In the preface given in the printed texts, but not contained in the Museum MSS., the author calls himself pseudonymously אלקנה בן אבינור ממשפחת רם; ירוחם בן אבינור ממשפחת רם; but at the beginning of the other work bearing the title

קנה אבן גרור בנו נחום the name is ספר הקנה ממשפת רם.

Remarks on the date of composition and the works used by the author see Jellinek, *הקדמת*, iii., pp. xxxviii.—xl., and בית המדרש 'המני' in the edition of 1883; also the discussion in Grätz, *Geschichte*, viii., note 8. The present MS. provides a fresh "terminus ad quem" for the time of composition; for a copy like this made in 1415 would seem to remove the date of authorship to at least the beginning of the fifteenth century. The date ה'ק"ן (A.D. 1430) found in the Commentary on the *יצירה* ס' attributed to ראב"ד (but probably by יוסף הארוך), which was one of the sources used by the author of this work, therefore wants emending. †

The portions missing in the printed editions are also wanting in the MS. (marked 'חסר וכו'), but there are also some few omissions in the present text (*e.g.* on fol. 418*a*) where there are no lacunae in the printed editions.

Additions, corrections, &c. are given in a number of marginal notes.

The scribe's colophon (fol. 420*b*) is as follows:—

אני הסופר יצחק בר יהוד' משה ׳ן זרח נע
ספרה (sic) מעיר שקאבייה (i.e. Segovia) וסיימתי
פה ויניסיאה שנת קע"ה; ׳ן לחדש אלול' בילא' וכתבתי
להאדון המשכיל ונבון מיסיר רפאל\$ יצ' השם
יחייהו ויבינהו מה שכתוב בו אמנ' .

790.

Or. 2672.—Paper, about 12¼ in. by 8¾, consisting of 262 leaves, with 34 lines to a page. Italian Rabbinic writing; dated A.M. 5322 (A.D. 1562). A number of pen-and-ink ornamentations in headings, &c.

† In the edition of Mantua (1562) the reading is ה'ק"ן.

‡ An attempt seems to have been made to alter the letter ק in קע"ה into ה.

§ Blotted out in the MS.

The same work as the preceding number, with which, as well as with the printed editions, this MS. should be compared. The arrangement of the text on fol. 173*a* (on the Ten Commandments in section headed סוד (מצית עשה ומצות לא תעשה) should be particularly noted.

The lacunae, which are only partly identical with those in Harley 5515 and the printed texts, are as a rule indicated by blanks (note especially the blank extending over nearly three complete pages beginning on fol. 84*a*), and marked כאן היה מחוק וכו'.

The scribe's colophon (fol. 261*b*) is as follows:—

תם ונשלם ביום ׳ן בתמוז שנת השכ"ב ונכתב על
יד הצעיר שבתלמידים המתאבק בעפר רגלי חכמים
אלעזר בן לאדוני אבי כמר עובדיה הלוי הרופא
הנהדר זצ"ל וכתבו לעצמו ה' יתעלה יזכה להנות בו
הוא זורעו וכו'
ברוך הקורא בו וארור גונבו מפי עליון אנס

Besides the marginal note on fol. 1*a*, which contains the name . . . (?) בר רב תנא ירושלמי(?) are the following two entries.

On fol. 261*b*:—

ורוב שירות ותושבחות לאלהי הצבאות שוכני להנות
בו ואני הצעיר וקמן . . לוי בן לאדוני אברהם הלוי
זלה"ה בן אלעזר הלוי תנצב"ה וכו'

On fol. 262*a*:—

זה הספר הוא של הח' כמר אברהם ׳ן כון יצו
ונתן אותו לנו במשכון בעד ספר הפרדס . . אני
הצעיר יהודה בן לאדוני הח' המ' כמר רחמם
מוצרי סמ

שנת מבשר טוב משמיע ישועה

(A.D. 1717).

791.

Add. 26,949.—Paper, about 10¼ in. by 7¾, consisting of 310 leaves, with 33 lines to a page. Italian cursive hand; dated Asti, Menahem, A.M. (5)341 (end of A.D. 1581).

The same work as described under the two preceding numbers. There are more lacunae here than in the printed editions and the other Museum MSS. There are also a number of marginal notes.

The title on fol. 1a (in an Italian hand of the sixteenth to seventeenth century) is: ספר הפליאה מהקנה.

The scribe's colophon (fol. 310b) is as follows:—

נשלמה מלאכת עבודת הקדש ואת עי' הצעיר שלמה יצו' בן המנוח כמה' שמואל כרושינה זצ"ל לכבוד והדר המשכיל והנבון כמ' יעקב פרייט' יצ' פה אסמי' כד' לחדש מנחם שנת שמ"א לפק' פרש' כי עם קדוש אתה לה'

Below the colophon are the following censors' entries:—

- (1) Visto et coretto per me Boniforte del Asinari (see no. 781, &c.).
(or בוניפורטי אסינארי (?) אסינאי?)
- (2) Fr. Hier[onymus] (?) Caralus* Asti Die 19 Febr. 1582.

792.

Add. 27,014.—Paper, foll. 1—210 measuring about 8½ in. by 6¼, and foll. 211—219 about 7¾ in. by 5¾. The first-named major portion contains 22 lines to a page of cursive Italian writing, and is dated A.M. (5)308 (A.D. 1548). The remaining portion, written in a different and much smaller cursive Italian hand of the sixteenth century, contains for the most part 29 lines to a page.

[ALM. COLL., 124.]

I. A Commentary on the Daily Prayers, by Joseph ibn Sheraga. Fol. 2a.

On this Spanish author, who flourished about the time of the expulsion of the Jews from Spain, see Steinschneider, Bodl. Cat., coll. 1531-2, and המזכיר, v., p. 22, where further references will be found.

* For Carolus ?

Heading:—

פירוש התפלות † על דרך האמת לרב האלהי ר' יוסף שרגא ספרדי זצ"ל בע"ה

Beginning:—

כשאדם קם ממטתו בבקר צריך לטהר עצמו במחשבה ובמעשה

End:—

לפי שאנחנו מוסיפי' את הקדושה יותר ממלאכי השרת וכדי שלא יקנאו בנו אנו אומ' בלשון תרגו' שאין נזקקין אליו ואם לא היינו עושין כן לא היינו יכולין להיות חברים אליהם מפני רוב קדושתן

The Commentary is much concerned with the ספירות.

As a specimen of the allegorical tendency the following may be quoted from fol. 21a:—
ובהם הרג משה המצרי שהוא היצר הרע המצר את האדם . . . ורוד המלך ע"ה הרג גם את הפלשתי שהוא היצר הרע הלוחם עם האדם בכל יום וכו'

II. פירוש הברכות, by the same author. Fol. 33b.

It consists of comments on the עשרה דברים required at מדרש ברכת המזון as named in the מדרש וזהר חדש. The lists are, however, not quite identical; compare Add. 16,407, vi. (Cat. no. 743); Add. 27,076, ii. (Cat. no. 739). The comments are preceded by an introduction.

With the text compare the much shorter published form (second part of ס' ישעיהו, Venice, 1637).

III. Some smaller pieces by the same author, viz. סוד המקוה (fol. 57a), ענין המלקות (fol. 60b), ענין הצדקה (fol. 63a), ענין הכרתות (fol. 65b).

Beginning of סוד המקוה:—

ארוזל בס"ה פ' בראשית ת"ח כד אוזל בר נש לסטר שמאלא

End of הכרתות:—

והכאה חולקיה מאן דיזכי להאי' אמן

† For other copies see no. 793, v.; Neub. Bodl. Cat. no. 1663³ &c.; MSS. Codices De Rossi, 130⁴ ("in xviii. benedictions" only).

Then:—

תם המאמר האלהי לרב ר' יוסף ן' שרגא המכונה
במקומינו+ מקובל דארגינמה † זצל

On the term מקובל (or דאריינמה) דארגינמה see Steinschneider, Bodl. Cat., and המזכיר in the places referred to, where also different forms of the name of the town meant will be found.

IV. טעמי המצות of Menaḥem Recanati. Fol. 67a. See nos. 743, v.; 739, .I., the present MS. also containing the additions described under the first-named number.

Heading:—

טעמי מצות התורה על דרך האמת לרב האלהי
ר' מנחם מריקאנטי זצל

At the end:—

נשלם הספר י הנותן אמרי שפר י לרב האלהי ר'
מנחם מריקאנטי זצל י בריך רחמנא דסייען י אמון :

V. טעמי התפלות להרב רבינו מנחם מריקאנטי
זצל עדה ‡. Fol. 166b.

Compare the פירוש התפלות printed after ספר טעמי המצות in the Constantinople edition of 1544. The contents of foll. 166b—172a, in answer to a question regarding the nature of the Deity and the ten ספירות, are not in the printed text, which begins: שמור רנלך (=fol. 172a, 7th line from bottom, in the MS.).

Beginning of the text in the MS.:—

יתברך וישתבח שם הנאדר בגבורה אשר הוא א'
מתאחד בבחתי

The text does not, however, go beyond the פירוש הקדושה, ending (differently from the printed form):—

לא אפסיק רעותא דתרווייהו לעלמין וכו' ||

† The place in the narrower sense of the word was Pisa (see the Colophon at the end of no. v.), but Italy generally is perhaps to be included.

‡ The ן has, however, been altered from a י (אריינמה).

§ I.e. על דרך הסוד.

|| וכו' is the last word in the MS. itself.

As the printed edition does not always reproduce the names of authorities quoted, it might be useful to remark that among the writers quoted are ר' יהודה החסיד, Elazar of Worms, and Abraham ibn Ezra.

At the end:—

כלו דברי הרב האלהי ר' מנחם מריקאנטי זל כי
אחכ נתבקש בישיבה של מעלה מבוע

This colophon shows (1) that this was the last work of Menaḥem Recanati, and (2) that the פירוש קרית שמע of the printed edition is not by this author. †

The scribe's colophon, from which all the names have been erased, is as follows:—

אני . . . בן לאא החכם השלם כמו . . . מפיסה יצו
כתבתי זה הספר לבקשת אהובי היקר אשר נפשי קשורה
בנפשו ואהבת עולם אהבתיהו האלוף כבוד . . . כמהר'
. . . יצו המיוחס לבית אבותיו החסידים ואנשי מעשה
בני . . . יצו היום יום א' ב ימי' לחדש טבת שנת
שח' פ' ואזכור את בריתי פה פיסה הקדומה (‡) היושבת
בגליל פוסקאננה ‡

On the originally blank pages, foll. 209b, 210a, at the end, was written out later a form of צרוף שם של כ"ב.

VI. A Commentary on the תפלה שלש שלש (in different writing, see above), by Joseph ibn Sheraga, the author of nos. i—iii. Fol. 211a.

Heading:—

באור תפלות מועדי ה' עדה לרבינו יוסף ן' שרגא
זצל

Beginning:—

אד' שפתי תפתח . . . שער כל התפלות סוד בזאת
יבא אהרן אל יגיד י משיך השפע מן התהלה

On fol. 216b: פי' אל מלך יושב וכו' : followed by סוד חג, סוד השם המפורש, סוד קרבן מוסף י'ה הסכות וקרבנותיו.

† The פירוש העמידה at the end of the printed text is distinctly assigned to שמואל [Motot]; see Steinschn., Bodl. Cat., col. 1735.

‡ The words from פה to the end have been touched up.

End:—

ובעבור זה הצדיקים והחסידים היו שמוחים בשמחת בית השואבה מפני שהוא רומז לשמחת הצדיקים לעתיד לבוא. תם. תהלה לאל עולם בנלך ואע

At the bottom of the page is the beginning of the work described under no. II.

On the fly-leaf numbered 219 the אב is written out, with a note on numerical values and combinations.

According to the table of contents given on the fly-leaf numbered 1, the MS. at one time included ס' מעין ההכמה שחברו מרעה; שמוש תורת; שמוש תורה שנמסר למרעה ממלאכי השרת אלפא ביתות; and הרב הגדול ר' נחוניא בן הקנה מהשמושי.

793.

Add. 26,934.—Paper, about $5\frac{1}{2}$ in. by 4, consisting of 161 leaves, with 18 to 23 lines to a page. Different Italian Rabbinic hands. Dated A.M. (5)291 (A.D. 1531).

[ALM. COLL., 42.]

I. A fragment headed פ' ההגדה ע' האמת. Fol. 4a. See Neubauer, Bodl. Cat., nos. 1557, 4; 1559, 3.

Beginning:—

ליל ראשון דומה לכלה בכניסתה לחופה

Last extant words: ובוהו אנו עושים רצון קוננו (in exposition of היא לחמא עניא).

II. A small fragment of Abraham Abu'l-'Afia's פירוש שם המפורש or פירוש שם העולם הבא, followed by two other small pieces. Fol. 6a.

The fragment from Abu'l-'Afia begins דע כי אלה השמות כלם אשר הם מצורפים פה כדי שיכיר מה שיצא לו בגלגולי הצרוף (= Harley 1204 [Cat. no. 758], fol. 164a, 4th line from bottom and following lines).

A fragment on fol. 7a begins לעיין הלכה לעיין הלקה, ברוקה קבלה אמיתית יהואל, יופפאל, &c.

Fol. 8b begins:—

אחר העב פסוקים יאמ' מזמר לה' הבו . . . ואחכ בקשה זו: יהי רצון מלפני ה' הגדול . . . היוצא מן המזמר הזה וכו'

A little lower down:—

יום א' שמולו אריה ומלאכו רפאל וכו'

On fol. 9a is a short recipe to effect travelling בקפיצה פי' בלא עיפות פי' בקפיצה.

III. A treatise on the mystical interpretation of the letters ת—י. Fol. 10a.

Beginning:—

זה השער בפ' האותיות' והוא סוד מהסודות ומי שידעם ידיעה נכונה שלמה ידע כל זה מראש ועד סוף

On fol. 10b:—

לפי שמנן האותיות עשרים ושבע ט' אחדים וט' עשרות וט' מאות נשים הט' אחדים לעולם העליון והט' עשרות לגלגל והט' מאות לזה העולם התחתון' ונבאר עתה הט' עשרות שהם לגלגל ונאמר כי יוד' היא לעולם העליון המתנועע התנועה היומית והיוד' מגורת יד

At the conclusion of the letters ת—י, the letters כמם, סתומה, נון פשוטה, &c. are treated.

End (apparently not complete):—

כמו שנתמשל תלמי באותה צורה שעשה יסכים† להיות נוף הירח חלק אחד מששת אלפי ושלש מאות מנוף השמש

Compare Neub., Bodl. Cat., no. 1321, where this treatise is a section of part ii. of a work entitled מדרש החכמה by Yehudah b. Solomon hak-Kohen of Toledo. Part i. of the longer work is contained in the Leyden MS. Warn. 20 (see Steinschneider's Cat. of the Leyden MSS., p. 53 sqq.; comp. Steinschneider, Cat. Berlin, II., no. 259). The section on the alphabet is also found in the Vatican (see Assemani's Cat., p. 319).

There is much affinity between this exposition of the letters and Add. 27,173, I. ("Miscellaneous" section).

† Repeated in the MS.

IV. ספר הבהיר. Fol. 17a.

Compare the printed editions, and see no. 743, II. At the end is the colophon: פה קולצא כב פיב' יפאר עניים בישועה אכיר . . .

V. Joseph ibn Sheraga's Commentary on the Daily Prayers (see no. 792). Fol. 60a.

At the end are the lines:—

לכוין תפילה • להבין פלילה • למעלה גדולה •
 ביושר ותמים
 תילך מהרה • בשמחה ואורה • אלי רם ונורא •
 באישים ורמים

Then, in different ink:—

סיינה כא' פנרא' רצא'
 ונחננו ונתנו (?) מהם

VI. A fragment of a brief kabbalistic commentary on עשרה עשרה, headed פ' אחר עיה, and showing much affinity with the kabbalistical exposition of the Prayers in vogue in the school of Yehūdāh Ḥāsīd and Ela'zar of Worms (see vol. ii., nos. 653-4). Fol. 85a.

Beginning:—

אדני שפתי תפתח • שם על זה ספירת מלכות הוא
 מכניס תפלת ישראל ובגמ' היכל וכ'

The last extant רפאינו is ברכה (part of the exposition:—(בברכה זו יש כ"ז תיבות וכ').

VII. A kabbalistic epistle written at Naples by Isaac b. Samuel b. Ḥayyīm Sephardi, probably in the year 1491 (*vide infra*). Fol. 87a.

The epistle, of which no other copy has so far become known, consists of a preface and two הקדמות. Its main object is to show the relation of the ספירות to the סוף האיז.

Beginning:—

איש אלהים נורא מאד . . . בי אדני אל תשת עלי
 חטאת בעברי על כל תאחר להשיב אל מעלתך אל
 שאלותיך כי השיגוני תלאותי ולא יכלתי

On fol. 87b:—

ההקדמה הראשונה הוא שנצטרך לדעת שיש בעצם
 הספירות ב' מיני התפשטות או אצילות • האחד

אקראהו התפשטות הויה והשני אקראהו התפשטות
 שפע והתפשטות הויה הוא התגלות הספירות הנעלמות
 בא"ס . . . ואלו הספירות אינם דבר נוסף על א"ס
 שנגזור שא"ס הוא דבר אחד והם דבר אחר וכ'

On fol. 89a:—

וההקדמה השנית היא שנצטרך לדעת שיש הברל
 גדול בין האצילות הפעולות ממנו יתע' לזה האצילות
 הנורא מאד וזה כי אשר נצייר הפעולה בהיותה
 במחשבת האלהי קודם הגלותה וצאתה אל ההויה
 הנה או יפול המספר בבחינה ולא במציאות ובהגלות
 הפעולה או יפול עליה המספר במציאות נפרד שהם
 שני דברים הפעל והפעולה • אבל בענין האצילות
 הנורא קודם הגלותו וצאתו אל מציאות האצילות
 המתפשט היה נופל בו בהיותו נעלם באין סוף המספר
 בבחינה ולא במציאות וכ'

The author gives some passages of the ורה in Hebrew translation by way of establishing his thesis. A reference to Menaḥem Recanati is found on fol. 94a.

On fol. 94b the writer of the epistle refers to קונדרסים . . . בביאור תשובת רב הא"י which he had sent to his correspondent.

On the same page:—

ואם אצל מעלתך יראה מה שכתבתי דרך קצרה
 ארוכה היא לי בהקש אל עומק המושג ותלאות
 המשיג עם קצורו להיותי לעת כזאת נחפו עם כל
 סיעתי למיסינא דרך הים לראות אם ימציא לי ה'
 בזה הקיץ מעבר לאלכסנדריא

On fol. 95a (last page) he asks his correspondent to return the קונדרסים mentioned to Naples: ליתנו ביד ר' שלמה פלקוט והוא ישלחנו אלי.

Conclusion:—

ונפשי אני אויתך כותב בחפז . . . נבזה וחדל
 אישים יצחק בר מורי שמואל [בר?] מורני] חיים זל
 ספרדי כ"י ימים לנומב' (?) שנת אלך לי אל הר המור
 וכ'

No word in this verse is specially marked as denoting the date, but המור (=5)251; A.D. 1491) appears to give the year. This date agrees well with the approbation of Isaac b. Samuel b. Ḥayyīm Sephardi (who is no doubt identical with the author of this

epistle) attached to Jacob Landau's אגור, which was printed at Naples in 1487—92. See המזכיר, iv., p. 99, note 5.

VIII. A short piece on the ספירות. Fol. 95b.

Beginning:—

מצאתי כתוב מעם אחת ב' ספירות פי' שכל השאר יש בו והוא מדה עליונה לכן נקראת כתר עליון

The ספירות are here connected with the שבעה רקיעים, &c.

IX. A short piece headed שְׁעֵטְנִזְגָּץ בסוד בְּדִהְהִקִּי. Fol. 97a.

Beginning:—

כל שלשה זינין עולה אהיה והיא הבינה ממנה הטעמים שהם בסוד התנים מהכתר מלכות . . . ממנה הנקודות וכו'

At the end: תם סוד הטעמים וכו'.

X. † אגרת המודות by Elijah Ḥayyim b. Benjamin מינינאצאק, a contemporary of Isaac Abravanel, to a young friend, the main object being to defend the Ḳabbalah as represented by the writings of Menahem Recanati, the Zohar, &c. against the philosophers. Fol. 101a.

Beginning:—

מאז גלית את אזני בכתב יר ימינך היותך משתוקק ליכנס לפרדס היה את לבבי לבלתי אעלים כמך דבר מאשר חנני ה' אפעפי שאינו כטיפה מן הים הגדול

Among the references to Maimonides is the following at the end of the first page:—

והנני מעיד על הרב הגדול הרמבם ז"ל כי בסוף ימיו נתחרט ממה שכתב בטעמי המצות בספר המורה ואלו דבריו באגרת אחת שלחה במצרים ובכל ארץ התימן: אחרי בואי בארץ הצבי מצאתי זקן אחד שהאיר עיני בדרכי הקבלה ואילו ידעתי אוּן מה שהשגתי דברים רבי' כתבתי שלא כתבתים § עכל

† Other copies of the epistle are found at Oxford (Neub., no. 19277), Munich, Florence, and Turin (see המזכיר, iv., p. 99, note 6).

‡ Apparently for אן.

§ One should expect דברים רבים שכתבתי לא כתבתים.

The first reference to Isaac Abravanel (fol. 103a) is as follows:—

וגם על מי שהשיאו לבו להרחיב פה נגד רבו' הקדושים כמו שעשה חכם אחד מדורינו ר' יצחק אבראבנאל בספר קראהו עטרת-זקנים וכו'

On fol. 106b:—

ועתה אצא להלחם עם חכם אחד שמו ר' יצחק אברבנאל איש פֹּרְטִינֹנֶל שעשה ספר עטרת זקנים והנושא אשר עליו נבנה הספר הוא שבוש גמור

On fol. 104a begins a refutation of passages in Joseph Albo's ספר העיקרים, the author's criticism beginning here as elsewhere: אמר אליה.

On fol. 134a:—

ודע כי מן הספרים שבאו לידי לא מצאתי מהם מתקרבים אל האמת יותר מאלו: הרקנאטי וספר האורה [of Joseph Gikatilia] וספר המשקל והמערכת † The Zohar he knew only from the writings of Menahem Recanati; see also farther on.

On fol. 112a the author expresses his disapproval of מקצת המקובלים האחרונים דיעות שהטריחו עצמם להניח הַן שערי בינה ולב' נתיבות חכמה.

On fol. 106a is the following passage:—

והנה מצאתי בספר אחד קדום מיוחד לחכם אחד שמו זורואשט ואומ' בזה הלשון כי לגול הנפשות קבלוהו אנשי הודו מאנשי פרס ואנשי פרס ממצריים ומצריים מכשדים וכשדים מאברהם שגרשו אותו מארצם בעבור קנאתם אותו שהיה אומ' מהנפש שהיא מקור התנועה ומכלכלת החומר ושיש נפשות רבות וכו'

Among the other authors referred to, with approval or otherwise, are Moses Rieti (fol. 101b &c.), ר' מילי (103a), ר' רמבן (102a), פתאגור (fol. 134b), נומיניאוס הפאגוריי (fol. 106a), גוואדלאנרוס (ibid.).

† The מערכת might be either the מערכת אלהות of Péreş Gerondi or that of Moses de Leon (= שקל הקדש), whose also the המשקל is. Probably, however, the work of Péreş is meant.

At the end (fol. 138a):—

קנצי למלין אם הפצת להיות תמים עם ה' אלהיך
תתמיד הקריאה בספר שבעה הכלות רבתי מדרש
רות ושיר השירים וספר הבהיר וחפץ ה' בידך יצלה

Appended is a response on the subject of
אצילי בני ישראל by the same author (also in
Neubauer, no. 1927, 7). See M. Grossberg,
ספר העצמים וכו' (1901).

Heading:—

בציסינא מצאתי בחור נחמד שמו ר' יעקב מקוריגלדו
ושאל לי ענין אצילי בני ישראל וזאת תשובתי

In the first paragraph of the response he
says:—

ומפני שראיתי דעות המקובלים האחרונים הלוקים
וספר הזוהר לא ראיתיו†

Conclusion:—

וכבר העירותיך כי במעמד היתה השכינה כיריעות
שלמה ולא כאדלי קד"ר

At the end of this response are some lines,
apparently by the scribe, beginning ראה הבן
ותשכיל זה, and showing farther on the name
יוסף רפאל.

After these lines:—

השלמתי זה החיבור הנחמד יום ה' י"ו ינארו רצא'
ה' יזכני להבין זה וזולתם

XI. A fragment of אלפא ביתא לבן סירא.
Fol. 143a.

The Aramaic text is in each case followed
by a short explanation in Hebrew. The last
saying given is מוקיר מבסרוהי וכו' (without the
Hebrew explanation).

XII. A piece headed בספר בן סירא
(fol. 145a), and beginning אמר נבוכדנצר קראו
לי בן סירא. Comp. Steinschn., "Alphabetum
Siracidis," fol. 20b sqq.

XIII. ספר העצמים, attributed to Abraham
ibn Ezra. Fol. 146a.

† The מדרש שיר השירים and מדרש רות (parts of
the מדרש (זוהר חדש) mentioned at the end of the preceding
epistle were thus apparently not regarded by him as
portions of the זוהר.

See the printed edition (M. Grossberg,
1901); also Add. 27,038 (section "Philosophy").

On foll. 2a, 3a, 161a are some rhymes, &c.

Censor's entry (fol. 160b):—

Camillo Jagel, 1611.

794.

Or. 6360.—Paper, about $11\frac{7}{8}$ in. by $7\frac{5}{8}$, con-
sisting of 15 leaves. The number of lines
to a page varies considerably, owing to the
breaking up of the text into paragraphs
of unequal length. Oriental Rabbinic and
square writing, seventeenth to eighteenth
century.

I. ספר הלבנה. Fol. 1a.

On the title-page is the figure of an astro-
loger with a pair of compasses in his right
hand, and resting with one foot on a sphere
of the zodiac, within which the spheres of the
planets and the earth are drawn. Over his
head are eight stars. High up on the left side
is the crescent surrounded by stars, and on
the right side is the sun.

Beginning (fol. 1b):—

אמר הרמס† כתובי כל ספרי הכוכבים כולם
הנבוכים אולם לא מצאתי חלק יותר אמיתי ושלם
מהחלק המעולה הזה אשר קראוהו המשכילים ספר
הלבנה והוא החלק הראשון עב' בארון השמים
אשביעך שלא תמסרהו לשום אחד כי אם יצא ממנו
דבר מעוקל הנה הבורא ית' מידך ידרשנו וכו'

Lower down on the same page begins a
series of directions for preparing צלמים in
accordance with the twenty-eight different
positions of the moon.

This part begins:—

אמר באלינוס אפולו כאשר הלבנה באנאך נא אלנאך
אשר היא העמידה הראשונה ובמלואו אמור סבוכו (?)
והוא פנים ממאדים תעשה צלמי המחלוקת והשנאה וכו'

† Does הרמס represent here חנוך? See Stein-
schneider, Hebräische Uebersetzungen, p. 514.

The twenty-eight paragraphs are headed (אָלְבֵיזְאָקִין נָא אַלְבוֹקָאִים, אַקְהוֹרְנִי נָא אַלְטוֹרְאִיב, &c. (in the margin), אנטח (?).

After brief directions concerning the סמים to be used for the צלמי הרעה and צלמי הטוב, there follow (fol. 3a sqq.) sections on the names and צלמים of היום והלילה.

The first section begins:—

אמר בְּלֵאנוֹס הפילוסוף כי ראשונה הי' צורך השמות משעות היום והלילה כי יחויב להתפלל בהם ולבקש העזר בכח טבעם וחוקם בנזרת הבורא ית'

First paragraph (containing, however, no reference to the צלם):—

דע כי השעה הא' מכל יום תקרא יוביטום נָא יבאן ובה יתפללו בני אדם לפני בוראם והוא שעת קשור הלשונות מכל אדם

On fol. 4a (after the section headed משמות, שעות הלילה וצלמיהם, and preceding the section headed מצלמי שעות היום) are three short paragraphs, the first being entitled פני המזלות, the second beginning תמונת שבתִי ק וכו', and the third having the heading פנים צומח.

In connection with צלמי הלילה, a mystical alphabet, evidently transcribed from a Latin work, is several times used.

At the end:—

נשלמו צלמי היום והלילה. מעשה הצלמים כפי פְּטוֹלִימָאוֹ והוא נותר אמתי ומיוחד בנסיון מכל הצדדים הנשארים. אשר פעלו מסודר על פנים מצלמי המזלות. אמר אלבוריק כאשר האנשים המזרחיים יעשו הצלמים האלו לא ישימו לב על אחרים. רק יזהרו שהצומח יהי בארשטרופא בעת שיפעלו ואז יצליחו.

II. ספר מעלות המזלות. Fol. 7a.

First paragraph:—

האל עושה הדברים חוקק ומנהיג כחות היצורים. הרשים מעלת כל הכחות וממשלות בהיצורים הדבריים באופן נפלא. וירצה כי הנחיל אותם באמצעות המעשה ע"י הפעולות הדבריות. אשר מהם ימשכו מקורם. הכחות המלאכיות וכו'.

The signs of the zodiac are treated in the the following order: המעלה (beginning מלה).

כתר בלעז (= אריה), הראשונה המזרחית היא תאר בתולה, (פנטהאן) שור, (תקרא הרמון) קשת, (קורונא), (גופר) תאומים, (נעים) גדי, (אימ נא אימול או אקוס), (זרנד) עקרב, (בזו) סרטן, (שפט) דלי, (אראור) מאזנים, (אלי שרן) דגים.

Each of the twelve sections is followed by the הקרקטרי in a mystic (Latin) alphabet.

At the end (fol. 11b) is תמונת האלמול, the diagram consisting of a square within another square, with a six-cornered דוד in the centre and a five-cornered diagram in each angle. A torch and a single candlestick are drawn outside on the left. Among the inscriptions are הוֹמְאִיטָאן over the central דוד and מְטֵרָאֲנֵרָאֲמֵטוֹן שדי יה of the inner square.

III. A fragment of ספר מפתח שלמה. Fol. 12a.

The title (ספר וכו') is in a later hand.

Below it (in the hand of the original copyist): בספר הטופס היה חסר הרבה בכאן. (והעתקתי מה שמצאתי ולא תקפיד שהרוב) (הוא במפתח ב').

Beginning of fragment:—

וכאשר יהי הנסיון מוכן תאמר זה אשר למטה מיד אחר ההשבעה אם היתה בו השבעה מה אתה פְּנֵאֲרֵשׁוֹן או פְּנֵטְדֵרֵוֹן האומן על בלתי נראה עם משרתיך גְּהוֹמוֹשׁ פֶּלֶט וכו'.

The object of the charm of which this is a fragment was to make a person to be רואה בלתי נראה.

The ספר השני (of the מפתח) is here referred to, and there is also in parentheses the note: עפ' אחרים כפי מפתח אחר.

The other extant charms are headed מנסיונות האהבה (including a general direction, נסיונות החלומות, (תפלה והשבעה, השבעה, קריאה מנסיונות, מנסיונות החן והשגת המבוקש, לאהבה מנסיונות חוץ, מנסיונות השחוק, השנאה והפרידה מהסדר).

Names like אוריֶאֱנֶשׁ, אֶשְׁמֹרֶאֱוֶשׁ, אוֹשְׁמֹר, וְנוֹשׁ, and אוֹצִיל, אֵאִיל are here invoked.

At the end (fol. 14a) נשלם הספר הראשון מהמפתח וכו'.

Then follows (in a later hand) a long formula headed השבעת בלתי (conjunction of Baaltis), and beginning:—

ותאמר כך יה יה . . . וה וה . . . ובשם אש אוכלה
ובשם האש השולט על כל אש

At the end of this conjunction (fol. 14b) is a direction (found במקום אחר) regarding the impression of a formula of conjunction on wax (השבעה) לשם בילאד (part of the same השבעה).

Fol. 15a (writing like that of the main portion) is a conjunction headed נסיון לראות במראה, the object being to call up the spirit called פֵּלֹרוֹן for the purpose of asking him about things past, present, and future.

Beginning of first paragraph:—

יעשה מראה אחר מציאליני† (מין ברזל טוב) צרוף
כשעור זרת רל פֵּאֶלְמוֹ† עגול ויהי לו בית קיבול
להחזיקו בו . . . ויעשה בשם וכבוד הרוח הנקרא
פֵּלֹרוֹן . . . ואחר שהוא עשוי במקום נסתר וטהור
ימשח מבלסאמו† וכו'

The השבעה begins:—

אשביעך פֵּלֹרוֹן עם כל משרתיך אשר שמותם
נזכרים וכתובים למטה

Among the names invoked is בִּישְׁמִילִי, clearly representing the Arabic "Bismillah" = in the name of Allah.

The תפלה opens:—

אלהי ה' כל יכול המלך הרחמן בורא העולם
המפואר וכו'

After the תפלה are explicit directions to the נער and the אומן.

At the end (fol. 15b) are two alternative diagrams, each consisting of three circles, of which the inner one contains the name פֵּלֹרוֹן, and the others (divided into ten partitions)

† These and other words are clear indications of the Hebrew being a translation (or more likely, adaptation) of a Latin or Italian text.

being inscribed with names of attendant angels with their mystic sigus. A long narrow angle is attached in each case to the outer circle at the bottom.

The MS. should be compared with the מפתח שלמה in possession of Prof. H. Gollancz (see the description published by him in 1903), with Mr. S. L. Macgregor Mather's "The Key of Solomon the King" (1889), and with the other literature enumerated by Prof. Gollancz on pp. 12—14 of his account of the מפתח שלמה referred to. See also Wolf, *Bibl. Hebr.*, i., 1047-48, iii., 1033-34.

795.

Add. 26,953.—Paper, about 6 in. by $4\frac{3}{16}$, consisting of 78 leaves, with 21 to 23 lines to a page. Italian cursive writing of the seventeenth to eighteenth century.

[ALM. COLL., 63.]

I. The Commentary of Isaac Loria on the ספרא דצניעותא. Fol. 1a.

As a matter of fact only a small portion of the ספרא דצניעותא is commented on, the text of that part of the Zohar being given only down to † ואתער רוחא לכלא, and the greater part of Loria's treatise dealing with passages from the אדרא זומא, אדרא רבא, &c., that bear on the subject.

Printed in זהר הרקע (Korzec, 1785) &c. See Benjacob, אוצר הספרים, pp. 154; 425; 471.

II. The same author's דרוש נשמת האדם (also contained in no. 816). Fol. 51a. See Benjacob, p. 113.

The full title is:—

דרוש נשמת האדם הוא דרוש מטי ולא מטי
ממוריני האלקי ר' יצחק לוריא זצוקל

Beginning:—

כבר ידעת כי אין בנו יכולת לעסוק קודם אצילות
י"ס ולא לדמות שום צורה ודמיון כלל ה'

† Zohar ii., fol. 176b.

End:—

והיה כאשר עולים הד' אורות התחתונות כנל באות
ה' זו, או היא מתמלאת באותיות ונעשית ה' כנל,
ואמנם צורת ה' עצמה היא ה'

There are notes by Moses Zakuth, so *e.g.*
on fol. 53b: אמר משה זכותא = אמו.

On the earlier leaves of this part a different
hand marked the foliation of another MS.,
from which the present one was, perhaps,
copied.

796.

Add. 26,944.—Paper, about 9 in. by 6 $\frac{5}{8}$, con-
sisting of 22 leaves, with 30 to 35 lines to a
page. Italian cursive writing of the seven-
teenth to eighteenth century. Hurriedly
written. [ALM. COLL., 53.]

ספרא דצניעותא עם פירוש הא"י זל

See no. 1. in the preceding number.

The last words of text here are: קרומא
ואתער רוחא (a little before דאורא דאודכך וסתים
לכלא, with which the text ends in no. 795).

797.

Add. 26,997.—Paper, about 8 $\frac{3}{4}$ in. by 7, con-
sisting of 156 leaves, with 31 to 39 lines to
a page. Imperfect at the end. Italian
cursive writing of the seventeenth century.

[ALM. COLL., 108.]

אדרא רבא, a Commentary on the רבא ברמא
(part of the זוהר on נשא פר') based on the
comments of Isaac Loria, with additions by
Ḥayyim Vital and others, and edited by
Jacob Šémaḥ b. Ḥayyim, who also added
many notes of his own. Compare the printed
edition (Korzec, 1785).

The full title (fol. 1a) is as follows:—

ספר קול ברמא נשמע והוא פי' האדרא רבא

Then follows the lengthy המחבר הקדמת
כתוב בריש האדרא זאת יומין זעירין . . .
(הכוונה שצריך האדם לדעת ב' דברים אלו וכו'),
which is not given in the printed edition, but

deserves a careful perusal on account of the
information it contains on Jacob Šémaḥ's
literary activity and on the collection of
Loria's works made by Ḥayyim Vital. On the
latter question Meir Poper's statement in his
introduction to the edition of the עץ חיים (Korzec,
1784) should be compared. Jacob Šémaḥ
dates his הקדמה Jerusalem, A.M. 5403 (A.D.
1643).

On fol. 4a begin the כללים (here 52 in
number, as against the 32 of the printed text).
The brief statement of בחינות follows. The
section beginning שם זה קראו אותו מן
(printed edition, fol. 4) is given at the
end of the MS. (*vide infra*).

The Commentary itself begins on fol. 9a.

At the end (fol. 149a—150a) are מפתחות
הספר מהפסוקים הבאים באדרא זאת דרך אלפא
ביתא

Appended are the following two sections
(also bearing on the subject of the אדרא
רבא)

1. דרושי המלכים שמתו שקבל הרוך גדליה הלוי
זלה מן הרב זלהה עצמו

Beginning:—

ואלה המלכים וגו'. לבאר סוד המלכים ומיתתן' הנה
קודם זה צריך לחקור ולדרוש מפני מה נשתנו בקצת
מהם לכתוב בהם שם עירם

2. דרושי המלכים של הרב זלהה.

Beginning:—

בלע בן בעור' הנה מלכים אלו שמלכו בארץ אדום
הם סוד הכלים שנשברו כל א' מהם בכח מלך א'

These sections are followed (fol. 155b) by
a piece headed בחינת הסתכלות
ואני חקרתי מנין לרב זלהה בחי' צירופי הסתכלות
On fol. 156a is the piece
already noted which is found on fol. 4 of the
printed text. The heading states that its
proper place is at the beginning of the work.

At the end of the last extant leaf is a
note beginning אמר ועוד מלך בס' לבנת הספיר
סוף פ' וירא שאדרא היא השכינה
מכתבת.

798.

Add. 26,941.—Paper, about $8\frac{3}{8}$ in. by $6\frac{3}{8}$, consisting of 96 leaves, with 17 to 20 lines to a page. Italian Rabbinic writing of apparently the eighteenth century.

[ALM. COLL., 50.]

I. "צוקל" גילוי לאדרת האוינו מהרב זצוקל, *i.e.* a Commentary on the אדרא זוטא (text incorporated in the Zohar of הפר' האוינו), by Isaac Loria. Fol. 1a.

This work coincides only in part with the אדרא זוטא printed in ברמה קול (Korzec, 1785). See also no. 803, latter part of II.

Beginning:—

דע כי כל דבר שהוא למעלה מחבירו אינו יכול לקבל שפע אלא מז' תחתונות שבו

The first passage commented on is האי הא' (Zohar, iii., fol. 288a, near the end).

End:—

וירא ה' כי סר לראות כי נעשה לבת אש בסוד אותם ההבלים שהם בני' סר כי הבל ולהב הכל אחד

II. פירוש ספרא דצניעותא מהרב זלה"ה. Fol. 43a.

See nos. 795, I.; 796.

799.

Add. 27,099.—Paper, about $8\frac{1}{4}$ in. by 6, consisting of 101 leaves, with 29 lines to a page. Italian cursive writing of the seventeenth century.

[ALM. COLL., 205.]

זהר הרקיע, Hayyim Vital's recension of Isaac Loria's Commentary on passages of the Zohar, edited by Jacob Šemaḥ. Compare the printed edition (Korzec, 1785). The text of the MS. is much shorter.

The title and additional note as written (by Jos. Almanzi) on fol. 1a are as follows:—
ס' זהר הרקיע למהר"ר יעקב צמח (והוא פירוש הזהר ממהר"ר זצ"ל שקיבל מרבינו האר"י זצ"ל, ונראה

מדברי מהר"י צמח בהקדמת ס' קול ברמה שהעתיקו מנ"י מהר"ר והוא עצמו כתבו בסדר. אך לא שמעתי הנמצא כזה. וכמרוכה שנאבר הס' הזה: שם הגדולים (חב דף כ"ו)

The portions dealing with Exodus begin on fol. 59a; Leviticus, fol. 82a; Numbers, fol. 97b; Deuteronomy, fol. 101a.

800.

Add. 26,999.—Paper, about 8 in. by 6, consisting of 318 leaves, with 27 lines to a page or (when divided) to a column. Italian cursive writing of the seventeenth century.

[ALM. COLL., 110.]

תורת נתן, consisting of comments on passages of the זוהר by Isaac Loria, with additional notes by Nathan b. Reuben Spiro, Moses Cordovero, and others.

The printed edition (Lemberg, 1884) contains only parts (though very considerable ones) of the work.

Beginning:—

הקדמת ס' זוהר דף ב' ע"ב. בראשית רב המנונא סבא אמר אשכחן אתון בהיפוכא בית בקרמיתא. הגה הרגיש ב' קושיות א' היפך האותיות ב' קודם א' וכי

(with which the printed edition opens) begins on fol. 11b. Exodus commences fol. 151b; Leviticus (last פרשה treated: אמור), fol. 187b; Numbers (only רחצו ב' בלוק), fol. 291a; Deuteronomy (only עקב and ראה), fol. 297b.

On fol. 314a:—

תיקונים דף ק"ב ע"א וז"ל תה' אלין בעירין חשבין דשאל ליה קב"ה אי הבל אחיד כמאן דלא ידע אן הוא . . . צריך אתה לדעת כי חטא של אדה"ר וחטא של הבל היו שוים וכי

The conclusion of this part (fol. 317a) is in a later hand, and there are also some notes in different hands on foll. 317b and 318.

Headings referring to Isaac Loria's autograph, from which Ḥayyim Vital took certain portions, are found on *e.g.* foll. 130a, 139a, 140b.

The heading תורת נתן is frequent from fol. 192a to fol. 269a, the contents of the parallel columns being headed הרדו or הרמק.

On fol. 151b (beginning of שמות) is the heading דרושים מהרב זלה"ה של החכם טבול זלה"ה (printed text only דרושים מהרב החכם טבול זלה"ה). On fol. 266b a passage from מהרם מינצי is quoted.

The following scribe's colophon is found on fol. 314a (at the end of the comments on the זוהר):—

בעורת האל ובישועתו סימתי להעתיק כל הפרשיות שמצאתי בזה הספר הנק' תורת נתן וסדרתי כל פ' ופ' על מתכונתה זו אחר זו כפי סדר המקרא למען ירוץ הקורא בו . . . ובעורת האל נתחיל להעתיק כל הלשונות של התיקונים וזה החלי

The scribe therefore had before him extensive notes on the תיקונים, from which he here copied only one long passage (*vide supra*).

801.

Add. 26,928.—Paper, about 9 $\frac{3}{4}$ in. by 7 $\frac{1}{4}$, consisting of 210 leaves, with 28 to 36 lines to a page. There is an original Hebrew foliation. Italian Rabbinic writing, dated A.M. (5)500 (A.D. 1740). [ALM. COLL., 36.]

Isaac Loria's ספר אדם ישר, with additions by Ḥayyim Vital and other ḳabbalists.

Compare the printed edition (Chrzanow by Krakau, 1885), where (on the title-page) Jacob Šémaḥ is named as the redactor (והעתיק וסדר), the MS. having been found among the writings of Ḥayyim Vital. Compare also parts of the printed text of Ḥayyim Vital's עץ חיים.

The principal headings of the different essays in the MS. are as follows: דרושי העגולים (fol. 2a); סדר האצילות בקיצור מופלג (fol. 10b);

סדר השתלשלות יס של עיגולים בקיצור (fol. 12b); בנינה ותבונה על מתכונתו ענין זון על (fol. 31b); דרוש על הלבושים (fol. 37a); מתכונתו הקדמה (fol. 48a); דרוש כולל כל בחי' של ז"א כסדר ענין הקדמה א' שיש לנו (fol. 60a); נכונה ואמתית הפרש בווניס דאו"א ומצות שלוח הקן; (בענין הי"ס וכו') ענין הצלם באמתות (fol. 99a); וענין הסתכלות שער פרטי עיבור ומוחין (fol. 107b); כנלעד (fol. 116b); דרוש מיעוש הירח (fol. 149b); ארבע עולמות שער גן עדן וציור כל (fol. 170b); אביע בקיצור (fol. 172b); העולמות (fol. 178b); שער הנבואה ורוח הקדש והיחודים (fol. 183b); שער ו' ענין תיקוני נוקבא דז"א (fol. 195b).

End:—

ולכן כל תאות הוא אל ו' זו השנית שהוא היסוד כדי להשלים חסרונה
(in החלק הי"א of the last-named subject).

Scribe's colophon (fol. 210a):—

ברוך ה' אשר הביאני עד הלום לסיים מלאכת הספר הזה יום ו' עשרים יום לח' תמוז יה"ל שנת אם יתמ'מה חכה לו אני הצעיר מעבדי השם ב"ה שלמה בן לא"א אברהם רופא זי"א

802.

Add. 27,006.—Paper, about 8 $\frac{3}{4}$ in. by 6 $\frac{1}{4}$, consisting of 240 leaves, with mostly 24 or 25 lines to a page. Italian cursive writing of the seventeenth century. [ALM. COLL., 117.]

Isaac Loria's דרוש אדם קדמון in the redaction of Ḥayyim Vital, with many additions by Nathan b. Reuben Spiro, and marginal notes from the writings of Moses Zakuth and others.

Ḥayyim Vital's preface begins (fol. 2a) as follows:—

ליקושי הקדמת הקבלה שקבלתי אני הצעיר חיים וישאל ממורי ורבי נר ישראל בוצינא קדישא . . . כמוהרר יצחק לורי"א אשכנזי שלמד עם אליהו ז"ל

A little farther on:—

בענין ספרי הקבלה הנמצאים אצל לי מורי זלה"ה כי שלשית הקבלת הראב"ד ז"ל ממנו ומבנו הרבי יצחק ז"ל

ותלמידיו עד הרמב"ן ז"ל תלמיד תלמידיו כלה קבלה אמיתית והוא מפי אליהו ז"ל שנגלה אליהם וביאור הרמב"ן ז"ל שעשה על התורה הוא עמוק מאד ואין מי שיוכל להבינו כי דבריו סתומי עד מאד והוא ספר יקר ונחמד מאד למבינים אותו וביאור ספר יצירה מכונה להראב"ד ז"ל איננו להראב"ד ז"ל רק לחכם גדול אחר . . . וספר דנקרא ברית המנוחה הוא אמיתי וחברו חכם גדול בחכמה ונאמן רוח מכסה דברי החכמה בעומק גדול ונעשה על פי נשמת צדיק א' קדמון שנגלה אליו ולמדו ושאר ספרי הקבלה של אחר הרמב"ן ז"ל אל תשלח ירך אליהם כי הם בנויים בשכל האנושי ולא מקובלים לא מפי עליונים ולא מפי ראשונים

Beginning of the work itself (superscription) (שער דרוש א"דק) :—

הקדמה א' גדולה כוללת מן האין סוף עד זעיר אנפין. דע כי תחלת הכל היה כל המציאות אור פשוט ונקר' א"ס ולא היה שום חלל ושום אויר פנוי אלא הכל היה אור האין סוף וכאשר עלה ברצונו להאציל הנאצלים לסיבה נודעת והיא ליקרא רחום וחנן ארך אפים וכיוצא כי אם אין בעולם מי שיקבל רחמים ממנו איך יקרא רחום וחנן וכו'

The principal sub-headings of the work are: ענין זעיר אנפין, דרוש עקודים נקודים ברודים (fol. 6a), דרוש רפ"ח ניצוצין, ונוקביה (fol. 75b), הקדמה בענין, שער אורות ניצוצות וכלים (fol. 90b), דרוש המוחין דקמנות ויניקה וגדלות דזעיר אפין שער ארון וכפורת, שער העיבורים, (fol. 109a), שער ארון וכפורת, (fol. 179a); סדר האצילות בריאה יצירה עשיה, (fol. 196b), דרוש, ענין אור פנימי ואור מקיף, (fol. 213a), אחר בענין המסך שיש בין אצילות לבריאה וכו' (fol. 218a).

End (fol. 225b) :—

אמנם העשיה שהוא עולם התחתון ככולם ואין עולם אחר למטה ממנו כדי להעלותו עמו ולכן אין בו בחינת שם מ"ב כנוצר

It will thus be seen that the work is almost identical with the printed text of Ḥayyīm Vital's אוצרות חיים; see no. 805.

Appended are diagrams and notes in the following order :—

Fol. 226a : A diagram of עגולים, with עשר

in the centre, and other inscriptions in the outer circles.

Fol. 227a : An elaborate arrangement of the ספירות in various positions under the titles פרצוף אימא, פרצוף אבא, פרצוף, ישראל סבא, פרצוף, לאה, &c. The entire diagram represents, however, עולם האצילות only. At the top is written למעלה ממנו עולם הא"ס.

Fol. 228a : A piece under the heading סדר השניות של פרצופי אבי"ע בכל בדינותם מזון וכו'

Fol. 228b : A piece under the heading בה' נר"ן, followed by pieces under the heading נר"ן, וחיה הו"א, מקיפי י"ס הצונייות, &c.

On fol. 231a begins a piece headed עולם כוספר, and described as being taken הבריאה, הדרושים

It opens :—

ועתה נבאר סדר נ' עולמות בשמותם ובמעשיהם ודע כי מצאתי להר' גדליה כי הג' ראשונות של הו' קצוות דא"א דבריאה וכו'

On foll. 236b, 237a, and 237b are lists of מדרגות שם מ"ה, מדרגות שם ס"ג, מדרגות שם ע"ב, מדרגות שם ב"ן

Fol. 238b, 239a contain diagrams of the זה סדר, with explanations (heading : סדר האורות וכו')

On fol. 240a is a short note beginning כתר כ"ו מנ"י הנשיא, with the superscription פנימי י"ז (i.e. of Nathan b. Reuben Spiro, see p. 92, col. 2, note †, in this volume).

Fol. 1 contains (in a different hand) a note headed סוד מדה משקל משורה השי"ך לקמן דף קפ' ב', but referring to a different MS., the subject matter being quite different from that of fol. 180b (Hebrew enumeration) of the present MS. At the end of this note : כ"ו העתקתי : מכתבת ידי מוהר"ן שפירא הנקבה ברדתה בעולם, כסא הכבוד, סוד המרכבה מר' אליעזר גרמיוזא ז"ל, הבריאה, the last two (and perhaps also the first) having been copied from Ḥayyīm Vital's autograph.

803.

Add. 26,931.—Paper, about $8\frac{1}{2}$ in. by $6\frac{1}{8}$, consisting of 139 leaves, with mostly 31 lines to a page. A number of pages have been left blank after fol. 14a. Different Italian hands of the seventeenth century.

[ALM. COLL., 39.]

I. A recension of Isaac Loria's **דרוש אדם קדמון**, without the additions and notes of Nathan b. Reuben Spiro and others contained in the preceding number, and without Ḥayyim Vital's preface. Fol. 3a.

It opens like the number just mentioned, and concludes with a paragraph beginning:—

גם דע כי לפנים מכל אלו השמות הנז' הוא סוד הנשמה הפנימית מן הכל

Ending:—

יום שביעי נקודת צבאות י' כיצד י' שבא ה"ה ראשונה שבראשונה קמץ וו' ראשונה שבה חולם ושאר האותיות אין בהם ניקוד

For the rest the different texts, including nos. 804-5, should be carefully compared.

II. **מנהגים** of Isaac Loria, and other kabbalistic pieces. Fol. 61b.

The first heading (like much else, originally noted down by Ḥayyim Vital) is:—

יחודים זהו לשון מורי הה"ר יצחק אשכנזי נ"ע

The first **יחוד** begins:—

ענין דבקות הצדיקים והשתמח על קבריהם לאדבקא רוחא ברוחא ונפשא בנפשא ולהזדכך זכוך רב ולהתקדש קדושה נפלאה . . . והנה אין ספק שלא ידמה כי הצדיקים בפטירתם והיום שוכני עפר בטלים מן העבודה והיחוד ה"

On fol. 74b:—

בענין היחודים אמר לי מורי ז"לה שבין בימי החול ובין בשבת או כל מ"ה (p) שאעשה כל היחוד של הדיקנא וכו'

Fol. 75a begins fragmentarily:—

בעתיקא וע"י זה מתעוררים הפנים העליונים דעתיקא שהם ז' שמות סג

On fol. 77b is the heading **מנהגים**, the first entry beginning:—

בענין שכר שכיר היה נוהר מורי ז"לה דבר נחומא והיה מתעכב לפעמים מלהתפלל תפלת המנחה עד שישלים שכר השכיר

On fol. 78b:—

העיר ר' יצחק כהן משם מורי ז"לה כי הקליר הוא ר' אבש ודאי וכו' (i.e. R. Ela'zar (or Eliezer) b. Simeon b. Yoḥai).

On fol. 79b:—

ענין נוסח התפלה והסדר שלנו אני כותב כפי דפוס הגדול של כל השנה של הספרדים . . . כל הברכות הראשונות עד פרשת העקדה וכו'

On fol. 83a:—

יחוד לה"ר אליה די וידאש ז"לה י' שם אנת"ק אתניק יוצא מפקסין ותלד את קין ויונק משם אנקתם וכו'

A number of other **יחודים** follow.

On fol. 87b is the heading **הדרושים** אלו הם הדרושים שמצאתי ביד החברים יצו הה"ר אליה די וידאש ז"לה סוד כלב בן יפונה the first entry beginning: מצאתי כתוב קודם זה בלשון הזה כלאב בן דוד הוא סוד יוד הה ואו הה וכו'

A number of other **סודות** follow.

On fol. 95a sqq. are notes on **אדרת נשא דף** (ענין בלע בן באר) קלה ע"ב and other subjects; and fol. 97a sqq. contain **אדרת האוינו**, with which compare **קול ברמה** (Korzec, 1785), fol. 109a (דע כי כל מציאת האצילות וכו') and no. 798, i.

The section appears to end on fol. 116b with the words **וירא ה' כי סר לראות בסוד אותם** and **ההבלים שהם בני סר כי הבל ולהב הכל אחד**, and there follow passages on **זאת החיה אשר תאכלו** and **בארות**, מוציא אסירים בכושרות, בני נכר יבולו, and **ענין חנוכה** (left incomplete).

III. **יסודות** of Menaḥem 'Azaryah of Fano, imperfect at the end. Fol. 120a.

Beginning:—

ענין ד' יסודות ארמ"ע הם סוד ד' אותיות עצמם מהויה כנו' פ' וארא בזהר ומהם נתהוו כל הברואים כל א' כפי היסוד שיש בכל א' מהם

Last extant words:—

והמקיף הב' התחתון שלה הוא תפלה של יד כי
הוא אור מקיף כנודע כי כל התפלין בחינת מקיפים
ועתה נבאר סדר

IV. Portions of the work described under
no. i. Fol. 123a.

This section opens with Ḥayyīm Vital's
preface to Isaac Loria's אדם קדמון contained
in no. 802, foll. 123b—134b of the present MS.
tallying with the contents of fol. 196b sqq.
(סדר אביע, &c.) of the MS. just named.

End of fragment (the scribe not having
written more):—

אשר היא נק' בִּיתָּהּ שהיא בית (דרוש אחר בענין

המסד וכו')

Appended are:—

a. An admonition regarding settlement of
property addressed to a person named Simeon
Reuben, irregularly written on a torn piece
of paper pasted on fol. 135.

Beginning:—

נאום שומע אמרי אל יראת ה' הי אוצרו החכם
הנעלה שמעון ראובן הלא ידעת אם לא שמעת
כי הנה כר לי כי אין דובר טוב אין גם א' אל בני
כי לא טובה השמועה

b. A short quotation from Ḥayyīm Vital's
מבוא שערים, written on a piece of paper
pasted on fol. 136.

Beginning:—

והוא כי הלא כאשר נתחיל למנות שם הויה

c. Two fragments (foll. 138, 139) on vellum,
in Spanish Rabbinic writing of the fifteenth
century (30 lines to a page), containing
portions of part II., chs. xxix. and xix.
respectively, of Maimonides' מורה נבוכים
(Hebrew translation of Samuel b. Yehūdah
ibn Tibbon).

Beginning of first fragment:—

וכל צבא השמים וכל האומות והמלכים אשר עמו
כמו שנתפרסם

Beginning of the second fragment:—

אתה המעיין אל מאמר זה כבר ידעת מופת ארסטו
שבהתחלה הפעולות יתבאר התחלפות הצורות
See also no. 827.

804.

Add. 27,186.—Paper, about 8 in. by 6, con-
sisting of 121 leaves, with 29 to 38 lines to a
page. A few leaves are wanting after fol.
55, and a number of leaves are damaged.
There is a Hebrew foliation which has, how-
ever, been corrected in some places. Italian
cursive writing, in different hands, of the
sixteenth century. [ALM. COLL., 296.]

I. דרוש אדם קדמא, the same recension as
that contained in no. 803, i., and, like it,
defective at the end. Fol. 5a.

II. סודות, kabbalistical notes on Biblical
passages, &c. Fol. 56a.

The earlier paragraphs belonging to this
part are missing. First extant passage:—

למען שיתי אותותי אלה בקרבני הנה פרעה לא
היה מכיר ויודע שם ה' וכו'

The last passage (fol. 77a) begins:—

ענין רִהָּ שנקרא או שמאלו תחת לראשי פי' כי
פסוק זה מדבר בזמן החבוק

The סודות include סוד אִלְפָּא בִּיתָּא אִטְבָּח וכו' (fol. 57b),
סוד חִיבוּט הַקֶּבֶר (fol. 58a), סוד הַקְּדִישׁ (fol. 58b).

Among the Biblical passages treated are
ומספר את רובע ישראל, ויחי למך, עוזי וזמרת יה

On fol. 60b occurs the following:—

באו ימי הפקודה באו ימי השלום פה נרמו גלותינו
ביד ישמעאלים כי הראש שלהם נקרא שלים . . . כי
כל הנלות והרעה והצרה הבאה לישראל מזה המשונע
שלהם היה על אודות שרצה לישא אשה יהודית א'
בת יהודי א' נק' ר' שלום ולא רצה לתת לו וכו'

III. Some כוונות, followed by a number of
מנהגי הארי. Fol. 78a.

Beginning:—

זהו הקִּשׁ צריך לאומרה בכונה גדולה שמע ישראל
ה' אלקינו ה' אחד א' ואהבת. ב' את וכו'

Included are סוד גדול לשחיטה (fol. 80a),
תשלום סוד הקדיש (fol. 80b), כוונות התפלות
(fol. 83a), סוד המילה (fol. 83b).

Several of the מנהגים are given in very brief paragraphs. Among the longer ones is one beginning בענין הכעס היה מקפיד יותר מכל שאר העברות (fol. 86b).

IV. A number of short tracts and notes. Fol. 88a.

The longer pieces are דרוש אֲמִבָּה, fol. 88a (comp. fol. 57b in no. II.); a section beginning ארבע כתות שאינם מקבלות פני שכניה . . . הענין כי ה' (fol. 93a); סוד חבוט הקבר; (fol. 93b (comp. fol. 58b in no. II.); a section beginning יש לשאול למה לא נאמר קֶשׁ במנחה כמו בערבית (fol. 95a); another section beginning כשם שבאצילות יש י' ספירו' כך מתנוצץ (fol. 96a); אור של כל הספי' בעולם הבריאה ויצירה ועשיה (fol. 101a); ענין ליל פסח (fol. 101b); סוד ספירת העומר (fol. 102a); a section beginning סוד יס' דאָא (fol. 102b); אחר שבא נחש על חוה (fol. 103a); סוד ערוכי מבואות וכו' (fol. 103a).

Then follows a series of partly very short sections on Scriptural verses, &c. (וראית את) ענין הארון והכפורת, כי שבעתים יוקם קין, אחריו (הפרוכת חר הזהב, &c.). The last section (fol. 108b) begins: היוצא חוץ לתחום.

V. A number of extracts from the writings of Abraham Galante, Moses Cordovero, and others. Fol. 110a.

The first extract, headed מהחכם השלם אברהם בענין יסודין גלנטי זלה"ה, treats on a passage contained in ר' אלעזר (בבא מציעא, vii., fol. 84b).

On fol. 110b is a passage on עקדת יצחק (מהרמק זלה"ה). A section on ספירת העומר begins on the same page. A number of passages are משם ההריא זלה"ה. The superscription of a number of others is merely מצאתי כתוב. The fairly frequent abbreviation ההראג (or similar) is, of course, Abraham Galante. Among the other names mentioned are those of Solomon Molco and Joseph Ashkenazi.

Fol. 2 contains the beginning of an elaborate table of the contents of the MS.

Owners' notes on fol. 5a:—

קניתו מיורשי הר"ר אליה פאנו
להו' מהצער שלמה מפורמיניני

Censors:—

Gio. Domenico Carretto, 1623 (?), on
foll. 38a, 55b, 87b, 109a, 121a.

On fol. 121b:—

Aless^{ro} Scipione, 1597. March^a (?)
Domenico Irosolomitano.

805.

Add. 27,077.—Paper, about 10½ in. by 8¾, consisting of 181 leaves. Foll. 24—167 (original Hebrew foliation א—קמד) have 28 to 32 lines to a full page. Foll. 8—23, 168—181, have 32 to 35 lines to a page for the most part. Foll. 1—7 are mainly occupied with diagrams. Foll. 24—167, which constituted the original MS., are in a good large cursive Italian hand of the seventeenth century, and the remainder is in smaller cursive Italian writing of about the same period. [ALM. COLL., 182.]

ספר אוצרות חיים, compiled by Hayyim Vital from (mainly) the oral teaching of Isaac Loria, with marginal notes from the writings of Moses Zakuth, Nathan b. Reuben Spiro, and others.

This is the same work as described under Add. 27,006 [Cat. no. 802] † (דרוש אדם קדמון), with which compare nos. 803-4. See the printed text (Korzec, 1783), and compare the work bearing the same title printed at Leghorn in 1844. The subjects treated are practically the same as those dealt with in

† In the present MS. the additions of Nathan Spiro are given in the margin, whilst in Add. 27,006 they are in the text.

עין היים (Korzec, 1784), as indeed the topics discussed in the works emanating from the school of Isaac Loria are very frequently reiterated.

Against the beginning of the work (fol. 24a, left-hand upper corner) is the following note:—

כל זה יהיה בידך בכל מקום שכתבתי בספרי זה
ע"ה הוא ס' מבוא השערים ואין הפרש ביניהם'

The additions at the beginning and the end are as follows:—

Foll. 1b, 2a contain ע"ב בן ע"ב, &c. (שם בן, שם מ"ה, שם ס"ג); see Add. 27,006, foll. 236b, 237.

On fol. 2b is a note of Moses Zakuth on the ten Sephiroth, beginning:—

מודעת זאת ההכרעה שהכריע הא"י זל"ה בין שני
כתובים המכחישים זה את זה בסוד עמידת הספירות
בין ביושר בין בעיגול

In the heading Moses Zakuth says that in the explanation offered by himself לא קדמני אחר מהמקיבלים שראיתי ער הנה

Foll. 3b, 4a contain the סדר האורות שנתעלו described under no. 802, foll. 238b, 239a.

Foll. 5b, 6a (forming a continuous page) contain the elaborate arrangement of the ספירות described under no. 802, fol. 227a.

Fol. 7a contains an elaborate design illustrating the powers and qualities of אריך אנפין (in connection with the ספירות).

Foll. 8a—23b contain the following pieces:—

1. A note beginning מהדורא ד' ג"ם א"ת לרבות וא"ך ר"ק למעט, followed by two shorter notes.

2. A response of Moses Zakuth on ציור האמת מורה: תשובה, העולמות, הרבו שאע"פ שם' מבוא שערים (שאתה קורא עין החיים) אמ' שג' לו ששמע מהרב זל"ה שבי"ע הם באחורי עגולי הנקודי'

3. Another response of Moses Zakuth (fol. 9a) answering a question addressed to him

by Benjamin Kohen (ב"ך), the תשובה beginning: הטבת לראות במה שהקשית בדרוש טנת"א במה שמייחס ע"ב וטעמי' לכתר וכו'

The response is followed by some other notes.

4. דרוש מטי ולא מטי (fol. 10a), beginning: ונתחיל לבאר מציאות הנקודי' מה עניינו

At the end (fol. 14a):—

ע"כ מצאתי מונה מכתבת ידי הרב בעצמו

A piece headed (fol. 14b): ליקוטים · אלו הם · כללים שנמצאו מכתבת הרב כמו"הרר ח"ו זל"ה, and containing 79 paragraphs, the first beginning החלוק שיש בין הע"הב לעתיד לבא כי ב' באי' אך יש בינה ותבונה

Foll. 168—181 contain the following pieces:—

1. שער תקון הנוקבא, consisting of two פרקים (מהדורא בתרא) having nineteen §§. Beginning: ונבאר פרטן ונתחיל: ברחל הנק' נוק' ד"א באמתותו

2. (Fol. 170b): דרוש הטא אדם הראשון ותולדתו קין והבל ושת וענין ד' חכמים שנכנסו לפרדס דע כי המלכות היא באחור ז"א מהחזה ולמטה

3. (Fol. 173b): דרוש לכל הבחי' שיש למלכות: דע כי ז' בחי' יש למלכו' א' שהם ז' בהיותה פסיעה נקודה כלולה מי'

4. (Fol. 176a): שער הבירור, consisting of two פרקים, and beginning: ענין בירור של ז"ן: בעיבו ויניקה

5. (Fol. 177a): דרוש הצלם, beginning: מהדורא בתרא; כבר פי' קצת מדרוש זה בברכת כהני' of the same piece, fol. 178a.

6. (Fol. 178b): שער זעיר אנפין חלק תשיעי: נדבר במציאות ז"א': דע כי כבר נת' כי עשר ספי' המה הכוללי' כל האצי'

7. (Fol. 179a): A collection of §§ headed: קובץ בקיצור מסודר מן המוחין דקטנות א' וב' וגדלות א' וב' ובחי' פנימי ומקף של כל א' בבחי' הצלם המוחין של הזעיר הם: ראבא ודא' עין היים. Sentences taken from the are given on fol. 179b sqq.

806.

Add. 26,904.—Paper, about 9¼ in. by 7, consisting of 223 leaves, with generally 32 or 33 lines to a page. A number of pages are in two columns or variously arranged. There is an original Hebrew foliation. German cursive writing (apparently influenced by Italian cursive) of the latter part of the seventeenth century. [ALM. COLL., 13.]

I. A recension of Isaac Loria's ס' הגלגולים, containing seventy-three chapters, and agreeing—so far as the chief contents of the first thirty-five chapters are concerned—with the thirty-five chapters of the ס' הגלגולים printed at Frankfurt a. M. in 1684; Zolkiew, 1772.

From the fact that the work is described on the title-pages of these editions as נוף הרביעי נוף הגלגולים, מספר נוף עץ חיים, Azulai rightly gathered that it must originally have belonged to the recension of Meir Popers (see his הקדמה to the ס' עץ חיים, Korzec, 1784).

Azulai's note (fol. 1b) is as follows:—

מי שסידר הס' הזה לא ידעתי כעת בבירור מי מקדושים אך ראיתי ס' הגלגולים שנדפס בפפ"ר ש' תמ"ד על יד הרב דוד גרין הוש" . . . ושם כתוב שהוא נוף ד' מנוף ע"ה שחיבר מהרח"ו ז"ל . ואם האמת כן . . . נודע שהמסדר הרב מהר"ם פאפירש כ"ץ ז"ל שהוא סידר הכל וקרא שמות דרך עץ החיים להקדמות פרי עץ החיים לכונות נוף ע"ה למצות ופ' ונגלגולים וכו' ומש' בדפוס הנו' שחיבר מהרח"ו ז"ל לא ידע שרשי הענינים . וא"כ ס' זה יקר מאד כי ודאי הרמ"פ סידר כאן גם כמ"כ שלא היתה למהר"ש וישאל ז"ל . ודברי אמת ניכרין שהוא סדר יפה ונחמד . פי המדבר הח"ד א"ט

Title of the work (fol. 2a):—

ספר הגלגולים של הארי ולהה . דרוש הנשמות והגלגול והעיבור והיבוס וכמה פרטים שבהם

Quotations are often given from עץ חיים, from Moses Zakuth (קול הרמ"ו &c.), and other authorities. There are also a number of marginal notes.

Ch. 66 (fol. 100a) is headed:—

חרושי גלגולים מעץ חיים . גלגולי קצת אנשי דורינו זה

End of the work (fol. 109b):—

בקרוב שנים תודיע סוד הדעת שהוא באמצע רח"ם
הוא רמ"ח כי ברחם כל האיברים נשפכים ומתקצצים
ו"ס רחמ"ם שהוא אותיות רח"ם י"ם ותזכור שהוא יסוד
דידיה . תם

II. A piece in ten short §§ on the mysteries of metempsychosis, copied from an autograph of Moses Zakuth.† Fol. 110a.

Heading:—

דרושי הסבא בסודות הגלגוליהם (sic) ופרטיהן
ואחלקם אל כמה פרטים

Beginning:—

אחד . ברף צ"ה ע"ב היות הנשמה החדשה העליונה
אותה ממש דעאלת לנו סתימא דאילנא דחיי וכו'
לבא בגוף הנוצר שלא מתוך כוונה

At the end:—

ע"ב מצאתי מכתבת ידי הרמ"ו ולהה

A passage beginning: נתן . גלע"ד שזוהו הסוד . מ"ש הסבא פ' משפטים תרין דאיןן חד
from Hayyim Vital, are embodied.

III. עניני הגלגולים (in 154 §§) of Menahem 'Azaryah of Fano. Fol. 112a.

With this recension, which is not arranged alphabetically, compare ס' גולל אור (Smyrna, 1737) and ס' גלגולי נשמות (Prague, 1688; Frankfurt a. O., 1702).

Heading:—

עניני הגלגולים אשר קבל הרמ"ע מפאנו ולהה מהרב
מהר"ר ישראל סרוק ולהה

Beginning of the introductory §:—

כבר ידוע לכל הבקי בחכמת הקבלה דעת המקובלי'
באמונת העיבור

At the end (fol. 123a):—

ע"כ מצאתי אלו הגלגולים וכו'

Then:—

מצאתי כתוב בשם הרב ר' יהודה הנק' ר' ליאון
דמוריאה שהוא קבל מרבותיו . . . שנפש רש"י היה
מגלגול רב, ונפש הרמב"ם היה מגלגול שמואל וכו'

An alphabetic index of the גלגולים follows.

† But see no. II. in the next number.

IV. שער הנבואה ורוח הקדש, in seven chapters (apparently part of פרי עץ ענף ד' of פרי עץ חיים, redacted from the manuscripts of Hayyim Vital by Meir Poppers†), preceded by a tabulation of prophetic powers prepared by Nathan b. Reuben Spiro. Fol. 127a.

Heading (fol. 128a):—

שער הנבואה ורוח הקדש

Beginning:—

צו לצו קו לקו זעיר שם וזעיר שם. והנה צו הוא מלשון מצוה ונס שתי אותיות צו הם כמלת מצוה

End:—

וגם זה נלעד שהוא דמיון פה דאדם קדמון המוציא הנקודים כנודע עב

Nathan Spiro's tabulation is headed: לוח בחינות המדרגות של הנבואה בפרטי קול ודבור והבל. It is arranged in twenty-one divisions, the first being headed קול שלו, and the last דבור עליון והבל צדיק בזמנו.

At the end (fol. 127b):—

כל המדרגות הם במספר שם של סג עה והוא במספר נבואה כן נלעד

V. ספר הייחודים של הארי זלה (apparently another part of פרי עץ חיים of ענף ד' redacted by Meir Poppers), preceded by another section relating to יחוד. Fol. 139a.

Beginning (fol. 141a) §:—

הייחוד שאמר החכם זלה להרב אלשיך יצו כשהלך לרב יהודה בר אלעאי תכון במלת יהודה שעולה לאותיות דעב סג מה

End (fol. 162b):—

והניקוד מן ונבוקים עליהם ושם זה בני נפ שם יה ובני שם מה תם

The section beginning on fol. 139a opens:—

יחוד גדול להשיג השנה הן עי התבודדות בביתך

† For this part and no. v. see Meir Poppers' הקדמה to the edition of the פרי עץ חיים, Korzec, 1784; but for both compare פרי עץ חיים וכו' שער הייחודים וכו' Korzec, 1783. The פרי עץ חיים printed at Korzec in 1785 only contains the 1st ענף (on the Prayers).

‡ In the margin העקודים, but צל העקודים also in the next number (fol. 174a).

§ Against the beginning (or the title) in the margin: ועיין ע' בס' אדם ישר מענין הייחודים

הן עי השתטחות על קבר צדיק רע כי היחוד העיקרי להשתטחות הוא אותו שידעת מן כתיבת ידי מורי זלה

On fol. 153a is the following heading, introducing a series of special ייחודים:—

אלו הם הייחודים שמצאתי ליד החברים ממה ששמעו מפי מורי זלה מפי עצמו ומפי אחרים והם נוגעים להם בדווקא כל אחד כפי שורש נשמתו

VI. Exposition of a part of the sixty-ninth תקון, emanating from the same school as the rest of the MS. Fol. 164a.

Heading: תיקונים דף קיא עב†

Beginning:—

תה אלון בעירון חשבין דשאל ליה קבה אי הבל אחיד כמאן דלא ידע אן הוא אלא א' איהו דאסתלק כן אדני וכו' צריך אתה לדעת כי חטאו של אדהר וחטאו של הבל היו שוים וכו'

VII. Excerpts from Nathan b. Reuben Spiro's תורת נתן, relating to passages in the Prophets and the Hagiographa. Fol. 165b.

Heading:—

ס' תורת נתן אלו הם הפסוקים של נביאים וכתובים המפורים בזה הס' תורת נתן

The first note is on Is. i. 18; the last on Ps. cxix. 72.

The piece on הודואים נתנו ריה (Song of Sol. vii. 14) found on fol. 163 may also be considered part of the section.

VIII. Notes of Isaac Loria or members of his school on passages in the Mishnah. Fol. 172b.

Heading:—

משניות מפורים שלקטתי אותם בזה הס'

The first note is on פטור מקש עד מוצאי חתן (from ברכות פ' א); the last on שפתיים (in אבות פ' ו; not פרק ה' as in the heading).

† The part commented upon actually occurs at the beginning of fol. 112a (ed. Mantua, 1557).

‡ See nos. 800 and 850.

VIII. Various notes emanating from the same ḳabbalistic school. Fol. 183*b*.

Heading:—

מאמרים מפוזרים אחת הנה ואחת הנה בס' הזה

The first note is on *הי נשים שהמלך רשאי ליקח*^a; the last on a part of *מס' שבת פ' כל כתבי* (יהושע ב"ל כל העונה אמן יהא שמיא רבא וכו'). Included are passages on *ירושא ונחלה ומתנה*; *סוד ר' אלעזר בן עזריא*; *ארבעה שנכנכו בפרדס* (of *סרוק* [סרוק]); *i.e.* Israel Sarug or Saruk [מדרס ז"ל]; and *דרוש של עשר אצבעות* (in connection with *סוד נשיאות כפים*).

IX. Collectanea from the works of Menaḥem 'Azaryah of Fano (ליקטים מהרמ"ע). Fol. 204*b*.

The first note begins:—

בתוכחות של משנה תורה הזמין משה לפניו את סמאל

Notes from other sources are, however, included; so *e.g.* from Nathan b. Reuben Spiro on fol. 212*a*, and from עץ חיים on fol. 220*b*. On fol. 210*a* is the heading: *מספר סתר*: אליהו זוטא.

End of collection (on *הדחות של געילת י"ה*):—
מודי' אנחנו לך ה' אלהינו ז"א ובינה על כל טיפה וטיפה שהורדת לנו שהם גבורות של א' (אריך .i.e.)
ושל זעיר וכשהם ממתוקים או הם יורדים לנו ואז נקראים גשמי ברכה בילאואמין וכו'

On the margin of fol. 2*a* is the following entry of Ḥayyim David Azulai (in a different style of writing, however, than the note on fol. 1*b* referred to under no. I.):—

בחסד עליון זכני לספר הקדוש הזה הוא ירחם עלי לעסוק בתורה ומצות לשמן חורע קדש וארכה בחיין יהיבת לן חיותא אנטולתיה כה מעתיר חרפת אדם וכווי עם פה ליוורנו יע"א אך מנחם ש' ישמח ישראל לפק [i.e. A.D. 1781] אני הצעיר ח' י' ד' (name within cartouche, ornamented).

In the year 1816 the MS. passed out of the possession of Yesha'yah Rafael Azulai,

^a Compare Sanhedrin, fol. 21*a*.

Chief Rabbi of Ancona, into that of Baruch Almanzi, who paid *ט"ו לישרות* for it. Of this transaction there is a record in cursive on fol. 1*a*, and a longer incomplete entry in square character on the same page.

On the same page Joseph Almanzi, to whose collection the MS. finally belonged, wrote the following remark regarding the marginal notes found in the MS.:—

ההגהות שנכתבו סביב לספר הבהיר הזה הם מתורתו וחכמתו של הרב המקובל האלרי ח"ק כמוהר"ר יוסף אירנאס ז"ל מ"י יד הקדש חה ידוע לי בבירור מאיגרות שעברו בינו והחכם גור אריה פינצי ז"ל מקאולי תלמיד ונכר הרב גור אריה הלוי כחבר ההגהות ל' חלקי הש"ע ד' מנשובה בחתימתו: הנמצאות אצל אוהבי מרדכי שמואל גירונדי ה"ו: הצעיר י"א

807.

Add. 26,979.—Paper, about 9 $\frac{3}{8}$ in. by 7 $\frac{1}{2}$, consisting of 174 leaves, with generally 24 or 25 lines to a page. A number of pages are in two columns or variously arranged. Italian cursive writing of the seventeenth to eighteenth century. [ALM. COLL., 91.]

It contains the following works, copied (apart from foll. 158—160) from the preceding number or a very similar MS.

I. The recension of Isaac Loria's ס' הגלגולים, described under no. I. in the preceding number. Fol. 2*a*.

II. The same piece as no. II. in the preceding number. Fol. 137*b*.

At the end: *מכתבת ידי הר"ח*: (i.e. from Ḥayyim Vital's handwriting) is written instead of *הרמ"ו* (Moses Zakuth) as given in no. 806.

III. The same work as no. III. in the preceding number, including the alphabetical index at the end. Fol. 139*b*.

IV. The same pieces as described under no. iv. in the preceding number; but after Nathan Spiro's tabulation of prophetic powers, there follows here (fol. 158a) a piece headed להרמק זלחה, consisting of eight short §§, followed by two notes from other sources. Beginning of Moses Cordovero's first §:—

ראשונה כי מיני הגלגלים רבים עד מאד אמנם
יתחלקו לב' חלקים יש גלגול שהגשמה לא תתעבר על
הנוף כלל לא בהיותו בקבר ולא אחר התחייה מפני
שהנוף ההוא חרב ובטל מכל וכל

itself begins on fol. 161a.

808.

Add. 26,985.—Paper, about 8 in. by $5\frac{3}{4}$, consisting of 211 leaves. In foll. 1—189, written in Italian cursive of the seventeenth century, the number of lines to a page or column is 27 to 30. In the remaining leaves, which are in Italian cursive of the eighteenth century, the number of lines written out in a column varies considerably.

[ALM. COLL., 97.]

I. The recension of Isaac Loria's ספר הגלגלים described under no. i. in the two preceding numbers. Fol. 1a.

On the top of the first page (in a different hand): ספר הדרושים של הארי זלחה, as a title of the entire MS., followed by דרוש הנשמיות instead of ספר הגלגלים וכו' for no. i.

The additional (marginal) notes should be compared with the preceding number.

II. ענייני הגלגלים of Menahem 'Azaryah of Fano, described under no. iii. in the two preceding numbers, including the alphabetical index at the end. Fol. 161b.

The work is here divided into 153 §§ instead of 154, but it ends as in the other MSS.

III. דרושי הסבא וכו' described under no. ii. in the two preceding numbers. Fol. 187a.

A note of the scribe at the beginning of this piece shows that its right place is immediately after no. i., as in the other MSS.

IV. An alphabetical index to Isaac Loria's ספר הגלגלים as given in no. i., written out in a quick cursive hand. Fol. 190a.

Heading:—

אלו הם מפתחות הגלגלים מהארי זלחה

809.

Add. 26,993.—Paper, about $9\frac{3}{4}$ in. by $6\frac{3}{4}$, consisting of 137 leaves, with 31 to 36 lines to a page. Italian Rabbinic writing of the seventeenth century. [ALM. COLL., 106.]

I. ס' התחלות החכמה of Isaac Loria. Fol. 1a.

Heading:—

ספר התחלות החכמה להארי זצוקל' והוא קבוץ
יפה ונעים מרוב ההקדמות הנקובלות מן הרב ז'
ואסור למסרו לתלמיד שאינו הגון וכו'

It consists of forty-three פרקים, the first beginning:—

כשעלה ברצונו הפשוט ית' לברוא את העולמות
להגלות לזולתו ולהטיב לבריותיו בטבעו הטוב . . .
צמצם שכינתו למעלה

At the end:—

גם כי יש עוד יד' פרקי' לא נכתבו כי הם כוונתו
לתפלה והן מפוזרות בכמה מקומות

There are a number of copies of this work at the Bodleian Library (see Neub., Cat., 1551³, † &c.).

II. מאמר צבאות ה' עשרה מאמרות of Menahem 'Azaryah of Fano's Fol. 32a.

The treatise is here divided into seven parts as in no. 842, iii. (q.v.).

† The title in this Bodleian MS. is: התחלת החכמה האלקית.

III. מאמר העתים, constituting the seventh of Menaḥem 'Azaryah's מאמרות. Fol. 52a.

Compare the printed edition.

IV. מאמר הרקיעים, regarded as the ninth of Menaḥem 'Azaryah's מאמרות. Fol. 61a.

See nos. 841, v.; 842, v.

V. מאמר היסודות of the same author. Fol. 66a.

Beginning:—

בראשית הכל שהוא תחלת היציאה מן ההעדר
הכולל הסמוך בקדימתו אל הבריאה הכוללת ברא
אלק' את השמים ואת הארץ בריאה א' לשניהם יחד

End:—

השומע ישמע היות היסוד החמשי כי לא מלבנו
אלא מקרא מלא דבר הכתוב והוא מה שיש בו די אל
הנרצה ממנו בזה המאמר י' יהי כבוד ה' לעולם ישמח
ה' במעשיו

VI. מאמר הנפש of the same author. Fol. 70a.

See no. 842, iv. The present text includes the part named עולם קטן, and ends as in the MS. just named with the lines of Meshullam Sullam (or Salim?).

VII. עושה חיל of the same author. Fol. 113a. For references see Benjacob, אוצר הספרים, p. 224; printed at Munkács in 1892 (in מאמר מאה קשיטה וכו').

Beginning:—

אמר הכותב צדק בקשוני ענוי ארץ . . . לכתוב
להם דברי חפץ ראויים לצרפם לימין ה' רוממה דידן
. . . אנא עפרא דארעא דחתים בי רבנן מלע זה שמי
מעביר עון וזה זכרי מוחל עלבון . . . והנני מפרש
מקצר ועולה' בפרק הוציאו לו את הכף ואת המחיתה
. . . שאין שם פניה כלל רק הקמה בלבד

End:—

השומע ישמע והחדל יחדל וכבוד שמים תמיד יגדל
. . . כטל יזל. אני ש' וכי אדבר לעשות רצון אלקינו
כי ירבה לסלוח וכו'

VIII. לקומים from the writings of Menaḥem 'Azaryah of Fano. Fol. 114b.

The sources of the §§ are indicated in the margin (אלפסי זוטא, מאה קשיטה, שברי לוחות), (מאמר המלואים, מעין ננים, שבתות ה', שפת אמת).

810.

Add. 27,073.—Paper, about $9\frac{1}{4}$ by $6\frac{7}{8}$, consisting of 197 leaves, with 26 lines to a page in the greater part of the MS. Foll. 189a sqq. are in two columns to a page, with 27 to 30 lines in a column. Different Italian cursive hands of the eighteenth century.

[ALM. COLL., 178.]

I. ספר הכוונות of Isaac Loria in the recension of Samuel b. Ḥayyim Vital, forming the sixth of the eight שערים into which he had divided his father's writings. Fol. 3a.

Fol. 21 appears to belong to a different recension of the work, the beginning of it being duplicated on fol. 22. There are many marginal notes.

See the printed edition (שער הכוונות, Salonica, 1852); and compare the three following numbers, which contain other recensions of the כוונות, as also פרי עץ חיים (Korzec, 1785, &c.). An enumeration of different recensions of Isaac Loria's כוונות is given in Benjacob, אוצר הספרים, p. 237.

The MS. has the same preface relating to the שערים ה' of Ḥayyim Vital's writings &c. as the printed edition.

End (in תיקון הצות):—

ומודווג עם לאה אחר הצות לילה פבפ מצד פנים
דזא שויס כשיעור קומתו כנו' תם' מכאן לספר מועדים
(compare the printed edition, fol. 86a), thus embodying only a little more than half of the entire work.

II. Meir Poper's notes on the כוונות. Fol. 189a.

Heading:—

הנהות אלו של הרב הגדול מוהרר מאיר פאפיר
זלה"ה נמצאו בגליון ספר הכוונות שלו ענף א' שער
א' שער כוונות התפלה

On Meir Popér's division of Hayyim Vital's works see his הקדמה to the עץ חיים (Korzec, 1784).

The first note begins פא' צע שאמרנו במקום וניקה ומוחין הם ג' כלים וכו' and the last (on שער תיקון הצות בה ע' תיבין וכו' . . .):— (שער י"ז שער תיקון הצות בה ע' תיבין וכו' . . .) צע חשבון זה כי [יש] יותר מקס תיבות וכו'

On fol. 1a is a rhymed entry of purchase, showing that in the year 1816 the MS. was bought by Baruch b. Abraham Almanzi from Rafael Azulai, Chief Rabbi of Ancona, the price paid being ten (בא נד) ליטראין.

811.

Add. 27,015.—Paper, about 7 $\frac{3}{8}$ in. by 5 $\frac{1}{8}$, consisting of 50 leaves. The pages are mostly undivided, but there are some divisions into two columns, the number of lines to a page or column being 16. Italian cursive, occasionally intermixed with square writing. Seventeenth century. [ALM. COLL., 125.]

The order of prayers (שחרית for week-days, followed by some other portions), with כוונות by Isaac Loria.

Title (on ornamental title-page, fol. 2a):—
סידור התפלה עם הכוונות החכם האלהי הקדוש
כמ״הר יצחק לוריא זצ״קל

Beginning:—
כשיטול ידיו בבקר יבין לתקן חיצוניות שלש אחרונות
שהם נה״ דעשיה ובברכה יתקן המקור וכשיפנה יבין
לתקן פנימיות נה״ הגו׳ ובברכה מקור

The part following שחרית is headed תפלת
(fol. 43a). Beginning:—

אדני (מלכות) שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך: ברוך
(חכמה) אתה (בינה) ידוד (ת״ת)

The last portion (foll. 48b, 49a) begins:—

הו״ה לחן ולחסד בתפלת מנחה
יְדוּדֵי לְהַעֲנִישׁ שׁוֹנֵא

The other works which were originally contained in Almanzi 125 (noted on the

fly-leaf numbered 1), will be found under Add. 27,016 (vol. ii.); 27,017 (section “Mathematics and Astronomy”); 27,018 (section “Medicine”); 27,019 (the present section, no. 833).

812.

Add. 26,958.—Paper, about 6 $\frac{1}{8}$ in. by 4 $\frac{1}{8}$, consisting of 346 leaves. Most of the pages are either undivided or in two columns, but some are variously arranged. Generally 24 to 26 lines to a page or column. Italian cursive writing of the seventeenth century.

[ALM. COLL., 68.]

Part I. of מאורות נתן, representing the כוונות of Isaac Loria in the recension of Nathan b. Reuben Spiro, with many additions by himself, Moses Zakuth, and others.

Title (fol. 1a), within a pen-and-ink design:—

ספר מאורות נתן חברו ונם יסדו הרב המקובל
האלהי כמוהר״ר נתן שפירא תושב עה״ק ירושלים תובב
על התפילות כוונות מסודרות . . . מפום ממלל רברבן
. . . האר״י זע״א

Beginning of Nathan Spiro's introduction
(fol. 2a):—

להיות ענין השכלים הפשוטים המשתלשלים מדרגה
אחר מדרגה והם בסוד אביע להם שתי בחי' הא'
בחינתם בעצמם וכו'

On fol. 5a:—

ובראותי אני הצעיר נתן שפירא הירושלמי בן לא״א
הגאון המרומם . . . ראובן דוד דיין זלה״ה היושב פה
עיר הקודש ירושלים . . . אשר הניעני הגה הכניע
הראשון גודל מעלת דרך הכוונה בתפלה . . . ולקטתי
הכוונות הנמצאות בידיו מהרב הגדול כי קדוש הוא
כמוהר״ר יצחק לוריא אשכנזי זלה״ה אשר לו נגלו
האלהים ונודעו אלינו הכוונות הנז' על ידי כתיבת
איש האלהים קדוש כמוהר״ר חיים ויטאלי זלה״ה אשר
קבל מרבו הרב הנזכר וכן משאר תלמידי האר״י
זלה״ה ובראותי הכוונות הנמצאות בידיו מפחרים א'
הנה וא' הגה ודברי שאר התלמידים הם מעורבים
עם דברי הרב זלה״ה אשר לא ניכר בין המאור הגדול

למאורות הקטנים ואפי' ענין א' של הרד"ו בעצמו הוא מפורז ומפורד בתוך הספרים . . . לכן לזכות הרבים גם לתועלת נפשי האומללה לקטתי וחברתי זה הספר הנותן אמרי שפר וקראתי שמו בישראל מאורות נתן וכר

Beginning of the work itself (fol. 7a):—
ענין התפלה . הגה כל תפלה היא בעולם העשיה כמ"ש תפלה לעני והיא במלכות ששואלת ומתפללת אל זעיר אנפין בעלה

In parallel columns, under the heading מ" (i.e. מצאתי כתוב):—

למה התפלה ברמז היא מרוצית מפני שהדמעות נמשכות מחוב

The volume ends with סוד היודי following upon the עמידה.

At the end:—

ע"כ חלק ראשון ועתה בחלק ב' נאמר סוד ויעבור בה

שער העמוד מעשיה ליצירה על ידי הקדיש (fol. 165b sqq.) the מהדורא קמא and מהדורא בתרא are given in parallel columns.

The passages introduced by אמר הנאון (fol. 16a, *passim*) are, as a comparison with the additional notes headed נתן in the next number shows, by Nathan Spiro, thus at the same time indicating the hand of a final redactor (perhaps the scribe) of the work.

813.

Add. 27,151.—Paper, about 7 $\frac{7}{8}$ in. by 6, consisting of 301 leaves, the pages being arranged, as in the preceding number. There are 18 to 28 lines to a page or column. Italian cursive writing of the seventeenth century.

[ALM. COLL., 261.]

The same work (also part i.) as described in the preceding number.

The title (fol. 1a), within a pen-and-ink design, is here:—

ספר מאורות נתן מגאון הדור והדרו כמוהר"ר נתן שפירא זצ"ל והם כוונות נבונות על תפילות ותחינות עם הגהות ותוספות מכמוהר"ר הרמ"ז והכהן הגדול

כמוהר"ר ב"ך זצוק"ל . נכתב ונחתם ביד א"א משה סגנוניטי ז"ל ואני הצעיר רפאל יחיאל סגנוניטי בנו נתתיו שלוחים לבני היקיר יצחק ברכיה ה"י העומד בטרי"ו במדינת פיומונטי יע"א

Against the beginning of the כוונות (fol. 7a) is here written: בס' מבוא השערי מתחיל כאן פ' שלישי.

After the היודי, the MS. contains (foll. 298b—301a) טעם כולל לזווגי החול followed by similar notes on זווגים for festivals.

814.

Add. 26,937.—Paper, about 6 $\frac{1}{8}$ in. by 4 $\frac{1}{4}$, consisting of 41 leaves, with mostly 21 lines to a page. Italian cursive writing (with headings and first words of paragraphs in square) of probably the seventeenth century.

[ALM. COLL., 45.]

ספר לחם מן השמים, containing short statements of commandments relating to prayers, meals, &c., as taught by Isaac Loria and collected by one of his disciples.

The title-page contains the following:—

ספר לחם מן השמים אשר הומטר לנוע"י מרנא ורבנא נ"י ר"ס פ"ה ע"ה המקובל האלהי כמוהר"ר יצחק לוריא זל"ה אשר בו קצור המצות כסדרן מהספ' ובסוף כל המצות שנתבארו בזהר והפקודין שבר"מ†

First paragraph:—

לעסוק בפשט רמז דרש סוד וסיכנם פרר"ס כדי שלא יצטרך להתגלגל לקיימם

The portion named at the end of the title-page begins on fol. 36a, the heading being as follows:—

מצות ופקודים הנמצאים בס' הזהר ותיקוני' דרך האלפא ביתא

The א"ב is, however, only carried down to the letter ס (סעודה של שבת בלילה).

This collection has much in common with Jacob Sémal's מצוה (see the next number)

† I.e. מהימנא.

and often looks like an abridgment of the same. The suggestion has, therefore, been made (see Benjacob, *אוצר הספרים*, p. 260) that the present work is by the same compiler.

815.

Add. 27,080.—Paper, about $5\frac{3}{4}$ in. by 4, consisting of 123 leaves (60* following 60 in the foliation), of which foll. 105—7 are blank. Italian Rabbinic writing in different hands, foll. 1—104 belonging to the eighteenth century, and the remainder perhaps to the end of the seventeenth century.

[ALM. COLL., 185.]

It contains:—

I. *נניד מצוה*, ס, compiled from the recorded sayings and customs of Isaac Loria and Ḥayyim Vital by Jacob b. Ḥayyim Šémah. Fol. 1a.

Compare the printed editions (entitled *נניד ומצוה*), and see Benjacob, *אוצר הספרים*, p. 392 (where a longer recension is also spoken of); Steinschn., Bodl. Cat., col. 1269.

Beginning of preface:—

תמצא בספר זה כל מנהגים ומצות ותיקונים אשר יש להם סוד בספרי הרב ר' יצחק לוריא אשכנזי . . . ואל יעלה על לב שמאל† ששאר המצות . . . שיאמרו לנו שאין עליהם גב סוד

The last section of the MS. treats on *נניבה* וגיולה.

II. *שערי הצדק*, also known as *אגרת הקדש*, of Moses b. Naḥmān. Fol. 108a.

See Add. 17,807, II. (Cat. no. 745), and the printed editions.

Beginning: *אגרת ששלה וכו'*. The three additional pieces at the end contained in Add. 17,807, II. are not found here.

† But *נניד מצוה* is no doubt the original title, for its numerical value (208) is stated in the preface to be the same as that of *יצחק*.

‡ In the printed text: *כסיל*.

The text of the MS. was copied from the edition printed at Rome in 1546, as is evidenced by the epigraph (also copied from the edition) on the last page:—

נרפס† רומי שנת רננ' צדיק' בי' לפק'

816.

Add. 27,154.—Paper, about $9\frac{1}{8}$ in. by $6\frac{5}{8}$, consisting of 14 leaves, with 31 to 37 lines to a page. Hebrew foliation (foll. 3—13): א—יא. Italian cursive writing. Apparently written by Moses Ḥayyim Luzzatto (compare the writing of Add. 27,110 [Cat. no. 824] and Add. 27,085 [Cat. no. 860]).

[ALM. COLL., 264.]

דרוש נשמת האדם of Isaac Loria.

The title on fol. 3a is the same as in no. 795, II., and there is a similar entry in a later hand on fol. 2a. There are numerous corrections in the present copy, and the text contained in the number just mentioned is much preferable.

On fol. 14a (in a rather large Italian Rabbinic hand): *מפתחות של ספר דרוש ממי ולא ממי מהארי ולה*, in which the principal matters treated are referred to the respective pages of the MS.

Owner's name (fol. 1b): *דוד פנצי* (under *מהארי זל*).

817.

Add. 27,035.—Paper, about $7\frac{7}{8}$ in. by $5\frac{3}{4}$, consisting of 104 leaves (including some blank ones), with 24 to 37 lines to a full page. Written in different Italian hands of the sixteenth to seventeenth century.

[ALM. COLL., 141.]

I. A treatise consisting of (a) *עולם האצילות*, (b) *עולם הבריאה*, by Isaac Loria.

See Neubauer, Bodl. Cat., no. 1795, a and b.

† In the edition itself: *נרפסה*.

in Exodus and that in Deuteronomy, signed $\overline{\text{מע}}$ (*i.e.* Menaḥem 'Azaryah of Fano).

Beginning:—

חלוף הנוסחא אשר שאלתם מדברות דפרשת יתרו
למשנה תורה פשוט בנמרא שהוא חלוף הכתיבה
מלוחות הראשונות לשניות

f. A small fragment (fol. 104*a*) headed
למשנה תורה פשוט בנמרא יהוסף ו' שרגא
כשאדם קם ממתו בבקר צריך לשהר את עצמו

See nos. 792, i.; 793, v.

818.

Add. 26,994.—Paper, about 8¼ in. by 6¾,
consisting of 15 leaves, besides various paper
slips between the folios. In two columns,
with 28 to 34 lines to a column. Italian
cursive writing of the seventeenth century.
Imperfect at the end. [ALM. COLL., 107.]†

שער הפורים, a ḳabbalistic compilation (with
different "opuscula" written in parallel
columns, the catchwords in each case show-
ing the sequence) on the subject of Purim by
Isaac Loria and Ḥayyim Vital.

Beginning of work, on the right-hand
column of fol. 2*a*:—

ידוע כי בכל זמני הגלות עומרת רחל עם זעיר
אחור באחור

ענין:— (לקוטים) On the left hand
הפורים בזמן הגלות בבל היתה המלכות בסוד נקודה
דרוש נאה לפורים מהארי: On fol. 11*a*:
בבריאה. On fol. 13*a*: שמות הקדש היוצאים מפסוקי
זלה; on fol. 15*a*, a piece headed:
משארזל אסתר ירקרקית היתה וכו'‡

On the slips between the leaves some
additional remarks are made on the subject
treated.

† For the two other works originally bound up in this
Almanzi number see no. 862 (in the present section) and
Add. 26,995 in the "Miscellaneous" section.

‡ See מגילה, fol. 15*a*.

819.

Add. 27,152.—Paper, about 8¾ in. by 6½,
consisting of 92 leaves, with mostly 24 lines
to a page. Italian Rabbinic writing of the
seventeenth century. [ALM. COLL., 262.]

קבלת יעקב of Isaac Loria, with additions by
Jacob Ḥayyim b. Šémaḥ.

The first heading is שער מיין נוקבין. Begin-
ning:—

דרוש א' מה ענינם הנה כמו שהאיש מו' לאשתו
ונמשכים מן המוח שלו וכו'

The other headings (indicating subjects
treated often elsewhere, as *e.g.* in עץ חיים
[Korzec, 1784]) are:—

שער (fol. 24*a*); שער פנימיות והיצונית העולמות
(fol. 33*b*); שער הפרצופים (fol. 43*a*);
דרוש מיעוט (fol. 45*b*); סדר תיקון בריאת נוקבא ד'א
(fol. 54*a*); הפריש זוונים ד'א (fol. 60*b*);
ביאור ענין הבינה (fol. 63*a*); דרוש מצות שלוח הקן
ענין הסתכלות מצחא דעתיקא (fol. 67*a*); והתבונה
(fol. 68*b*); שער הנבואה ורוח הקדש (fol. 72*a*)
[the 5th פרק of this part dealing with יחודים].
There are some blank pages (with apparently
a break in the text) before fol. 89*a*.

At the end, after a lengthy epigraph of the
scribe:—

תם ונשלם ספר קהלת יעקב • הוא יישר לנו כל לב
עקב • אמן

820.

Add. 27,093.—Paper, about 8¼ in. by 6¾,
consisting of 120 leaves, with mostly 25 or
26 lines to a page. Italian Rabbinic writing
(not the same hand throughout) of the
eighteenth century. [ALM. COLL., 199.]

ס' רנו ליעקב, a collection of ḳabbalistic notes
gathered by Jacob Šémaḥ b. Ḥayyim from
readings of the works of Ḥayyim Vital given
by his son Rabbi Samuel.

See Benjacob, אוצר הספרים, p. 547 (where
the title of work is given as רנו ליעקב שמחה).

The heading is:—

ספר רנו ליעקב. דרך עץ חיים היא למחזיקים בה:
ספר מקור חיים

Beginning:—

אמר צמח למזכרת חסרונו בזכירתו המועטת תמצא
בחיבור זה בכל פ' ופ' מה ששייך בה מן הזוהר או
פ' על איזה דבר של הפסוקים . . . והנה כל מה
שכתוב בכאן הוא מן ספרי הרב זלה"ה ממה שזכרתי †
בעל פה . . . ובודאי שלא זכרתי לא הסדר ולא הישוב
ולא הלשון כי מן הפה אל הכתב יש הרחק גדול . . .
והנה יש לשבח לאדון בתיבות אשר בידו כתיבות כל
חיים זלה"ה והוא בנו הח' השלם הדין . . . שמואל
וישל נרו' כי ידענו כי נאמן הוא באוצרות . . . חיים
זלה"ה . . . הוא פרי מצדיק עץ חיים . . . וס' הב' עץ
הדעת טוב ‡ וכו'

Near the beginning of fol. 1b:—

סוף דבר הכל נשמע כי בליל ו' לשבת ובשבת
עצמה אחרי הסעוד' הג' היינו שומע' מן הח' שמואל
דרוש' וכונות שבאותם הספרים והיינו קוראים בזוהר
ובשמעי איזה דבר הייתי כל היום זוכרו כדי לכתבו
במ"ש וכו'

End (fol. 117b):—

והכוונ' כי ר"ת יסרני ה' אך נימ' אהיה וס"ת עולה
אהיה דההין עם הג' שמות הכוללות שבפסוק זה וח'
תיבות שבפסוק הזה כנגד חג"ת נה"ם עם הכינה
הממתקם (2)

Fol. 118 is occupied with references to
the MS. was written by Moses Vital, grand-
son of Ḥayyim Vital, who had found the
MS. in the author's handwriting at
Hebron. He also says: וסופו:
ולא נמצא התחלתו וסופו:
וגם באמצע חסר כמה עלים

Fol. 119 contains a fragment beginning
דף' בישעיה יבש הציר וכו'
שכלם היו עדים וכו'
נשמות רמות וקדושות וכו'

On fol. 120a is a form of a המנפה של קמיע.

821.

Add. 27,021.—Paper, about $8\frac{3}{4}$ in. by $6\frac{1}{4}$, con-
sisting of 101 leaves, with 26 to 37 lines to a
page. Italian cursive writing (apparently by

† בעל פה has by mistake been written before לעיל †.

‡ This work is noted in Benjacob, 'אוצ' הס', p. 446.

the same hand, though the earlier portions
are in larger character than the rest) of the
seventeenth century. [ALM. COLL., 127.]

I. תולדות אדם of Ḥayyim Vital, being an
abridged form of the same author's מבוא
שערים (see the printed edition of this work,
Korzec, 1783). Fol. 3a.

II. A number of דרושים by Ḥayyim Vital.
Fol. 87a.

The first heading is דרושי נוקבא דזעיר, the
first דרוש of this series beginning: ענין כמה בחי'
ומדרגות היו בתקון המל' נוקבא דז"א דאצילות ובוה
ויבן ג"כ מש' זל' האשה עולה עמו ואינה יורדת
שם בן הוא בנוקב' דז"א: opening (no. 11)

There follows (fol. 95b), under the head-
ing דע כי: דרוש פנימי ומקיף
כל העולמות הם כדמות אדם א' בלבד' הנה האדם
יש בו תחלה בחי' הגוף

On fol. 96b:—

ע"כ מצאתי בדרוש הזה מכתובת יד האלהי הרב
הרח"ו זלה"ה ממהדורא בתרא

Then follow some other pieces, numbered
תחלת י"ד פרק י"ו, פרק י"ז, פרק י"ח, פרק י"ט,
&c. dealing with תחלת י"ד פרק י"ו, פרק י"ז, פרק י"ח, פרק י"ט,
&c. עלמא קדמא, עלמין

A note of the scribe on fol. 1b shows that
the MS. was written by Moses Vital, grand-
son of Ḥayyim Vital, who had found the
MS. in the author's handwriting at
Hebron. He also says: וסופו:
ולא נמצא התחלתו וסופו:
וגם באמצע חסר כמה עלים

It is to be noticed that the printed edition
of מבוא שערים begins and ends like no. I. of
the present MS.

822.

Add. 27,052.—Paper, about $7\frac{5}{8}$ in. by $5\frac{3}{4}$, con-
sisting of 281 leaves, with 18 to 32 lines to a
page. Italian cursive writing of the seven-
teenth century. [ALM. COLL., 157.]

I. דרושים of Isaac Loria, dealing with the
Sephirōth, divine Names, &c. Fol. 3a.

Heading:—

אלה הם דברי הרב המקובל האלהי כְּמַהֲרֵ יִצְחָק
לוריא אשכנזי זצ"ל

Beginning:—

דע בני כי כשעלה רצונו יתברך לברוא את העולם
להטיב לברואיו כדי שיכירו גדולתו או האציל נקודה
אחת כשלהבת (בשלהבת MS.) קשורה בנחלת והיתה
אותה נקודה כלולה מעשר ולא היו נראים כלל ועיקר
ואור המאציל בתוכה שהוא נשמת הכל ואמשול לך
משל . . . הנשמה בנוף יש באותה נשמה בכח רמ"ח
איברים אעפ"י שאינן נראים וכו'

End (fol. 252a):—

והם סוד יג' תיקוני דדיקנא דאריך אנפין והם נכללין
במדת הכתר והם ג' בזרוע ימין וג' בזרוע שמאל וג'
בשוק של ימין וג' בשוק של שמאל הרי יב' ורלו הנז'
לעי' כמנין שם ההוי"ה הרי רמ"ח

The scribe (or the compiler) then wrote:—

עד כה עזרנו אל ברוך נותן ליעף כח . . . אשר
זכנו . . . להעתיק כל מה שזכינו ללמוד מפי הרב
המקובל האלקי אספקלריא המאירה וכו'

The sections of the earlier portions of the
work have been numbered in the margin by
a later hand.

II. תולדות האר"י. Fol. 252b.

Compare שבו"י האר"י, printed in ספר הכונות
Constantinople, 1720, &c. ומעשה נסים וכו'

Heading:—

זה ספר תולדות האר"י זלה"ה זכותו יגן בעדינו אכ"ר

Beginning:—

איש היה בארץ הצבי שלמה שמו וכו'

End (fol. 263b):—

ואחר הרחיצה הוליכוהו לבית הטבילה וכך אל'
רבינו עשינו המוטל עלינו אבל הטבילה אין אנו
רשאים כי הארון העיר בנו שלא נטבול אותו ועמד
בקומה זקופה . . . וכאשר רצו להניחו בקבר נפל רח"ו
על רגליו וכו'

III. The ספר הגורלות ascribed to Ahitophel.^a
Fol. 264a.

This text contains answers to ninety
questions; comp. ס' הגורלות לאחיתופל. Jeru-

salem, 1866 (which contains a hundred and
seventeen גורלות החדש), and ס' גורלות החדש, Wilna,
1877 (which has ninety); see S. Wiener's
Catalogue, p. 235.

Beginning (after the diagram with ninety
compartments, numbered א—צ):—

זה ספר הגורלות שחיבר אחיתופל הגילוני שנחנק וכו'

IV. חכמת העתידות, dealing with palmistry,
&c. Fol. 270a.

Compare the editions of Moses b. Elijah
Galina's ספר תולדות אדם, as well as the MS.
leaves added to the Museum copy of the
Constantinople edition of 1515.

Beginning:—

חכמת העתידות זה הכתב כתבוהו בעלי הניסיון
מהכמי הרור ונמצאו דבריהם עונים וזה תחלת הספר
אשר בו התחיל להגיד חכמת העתידות כאשר יפשוט
האדם כף ידו יראה כל אשר יבקש

A § on fol. 270b begins:—

אמר ר' ישמעאל סח לי סורים † שר הפנים סוד שאני
מגלה לך כל המגלה אותי למי שאינו הגון נטרד מן
העולם הזה והבא . . . זה ספר תולדות האדם לדעת
בין צדיק לרשע וכו'

On fol. 272a (תם standing before, as if the
work were completed): הקול מי שקולו עבה הוא:
חזק הלב וכו'. On fol. 272b (under the head-
ing): (עתידות וידעת הדיוקן של אנשים ונשים
כיון שהיא אקומינאטא (thus continuing in a com-
bination of Italian and Hebrew).

V. A short piece based on the זוהר. Fol.
274a.

Heading:—

אלו הם הדברים שהובאו בזוהר וצריך האדם
להזהר בהם והוא גב' מ"ש בתיקוני בקיצור

Beginning:—

להאריך בד' של אחד כשית תיבין

VI. Some מנהגים collected from the writ-
ings of Isaac Loria. Fol. 275a.

† So the MS. One should expect סוריים or סוריוס
(= סוריאל). See Kohut, ערוך השלם, under סוריאל.

^a See Steinschneider, Hebr. Uebers., p. 870.

Heading:—

מנהגים של איש האלדים הרב זלֵהָה

Then:—

אֵעֵפִי שִׁישׁ כְּמָה דְּבָרִים מוֹתָרִים מִן הַדִּין הָעוֹסֵק
בַּחֲכֻמַּת הַקְּבֵלָה צָרִיךְ לִשְׁמֹר אוֹתָם וּלְעִשׂוֹתָם וְהֵם
מְקוֹבָצִים מִסְּפָרֵי הַרֵב זֵלֵהָה

There follows, under the heading הקדמה
הקדמה, of the rabbi, an admonition that this introduction should not be passed over by the reader. The *הקדמה* itself consists of details relating to סדר מרע ועשה וכו' טוב וכו'.

The first מנהג derived from Isaac Loria (fol. 275*b*) begins: שלא ללבוש ב' מלבושים יחד. The last § (fol. 277*b*) is headed המצות שאינן לנשק המוזה ולכוין בה בתפלה, and begins

VII. דרושי הסבא בסודות הגלגולים ופרטיהם. Fol. 279*a*.

See nos. 806, II.; 807, II.; 808, III.

823.

Add. 27,082.—Paper, about 9½ in. by 6⅞, consisting of 49 leaves, with 51 to 58 lines to a page. Italian cursive; written by Samuel David b. Yehiel Ottolenghi, A.M. (5)446 (A.D. 1686).† [ALM. COLL., 188.]

An abridgment of Isaac Loria's דרושים, by Jacob Šemah b. Ḥayyim.

Title on fol. 1*a* (an indifferently executed pen-and-ink design in the form of a title-page):—

ספר: קיצור הדרושים

Then in cursive writing:—

במהלכיו תהלה ישים
רוב אוכל וניר ראשים

† Or A.M. 5441 (A.D. 1681), if the ה of האמת (see the colophon below) was meant to represent the thousands, the view taken by the writer of the note (apparently Joseph Almanzi) on the verso of the front fly-leaf; see end of description.

‡ There is after ספר an addition in cursive characters which looks like נָא (or, perhaps, נָא).

להבנס לפנים † בקדש הקדשים
חכמת הארי זלֵהָה כליל לאישים
הצמיח לנו ישועה לקצר זה ספר השרשים
החכם צמח

Heading on fol. 2*a*:—

מדרושים קצרים מונה

Then:—

בהיות שהדרושים ארוכים ואין כח בשכל האנושי לעלות אותם על לוח לבו לכן באתי לקצר הדרושים ולעשות רמזים ולכן מתחיל—יָדוּעַ הוּא שֶׁהַבּוֹרָא יִתְּעַלֵּת הָעֲלֹת וְסִבַּת הַסִּבּוֹת אֵין לוֹ חֶקֶר וַיִּדְעֶה כֻלָּל אֲבֵל יִדְעֵנוּ כִּי הוּא נִמְצָא הַמְצִיא כֻלֵּ הַנִּבְרָאִים בְּכַח מְצִיאָתוֹ וְכוּ'

Among the topics dealt with are the following: מיתת המלכים (fol. 4*b*), סוד הכלים (fol. 6*a*), אדרת רפח נצוצין (fol. 8*a*), a passage in עתיקא קדישא . . . קורא לאור אֵם וכו' (האזינו דרוש הצלם, fol. 21*a*), סוד המוחין דקטנות (fol. 11*b*), דרוש הצלם, fol. 23*a*), דרוש אֵם בָּה (fol. 30*b*), הג' בחי' של כל משכן המדבר ובין שילה (fol. 33*b*), סוד המקיפים (fol. 36*b*), ספי' וספי' היכלות (fol. 41*a*).

The colophon of the copyist, who became later an author of some note, is as follows (fol. 45*b*):—

אודה ה' מאד בפי ישרים ועדה, כי נתן לי כח והעמדה, להוציא לאור העתקת הספר הזה ספר כלי חמדה, . . . היום יום צום הרביעי, . . . פרשת יפקוד ה' אלקי הרוחות . . . שנת האמת . . . ישובב כנסת ישראל אשר היא היום שכולה וגלמודה, . . . קול פה דובר במר רוחו . . . נער ובער הצעיר שמואל דוד בכמה יחיאל אוטולינגו יצו כותב

Fol. 47*a* *sqq.* are occupied with magical prescriptions (including one to prevent conversion to Christianity) and similar matters, taken from Moses Zakuth and others.

On the verso of the unnumbered fly-leaf at the beginning are the following owners' entries:—

1. קנין בספי מכמר גיסי ישעיה רבא.

† The final ם is modified, apparently with the intention of representing some mystic meaning.

‡ One should expect אתחיל.

קנין כספי מאת כמ"ר אליעזר מינץ הלוי בעד 2.
ג' ליטרין של אוסטריא ביום י"ג לחדש אייר
שנת התר"ו (A.D. 1856).

Then (apparently in Joseph Almanzi's writing):—

ספר הזה יקר עד מאד לא על כמותו ולא על
איכותו אלא על מעתיקו הלא הוא כמוהר"ר שמואל
דוד בכמ"ר יחיאל אוטולינגו מ"ץ בק"ק פאדובה אשר
כתבו בשנת התמ"א כנראה בסוף הספר

824.

Add. 27,110.—Paper, about $7\frac{3}{4}$ in. by $5\frac{1}{2}$,
consisting of 94 leaves, with 30 to 39 lines
to a page. Italian cursive; written by Moses
Hayyim Luzzatto, A.M. 5494 (A.D. 1734).

[ALM. COLL., 216.]

I. Jacob Sémah's abridgment of Isaac
Loria's דרושים described in the preceding
number. Fol. 2a.

The title is here merely הדרושים קצור.
A table of contents (מפתחות) follows (fol.
73a).

II. פרקי המשניות, setting out the principles
of the Kabbalah in the style of the משנה, by
Moses Hayyim Luzzatto. Fol. 75a.

See the printed text in חוקר ומקובל (Sklow,
1785; &c.).

III. כללים של חכמת הקבלה (on the page
opposite, otherwise blank: כללי ראשוני). Fol.
81a.

Beginning:—

הנה הספירות הם מדותיו ית' המדות שחדש לעצמו
לצורך הנברא' שאינם מדות לפי מנין שלימותו

Among the topics treated are: צמצום וקו
רפה, מדרגות גוף ונשמה, ענפי א"ס, ומקום ורשימו
דמיונות הנביאים, קטנות וגדלות דו"א, ניצוצין
(last §).

A table of contents (in a different hand)
follows.

At the end of the text (fol. 93b):—

ותהי השלמתו יום ד' בשבת ט' לחדש אייר התצד
The ownership of David Finzi (1787) is
noted on fol. 1a (fly-leaf).

825.

Add. 26,932.—Paper, about $8\frac{1}{4}$ in. by $6\frac{3}{4}$,
consisting of 167 leaves, with 32 lines to a
page. Italian cursive writing of the seven-
teenth century. Foll. 2-3 are in another
Italian cursive of the same period.

[ALM. COLL., 40.]

I. A piece, headed דרוש ששי, by Isaac
Loria. Fol. 2a.

Heading:—

זה שייך לרף קב' ב'† והדרוש הזה מצאתי בספר ‡
אהובי החשוב כמ"ר שמואל בכמהר"ר יהושע נורצי
[שנסדר מהגאון הנשיא §] ואיננו בספר הרמ"ז ע"כ
אמרתי להעלותו פה

Beginning:—

הנה בתפלה נמצאו ב' מיני מסירה למיתה אם
מסירה על קדוש השם ואם מסירה למיתה בנפילת
אפים כנודע

End:—

וזה צריך בחשאי לבל יינקו הקלי' מהרוח החיוני
המחיה את כולם חוץ מיוה"כ דנהרא א"י עילאה בתתא'
וכלא חד ולפי' אומרים בשכמלו בקול רם ביום
הכפורים:

Then:—

זה הדרוש הוא שמצא הרח"ו ולה"ה מל"י האר"י ולה"ה
עצמו:

II. ס' אדם ישר. Fol. 4a.

This recension of the work agrees entirely
with the printed edition (Chrzanow by
Krakau, 1885). Compare no. 801.

† This reference shows that foll. 2-3 originally belonged
to another MS.

‡ There is here a small erasure.

§ The words enclosed in [] were added by a later
hand over the line. הנאון הנשיא is Nathan b. Reuben
Spiro; see no. 812, &c.

826.

Add. 26,980.—Paper, about $8\frac{3}{4}$ in. by $6\frac{7}{8}$, consisting of 203 leaves, with 24 to 31 lines to a page. Italian cursive writing of the seventeenth century. [ALM. COLL., 92.]

I. דרושים on the Pentateuch by disciples of Isaac Loria. Fol. 1a.

Heading:—

דרושים מקובצין מזה ומזה הם כתובי * וכלם מנורי
הארי זצ"ל אספנו אותם על סדר הפרשיות להנריל
תורה ולהאדיר *

Beginning:—

בראשית * יש למלה א' תשב צרופ' כמו שנתבא'
בס' יצירה כי שתי אבנים בנות שני בתים וכו'

Several פרשיות, as for instance בא and מצורע, are omitted. The last פרשה treated is כי תצא (fol. 58b). The last few pages treat on divers matters (e.g. הצילה מחרב נפשי סוד, הציצית על סוד, האכילה, ending with a § on הציצית).

II. כונת התפלות. Fol. 63a.

This part consists of a miscellaneous collection of notes bearing mainly on the ritual, and like the rest of the MS. emanating from the school of Isaac Loria. Compare no. 810, i., &c.

The first note begins:—

תפלת השחר * מברכת נשילת ידים עד נומל חסדי
מובים ידוד בצירי

The two following short notes are on מעריב and סוכות. The section includes סוד המילה (fol. 64b), סדר של פסח בקיצור (fol. 66a), prayers to be said before the תקיעות (fol. 68a), תפלה ירמיאוא (fol. 73a, beginning: נוראה מהארי זל"ה (האל העוז אֲדִירִירוֹ אֲנֶקְתָּם וכו' לידע השעה (among them השעה כלבנה* ליל הושענא רבא (והרנע לראות כלבנה* ליל הושענא רבא are included. On fol. 71b is a list of various punctuations of the Tetragrammaton, with the kind of efficacy that is attached to each. On fol. 72a a list of kabbalistic divine names

* Read בלבנה.

(קרע שטן, אבניתץ, &c.) is given, accompanied by the complete sentences represented by the initial letters.

III. A section beginning, and to a large extent continuing, like ענייני הגלגולים of Menahem 'Azaryah of Fano (described under no. 806, III. &c.), but embodying a considerable amount of additional matter (in connection with Midrashic and Talmudical passages, &c.), and, especially in the latter portions, branching off into topics of a miscellaneous kind. Fol. 74a.

The first § deals with הלל הפרעתוני עברון בן הלל הפרעתוני, like no. 806, III. &c., and there is agreement between the texts in the substance and form of many of the following portions. Enumeration of §§ is somewhat irregular, the last number being שנה (fol. 122a), as against the total number 154 or 153 of ענייני הגלגולים. From fol. 122b onwards the contents become more decidedly miscellaneous, a feature which seems to account for discontinuing the numbering of the §§. Among the contents of these latter portions are סוד מדרש של אליהו ז"ל (fol. 130a), the מדרש על התגין ועל הזיגין ועל אקִיבא (fol. 132b), מילוי שם בן ד' (fol. 140b). The last § (fol. 166b) is on גם את (1 Sam. xvii. 36) הארי גם את הדוב הכה עברך.

IV. מגלה עמוקות, an exposition of the main doctrines of the Kabbalah in accordance with the teaching of the school of Isaac Loria. Fol. 168a.

Beginning (comp. e.g. no. 822, i.):—

כשעלה ברצונו ית' ויתעלה שמו לנצה נצחים לברוא את העולם כדי להטיב את ברואיו וכדי שיכירו את גדולתו ויזכו להיות מרכבה למעלה כדי להדבק בו ית' אז האציל ממנו המאציל ית' נקודה אחת כשלהבת קשורה בנחלת

End:—

יש לתרץ שגם בקליפות יש זכר ונקבה שהזכר הוא רוחני יותר והשרש שלו למעלה ונקביה השרש שלה

מזיבור רחל ואינה יכולה לאחוז מלמעלה שגם זה לעומת זה עשה האלקי

Most of the §§ begin : וצריך אתה לדעת :

V. A number of סודות and other notes emanating from the same school, and bearing mainly on the ritual. Fol. 180a.

The first piece, headed סוד התפילה, begins:—

בבקר ישכים ויפנה ויטול ידיו והכונה הוא כי האדם צריך לתקן הב' עולמות בעובדא ובמלולא

The other principal subjects are : סוד פי' הו"ה ברכות וסודן (fol. 181b), התפילין (fol. 185a), פי' הי"ג מדות, (fol. 186b).

On fol. 198a begin notes on the מרכבה in Ezek. i., the opening sentence being חוברות אשה אל אחותה כנפיהן לקבל ארבע נשמתין קדישין דאינון אברהם יצחק ויעקב ורוד וכו' with the sub-heading סוד פי' ורגליהם רגל ישרה on fol. 200a. With דהמע'ה אמי' ה' בחכמה : (fol. 201a) סוד הרגלים (Korzec, 1784), compare ס' הפליאה (יסד ארץ וכו' fol. 32a, col. 1. Foll. 202-3 contain some notes under the heading במדרש הנעלם, the first beginning דבר בענין הנשמה אבני שהם . . . דבר בענין הבה' למלאך ההריון וכו' (if still belonging to this series of notes) : מאי דכתיב תולה ארץ על בלי מה רל' הארץ תלויה ועומדת בכח של מב' ושם מה' הוא שם הויה במלואו

827.

Add. 27,010.—Paper, about $8\frac{1}{8}$ in. by 6, consisting of 244 leaves (including one vellum leaf at the beginning and another at the end ; *vide infra*), with mostly 30 or 31 lines to a page. The earlier Hebrew foliation, which continues down to fol. 57, but has been crossed out, shows that the first 103 leaves are wanting, the first extant number (on fol. 2) being קד. Different Italian hands of the seventeenth century, the greater part being by the same scribe as no. 803, 1. The contents of foll.

106—8 are duplicated from the preceding folios, which are in a different hand.

[ALM. COLL., 120.]

I. Isaac Loria's hymns : from the works of Isaac Loria. Fol. 2a.

First extant words:—

יתן למכהו לחי וכו' אמר כי כאשר יתן היהודי למכהו ויזמין לו את הלחי שיכהו עליו אז ינצל היהודי כי בראות הגוי חרפת היהודי אשר מזמין לו הלחי לקבל ההכאה אז ירווה צמאונו וישבע באותה חרפה שקבל ואז לא יכהו :

The next verse treated is ואלה לא צדה וכו' (Ex. xxi. 13), the comment in this case being substantially the same as in הפסוקים (Jerusalem, 1868), fol. 74a.

The last § (fol. 229a) begins:—

ראשית חכמה יראת ה' רת' עולה עב סג' מה עולה בני קב' וכו'

Among the other topics or headings partly showing the sources (דרוש אדם קדמון) &c.) are : ענין ר' פרידא שהיה (fol. 3b) מצות שלוח הקן פירוש פרק, (fol. 7b) שונה לתלמידו ת' וימנן וכו' ענין ד' חכמים שנכנסו, (fol. 14a) שירה ומה ענינו ענין הפרש בין אצילות לבריאה, (fol. 37b) לפרדס סדר האצילות בקיצור מופלג, (fol. 41b) יצירה עשה תשובה (fol. 42b) [העתק כמה' חיים בירושלם] פודירה (fol. 46a), דרוש (fol. 48a) מסך שבין אצילות לבריאה וכו' ענין המוחין דקטנות, (fol. 57a) א"מב"ה (fol. 81a), ענין ד' כתות שאינם מקבלות פני שכינה סדר ירידת החסדים והגבורות והתפשטותם תוך ז' דרוש אדם הראשון ומעלתו קודם שחטא, (fol. 83b) ענין שיחת, (fol. 89b) ענין הגלגלים וכו', (fol. 87a) סוד, (fol. 124a) סוד המלקות, (fol. 97b) העופות ענין ב' משיחין, (fol. 126a) המיין נוקבין ענין פורים, (fol. 194b), ענין פורים (fol. 201a).

II. Isaac Loria's hymns : אומר בשבחין and אסדר סעודתא, with a commentary by Israel Saruk. Fol. 230a.

See no. 839, II.

The heading is here:—

... כמה'ר ישראל סרוק נרו מן השירים שעשה החכם האלקי כמוהרר יצחק לורי'א אשכנזי ולה"ה

III. The contents of foll. 240a—253a are as follows:—

1. A note headed: סדר המרכבה מר' אליעזר דגרמישא ז"ל, and beginning: כבוד עליון י"ם. At the end: ע"כ העתקתי מכתבת מהר"ר. On the same page (fol. 240a) are some other notes, one of these being taken מעץ חיים.

2. On fol. 240b is a ḳabbalistical בקשה for בשעת ז' הקפות to be said הושענא רבא.

3. Foll. 241a—242b are occupied with a table of contents of no. 1. in the order of the folios.

4. On fol. 243a is a list of שמות הקדש היוצאים מפסוקי מגלת אסתר

Foll. 1 and 244 belong to a vellum MS. (fifteenth century) of Maimonides' מורה נבוכים (Hebrew translation of Samuel ibn Tibbon). The first leaf (beginning: השמים והיה ראוי) contains a portion of ch. 19 of part ii.; and the last (beginning: אמנם) the latter portion of ch. 24 and the beginning of ch. 25 of part ii.

For other portions of the same MS. of the מורה see no. 803.

828.

Add. 27,211.—Paper, about $7\frac{1}{4}$ in. by $5\frac{1}{2}$, consisting of 100 leaves, with 23 to 26 lines to a page. German cursive writing of the seventeenth century. [ALM. COLL., 335?]

Collectanea (arranged in 409 §§ of unequal length) from the Zohar, the writings of Isaac Loria, Ḥayyim Vital, and others. The compiler's name was Elyakim.

On fol. 1a is the following (not in the same hand as the work itself):—

אלו הם ספר ליקומים שהעתקתי הצעיר שבצעירים התלמיד שבתלמידים אני אליקים ויהי רצון מלפני בעל היכולת והשגה שאני משיג כל החכמה . . . שמשמחת לב ועינים מאירה ויאירו עיני בתורתו אכ"ר

VOL. III.

The heading on fol. 3a (original Hebrew foliation א) is: מנהגים ודיושים.

The first § begins:—

בענין שכר שכיר היה נזהר מורי זל"ה דבר נחמא וכו'

The following portions may be specially noted: סוד ג' גווי הקשת (fol. 53b), סוד קין והבל (fol. 57a), דרוש (fol. 59a), בענין צרות המשיח (fol. 69a), אביע' מ' סדר רחיצה גדולה שתקן הלל (fol. 74a), חוקן (fol. 76b), אבלות (fol. 78b), סוד וסדר קציצת הצפרנים (fol. 80a), הסדר של פסח בקצור (fol. 88a, last §).

On fol. 2a are some notes the first of which begins: קק' קדוש זה בית ראשון שישב כמנין קדוש.

A number of notes are also found on foll. 95b—100a, including magical prescriptions (ליכורה, &c. on fol. 97b).

On fol. 98a:—

בספר הבטחון שחבר ר' יהודה בן בתירא איתא שירמיהו ע"ה היה עוסק בס' יצירה לברו . . . הלך אצל סירא בנו . . . כשרצו לצרף האלפ' ביתות בצירוף נברא להם אדם וכו'

See Benjacob, אוצר הספרים, p. 69.

829.

Or. 6465.—A paper scroll, mounted on canvas, measuring about 79 in. by 23. Written by a German hand at Modena A.M. (5)316 (A.D. 1556).

An elaborate scheme in illustration of the doctrines of the Ḳabbalah, consisting of a diagram of the ten Sefirōth, the כסא הכבוד, השמל, a representation of R. Akibah penetrating into the פרדס, the נגלים, &c. Full explanatory notes based on the ס' יצירה, זוהר, and other ḳabbalistic texts accompany the illustrations.

At the head:—

הכון לקראת אלהיך ודע כשעלה בדעתו להמציא כל פעליו . . . עשה הספירות עשר ולא תשע . . . ואעפ"י ששמות הספירות הנ' . . . נפרדים זה מזה הם מתאחדים בו ית' בשלהבת קשורה בנחלת וכו'

s

Scribe's colophon (right-hand bottom corner):—

דוד בן הנאון הקדוש מוהרר משה דרשן מקראקא
בקק מורנא שנת ריש תקוה לאחריהך

830.

Add. 27,138.—Paper, about 8 in. by $5\frac{3}{4}$, consisting of 456 leaves, with 33 lines to a page. Fol. 90*b* and both sides of fol. 99 are blank, but there is no break in the text. The MS. is, however, defective at the end. Italian cursive writing of the seventeenth century. There is a Hebrew foliation beginning with fol. 10. [ALM. COLL., 245.]

ס' פרדס רמונים of Moses Cordovero. See the printed edition (Cracow, 1591).

The text breaks off near the beginning of the 14th פרק in the 27th שער. Last words written by the scribe: מאזני צדק שהם.

On the top of fol. 1*a* is the name of the former owner יחיאל נחמן פואה, and in another hand: נתנו לי במתנה כמהחר שלמה מטיראציני יצו.

At the bottom of fol. 456*a* is the following censor's entry:—Bernard Huescas ... officii Parmæ (?).

831.

Add. 27,091.—Paper, about $10\frac{3}{8}$ in. by $7\frac{3}{4}$, consisting of 96 leaves, with 28 lines to a page. German cursive writing. Dated A.M. 348 (A.D. 1588). [ALM. COLL., 197.]

ס' עסיס רמונים, Samuel Gallico's abridgment of Moses Cordovero's פרדס רמונים. Compare the printed edition (Venice, 1601).

There are many notes, written partly in the margin and partly inserted in the text within []. These are apparently in the main the additions of Mordecai Dato (see the preface to the abridgment of the פרדס רמונים made by Menaḥem 'Azaryah of Fano; also

printed under the title עסיס רמונים, Mantua, 1623).

Title (fol. 1*a*, in a later hand):—

ספר העסיס והוא קיצור הפרדס רמונים מהקורדוורו
זצוקל

On fol. 25*b*, 26*a* are elaborate diagrams of the ten Sefhîrôth, with movable spherical inscriptions to the second diagram.

Colophon (fol. 96*b*):—

ותהי השלמתו היום יום ה' ד' אדר שנת והיית אד
שב"ח לפק פה קק לודו אשר תחת ממשלת אדונינו
המלך הגדול והחסיד פיל"פו יר"ה בימיו ובימינו תושע
יהוד' וישראל ישכון לבטח איש תחת גפנו ותח' תאנתו
אכיר

On fol. 1*a* the following owner's name:—

רפאל דוד בכמ שמשון כץ זצ"ל

On fol. 96*b*, censor's entry:—

Gio. Dominico Carretto, 1601.

832.

Or. 6547.—Paper, about $9\frac{3}{4}$ in. by 7, consisting of 114 leaves, with 24 lines to a page. Italian cursive writing of the seventeenth century.

The same work as the preceding number. The additional notes are here, as a rule, inserted in smaller writing within the page itself, a few only being here and there written in the margin. Some of the notes given in this MS. are not found in the preceding number.

833.

Add. 27,019.—Paper, about $7\frac{3}{4}$ in. by $5\frac{5}{8}$, consisting of 140 leaves, with mostly 31 lines to a page. Italian cursive writing of the sixteenth and seventeenth century, foll. 2—110 being in the handwriting of Aaron Berekhyah of Modena. [Part of ALM. COLL., 125.]

I. Additions to the ספר העסיס † (abridgment of Moses Cordovero's פרדס רמונים) and its הגהות, by Aaron Berekhyah, of Modena.

Beginning of preface (fol. 2a):—

ואלה נוסף על הדרושים, יפים ונחמדים, מאירים לארץ ולדרים, אשר באו בספר העסיס מבוארים ובהגהות שלו הרבה זולתו נפרשים, ועוד בהם שלשיים' הנה הנם, לפני כל מבין . . . לשעשע בהם נפש המשכילים, בחוש המשולש לבלי ימוש לעולמי עולמים' ואם השנים הראשונים ‡ היו בני אנשים, והאחרון שבהם גרוע מחמורים . . . כמוני היום הנך והדל שבאלפים אהרן ברכיה ממודינה יצו

Beginning of the additions (fol. 2a):—

ש' עשר ולא תשע ליא

בביאור פסוק ויקרא אלקים לרקיע שמים, לנו יש לדעת כי תת לו ב מציאיות א' מציאיות מובחר מצד חכמה

The notes are here arranged under the different פרקים of each שער in Moses Cordovero's original work, whilst there is no subdivision into פרקים in either of the two works bearing the title העסיס ס'.

It is also to be noticed that the 26th and 30th (ש' צירוף and ש' היכלות הקליפות) שערים are not included in the present work, and that the 23rd (ש' ערכי הכנייים) שער is treated separately at the end (fol. 95a sqq.). This causes considerable irregularity in the numbering of the שערים in the latter part of the "Additions."

The running heading throughout foll. 2—110 is אבי (apparently = ברכיה).

II. The הגהות to the ס' העסיס of Samuel Gallico, with additional notes by Aaron Berekhyah of Modena; imperfect. Fol. 111a.

† The ס' העסיס here meant appears to be chiefly Samuel Gallico's abridgment of the פרדס רמונים, and not that of Menahem Azaryah of Fano; for it was the former on which a number of הגהות were written. See also no. II. of the present description.

‡ We thus have here a clear reference to the authors of both abridgments of the פרדס רמונים.

These הגהות are in the main the same as those written in the margin or inserted in the text of nos. 831-2; and they, therefore, appear to be chiefly the additions of Mordecai Dato.

Title:—

אלו הם ההגהות השייכות לספר העסיס כאשר ענין תחזינה מצוייני שם בכל שער ושער . . . ואגביהו יצורף אליהם קצת תוספות עשיתי בהם אני הצעיר אבמי וכו'

Last words written by the scribe (fol. 124a): (near the beginning ש' אחד עשר)

III. Two indexes to the זוהר; the first (fol. 125a sqq.), largely an index of מצות, being alphabetically arranged (beginning with אהבה); and the second (fol. 137b sqq.) being an index to the מעשיות הזוהר (beginning: ר' הייא אתענה תרין זמנין ארבעין יומין)

On the top of fol. 125a:—

מפתחות מס' הזוהר המצוות אני הצעיר אהרן ברכיה מודי יצו

The writing of this entry is the same as that of foll. 2—110, but the indexes themselves are not in the handwriting of Aaron Berekhyah.

Censor's entry (fol. 140b):—

Camillo Jagel, 1613.

834.

Add. 27,013.—Paper, about 8½ in. by 5¾, consisting of 281 leaves. There are 26 lines to a page in foll. 1—248, and 31 in foll. 250—281. Two Italian cursive hands of the sixteenth century. There is a Hebrew foliation. [ALM. COLL., 123.]

I. תפלה למשה, a ḳabbalistic Commentary on the Daily Prayers, by Moses Cordovero. Fol. 1a.

Compare part i. of סדר תפלה כמנהג ספרד . . . עם פירוש תפלה למשה, printed at Przemyśl in

1892. For information on the literature see Steinschneider, Bodl. Cat., col. 1794.

Beginning (like the printed text):—
א' בכניסתו לבה' יאמר ואני . . . אית' בזה' פר'
בראשי' זל' בצפרא כד קם מערסיה וכי'

The part for שני וחמשי begins on fol. 125*b*; שבת ר"ח, fol. 172*b*; ערבית, fol. 180*b*; מנחה, fol. 190*b*. Like part i. of the printed work referred to, the entire Commentary consists of 12 שיעורים, each being subdivided into a number of paragraphs.

At the end (fol. 248*a*) is the entry beginning עב' נמצא מביאור הרב ולה' found on fol. 281*a* of the printed text.

II. The same author's Commentary on the ראש השנה of תפלה. Fol. 250*a*.

See part ii. of the printed text, foll. 336—363; and compare מרחור מראש השנה ויום הכפורים, Constantinople, 1576 (B.M. Supplement, p. 152), as also the editions noted in Steinschneider, *loc. cit.*

At the end:—
עב' מה שראינו לבאר בענין זה . . . שנת ה'ש' ה'
בקרבתנו ליא'

This part of the Commentary was therefore composed A.M. (5)315 (A.D. 1555). The corresponding entry in the printed edition does not contain the date.

835.

Add. 26,930.—Paper, about 8½ in. by 6, consisting of 144 leaves, with mostly 30 lines to a page. Italian cursive writing; dated (but see below) A.M. 5341 (A.D. 1581).

[ALM. COLL., 38.]

I. ספר ברית הלוי, a work treating on סודות and the הגדה, by Solomon al-Kābis. Fol. 4*a*.

See the printed edition (Lomberg, 1863).

At the end (fol. 83*b*) is the following entry:—

יהודה אריה בכמהר יהושע יהואל בן איש חי וצל
מעיר אישי שנת חמשת אלפי' ושמה' לבע' לקי'†

The ink used for this entry is different from that of the text, and the writing also looks rather different. If, on these grounds, the note be considered to point to an owner rather than the scribe, the general style of the writing would still make it pretty certain that the date of the MS. itself is not far removed from that given here (A.D. 1581).

II. ספר ברית המנוחה of Abraham b. Isaac of Granada. Fol. 85*a*.

A comparison with the printed edition (Amsterdam, 1648) and nos. 747, 748, II. shows that the present copy was made from a defective text, which was also arranged differently from the usual recension (or, more probably, had its leaves misplaced). There are also a number of small blanks at the beginning and elsewhere, representing corresponding lacunae or illegible parts in the MS. from which the scribe copied.

The most important variation that has been noticed is that דרך השניה והוא דרך האהבה (fol. 139*b*) is found in a much later portion of the work than in the printed edition and the other Museum MSS. The part immediately preceding tallies with the end of the first דרך in the usual recension; but אנקתם (fol. 138*b*) agrees with part of the fourth דרך (Amsterdam edition), and the end of the present text (והנחלים מקבלים) (והוא איננו הסר) is also in the fourth דרך of the usual recension (printed text).

At the conclusion is an entry of יהודה אריה similar to that given at the end of no. I., but without a date.

III. A letter addressed towards the end of the sixteenth century by Judah Katzenellen-

† *I.e.* 'קויתיי יי'.

bogen to his friend Menahem Porto concerning the wearing of תפלין at the מנחה prayer. Fol. 141*b*.

Menahem Porto's opinion was that even in ancient times תפלות were used only at שחרית, but Judah Katzenellenbogen shows that the original custom was to wear them at מנחה as well, and that their disuse at that prayer was due to laxity.

IV. Solomon Molcho's account of some of his visions. Fol. 143*a*.

Heading:—

עתה באתי להניד סבת נסיעתי מפורטונאלו

Beginning:—

וזה אחרי שהגיע האיש גבור חיל החסיד כמהר"ר דוד המכונה ראובני יצ"ל לחצר בית המלך פורטונאלו בחלום הלילה ראיתי מראות נוראות

It continues (with variations) like Abraham b. Joseph Rothenburg's קנה חית, end of fol. 2*a* to ה' ליראי on fol. 3*b* (about the middle of fol. 143*b* in the MS).

Then:—

והדברי' שיתחדשו אחרי בואי שם יעירו עלי' . . . חרפת אנשי וכלימה ורוק' ואני בטוח בחסד עליון ית' וכו'

From the ending (עלינו לשבח) . . . one may gather that the entire piece was intended as a preface to ספר המפואר Solomon Molcho's.

Appended at the bottom of fol. 143*b* is a short note headed: לשאלת חלום מהחכם מולכו, followed by another brief note beginning: כל המלאכים שסופם אל כמו רפאל הוא חסד ורחמי'.

On fol. 1*a* is given, in a good sixteenth century cursive hand, the text of a prayer in verse-form offered up by the Jewish community of Ferrara in 1581 for the restoration to health of Leonora d'Este, sister of Duke Alphonso, known to students of Tasso as the princess for whom the poet conceived a great affection.

Heading:—

תפלה נעשת בפירארא שנת שמא לפק' בעד סי' ליאונורה ד'איסטי'

Beginning:—

אלקיני ואלקי אבותינו נתת לנו ברחמיך לשון למורי' לעמוד להתפלל לפניך בעת צרה וביום קדים

The princess is farther on described as:—

אחבת יהודי'

דורשת טוב לעמנו בכל צדי צדדים

The entire poem, consisting of fourteen double lines, was promised in ה'מזכיר, iv., p. 99, to appear in full at the end of the Almanzi Catalogue, but seems to have been finally forgotten.

Fol. 2 is occupied with סוד ספירת העומר.

Beginning:—

כשם שהאשה מטהרת לבעלה . . . כך ישראל וכו'

The numbering of the days begins:—

היום לעומר יום א' מלכות שבמלכות

On fol. 144*b* is a form of הנותן תשועה for אדוננו הדוכוס (no doubt the Duke of Ferrara).

836.

Add. 27,097.—Paper, about 8½ in. by 6¾, consisting of 35 leaves (including some blank ones), with 40 to 50 lines to a page. Italian cursive, written in the latter part of the sixteenth century. Autograph.

[ALM. COLL., 203.]

מאמר מרדכי, a kabbalistic Commentary on the Book of Esther, by Mordecai Dato.

Below the title מאמר מרדכי on fol. 1*a* a later hand wrote:—

והוא פי' נחמד למרא' וטוב להשכיל אשר חבר החכם השלם חסיד ומקובל אלקי כמזהרר מרדכי דאטו ז"ל על מנילת אסתר על דרך רמז

Then in another hand:—

מכתיבת יד מעלת המחבר ז"ל הנל

The preface (fol. 2*b*) begins as follows:—

בספר הזוהר פרשת בהעלותך דף קמ"ט ע"א בסופו

אמרו זל אמר לון כמה חביבין מלי דאורייתא דבבל
מלה ומלה אית רזין עילאין

End (fol. 25b):—
ודובר שלום לכל זרעו כשאין עושי רצונו הוא
מליץ עליהם עד שמתווד השלום בין המקום . . . ובכונ
ה' עז לעמו יתן וכו'

The remaining pages of the MS. contain
some additional notes, ending with a piece
headed: עניין המגילה עד השכל.

A note on fol. 1a shows that the MS. at
one time belonged to Abraham Gratiano, who
purchased it from Judah Dato.

837.

Add. 27,090.—Paper, about 8½ in. by 6, con-
sisting of 159 leaves. There are 33 to 36
lines to a page in foll. 1—143, and 33 to 42
lines in the remaining leaves. Imperfect at
the end. Italian cursive writing; dated
A.M. (5)383 (A.D. 1623). Apparently auto-
graph. There is an original Hebrew folia-
tion. [ALM. COLL., 196.]

I. A Commentary on a part of the תקוני
הזהר (nos. 56—70) and the eleven shorter
additional תקונים, assigned in a note at the
end (*vide infra*) to Samuel Portaleone. Fol.
1a.

Beginning:—

בראשית ברא אלקי אלקי הא אוקמוי דחילו מסטרא
דאת ה' דאיהי לשמאלא . . . ורוא דא אתנליא ביה
הא ואו הא' דינו . . . ה' על יוד ועל כו שם זה מרת
הדין וכאומרם זל אלקי בכל מקום מורה על דין

The comments on the eleven additional
תקונים begin on fol. 120a.

The marginal numbers *שנג* to *רסנ*, which
mark divisions in the text, probably point to
the folios or sections of a longer work by the
same author (probably a complete Commem-
entary on the תקונים).

The text of the תקונים should be compared
with the printed form.

At the end (fol. 143a) is the following note
of the author:—

יהי שם ה' מבורך שזיכנו להשלים מה שיעדנו
לעשות היום יו' ז' ניסן שפג' שהוא ז' אפרילו פה ס'
מרטינו אשר תחת ממשלת המרקיסו קרלו דאיסטו ירה

On the side, in a later hand, between nos.
I. and II.: שער אריה.

II. תקנת השבים (Restoration of repentant
ones), apparently also by Samuel Portaleone,
and in his own handwriting. Fol. 144a.

Beginning of the הקדמה:—

ראיתי לסדר למשכילי תקנת השבים לפי סדר
עשרת הדברות לרפאת מחלת הנפש ממי שחטא בא'
ממצותיה של תורה בין באחת מה' דברות בין באחת
משאר מצות התלויות בהן ומספר תרי"ג כוללן בין
בענף מענפיהם בין באחת מהאזהרות שלהן וכו'

The first heading of the treatise itself
is (fol. 144b):—

תקנת העובר על דיבור ראשון וענפיו הוא דיבור אנכי

Fol. 159a (last extant leaf) begins:—

תיקון העבירות ע' תורה ומעשי טובים

Some notes, also in the author's own hand,
precede the treatise.

On fol. 143a:—

גם אלו פרפראות בה' (פ) תקון השבים . . . וידויים
על כל עבירה ועבירה וכו'

But the short notes which follow deal with
בדבר ה' שמים נעשו, &c.

On fol. 143b the author wrote:—

בבקשה מן המעתיק לעשות ראשי פרקי' במנין אב'
וכו' ויעשה להם סעיפי' על פי המנין ויעשה לח'
בתחילתו או בסופו לסימן זכרון כל הפרטי' היותר
עקריים . . . ויועיל זה אליו שיהיה לו חלק בדבר כי
אין לי פנאי לעשותם כי מדוכא אני בייסורין יהי רצון
שיהיו כפרת חטאתי וכו'

The rest of the page is taken up with an
enumeration of the רחמים contained in the
ספירות, and the entry of a birth (A.M. 5444=
A.D. 1684), in which the following occurs:—

נכדתי וכלתי אשת שלמה יהושע בני יצו' ילדה בן
זכר תמים והנעלה החבר' כמר' עבדיה רויוגו מל בשר

ערלתו והקצין כמ"ר יעקב טוסיניאנו היה בעל ברית
ונקרא שמו בישראל בנימין בן ציון

Some astrological data are added to the entry.

838.

Add. 27,143.—Paper, about $8\frac{1}{4}$ in. by 6, consisting of 271 leaves (including blank leaves between the parts), with mostly 28 lines to a page. Italian cursive writing (not the same hand all through) of the seventeenth to eighteenth century. There is an original Hebrew foliation (א—רלב [with א—ד inserted after קה and קט], not including the blank leaves) from fol. 16 to fol. 253. Foll. 2—7 have been separately folioed.

[ALM. COLL., 250.]

כוונות on daily and festival prayers apparently ascribed (see the first entry on fol. 1a given below) to Menahem 'Azaryah of Fano, though—as may be expected—largely based on the teaching of Isaac Loria. A large number of marginal notes by Moses Zakuth and others accompany the text.

The work is preceded by a number of additional paragraphs, occupying foll. 2a—7b, with references to the folios of the main work to which these additions belong.

Beginning (marked in the margin: שייך 'לדף א') of the additional portions:—

טוב ללכת לב"ה קודם עלות השחר קודם חיוב טלית ותפילין להרויח שיהיה מי' ראשונים

Fol. 14 (foll. 8—13 being blank) contains an incomplete table of contents of the main part of the work.

Beginning of the כוונות:—

סוד ברכת אבות · ברוך היכל קדש הקדש של הבריאה שיתברך מכל האצילות העליון ע"י היסוד העליון הנק' ברוך לעולם וע"י כל הבריאה שית היכלין תתאין

The running heading of the first few leaves (fol. 16 *sqq.*) is עמידה, and there are similar running headings through large portions of the MS. to indicate the contents, written partly by the original scribe, and partly added later.

Among the more special subjects are סוד כוונת האכילה (fol. 136a), כוונת אמן (fol. 125b), תספורת (fol. 145a), סוד הטבילה (fol. 163b), and סדר נאה לזכר הנפש (fol. 190b).

After a section on יום ז' של פסח, extending from fol. 211a to fol. 212a, several leaves have been left blank. Fol. 216a resumes the כוונות with כללות תפלת ראש השנה. A section entitled סוד הסכה begins on fol. 242a, and the work ends on fol. 253b with notes bearing on תקיעת שופר.

Foll. 259a—261b contain (apparently in the handwriting of Joseph Irgas, a former owner, *vide infra*) additions on חנוכה and פורים.

As the original scribe had not, as a rule, divided the text into paragraphs, a later hand has frequently marked the divisions by means of curved or angular lines; so *e.g.* foll. 25b, 83a, 104b.

The notes of Moses Zakuth are usually introduced by אמ"ו. On fol. 208a is a note beginning: אמר משה זכות קבלתי מהרב"ל נר"ו שקבל כתבי ר' מהרב ר' חייא רופא ז"ל. A reference to מורה"ל has also been noticed on fol. 32b.

A large number of marginal notes are headed: (? משה זכות לדעת נתן) כ"ולן:

Among the other references in the marginal notes are those to Ḥayyim Vital (מהר"ח ז"ל), fol. 22a) and his work עץ חיים.

A number of notes (*e.g.* foll. 49a, 98a, 106b; besides a long הנהגה on fol. 15a) seem to be in the same handwriting as the text of foll. 259—261, and were probably added by the former owner, Joseph Irgas (see the 3rd entry on fol. 1a to be noted presently).

On fol. 1*a* (which has been much scribbled over) are the following entries:—

1. (near the middle of the upper half of the page):—

הספר הכוונות הזה היה מהרמ"ע זלה"ה והאלקים
אסנהו לידי ישש"ל ומההנות (sic) שבגיליון נר' שהוא
כתב ידו זצ"ל

The first part of this entry (היה מהרמ"ע) instead of מהרמ"ע (?) might, of course, be taken to refer to Menaḥem 'Azaryah's former ownership of the MS. The opinion expressed in the latter part that the MS. is in his handwriting may, on the other hand, naturally (though not decisively) be held to imply authorship. On the whole, a provisional ascription of the work to Menaḥem 'Azaryah seems not unreasonable.

2. (in the left-hand upper corner):—

ישעיה בכמהרהר ישראל חוקיה באסאן

3. (in the right-hand lower corner):—

ספר הכוונות הזה קניתי אותו אני הצעיר יוסף
אירנאס י"ץ מהחכם כמהרהר ישעיה באסאן נר'

Joseph Irgas (בן עמנואל) also wrote his name in the left-hand lower corner of the page, and the name of Yesha'yah Basan has been written down a number of times.

839.

Add. 27,022.—Paper, about 8 in. by 6, consisting of 232 leaves, with 28 lines to a page. Catchwords from page to page. Italian cursive hand of the seventeenth century.

[ALM. COLL., 128.]

I. ספר הכוונות, agreeing—so far as the subject is the same—with the preceding number (though without the marginal notes of Moses Zakuth and others), and therefore apparently to be ascribed to Menaḥem 'Azaryah of Fano. Fol. 2*a*.

The heading ס' הכוונות מהארי זצוקל (in a later hand) is therefore not correct; nor can

the ascription on fol. 1*b* to הרב צמח, on the authority of Abraham Hai טוביאנא מארניל (שנת תקמב), to be seriously considered unless the authorship of Menaḥem 'Azaryah of Fano, assumed in the preceding number, were first invalidated.

The MS. begins with דינא דמיא ולכן ערבית (אנו אומרים ק"ש בברכותיה שהם בבריאה וכו'), and ends with a section (under the heading הקדושה (ויאמנם כאן מצאתי) beginning (fol. 216*b*): מעומד כבר ידעת כי האצילות נתקן בג' תקונים והם עתיקא קדישא ונשתבחה בתלת רישין דאבא ואמא וזעיר ונוקביה

Among the other subjects treated are יעבר (fol. 98*a*), הגדה של פסח (fol. 124*a*), שבת (fol. 174*a*), סוד התקיעות (fol. 213*a*), [דרוש ל' רה' (fol. 184*a*), עבר (fol. 98*a*), הגדה של פסח (fol. 124*a*), שבת (fol. 174*a*), סוד התקיעות (fol. 213*a*).

II. Isaac Loria's Sabbath hymns: אומר (אסדר סעודתא and בשבחין) by Israel Saruk' (see no. 827, II.). Fol. 220*a*.

Introductory note:—

תחלה צריך לומר הסבה שעשה הרב ז"ל אלו השירים ומה תועלת יגיע לאמר אותם וכו'

Beginning of commentary on the first hymn:—

פירוש כי קודם שיעלה העולמות להכלל בעולם הברי' צריך לומר הקליפות הנדבקות עם קליפות נוגה בשלהוביתא דאשא היוצאה מרגלי מטטרון

Beginning of commentary on the second hymn (fol. 229*a*):—

עכשיו צריך לסדר ג"כ שבה ושיר לעתיקא קדישא כדי לעורר זיווגו מיניה וביה

840.

Add. 26,969.—Paper, about 5½ in. by 3¾, consisting of 94 leaves, with mostly 22 lines to a full page. Italian cursive writing of the seventeenth century. [ALM. COLL., 80.]

Part i. of Menaḥem 'Azaryah of Fano's

כנפי יונה † divided into 110 סימנים. Compare the printed edition (Korzec, 1786), from which the text of the MS. often differs.

There are a number of additions and notes in the margin, the first two additions being marked בספר אחר, and several of the following beginning אִמְעָ (i.e., according to a note on the top of fol. 1a, copied from Menaḥem 'Azaryah's autograph). From fol. 63b onwards references are given in the margin to ליקוטים, with numbers of paragraphs (e.g. ליקוטי תנ"ך on fol. 63b).

The text begins on fol. 3a, and ends on fol. 90b.

On the bibliographical bearing of the entire work, as also on the alternative title שברי לוחות (not the work usually so named) given to it, see no. 841, III.

Foll. 1-2, 91—93, contain a number of kabbalistic notes. Among these are (foll. 1-2) a series of short entries numbered א—י, the first beginning: כשבא בלעם אצל בלק. The contents of foll. 91—3 include certain charms employed as remedies (אם יש לך שום תביעה עם), לכאב השן, לכאב הראש, איזה אדם וכו' (&c.).

On the top of fol. 3a is the following entry of a former owner:—

זה הספר הוא שלי וזה שמי אסי

841.

Add. 27,132.—Paper, about $9\frac{1}{8}$ in. by $6\frac{1}{2}$, consisting of 218 leaves (including some blank leaves between the parts), with 27 lines to a full page. Original Hebrew, somewhat irregular, foliations for different parts from

† According to the title-page of the printed edition, the work is מיסודו של הארי, Menaḥem 'Azaryah being thus regarded as the elaborator or redactor. It is, of course, true that all the works emanating from the school founded by Isaac Loria are based more or less on the teaching of that master.

fol. 20 onwards. Italian cursive writing of the seventeenth to eighteenth century.

[ALM. COLL., 239.]

Works by Menaḥem 'Azaryah of Fano, in the following order:—

I. מאמר שברי לוחות. Fol. 3a.

Compare the printed edition (Safed, 1864), and see תולדות רבינו מנחם עזריה מפאנו pp. 55-6.

II. מאמר מאה קשימה, usually regarded as the tenth of the עשרה מאמרות. Fol. 20a.

See the printed edition (Munkács, 1892); also ס' תולדות וכו', p. 51.

III. מאמר המלואים, usually regarded as the eighth of the עשרה מאמרות. Fol. 101a.

This text is much longer than the מאמר המלואים included in חבל נביאים (Warsaw, 1882). See ס' תולדות וכו', p. 52, note י"ד; but of the חלק רביעי of כנפי יונה there mentioned only the first סימן deals with the same subject as the מאמר המלואים.

Beginning of the piece as contained in the present MS. :—

מלואים במ"ם רבתי בני רל"ב תנ"ה . . . ואולם מלוא השם הגדול הבלתי נהגה רבים ונכבדים ואין באותיות המלוי זולתי אהוי ודלת עמהם

End (fol. 110b) :—

והן י' היות כנקודות מחולפות לו ספירות כמבואר בתיקונים במספר שוה ויחידו של עולם עולה על גביהם בריך שמיא וכו'

Then follows a lengthy author's note beginning :—

אמר הכותב אוהב את הבריות ומקרבן לתורה אני הנה הנדלתי והוספתי עכשיו בדרוש הזה בקצור מופלג ובשפה ברורה על מה שכבר נכתב על ידי בקונטרסי הנפוצות ממה שקבצתן ושמתן זה וזה כמלקק מן הים מידו אל פיו ולא באתי עכשיו לידי מדה זו רק לשם שמים להודיע ולהודיע כי כבר נתפרסם המועט המושג מאז בין החברים המכובדים שהן הרהיבוני זיינוני לחלוק להם מן החכמה . . . ופן יחשבוני כונע בר הוכרחתי כפי גודל תשוקתם לסדר לפנייהם אפילו שברי לוחות אשר לי בד' חלקים קראתן מאז בשמותם כנפי יונה לחבב המלאכה בעיניהם

The latter part of the note is as follows:—
 כי כל חלקי הכנפי יונה שזכרתי על ארבעת רבעיהם
 נעדרי השלמות הנה כי באו שם הדברים בלתי
 מסודרים . . . מן לקושי בתר לקושי . . . אשר העתקתי
 מן הבא בירי . . . והנה השתא דקשישנא גם מהם
 נקח כברכת ה' אלדינו לספק חבל בחבל . . . גם
 מאמר יונת אלם אשר לנו צריך מאד לחזור עליו
 במהדורות רבות . . . כי גם הוא מקובץ מן הנפוצות
 שהתחלתי לסדרם ונגנבו מאתי . . . ונתפרסמו שלא
 ברשות ומה גם עתה ידי עסקניות בתקון המאמר ההוא
 כהוגן . . . כי אני מעיד על עצמי שלא הנעתי עדיין
 אל קצה הנבול מתקונו סדורו והנהתו ה' יגמור בעדי
 ה' הסדך לעולם

It appears, therefore (see end of last page),
 that שברי לוחות was, at one time at any rate,
 intended by the author as an alternative title
 for כנפי יונה (see no. 840). As the treatise
 entitled שברי לוחות at the beginning of the
 present MS. is not divided into parts, and
 would, in fact, be too short for a division into
 four parts, the description of the work named
 in the note just quoted could not apply to it,
 so that the work usually known as כנפי יונה
 must be meant. See 'ס' תולדות וכו', p. 50,
 note י"א, where the question is discussed.

On fol. 111b is a list of the divine names
 treated in the text, with the heading: מפתח
 המלואים שהם י"ג ועם צרופיהן כ"ז ואלו הן

IV. מאמר מעיין גנים, with several additions.
 Fol. 112a.

Compare the printed edition (Munkács,
 1900).

It contains the following irregularly
 arranged parts:—

(1.) מאמר מעיין גנים חלק א' beginning with
 כוונות סדר קריאת הפרשה בקיצור
 for the seven days of the week (כוונת יום)
 &c.; ברכת המזון (ראשון בעולם הבריאה וכו'
 a series of haggadic passages from the
 Talmud, &c., with kabbalistic interpretations
 (fol. 127b sq.); kabbalistic directions for the
 הקפות (foll. 135b, 136a); and sections on
 תקיעת שופר.

(2.) A portion headed: קונטרס חדש (fol.
 147a), dealing with תקיעת שופר, and begin-
 ning: אמע סדר המועדים שבחדש השביעי תחלתם
 ראש השנה שתוקעים בו בשופר של איל

(3.) A part headed: תקיעות . תקיעות קצור
 תשרת. Beginning: מיושב, עשיה, תבונה שבבינה
 (fol. יכיון כאן בשמות ובתקיעות בטול יצ"ה דאל נכר
 156a).

(4.) A section headed: סדר של . חלק שלישי
 דע כי בזמן גלות מצרים: פסח, and beginning:
 נסתלק זעיר למעלה (fol. 159a).

(5.) סדר של פסח בקצור (fol. 168a), beginning
 (after 'ונסדר כאן תחלה החותמות וכו')
 ארבעה כוסות

(6.) ספירת העומר (fol. 174a), beginning:
 ספירת העומר וכוונתה היא למתק ש"ך דינים של זעיר
 וש"ך של נוקביה. Foll. 179b—190a contain
 special paragraphs for each of the forty-nine
 nights.

(7.) צריך ליל שבועות (fol. 191a), beginning:
 לתקן כתר לזעיר אחרי שהושלמו לו המוחין

(8.) אחרי קצור העומר (fol. 193a), beginning:
 נמר הסדר של פסח. It consists of paragraphs
 for the forty-nine nights in a briefer form
 than in section (6).

(9.) A part headed: חלק שני (סדר המועדים),
 beginning with ראש השנה (fol. 200a). Open-
 ing piece: (ראש השנה) הוא התעוררות גבורה לתקון
 שכינה

The hymn והאמנה האדרת is included (fol.
 210b).

At the end of this part is, strangely
 enough: נשלם חלק ראשון:

On מעיין גנים see 'ס' תולדות וכו', p. 52.

V. מאמר הרקיעים. Fol. 213a.

Beginning:—

בפרק אין דורשין אמר ר' יהודה שני רקיעים הם
 שנאמר הן לה' אלהיך השמים וכו'

End:—

אלא שהכסף הזה מעון צרוף מן הסינים שחברו לו
 במקרה בין הגלויות ולסוף יצא לצרוף כלי כהנים לויים
 וישראלים כלה זרע אמת

This מאמר is usually regarded as the ninth of the עשרה מאמרות of Menaḥem 'Azaryah; see Benjacob, אוצר הספרים, p. 452.

On the verso of the fly-leaf at the end, in a hand of apparently the eighteenth century: להרמץ מפאנו ז"ל

842.

Add. 27,175.—Paper, about $8\frac{3}{8}$ in. by $5\frac{7}{8}$, consisting of 295 leaves, with 24 to 27 lines to a full page. Leaves are missing after fol. 41. Italian cursive writing of the seventeenth century. [ALM. COLL., 285.]

It contains the following works of Menaḥem 'Azaryah of Fano.

I. מאמר שבתות ה' (imperfect (?) at the end). Fol. 2a.

The treatise is here divided into seven parts, thus answering to the MS. mentioned by P. Friedmann in his edition of מאה קשימה וכו', the text prefixed to ארבעה חרשים of Aryeh Leob of Landshuth (Lublin, 1849) consisting of only one part.

Beginning:—

עולם שכלו שבת הוא באמת אצילות עליון שכלו מחמדים מהתחלתו ועד סופו וממנו לאדם יחידה מעלמא דיחודא אין שם לא עמל ולא יגיעה אלא מנוחה וקדושה

Last extant words (in חתימת המאמר, which begins on fol. 39b):—

ואפשר שהיה עושה כן כל ע"ט למיחש לאושפיזא הואיל ואוריתא סעודתא דמלכא היא

Then the scribe wrote:—

הואיל ובהעתק שלפני יש כאן דף א' חלק אמרתי דימא יש חסרון וכמו שנר' מלישנא דלא רהטא

II. מאמר מעין גנים. Fol. 42a.

It contains all the nine parts enumerated under Add. 27,132 (the preceding number), but in a different order, as follows:—

(1.) [חלק א'], imperfect at the beginning. First extant words: בהררי קדש' ומש' א' בסוף:

מס' זבחים עד שלא הוקם המשכן (answering to about the middle of fol. 116a in Add. 27,132). The latter parts of this section as given in the present MS. correspond to the portions at the end of חלק שני in Add. 27,132, iv. 9; and the latter paragraphs of part ii. in the present number answer in their turn to the concluding portions of חלק א' in the MS. just named.†

(2.) חלק שני (answering to iv. 9 in the preceding number), fol. 68a. On the form of text see under (1).

(3.) קונטרס חדש (=iv. 2 in the preceding number), fol. 90a.

(4.) קצור התקיעות (=iv. 3 in the preceding number), fol. 100a.

(5.) חלק ג' סדר של פסח (=iv. 4 in the preceding number), fol. 102a.

(6.) סדר של פסח בקיצור (=iv. 5 in the preceding number), fol. 112b.

(7.) ספירת העומר (=iv. 6 in the preceding number), fol. 117b.

(8.) ליל שבועות (=iv. 7 in the preceding number), fol. 137a.

(9.) קיצור העומר (=iv. 8 in the preceding number), fol. 137b.

III. מאמר צבאות יי. Fol. 145a.

This treatise is here divided into seven parts as against the three of the printed editions. Part i. opens like the beginning of the printed text, and parts v. and vii. commence respectively like the printed parts ii. and iii. A fuller comparison of the MS. with the editions would be desirable.

IV. מאמר הנפש. Fol. 172a.

The text is, in conformity with the printed edition (Pieterkoff, 1903), divided into seven

† On Menaḥem 'Azaryah's continuous habit of re-writing his treatises, see the note at the end of Add. 27,132, iii. (beginning of p. 138).

parts, the last being the section entitled עולם קטן (this portion being both in the present MS. and the edition of 1903 longer than in the Hamburg text of 1603).

At the end (fol. 226a) is here a poem beginning:—

נודה לאל ברוך אשר ארבעת
רבעי נפשות שת בצורתנו

The heading of the lines is:—

ענה המשורר החכם ההר משולם סלם ואמר זמירות
היו לי כללי המאמר לשמחת לבבי לזכרון ולמשמר

V. מאמר הרקיעים. Fol. 227a.

See part v. in the preceding number.

VI. A section (fol. 234b) consisting of 173 paragraphs, preceded by a short introductory piece, and headed: גם אלה לחכמים גורי הארץ זצל מזה ומזה הם כתובים

Beginning of introductory piece:—

אמע יחודים רבים יוכל האדם לכון בכל עת תמיד
עי פסוקי מסוגלי לתשובה ולאהבה את ה' אלקינו...
ואנחנו נזכיר כאן מעט מהרבה

The first paragraph begins:—

ארחץ בנקיון כפי בני ראשי שמותיהם של יב
שבטים

The last opens:—

יי צבאות עמנו... ידוד צבאות הוא בני פני שכניה

VII. תקוני התשובה שדרשו גורי הארץ זצל משמו. Fol. 272a. והוא מהדורא תנינא עם תוספת כעקר

See תקוני תשובה, † as printed at Munkács in 1892 (following קשיטה &c.), and compare the earlier recension (itself a revision of a still earlier form) printed e.g. at Venice in 1600 (with ראשית חכמה הקצר).

843.

Add. 27,140.—Paper, about $7\frac{1}{4}$ in. by $5\frac{1}{8}$, consisting of 129 leaves, with 18 to 23 lines to a page. The foldings, which are indicated by

† Much of it is also contained in חלק שני of כנפי יונה

figures in the left-hand upper corner of the leaves (1 on fol. 2a, 2 on fol. 6a, 3 on fol. 10a, &c.), contain for the most part 4 leaves each. Italian cursive writing (not the same hand throughout) of the sixteenth to seventeenth century. [ALM. COLL., 247.]

שפת אמת of Menaḥem Azaryah of Fano, forming the second part of the same author's פלח הרמון, but widely different from the 23rd שער of that work as printed in the Amsterdam edition of 1708. It is, perhaps, the מהדורא רבא mentioned by Menaḥem Azaryah in his preface to the פלח הרמון (originally ending with the 22nd שער). Both recensions are based on the 23rd שער (ערכי הכנויים) of Moses Cordovero's פירוש רמונים.

Title:—

ספר שפת אמת כלי חכמה יהב חכמתא לחכימי
ומנדעא לידעי בינה וכו'

Preceding the title:—

עא תני בפסיקתא אר' יוחנן כל מי שבא לעסוק
בתורה יראה עצמו כאלו הוא עומד וכו'

Beginning of the work:—

אות האלה

אב חכמה המשפעת לכל ההיות בכח הכתר הנעלם
בה שהוא א' וחכמה ב'

End (on תשובה):—

כי נשמה דאצי' מסתלקת מן החושא ואינה נפגמת
ובהתקשט הנשמה דברי' † להיות לה כסא כבוד גם
לנשמה דאצי' תשוב תרחמהו תגן התם לא עליך
המלאכה לגמור וכו'

844.

Add. 18,228.—Paper, about $8\frac{3}{4}$ in. by 6, consisting of 12 leaves, with 26 lines to a full page. Italian Rabbinic writing of the seventeenth century.

סוד התקיעות of Menaḥem 'Azaryah of Fano, followed by some smaller ḳabbalistic notes on

† I.e. דבריאה.

other portions of the Services for the New Year's feast and the Day of Atonement.

Title (fol. 2a; within an apparently printed design):—

סוד התקיעות מִרְ מנחם עזרי

Beginning (anything missing before?):—
יהרהר תשובה בלבו ולא יוציא בשפתיו ואחֶכּ
יאמר מזמור לדוד אליך ה' נפשי אשא תהלים כֶּה

At the end of the Psalm just mentioned:—
ואחֶכּ יאמר ויהי נעם וכל המזמור יושב בסתר עליון
גִּפּ תוך השופר

At the end of this Psalm:—
ואחֶכּ יאמר הנני מתפלל התפלות והבקשות האלו
כדי לתקוע אחֶכּ לשם כל ישראל להוציאם ידי חובתם
ויאמר מזמור לעולם ה' דברך נצב בשמים

After the ל section of Ps. cxix.:—
ירמִיאוא אלהי השמים . . . אלהי אברהם . . . שתשלה
לי המלאכים הקדושים . . . ואת המלאך הגדול פצפציה
וכי

Following the סוד התקיעות and a short יהי ראש השנה of מוסף of קדושה to be said in the רצון at איה מקום כבודו (fol. 9b):—
קיצור כונת תפלת כונת רִה נעשתה מהאלוף
המחבר זצוקל הנל

Beginning:—
ברוך מלכות בסוד נקודה בראש הבריאה

On fol. 11a begins a part dealing with (נוהגים באשכנז וכו') תשליך.

At the end are short pieces headed: (1) סוד (כוונות סדר העבודה של יִה וכו'); (2) שני שעירים (3); ההזאות.

On fol. 4a is a marginal note containing a quotation from ספר החשק beginning:—
ידוע כי בִּרְה זֶן הם אהור באהור וכוונתנו ביום
הזה לנסור אותם וכו'

With the סוד התקיעות of this MS. should be compared Isaiah Horwitz, שני לוחות הברית, p. 217 sqq. (ed. Amsterdam, 1649), containing סוד התקיעות taken mainly from the writings of Moses Cordovero.

845.

Add. 27,141.—Paper, about 7 in. by 5 $\frac{3}{8}$, consisting of 114 leaves, with 18 to 22 lines to a full page. Italian Rabbinic writing of the eighteenth century. [ALM. COLL., 248.]

I. [סגולות ורפואות], i.e. a series of mystical and partly medical or quasi-medical prescriptions. Fol. 4a.†

First prescription:—
לזכירה . קח שמן חרדל ומשה על המוח בלכתך
לישן ויועיל

Last prescription:—
לעשות דיו שיפלו האותיות קח דם יונה של יונים (?)
ותבשל תוך הדיו ותכתוב עמו ויפלו האותיות

Among the objects to be achieved are ליפות, להכיר אם נעשה כישוף לשום אדם, להפיל אשה להרויח תמיד, הפנים. A number of alternative prescriptions are very frequently given.

II. A series of similar but more consistently ḳabbalistic prescriptions, preceded by preparations in connection with שאלת חלום and interspersed with השבעות &c. of divers kinds. Fol. 27a.

Beginning:—
שאלת חלום י צום יום א' ויטהר מכל טומאה . . .
ויכתוב אלו השמות על כף ידו השמאלית אנפֶט
וכושפֶלת וכו'

On fol. 67a:—
לנער הבוכה בלילה מהארִי זלהֶה לחוש באזנו זה
הפסוק כי עם בציון ישב ובירושלים בכה לא תבכה וכו'

On fol. 67b begins a section headed פדיון נפש.

On fol. 70a:—
אם תרצה להשיג איזה דבר עשה זאת הפעולה . . .
והועתקה מלשון כשדי לעברי ומועברי ללֶטין ובכה
הפעולה הזאת כבש אלכסנדרו המלך כל הארצות . . .
תחלה תרחץ במים וכו'

The conjurations include שרי הצלוחית (fol. 72b), הש' שרי בהן (fol. 74a).

† Fol. 3a contains an archway in pen-and-ink meant for a title-page, but the title has not been put in.

On fol. 75a begins an adaptation of the להמית עשרה which has for its object אדם רשע. It is stated to have been taken from the ליקוטים of Menaḥem Reḳanati, and is more specially recommended for תפלת מנחה.

In the remaining portions שמות are largely dealt with (e.g. זה השם לשלמה המלך ע"ה וכו' (שם גדול ששמש מרעה וכו' סדר הא"לף). On fol. 80b a mystic alphabet under the title: סדר הא"לף is given (comp. no. 752, xiv., &c.).

III. A section headed: ספר החשק. Fol. 82b.

Beginning:—

דע ידידי כי שם ידוֹךְ חשבוננו ע"ב

On fol. 83a:—

שמוש בן מ"ב וכו'

Foll. 84a—85b (אלו שמות הקדש וניקודם) &c.) agree substantially with foll. 2a—3a of the ס' החשק described under no. 748, I., q.v.

Foll. 86a—94a (probably not a part of the original ס' החשק) begin with a direction for writing קמיע (for אהבה או שנאה).

Fol. 87a sqq. מ"ב שמות: ו'א' ו'א' כ"ב שמות:

Fol. 89b: ואלה שמות המלאכי השוכני בא"י הים: (also divided into six מעלות א'; (המלך המושל על א"י הים זר"ף שמו וכו').

IV. A piece on the angels governing the days of the week. Fol. 95a.

Beginning:—

כלל ששמשו כשרים בבחינתם וכו'

Lower down (after mentioning the angels ו'אני: (הנותאל (?), the author says: ו'אני עיינתי בספרים רבים וזה מה שהשגתי מו' מלאכי המשמשי' בכל ימי השבוע וכו'

ביום א' מושל רפ"אל והוא כדמיון איש עומד: § 1 על כסא ויריו[נ]רגליו פרושות וכו'

On fol. 98a: ביום ז' אין לו מאומה כי אסור לעשות בו מלאכה וכו'. Diagrams representing the seals of the angels presiding over the six week-days follow.

V. שמוש תהלים. Fol. 100a.

Compare e.g. Heidenheim's edition of the Psalms, Rödelheim, 1825, and see the article "Bibliomancy" in the "Jewish Encyclopedia," vol. iii.

846.

Add. 27,043.—Paper, about $7\frac{7}{8}$ in. by $5\frac{3}{4}$, consisting of 211 leaves, with 27 to 29 lines to a full page. Italian cursive writing of the seventeenth century; apparently an autograph. [ALM. COLL., 149.]

שמון משהת קדש of Aaron Berekhyah of Modena, composed A.D. 1629, and consisting of 198 דרושים on introductory and primary kabbalistic principles.

In his introduction the author explains (fol. 7) that this work is only the first part of a more extensive treatise planned by him, the title of the second part (of a more advanced introductory character) being שמון זך, of the third (on the Prayers, &c.): לקוטים מעניינים שונים), שתיל פורח &c.): אמרי יושר.

See H. J. Michael, אור החיים, p. 132. The ס' אמרי שפר there mentioned is presumably the same as אמרי יושר named here, see also Benjacob, אוצר הספרי, p. 43 (no. 831) and p. 166 (no. 54).

The short preface on fol. 2a begins as follows:—

חלק א' מכללי והקדמות חכמת הקבלה מגורי האר" זל אשר קראתיו בשם שמון משהת קדש להיות תל גדול ליכנס בחכמ' הזאת כפי אשר הורוני רבותי ואשר מצאתי בקונמ' חדשים גם ישנים

The other works of his own referred to by him, partly in this preface and more fully in the introduction, are (1) קצור ס' הפרדס; (2) פ' דרושי וקצורי; (3) בקצת על פשט דברי ס' הזוהר; (4) מעירי שחר; (5) ס' אלימא†

† I.e. אלימה ס' of Menaḥem 'Azaryah of Fano.

On fol. 5*b* he states that he had begun to prepare a compendium of Joseph ibn Giḳatilia's *שערי אורה* and *שערי צדק*, and that he had also (similarly?) occupied himself with Meir ibn Gabbai's *ס' תולעת יעקב* and *עבודת הקודש*.

On fol. 6*a* he refers in terms of high veneration to his teacher Menaḥem 'Azaryah of Fano, mentioning also that he had prepared a Commentary on the greater part of that author's *אלם ס' יונת אלם*.

From his remarks on fol. 6*b* one gathers that he had given the title *מנן אהרן* to an earlier work, also dealing with *הקדמות*; see Benjacob, *אוצר הספרים*, p. 166 (no. 54).

Intermixed with the preface and introduction are *דרושים* on *קפיצה* (beginning foll. 13*b*—16*b*, and continuing foll. 2*a*—5*a*) and *ענין אדם הוה* (fol. 8*b* *sqq.*).

The special introductory part of the work, which begins on fol. 18*a*, opens as follows:—

רוח ה' נוססה בי המך והדל באלפי ביום ההמ של
פסח שעבר משנת השפ"ט וביום יב"א דודי לגנו מימי
הספיר' משנה זו התחלתי את אשר זכמתי ברחמי
שמים לכונן אמרים נעימי וכו'

The first *דרוש* (fol. 19*b*) treats on *סדר סימן קצה* on the upper margin of fol. 209*b*) deals with the Kings of Edom mentioned in Gen. xxxvi. 31 *sqq.*

On fol. 211*b* is the author's thanksgiving on the completion of the work, beginning:
בשיר וקול תודה ארון לנורא עלילה

Over the beginning of the work on fol. 18*a*:—

ס' שמן משחת קדש יהיה זה לי אב"מ . לדורו' עולם
(אהרן ברכיה מודינה = אב"מ)

847.

Add. 27,074.—Paper, about 7½ in. by 5½, consisting of 305 leaves, with 27 lines to a full page. The MS. is apparently defective at the beginning, and there are lacunae before foll. 6 and 8, and, as it seems, also before fol. 43.

Italian cursive writing of the seventeenth century. [ALM. COLL., 179.]

דרשות, apparently by Nathan b. Reuben Spiro, on parts of the Pentateuch, partly delivered in connection with festal occasions.

First extant words (beginning (?) of *דרוש* (לפר' נח):—

ויוולד בן ויקרא את שמו נח . . . במדרש ילקוט.
ובזוהר דף נ"ח ע"ב ה"ל:—זה ינחמנו. וכי נביא היה למך
וכו'

Beginning of the *דרוש* on *תולדות*, fol. 8*a*. The first *דרוש* on Exodus begins on fol. 153*a* (heading verse: Ex. x. 25). The last (fol. 289*a*) is headed by Ex. xii. 2, but several subsequent parts of the book are dealt with previously (*כי תשא—משפטים*, fol. 219*a* *sqq.*). On fol. 185*a* begins a *דרוש לשבת הגדול*, and the heading *דרוש לשבועות* is found on foll. 207*a*, 215*a*.

The want of order in which the scribe found his materials is attested by his notes on fol. 130*b*, 163*a*.

Of the special headings recording the dates and places where the *דרושים* were delivered the following two (first and last) may here be noted:—

Fol. 27*a*: *דרוש שדרשתי בק"ק רינ"ו בער"ה כסליו*:
(end of A.D. 1663) *שנת למען תדוין לפ"ק*.

Fol. 289*a*: *דרוש שדרשתי ברינ"ו בער"ה אדר*:
(early part of A.D. 1664) *שנת משי"ה ב"ן דוד לפ"ק*.

The ascription of the *דרושים* to Nathan b. Reuben Spiro rests (1) on the fact of his name having been on the back of the MS. when in Almanzi's possession (see *המזכיר*, vol. v., p. 49), and (2) on the similarity of method with Nathan Spiro's acknowledged works; but if so, the dates of the headings just quoted would show that his decease did not take place in 1662 (see Steinschneider, *Bodl. Cat.*, col. 2050). The date assigned to his death might, however, on the other hand, be considered to render his authorship of these *דרשות* impossible.

848.

Add. 27,030.—Paper, about $7\frac{1}{2}$ in. by $5\frac{5}{8}$, consisting of 304 leaves, with 24 to 27 lines to a full page. Same writing as the preceding number. [ALM. COLL., 136.]

A volume of דרשות, continuing those apparently composed by Nathan b. Reuben Spiro on the Pentateuch described in the preceding number, and embodying some similar compositions by Moses Cordovero and others.

The first pericope treated is ויקרא (fol. 2a), but the heading החדש הזה לכם וכו' reappears as the unifying feature in the following number, precedes.

Beginning (after vv. 1-2 of Levit. i.) :—
במדרש ארז' כי כאשר אמ' משה לישראל החדש
הזה אתם ננאלים אמרו ישראל איד אנו ננאלים . . .
והנה ראוי לשום לב מפני אומר בלשון כאשר אמר
משה לישראל החדש הזה אתם ננאלים ה"לל כשאמר
משה לישראל שהם ננאלים וכו'

Only some of the pericopes are dealt with, beginning on fol. 78a, and ואתחנן (first in Deuteronomy) on fol. 166a. The last heading in this part of the MS. is from אתם נצבים (fol. 190a).

On fol. 47b is a part headed : מהארי ולה'.

The principal contents of the remaining sections of the MS. are :—

Fol. 197a : דרוש הכינור שהיה תלוי למעלה
(מבעל שני לוחות הברית)

This homily of Isaiah Horwitz begins :—
ידוע כי כמו ש' צדיק' אברהם יצחק ויעקב לוי
עמרם קהת משה תקנו הטא כל הדורות

Fol. 206a : דרוש לתשובה, beginning :—
ראו עתה כי אני אני הוא . . . במס' יומא פ' יום
הכפורים. ארשבג' אר' יהודה גדולה תשובה . . . ויש
לדקדק מה יתן ומה יוסיף בכל חלוקות הללו

On fol. 214a begins a series of לקוטים, the heading of the first piece being :—

בליל ר' פ' וישמע יתרו חידשתי זה הדרוש פה ק'ק
אלכסנדרריאה במדרש החכם ר' יוסף אשכנזי

On fol. 222a is the heading :—

ליקוטים מהגאון הנשיא מקובל האלהי זצוק' אשר
נמצאו מפוזרי' בין דרשותיו זע' שם זעיר שם וכו'

That Nathan b. Reuben Spiro is meant by הגאון הנשיא follows from some of the headings in nos. 812-13 (q.v.).

Special headings on fol. 246a sqq. :—

דרוש למילה (fol. 246a); פרשת לך לך (fol. 254a); דרוש להספד מהרב' זלה' (on שרה, fol. 266a); ענין כעשה המלאכים בלוט (fol. 261a); פרשת תולדות יצחק (fol. 276a); פרשת וישב (fol. 292a); פרשת וינש (fol. 298a).

There are some marginal notes in a different hand on the sources of some of the contents; so e.g. on fol. 266a (beginning of the הספד by Moses Cordovero): כל הדרוש כמעט הם (of Aaron Berekhyah of Modena; see no. 846).

849.

Add. 27,036.—Paper, about $7\frac{7}{8}$ in. by $5\frac{3}{4}$, consisting of 87 leaves (including some blank folios between parts), with 27 or 28 lines to a page. Italian cursive writing of the seventeenth century. [ALM. COLL., 142.]

Six דרשות, identical with parts of the preceding two numbers, and therefore apparently by Nathan b. Reuben Spiro.

The first, second, fourth, fifth, and sixth דרשות, beginning respectively foll. 1a, 25a, 57a, 69a, and 78a, agree with parts of Add. 27,074, respectively beginning foll. 163b, 87a, 185a, 231a, and 240a. The third דרוש (fol. 41a sqq.) agrees with Add. 27,030, fol. 1a sqq.

Nos. 1—3 have the heading החדש הזה לכם וכו', though nos. 1 and 2 have another Scriptural verse immediately following. Nos. 4—6 are numbered דרוש שני, דרוש ראשון, and דרוש שלישי. A comparison of the MS. with the respective portions of the two preceding numbers might be useful.

850.

Add. 27,020.—Paper, about $7\frac{1}{2}$ in. by 6, consisting of 116 leaves, with 27 lines to a page or (when divided) to a column. Original Hebrew foliation from fol. 9 onwards, the preceding folios being fly-leaves. Italian cursive writing of the seventeenth century (apparently the same hand as the preceding number). [ALM. COLL., 126.]

Nathan b. Reuben Spiro's kabbalistical exposition of passages in Jacob Ḥabīb's עין ישראל, and a number of notes on other subjects. It is not unlikely that the entire volume consists of portions belonging to Nathan Spiro's extensive work entitled תורת נתן

Heading (fol. 9*b*; in a different hand from that of the text): פירוש על עין ישראל.

The first passage treated (מס' ברכות פרק) תניא אבא בנימין אומר אין תפלתו: (ראשון סימן י"ג); של אדם נשמעת אלא בב"ה וכי הנה נלעד נתן לפרש המאמר הזה עד שמפרש הארי זלה"ה בכוננת בית הכנסת וכי

Notes on מסכת שבת פרק המישי begin on fol. 16*a*; מסכת נדה פרק ג' fol. 27*a*; מסכת רביעי מס' שבועות פ"א fol. 38*b*; אבות פרק רביעי מס' מהארי זלה"ה fol. 57*b*.

Passages from תורת נתן on שיר השירים, Isaiah, &c., begin on fol. 65*b*; and among the contents that follow are notes on מסכת תענית fol. 81*a*, and an exposition of כי יד על כס יה (fol. 82*b*).

On fol. 84*a* the scribe wrote:—

אחר שכתבתי עד מקום שידי מגעת מכל מה שמצאתי הן בענין הפרשה ומאמרים ומשניות ופסוקים ועניינים מפוזרים שמצאתי עתה אתחיל לאסוף ולכנס השבלים הקטנים כתובים אחת הנה ואחת הנה ואלו הן ונלעדן שזו מהרמע

The passage following, which is thus assigned to Menahem 'Azaryah of Fano, begins: בתוכחות של משנה תורה הזמין משה לפניו את סמ"אל וכי

There follow short notes (arranged in parallel columns) on names &c. in connection with נומריקון &c., passages of Scripture, סוד המרכבה, &c.

The last (longer) passage begins (fol. 115*b*):—

אמת המספר קטן שלו הוא גי' ט' וזה המספר הוא בהכפל וכי

Among the special subjects are ארבעה דרוש של עשר מצוות (fol. 32*b*), and שונכנסו לפרדס (fol. 59*b*). Among the authors' names in headings are מהרי"ס = Israel Saruk (fol. 85*b*), רמ"ע = Menahem 'Azaryah of Fano (fol. 90*a*, &c.); and among the works quoted are ספר ס' סתר (on Aboth, v.; fol. 49*a*), and אליהו זוטא (fol. 95*a*).

On the fly-leaves are scribbled some notes of no value.

851.

Add. 27,079.—Paper, about $5\frac{1}{2}$ in. by $3\frac{1}{2}$, consisting of two originally distinct MSS.

[ALM. COLL., 184.]

I. Foll. 6—89, with 16 to 20 lines to a page, in Italian cursive writing of the seventeenth century.

A collection of kabbalistical notes from the writings of Nathan b. Reuben Spiro and others.

At the head: כל אלה ממורנו ורבנו, but no name is added. On fol. 7*a*, however, is the entry: בשם החכם ר' נתן מורנו. On fol. 33*b*: כתב מורנו ורבנו + זצוקל בס' גרן ארנן שלו שנח התפלל על בני דורו וכי. A few other details noticed are a quotation from יוסף פיסו זצ"ל on fol. 32*a*; a quotation from ס' קדמון to the effect that Joseph also dreamt Pharaoh's dream, on fol. 65*a*; and a statement (fol. 83*a*) on the authority of אברהם גאלנטה (מפי חכם זקן א')

† In this case: Eliezer Naḥmān Foa.

The first note begins כּוּס יְשׁוּעַת אִשָּׁא אִיָּהּ שְׂרָה אֲשֶׁתְךָ, and the collectanea end with a series of קְמַעוֹת.

On fol. 3a is a record (apparently contemporary with the MS.) of valuable articles received by אַבְרָהָם אַחֵי יָצוּ מֵהַבֵּית. Some notes, a rough diagram of the ten Sephiroth, and חֲדוֹת עַל מַלְת הַנוֹכַח, have been written down on pages preceding and following the collectanea.

II. Foll. 96—115, with 19 lines to a page, in Italian cursive writing of the sixteenth to seventeenth century.

מֵרַכְבָּה שֶׁל יְהוֹקָאֵל מֵרֶשֶׁבִי עָה.

This is the part on the beginning of the עֶשְׂרֵת הַדְּבָרִים, which in the Venice edition (1663) of the זֶהר זֶהר extends from fol. 60a (near the end of col. 1) to the end of fol. 65b.

852.

Or. 4115.—Paper, about 6 in. by 4, consisting of 168 leaves, with 16 to 22 lines to a page. Leaves are wanting after fol. 2, 9, 121, 167. Yemenite Rabbinic writing of the end of the seventeenth century. The original Hebrew foliation is only partially preserved.

סֵפֶר לַחַם שְׁלֵמָה, a kabbalistic treatise in 13 chapters, by Solomon b. David hak-Kohen.

Fol. 3a (title-page) contains the following:—

בְּשֵׁם יְיָ אֱלֹהֵינוּ . סֵפֶר לַחַם שְׁלֵמָה שֶׁחָבַר הָרַם שְׁלֵמָה הַכֹּהֵן בִּירְבֵי דוֹר הַכֹּהֵן תְּהֵא מְנוּחָתוֹ כְּבוֹד בְּמַתָּא דְאִיאָן עַל יַד הַמְּסַפֵּיק הַנְּעֵלָה אַבְרָהָם בֶּן שְׁלֵמָה אֱלֵאבִיץ לִפְנֵי שְׁמוֹ (שֶׁמֶשׁ) יִנּוֹן שְׁמוֹ בְּסוֹף חֲדָשׁ אֱלּוּל שְׁנַת וִירְכָב אוֹתוֹ בְּמֵרַכְבַּת הַמְּשֻׁנָּה לִיצִירָה עַל יַד הַמְּעַתִּיק הַחֲכָם הַנְּבֹן וְהַנְּעֵלָה הַרְבֵּי רַבִּי יִצְחָק בֶּן אַבְרָהָם וְנָה זְצוּל . זֶה הַשְּׁעָר לְאֲדָנִי צְדִיקִים יִבְאוּ בּוֹ

The author therefore composed the work A.M. (5)400 (A.D. 1640), under the patronage

of Abraham b. Solomon al-Abyad,† employing Isaac b. Abraham וְנָה as his amanuensis or first copyist.

The introduction begins:—

אָמַר שְׁלֵמָה הַכֹּהֵן בִּירְבֵי דוֹר הַכֹּהֵן תְּמֹךְ בְּצִאֲתֵי בַעֲקֵבֵי הַצֶּאֱן עַל מִשְׁכְּנוֹת הַרוּעִים וְנִתְתִי אֶת לְבִי לְתוֹר בְּחִכְמָה וְאֵרָא וְהִנֵּה עֵינָי רַע נִתְּן אֱלֹדִים לְבִנֵי אָרֶם לְעֵנוֹת בּוֹ כִּי פִחַ מֵרָאוֹת עֵינֵיהֶם בְּתוֹרָה שֶׁבְּכַתָּב מֵהַשְּׁכִיל לְבוֹתָם בְּתוֹרָה שֶׁבַעֲלֵ פֶה . . . אוֹ יִהְלַק הָעַם לְחֲצֵי כֶּת יִצְאוּ לְמִינּוֹת אֲדָר יוֹן שְׂרִי לְהַטְמֵא בְּסִפְרֵיהֶם שֶׁהֵם אֱלִילִים וְדֹאִי וְכַת סִמְכוֹ עַל סִכְלוֹתָם וְכִדּוּ שְׁקָרִים מְלַבֵּם . . . וְכִמְעַט אֲבִדְתִי בְּעֵינֵי עַם הַכְּתוּת הַרְעוֹת הָאֵלָה עַד שֶׁבְּחִמְלַת ה' עָלַי הִקְרָה לְפָנַי חֲבִירִים וְיִזְמֵן לִי סִפְרִים סֵפֶר תּוֹלַעַת יַעֲקֹב וְסֵפֶר מִנְחָם רֹקְנָאִי וְסֵפֶר שְׁעָרֵי אוֹרָה וְמֵעֲרֵב הָאֱלֹהוֹת וְסֵפֶר סְגוּלוֹת וְסֵפֶר דֶּרֶךְ אֱמוּנָה וְסֵפֶר הַכּוּוֹנוֹת וְשׁוֹרֵשׁ יִשׁי וְסֵפֶר הַזֹּהָר וְהַתְּקוּנִים וְסֵפֶר הַרְדִּים וְשְׁעָרֵי גֹן עֵדֶן וְמִדְרַשׁ רוֹת מֵהַנְּעֵלָם וְסֵפֶר ר' בְּחַיִּי וְסֵפֶר יִצִּירָה וְאֲרִזֵי לְבַנּוֹן וְאֲבִין בְּהֶם וְאֵרָא וְהִנֵּה יִתְרוֹן לְחִכְמָה מִן הַסְּכָלוֹת כִּיִּתְרוֹן הָאוֹר מִן הַחֲשֶׁךְ וְכוּ

The author had thus at his disposal, besides the זֶהר, and the תִּיקוּנִים, works of Meir ibn Gabbai, Menaḥem Recanati, Joseph Gikātilia, Ela'zar Azkari (the סֵפֶר חֲרָדִים), Moses Romi (סֵפֶר שְׁעָרֵי גֹן עֵדֶן), Solomon al-Kābiṣ (שֶׁרֶם יִשׁי), Isaac Loria, &c. The only work not mentioned in our bibliographies is the סֵפֶר סְגוּלוֹת of שלום הַקְּרָרִי (as specified on fol. 97a).

On fol. 6a the author refers to the defence of the זֶהר by Moses Basula, Isaac de Lattes, and Rabbi Emanuel (apparently meaning Immanuel b. Gabriel,§ the corrector of the

† Neub. (J.Q.R. iii., p. 616) took Abraham b. Solomon to have been the son of the author (Solomon b. David).

‡ Neubauer, *loc. cit.*, has mistakenly: סֵפֶר הַרְדִּים. On fol. 101a: הִנֵּה לְךָ שְׁנֵי עֵדִים כִּי הַגְּלִגּוּל אֲפֶשֶׁר בְּכָל זֶה: וְהֵם: ר' אֱלֵעָזָר אֱלִזְכָּרִי בַעַל סֵפֶר חֲרָדִים וְר' יִצְחָק לֹרִיָּא בַעַל סֵפֶר הַכּוּוֹנוֹת.

§ On fol. 9b Immanuel b. Yekuthiel's הַקְּדָמָה to the מֵעֲרַכְתָּ הָאֱלֹהוֹת is, however, quoted; and on fol. 161a is the following passage: וְאוֹסִיף יְדֵי שְׁנֵית לְכַתּוּב צִוּוֹת וְהַגְּאוֹן כְּמֹד עֲמֻנְיָאֵל אֲשֶׁר צִוָּה לְבַנּוֹ בְּסִפְרָ לִוִּית הֵן זֶה לְשׁוֹנוֹ זֶל בְּנֵי אִם יִפְתּוֹךְ חֲטָאִים וְכוּ (see the edition of Immanuel b. Yekuthiel's לִוִּית הֵן, fol. 13b).

editio princeps of the זוהר, who also added a (הקדמה). Yehudah Hayyāt (commentator of מערכת אלהות, the quotations being from his (הקדמה) is quoted on foll. 6*b* and 8*b* (in the latter place in connection with his adverse judgment on Abraham Abu'l-'Afia and the commendation of Joseph Giḳaṭīlia, Mose de Leon, &c.).

The first שער (beginning fol. 11*b*) is entitled שער הייחוד, and the last שער ההריסה (*i.e.* the demolition of philosophy &c.). Among the other subjects treated are ומטמרון, אצילות, מרכבה, and נגלול. The twelfth שער, entitled שער בחינות הזוהר והתיקונים, contains passages from these ḳabbalistic text-books in confirmation of the opinions advanced in the treatise.

On fol. 102*a* (in the chapter סוד הנגלול) the liberal opinion is expressed that לכל יש חירות.

The text is occasionally accompanied by הנהגות

At the end of fol. 166*b* the scribe (apparently of a part only) gives his name as שמריא בן יוסף; the upper part of the page contains lines yielding his acrostic, &c.

Foll. 1*b* and 2 contain a piece (incomplete at the end) entitled סדר כל הנמצאים (עולם, &c.).

Appended are (1) שערי ידיעת המדות והמשקלות (Arabic in Hebrew character; imperfect at the end); (2) an incomplete list of passages from תורה, נביאים, כתובים, and משנה, apparently intended to serve as a kind of מעמדות.

On fol. 20*b* (originally left blank) is the following record connected with the depositing of the MS. as a pledge:—

אקר יהודה עמר ואעתרף וצאדק באן עליה ליעקוב
 ן דאוד יוסף סתה ארטאל לוז מאגל תסלימהא
 אלחנוכה מן תלך האדא אלסנה אלדי הי בכׁו
 (i.e. A.Gr. 2026 = A.D. 1715) תצאל אלא מחרוס
 דמאר וצאר לחם שלמה משכנן פי האדא אלמדכור
 אלא דאלך אלמיעאד ואד לם נא האדא פי האדא
 אלמיעאד פמפסוח לה אן יביעה וכאן דאלך בארבעה
 בשבא דהוא כד יומין לירח תשרי שנת בכׁו במאתא

תנעם דעל נהרא דמייא אלעקס מותבה והכל שריר
 ובריר וקיים

Then the names of witnesses: (1) שמריא בן יוסף; (2) משה ן סעדיא.

The following entry of Muḥarram A.H. 1283 (= A.D. 1866) is found on fol. 168*b*:—

רצד אלכתב אלדי צח ביר חמאמה בנת סלמאן
 מן ככלף סידי דאוד מיראתהא
 אונ (?) שי פרשה ויקרא קרא ותרגום ותפסיר
 גדידה
 זוהר ויקרא פשוט
 שולחן ערוך יורה דעה גור אריה
 וסידור חול כתיבת יד
 ובת מלך חורע קדש
 ומסרנה דאלך בסהם וקסם
 ודאלך בחצור וכילהא אחמד ן אחמד אבו דהאק
 ואלואסמה יחיא עמרי בתאריכה שהר מחרם
 סנת ג' ותמאנין ומאתן ואלף לחסאב אלערבי

853.

Add. 26,927.—Paper, about 10½ in. by 6¾, consisting of 141 leaves. The writing is arranged in two columns to a page, which have, however, only partly been filled in (*vide infra*). Italian cursive writing of the seventeenth and eighteenth century.

[ALM. COLL., 35.]

† of Moses Zakuth, containing ḳabbalistic expositions of the numbers 1 to 12,620, divine names of various forms being brought into connection with the numbers. The annotations are, however, not complete, a considerable number of blank spaces having been left.

Beginning: א (left without annotation),
 ב אותיות יה ונס משם אל

The number 1968 is reached in consecutive order on fol. 136*b*. Foll. 137*a*-138*a* contain a

† The title has been selected in allusion to the author's name (ר' משה זכות = רמז).

small selection of numbers lying between 1980 and 3440; and on foll. 138*b*—140*a* are given brief expositions partly of simple numbers and partly of summaries of selected numbers down to 12,620. Fol. 140*b* contains three columns headed respectively: ריבועי ע"ב, מספרי ריבועי ע"ב, ריבועי ע"ב.

Fol. 141*a* contains a list of errata headed: מה שצריך לתקן באותו שכתב ר' יעקב ברוך לוי בקונטרסי רמז הרומז, thus at the same time showing that Jacob Barukh Levi was the scribe of the MS.

854.

Add. 27,171.—Paper, about $7\frac{3}{8}$ in. by $5\frac{1}{2}$, consisting of 51 leaves. There are 26 or 27 lines to a full page, but many pages have only been partly filled in. Italian cursive writing of the seventeenth to eighteenth century.

[ALM. COLL., 281.]

‡ שרשי השמות (on fol. 1*a*, in square characters: שרשי השמות להרמז), containing expositions of kabbalistic divine Names in alphabetical order, by Moses Zakuth. The magic efficacy connected with the use of the names is often added.

Beginning (fol. 4*a*):—

אות האלה: אהיה הוא בכינה ויש לו ג' מלואים קס"א קנ"א קמ"ג

Preceding the א"ב (foll. 2*a*—3*a*): (1) לתפילת (בהוכרת מנן אברהם תכנין: שמונה עשרה ויהי נועם בצירוף המלאכים והשמות (2) (א"י וכו').

† The scribe of this part first wrote קול דרמז (the title of another work by Moses Zakuth), and then corrected it into רמז הרומז.

‡ For the MS. of the Bibliothèque Nationale, no. 1380, which contains another copy of this work, see Moïse Schwab, "Supplément au Vocabulaire de l'Angelologie" (reprinted from "Notices et Extraits des manuscrits de la Bibliothèque Nationale," &c., Tome xxxvi.). Comp. L. Blau in Z. f. H.B., v., 47.

Following the א"ב (fol. 35*a* *sqq.*) are the undermentioned short sections: (1) היותם תיקון כתיבת המזוזה עד; (2) ומלואיהם ונקודותם מלאכים (4); על סוד גבורות פ"ר (3); הארי זל"ה (sub-heading: היות מלאכים בקבלת: שפיעם מס' שושן סודות השמלים אראלים: beg.: שמות של שר (5); (שרפים מקבלים הקו האמצעי סוד ד' טורי החשן כאשר מצאתי בקיצור (6); הפנים חלק מס' שמוש תורה מצאתי (7); שימוש תורה במגלת סתרים

The text was copied from a MS. containing more extensive compositions by the same author, the pages of the fuller treatise having been indicated by the copyist. Thus at the beginning (fol. 2*a*): קמ' א'; about the middle of fol. 2*b*: קמ' ב'.

855.

Add. 26,946.—Paper, foll. 1—18 measuring about $9\frac{3}{4}$ in. by $7\frac{1}{8}$, and foll. 19—27, which are appended, mostly about $8\frac{1}{4}$ in. by 6. There are 14 to 19 lines of the square writing (*vide infra*) to a full page in foll. 1—17 (fol. 18 being blank), the number of lines in the appended leaves varying considerably. Italian writing of the seventeenth century. [ALM. COLL., 55.]

I. The text of the תפלות for ראש השנה (in square character) accompanied by kabbalistic comments (in cursive writing mostly inter-linear, but partly marginal). Fol. 1*a*.

First heading:—

סוד תפלת שחרית של ראש השנה

Fol. 3*a*: סוד תפלת מוסף של ראש השנה. A like heading on fol. 8*b*, where parts not included in the preceding section begin.

First comment (over יהוה אלהינו): יסוד מיוחד במלכות

End (on ברחמים before רצה):—

מתיחדים אותיות אלו עם הכתר הנק' רחמי לפי שהוא רחמים גמורים

II. The appended portion contains:—

(a) סוד, סדר קדישי שבת, כונות הקדישים וכו' יחוד, יחודי עלינו לשבח, סוד עלינו לשבח, אמן לנשמת (fol. 19a—22b).

(b) A piece headed סוד השופר שכתב מרנא מ"ב סדר התקיעות, and followed by סוד התקיעות, הרמז כוין לשם מ"ב (fol. 23a-24a).

Beginning of the piece assigned to רמז (R. Moses Zakuth): אחר ברכת לשמוע קול שופר : תכוין בשם שופר לכללות ג' דינים המצויירים כאן וכו'

(c) Certain combinations of the tetragrammaton and its connection with עלינו לשבח, followed by a short piece headed : סדר הנסירה (fol. 24a-25b).

(d) Certain prayers in connection with תפילות, the last piece being headed : קיצור הכוונות (fol. 26).

The notes on fol. 27a (כתף ימין, &c.) are repetitions of a part of fol. 24b.

856.

Or. 4536.—Paper, about 8½ in. by 5½, consisting of 117 leaves, with 31 lines to a page. Two leaves are missing after fol. 88. Oriental Rabbinic hand; dated A.M. (5)461 (A.D. 1701).

I. †דרוש התנינין, by Nathan of Gaza (ממוה'ין), disciple of Shabbethai Šēbhī. Fol. 1a.

Beginning:—

ועתה אודיעך כי אממ'ש' יד'ה הושיב המלך על כסאו וע' נעש' כסא שלם מהשמט' שעברה ועלתה השכינה דהיינו ה'ג' כלים שנפלו מאצילות ובעשיה לא נשאר כלום וביציר' מעט יותר והם ניצוצות של פרטים ואינם כוללים והם ב'ז' שנעשים משוורד הזווג ע'כ' אנו אומרים השכיבנו וכו'

The initials א"ע, which occur at the beginning of a number of passages, appear to represent עותי.

† Mentioned in Grätz, Geschichte, 2nd edition, vol. x., p. 464.

The following passages (fol. 4a and fol. 4b) will illustrate the author's treatment of the term תנין, from which the title has been taken:—

א"ע והאי תנינא עאל בההוא יאורא תנין ז"ס המדירו והוא נכנס בהאי יאורא שה"ס היאורא דמימיו שכיבן עינול הכתר שנתענל ע"י הכתר העליון והוא ברר התנין ליאור ואחר שעלה התנין אתקיף ליקח כח וממשלה וכו'

א"ע אינון תנינין לויתן ובת זונו הם התנינין שהזכיר לעיל . א"ע בנין דאתחלש חלייהו ואמר הוו שכבר הם כלולים ביחד ואתחלש ע"י שבירת ראשם וכו'

On fol. 8b is the following:—

ידעת כי כל מ"ש לעיל צריך עוד ביאור רחב אלא שהם דברים שאינם נכתבים וצריך לגלות טפח וכו' וכל דברים אלו לא נתגלגלו אלא להודיע גדולת אדונו יד'ה איך יתבטל כח הנחש וכו'

The following passage (fol. 10b) shows that the treatise was composed before A.M. 5427 (A.D. 1667):—

וצריך שתדע כי משנת ה'תכ"ז ואילך יתחילו לבא נשמות שהם מעור העקב מכל בחי' ובחי' כנ"ל וכו'

End:—

ולא נשאר להם זולת הדינים שהגבירו ע"י הטאם ולהם תיקון כולל כקטן כגדול אלף תתנ"ט תעניות לתקן מלך הא' שהוא מלך בלע שהוא אלהים דה"הין ברבוע שעולה אלף שמתפשט עד עולם הבריאה . . . וקנצי למלין אשים ואעמדה בתפלה ותחנה ומלך ביופיו תחונה עינינו במהרה בימינו דברי הקטן בנימן נתן .

II. זמיר עריצים יענה, by the same author. Fol. 13a.

The prefatory part begins:—

סוד השיר הוא על אופן זה כי נק' זמרה מלשון כרמך לא תזמור דעני כל ע"ש שעולים העולמות וכן בכל פנים שיש עליה לעולמות הוא בדרך זה כי כבר ידעת כי ד' עולמות אבי"ע הם כמו ד' תפוחים זו על גבי זו

The main portion of the work, beginning near the end of the same page, opens as follows:—

כבר ידעת שיש מחלוקת בין האמוראים רב ושמואל אי עילאה גבר או תתאה גבר לענין איסורא אלו ואלו

דברי אלהים חיים מתפרשת שמועתן מענינינו זה הנה
כהבאת העולמות זה בזה כפי מאן דאמר תתאה גבר
וכו'

End:—

וזה עילוי גדול לאות הוי שצוירו הוא כנגד קדו'
משכ' לב' ההין שהם כלים לקבל האור וכן תמיר הנק'
היא מנא דבעלא

On foll. 32a, 35b, 40b are passages beginning א"ע.

Shabbethai Sebbi is several times referred to (e.g. on fol. 75b: ש"ץ ירה').

On fol. 24b:—

וכי מי המלך שלמה שהגביר כח הגבורה כדכת'
אין כסף נחשב ונגילה לנו ספר ברית מנוחה שאותו
הדור היו צדיקים נמורים

Menahem 'Azaryah of Fano is mentioned on fol. 55b. On fol. 72a (? הרנבן ז"ל) is referred to.

This treatise, like the next and the kabbalistic literature of this school generally, is an elaboration of certain parts of Isaac Loria's system.

III. A treatise (or rather part of a treatise) without a title, but apparently by the same author, on the development of the worlds out of the סוף (including the ideas of צמצום, the communication of אורות, and the עינולים of creation). Fol. 77a.

Beginning:—

וגם צריך שתדע כי זולת מה שאמרנו שרש למה
שיקרא פנים עיר נשאר שרש אחר להודיע ענין מה
שנק' א"ס בתוך הצמצום כי יש מאמרים בזהר המורים
שהכתר נק' א"ס יש מהחכמים סוברים כן והענין הוא
כך כי זה שאמרנו שעמדה המחשבה של בריאת
העולמות בכל מקום שהיה הלל הצמצום

Fol. 89a (after the missing two leaves) opens as follows:—

ולא מטי ואינו כן במקום קדו' ששם הוא מחובר
וכמי ממש עם אור א"ס ואו אותו אור אף שהוא מועט

† The works (of Abraham b. Isaac of Granada?) is, therefore, to be added to the works (see Benjacob, *אוצר הספרים*, p. 191) sometimes ascribed to King Solomon.

כשזוכה להגיע אל כקומו האמיתי שהיה לו כשהיה
כלול בא"ס הוא מחיה לכל אותו המקום כי מה שיורד
דרך קדו' אינו אלא מה שנתצמצם ביושר

The last brief paragraph begins:—

והיה היפוך זה בכח ירדת האורות שבצדדים וכן
חזירתם שנתגלגלו שלא להפסיד צורתם
and ends:—

שאף שהיה התעוררות ופעולה גדולה הנו' לא היה
מתקשר בקו היושר להיות ענין כל הפניות עד לעתיד
לבא

Then:—

תושלבע בשנת איתו' מושביד ושים בסלע
קנד' יום ג' כך לחדש סיון

857.

Add. 27,098.—Paper about 6 $\frac{3}{4}$ in. by 4 $\frac{3}{4}$, consisting of 22 leaves, with mostly 15 lines to a page. [Part of ALM. COLL., 204.]†

[סדר תענית של ששה ימים רצופים], treating on the order of fasting for six successive days, based on the kabbalistic ordinances of Nathan of Gaza.

Beginning [special heading: וזה סדר קבלת רבון העולמים ואדוני האדונים הרי—: [תענית ההפסקה אני בתענית נדבה לפניך ו' ימים רצופים עם לילותיהם

The ritual ends with תפלת נדבה, which is a kabbalistic adaptation of the central part of the עשרה (אתה חונן, &c.), followed by a special part for שבת ליל.

Added is a prayer (יהי רצון מלפניך עלת כל) (העלות וכו') for pardon on account of certain transgressions (&c. לשון הרע) asked on the strength of the merit acquired by the fast.

858.

Add. 26,947.—Paper, about 11 $\frac{3}{4}$ in. by 8, consisting of 98 leaves, with 41 lines to a page.

† The works (of Israel ben Eliezer) and זכרון לבני ישראל, which originally formed part of Alm. 204, have been incorporated into Add. 26,959 (Alm. 70; see "Miscellaneous" section).

Italian cursive writing of the seventeenth century. [ALM. COLL., 56.]

חסד לאברהם, by Abraham b. Mordecai Azulai, followed (on fol. 91a sqq.) by the same author's בריכת אברהם, which is a brief ethico-kabbalistic treatise based on the preceding work that treats on a variety of philosophico-mystical topics. The two works were composed A.D. 1619 (*vide infra*).

Both treatises were printed at Amsterdam in 1685, but the Sulzbach edition of the same year contains only חסד לאברהם.

At the end (fol. 98b):—

אמר הצעיר המחבר אברהם אזולאי נרו' עד פה
נבר עלי חסרו . . . ואתה מעיין חכם וכו'

See the Amsterdam edition under התנצלות המחבר, following the poem with Azulai's acrostic (not in the Sulzbach edition) at the end of the preface (entitled הצעת המחבר אבן שתייה)

In the MS. the following addition is found at the close:—

והיתה השלמת הספר החשוב הזה אור ליום ד' כ"ה
יום לחדש אלול המרובה שנת ויתן לך האלקי' מטל
(i.e. A.M. (54)79 = A.D. 1619) השמים לפק' פה
עזתה אשר ליהודה תובב, בנלך, ואע"י בילא'ו

Then the scribe's entry:—

אני הוא שכתבתי זה הספר הצעיר אלישע
ואלאברינה יצו

859.

Add. 26,972.—Paper, about 5 $\frac{7}{8}$ in. by 4, consisting of 138 leaves, with 21 lines to a page. Small Italian Rabbinic writing, dated A.M. (5)559 (A.D. 1799). There is an original Hebrew foliation. [ALM. COLL., 83.]

ספר מעשה חושב of Abraham b. Mordecai Azulai, composed at Hebron A.D. 1621. See Benjacob, אוצר הספרים, p. 354; H. J. Michael, אור החיים, p. 89.

The nature of the book is indicated in the heading on fol. 1a:—

היום ילדתיהו אני הצעיר אברהם בן לאדוני אבי
הנעלה כה"ר מרדכי אזולאי ז"ל והוא כולל בקיצור מופלג
כונת מעשה המצות שאדם מתנהג בהם על סדר היום
מן הבקר עד הערב בכל ששה ימי המעשה ובשבתות
ו"ט והכל ע"ד האלדי כמוהר"ר יצחק לוריא אשכנזי
צוקל נכתב פה חברון ת"ש השלום לפ"ק

Beginning of the preface:—

כבר ידעת מה שכתבתי לך בהקדמת ס' כנפ
רננים † במעלת הכונה במעשה המצות . . . ויעזוני לבי
וכלייתי לבא בחדרי זאת החכמה ולקטתי מהנמצא
בידינו מהאלדי הקדוש כמוהר"ר חיים ויטאל ז"ל אשר
סבר וקבל מהאלדי הקדוש כמוהר"ר יצחק לוריא אשכנזי
זל"ה אשר לו נגלו האלקים

The author further states that he has divided the present work into two עמודים, calling one עמוד by the name of יכין and the other by that of בוועו, and subdividing the first into twenty-seven רמונים and the second into twenty-six רמונים.

Scribe's colophon (fol. 138a):—

אודה ה' . . . אשר . . . עורני . . . להתחיל ולגמור
העתקת הספר הקדוש הזה והיה זה ביום ראשון בשב'
ז' לחדש אייר . . . שנת ואני עליך ב"התתי . . . נאם
החותם פה ליורנו . . . אנא . . . דייד . . . בלאא יאודה
אצאילי ס"ט

860.

Add. 27,085.—Paper, about 9 $\frac{1}{4}$ in. by 6 $\frac{7}{8}$, consisting of 42 leaves, with 32 to 43 lines to a page. Italian cursive; written by Moses Ḥayyim Luzzatto, A.M. 5494 (A.D. 1734).

[ALM. COLL., 191.]

I. והנשמה, by Moses Ḥayyim Luzzatto. Fol. 2a.

Beginning:—

אמרה הנשמה תאותי ורצוני להתיישב על קצת
דברים מאותם שנ' בהם והשבות אל לבבך כי ה' הוא
האלקים ה"ה מעיקרי אמונתנו שחייב כל אדם לרדוף
אחרי יריעתם כל אשר תשיג ידו
אמ' השכל אתה פניך מועדות הנה העקרים הם י"ג
ועל איזה מהם תרצי להתבונן

† On this work see Benjacob, p. 244, and H. J. Michael, p. 89.

End:—

אהן וראי הנני שמחה בחלקי מאד מאד שקיבלתי
ממך ידיעות גדולות ועמוקות ונשארתי מיושבת
באמונה השלימה והנאמנה בכל הדברי שחיי כל בן
דת משה ויש' להיות מיושב בהם ושלו' על יש' בא'
לא'

The object of the dialogue is to establish a harmony between faith and philosophy, the latter being, as may be expected, tinged with mysticism.

At the end:—

היתה השלמתו יום ה' בשבת
ערה אדר ב' שנת התצו'
ליהודים היתה אורה ושמחה וששן ויקר:
יהי כבוד ה' לעולם וכו'

II. A brief exposition of the ten Sefhīrōth composed by Samson Bākī in accordance with the teaching of Isaac Loria. Fol. 29b.

Heading:—

סדר האצ"י בקיצור מופלג שלח האלוף מהר"ר שמשון
בקי יצו מירושלם תובב ד' כסלו שנת שמה והוא
מקבלת המקובל האלקי החסיד אשכנזי זצוקל

Beginning:—

ראשונה הוא הא"ס ית' מקיף כל העולמות וגם מוקף
מהם ומתלבש בתוכם עד סוף עולם האצ"י

Added (fol. 30a) is a note recording a brief statement by Isaac Loria on the justification of the modern (*i.e.* his own) kabbalistical school. At the end of this note יסקף (?) is mentioned in connection with a פי' האידרא.

III. Moses Ḥayyīm Luzzatto's חלק' (*i.e.* קלה) פתחי חכמה. Fol. 31a.

See the printed text (Korzec, 1785; &c.).

IV. פו אורות (fol. 38b), also assigned to Moses Ḥayyīm Luzzatto in Almanzi's entry on the recto of the front fly-leaf (fol. 1).

א' תענוג הנשמות הוא בהשיג אורות.

The short last (?) § is numbered 10, and begins: א"ס המקיף ורשימו המוקף.

Fol. 39 is occupied with כפתחות covering the contents of the whole MS., though only described as belonging to number 1.

Names of owners on fol. 1a: (1) David Finzi (also on fol. 42a); (2) Yehūdah Ḥayyīm מונסיליס.

861.

Or. 2457.—Paper, mostly about 8½ in. by 6½, consisting of 139 leaves. The number of lines to a page varies from 21 to 39. Different styles of oriental writing, the main part (which is autograph) being dated Constantinople, A.M. 5500 (A.D. 1740). Some few leaves are more or less damaged.

I. פרדס שושן, by Mordecai b. Isaac Iṣbān. Fol. 2a.

There is a lengthy title of which the following may be given:—

ספר פרדס שושן חיברו הכינו חקרו פלפלא חריפתא
... חובר כל סוד ופשט ורמו ומגלי דרשים ופלפולים
ותירוצים אשר ליקט ... מפרק ספר היכלות הארון
מזרע אהרן ריבאכנ' וגם ליקט מספר עץ החיים הארון
מזרע יהודה האר"אל ... והו ... ד' חלקים וכל חלק
ק' פרקים והכל ד' מאות קליפות ששיברתי כל קליפות
שבעולם ... זעירא דבית דרבנן .. אבא (אנא?)
מרדכי אצבאן זל'

פה קושמאנדינא
שנת התק' לפק' וכו'

Of the four parts here mentioned the two first only are given in the MS. The Hebrew is often faulty, and the method unsatisfactory.

From the lengthy preface (foll. 3a—6b) the following quasi-autobiographical remarks may here be set down:—

אמר דוד המלך ע"ה קרוב ידוד ... פסוק הזה רת'
גימ' עולה מרדכי ... ואני הייתי בן יו' שנים שנת

† *I.e.* ר' ישמעאל בן אלישע כהן גדול.

‡ As the title-page, like the rest of the work, is apparently autograph, the זל', if not put down carelessly, can only be explained on the supposition that the father's name (Isaac) was intended to be given after מרדכי.

הַתְּקָן לַיצִירָה וְאִי תְהִלַּת מַלְכוּת מַחְמוּד יִרְהָא †
 שְׁחִיק עֲצֻמָּא † וְכֹל יִשְׂרָאֵל הוּא בְּצִרוֹת . . . כְּמוֹ צִרְת
 מִצְרַיִם . . . וְאִנִּי הֵייתִי בְּבֵית הַמְדַרְשׁ הָרַב הַכּוֹלֵל . . .
 הָאֱלֹהִי חַיִּים אֲבוּאֲלַעְפִּיא נִרְוּ . . . וְהוּוּ עֵינֵי זֹלְגוֹת דָּם
 עַד שֶׁהִיגַעְתִּי בַּפְּסוּק זֶה קִנְאִתִּי לְה' צְבָאוֹת . . . אִז
 יִשְׁנִיתִי וְרֵאִיתִי בַחֲלוּמֵי הָרַב חַיִּים הַנּוֹ' . . . אָמַר לִי זֶה
 הַפְּסוּק עוֹלָה שְׁמֵךְ בְּרַתְּ וְה' עִמָּךְ בּוֹה הַשָּׁנָה . . . וְבוֹיֹם
 הַשַּׁבָּת שׁוֹאֵל הַמֶּלֶךְ לְבִנֵי יִשְׂרָאֵל מַה רָאָה דוּד הַמֶּלֶךְ
 שְׁאֵמַר לְמִנְצַח עַל שׁוֹשַׁן עֵדוֹת . . . מִיד בְּאוֹ ב' גִּיבּוּרִים
 וְרַשְׁעִים אֲנִשֵּׁי מֶלֶךְ וְאָמְרוּ הַמֶּלֶךְ אֲמַר מְרַדְכֵי אֲצִבּוּ
 יְבֵא וְאַחֲכָּ הִלְכְּתִי בְרַעְדָּה וּפְחָד עַד לְחֻצֵר בֵּית הַמֶּלֶךְ
 . . . שָׁאֵל עַמִּי וְאָמַר מַה רָאָה דוּד הַמֶּלֶךְ אָמַר לְמִנְצַח
 עַל שׁוֹשַׁן עֵדוֹת . . . מִיד בָּא עַל פִּי לֹא אֲמַר עַד
 שֶׁתָּתֵן רְשׁוֹת לְבִנֵי יִשְׂרָאֵל שִׁיִּצִּילוּ (שיִּנְצְלוּ) מִן
 עֲבֹדוֹת . . . מִיד צוּה הַמֶּלֶךְ הַנּוֹ' שִׁיבְטְלוּ . . . וְלִקְחִיתִי
 כְּתָב מִן הַמֶּלֶךְ מִיד . . . אָמַרְתִּי שָׁמְעוּ נָא סוּד הַפְּסוּק
 הַזֶּה לֹא אָמַר דוּד אֱלֹא בְרוּחַ הַקּוֹדֵשׁ בְּדוּרוֹ שֶׁל הַמֶּן
 הַרְשַׁע בְּעִיר שׁוֹשַׁן הַבִּירָה . . . וְגַם נֹאמַר בְּעֵתֵיךְ בְּדוּרוֹ
 שֶׁל מִשִּׁיחַ עַל עִיר הַזֶּה קוֹשְׁטָאֲנִדְנָא דְנִינוּה בְּמַלְכוּתִיהָ
 דְאַרְמִיּוֹלוֹס רְשִׁיעָא שְׁחִיק עֲצֻמָּא . . . מִיד כְּשִׁמְעַע
 הַמֶּלֶךְ אָמַר מַה שׁוֹשַׁן אֲצִל קוֹשְׁטָאֲנִדְנָא אָמַרְתִּי לוֹ
 חוֹשְׁבֵן שׁוֹשַׁן בְּחוֹשְׁבֵן קוֹשְׁטָאֲנִדְנָא דְנִינוּה . . . וְאַחֲרַי
 כֹּל הַדְּבָרִים [הָאֱלֹהִים] קָם מַעַל כְּסָאוֹ וְנִשְׁקָ אֶת רֵאשֵׁי
 וְנָתַן לִי רְשׁוֹת עַל דִּיּוֹן שֶׁל קוֹשְׁטָאֲנִדְנָא וְלִבְשִׁיתִי בְּגָדֵי
 מַלְכוּת וּבְרַחֲתִי מִגְּדוּלָהּ וּבֵאתִי עַל אֲזִמִּיר מֵהַלֶּךְ יוֹם
 א' . . . וְקִרְאִיתִי שֵׁם סֵפֶר הַזֶּה פְּרָדְסִים שׁוֹשַׁן עַל שֵׁם
 שְׁאֵלָה הַזֹּאת שֶׁשָּׁאֵל לִי הַמֶּלֶךְ

He further on says (fol. 4a):—

וְכֹל מֵאֲמָרִים שְׁאֵמַר תִּיקוּ בַּסֵּפֶר הַזֶּה הוּא שֵׁם
 הַמַּחְבֵּר פִּירוּשׁוֹ הֵייתִי בֶן י"ו שָׁנִים וְהוּוּ בְּשֵׁנַת תְּקָן לְפָקֵךְ
 וְכוּ'

At the end of the introduction:—

וְעַל כֵּן צִיעַרְתִּי לְעַצְמִי וְנִדְרַדְתִּי שִׁינָה מַעֲיִנֵי יוֹם וְלִילָה
 כֹּל דְּבָרִים שֶׁשִּׁמְעַתִּי מִרְבִּי וְדַעַת עֲצֻמִּי וְדַעַת ד' יִסּוּדוֹת
 רִשׁ וְרִיבָאֲכַג וְרָמְזוֹ וְהָאֲרִי . . . וְכֵה עוֹרְנִי ה' בְּשֵׁנַת הַתְּקָן
 לַיצִירָה תְהִלַּת מַלְכוּת מַחְמוּד פַּה אֲזִמִּיר יִרְהָ תַחַת
 מִמְשַׁלַּת קוֹשְׁטָאֲנִדְנָא דְנִינוּה וְה' יַעֲזוֹר לִי לְגַלּוֹת כֹּל
 סוּד הַתְּרִיגִּי מִצּוֹת שְׁחִיקְתִּי בַּסֵּפֶר הַנֶּק' זֹבַח תּוֹדָה ‡
 הֵייתִי בֶן י"ד שָׁנָה שׁוֹיכִיתִי לְמִצּוֹת וְאָמַרְתִּי בְּדוּר הַזֶּה
 אִין יִכּוֹל לְבַטּוֹחַ אֲפִילוֹ שְׁבַעִים שָׁנָה מַה הוּוּ ג' חֲכָמִים

† A curious combination of malediction and goodwill.

‡ Printed at Constantinople in 1733.

בֶּן סִירָא וְבֶן ר' פִּינְחָס שְׁתִּיקוּ נְבוּאָת יִלְד וְבֶן ר'
 מְנוּנָא סְבָא הַנְּקָרָא יְנוּקָא לֹא הוּוּ יְמִיהֶם אֱלֹא ז' שָׁנִים
 . . . פַּה מֵתָא אַרְם צוּבָא יִרְהָ

The first chapter of part i. (following a
 brief (הַקְּרִיבָה ב') begins: . . . (אֲדִנִּי) . . . ; and the 100th and last chapter opens:
 פֶּרֶק זֶה נִתְבָּאָר סוּד דְרוּשִׁים וְשִׁאֲלוֹת עַל פִּי הָאֲרִי
 זֵלְהָהּ בִּישְׁעִיהָ אָמַר נְשִׁים שְׁאֲנֹנוֹת וְכוּ'

The first chapter of part ii. (fol. 55a)
 begins: פֶּרֶק זֶה נִתְבָּאָר סוּד מַה שְׁאֵמַר לְמַלְכִים . . . ; and the last opens:
 אָמַר רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל פֶּרֶק זֶה נִתְבָּאָר סוּד הַפְּסוּק . . .
 בְּהַתְּהַלְכֶךְ תִּנְחָה אוֹתְךָ וְכוּ'

Fol. 110b—113a are occupied with table
 of contents of the two parts.

פִּיּוֹט מוּצָאֵי שְׁבַתוֹת . אליהו (1)
 בַּסֵּפֶר פֶּרְקֵי הִיכְלוֹת מִצְאֵתִי פִּיּוֹט (fol. 113b) הַנְּבִיא
 ; (נָאָה . . . אִישׁ אֲשִׁימוֹס אֱלֹהֵא דַעֲלָמָא בְּרַחֲצִינְהָ וְכוּ'
 מאמר המחבר הספר ודברי: (2) a piece headed:
 שִׁירוֹתַי וְסוּדוֹתַי וְחַתִּימַת הַסֵּפֶר וְקִדּוּשׁוֹתָיו
 closing with a פִּיּוֹט beginning: אִז יִשִּׁיר אוֹר עַלִּי פְּרָדְסִים .

II. A דְרוּשׁ לְהַסְפֵּד, by Ḥayyīm Vītal (לְהַרְהוֹ).
 Fol. 115a.

Beginning:—

בְּנִמְרָא דְבַבָּא בְּתֵרָא פִּה' אָמַר ר' חֲנִין בַּר רַבָּא
 אָמַר רַב אוֹתוֹ הַיּוֹם שֶׁנִּפְטַר אַבְרָהָם אֲבִינוּ וְכוּ'
 איכא לכידיק דמאחר: the comment opening:
 שְׁאֵמְרוּ אוּי לוֹ לְעוֹלָם שְׁאֵבֵד מְנַהֲיֵנוּ וְכוּ'

On fol. 120a (following upon the דְרוּשׁ with-
 out a break) is a piece headed: כּוֹנֵת תְּפִילַּת
 בַּסֵּפֶר כּוֹנֵנוֹת הָאֲרִי כְּתוּב (beginning: תְּקִיעַת שׁוֹפָר
 צִרְיָךְ לּוֹמֵר שֶׁצִּי מְזֻמּוֹר מִזֵּי וְכוּ')

III. חִידוּשִׁים וְתִירוּצִים לְהַחֲוִי זֵלְהָהּ † Fol.
 121a.

Beginning:—

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן חֶלְפַּתָּא לֹא מִצָּא הַקְּבָה כְּלִי
 מִחוּצָה בְּרַכָּה לְיִשְׂרָאֵל אֱלֹא הַשְּׁלוֹם וְכוּ'
 the comment opening:—

קְשָׁה טוּבָא אִיד קְרָאוּ לְשְׁלוֹם כְּלִי מִחוּצָה וְכוּ'

† Apparently Ḥayyīm Vītal.

IV. חידושים וסודות בפשטי הארי. Fol. 127a.

Beginning:—

בגמרא בשבת אמר רב יהודא אמר שמואל בשעה שתיקו שלמה עירובין ונשילת ידים יצתה בת קול ואמרה בני אם חכם לבך וכו'

V. סוד ילול ספר נבואה (sic) הילד. Fol. 128a.

Compare the printed texts.

The present MS. has a preliminary passage beginning: שאלהי אמר תלמיד א' להארי' ולה' מה מאי שנא פסק על נבואתו ישעיה לסימן נב' . . . הגה וכו', the answer of הארי' following:

VI. אגרת השלוחה מחכמי ורבני האשכנזים שבא"י (מסודרת) תו לבני משה רבנו ע"ה ועשרת השבטים (ונערכת ע"י ישראל [בו שמואל]). Fol. 134a.

See the printed text (Amsterdam, 1734?).

The MS. does not contain the additional portion printed on the last two leaves of the edition.

This section had originally no connection with the rest of the MS., and the style of writing reminds one of Hebrew MSS. coming from India.

There are some smaller portions between the different parts of the MS., and the mutilated first leaf contains some notes in a rather later hand on some of the contents of the MS.; but no importance can be attached to these additional pieces. The entire contents of Mordecai Išbān's work are indeed of very little value, but it seemed necessary to give in the present description the more interesting bibliographical bearings of the MS.

Among former owners are to be mentioned (1) Isaac b. Samuel (fol. 1a); (2) Samuel b. Abraham, of Smyrna (on a seal, fol. 2a).

862.

Add. 26,996.—Paper, about 9 in. by 12½, consisting of 47 leaves, with 23 to 34 lines to a full page. Defective at the beginning and

the end. Oriental Rabbinic writing (not the same style throughout); dated A.M. (5)489 (A.D. 1729). [Part of ALM. COLL., 107.]†

Kabbalistic comments on the פרשיות of the Pentateuch (extending in the present MS. from ויגש to תזריע) by David Medina of Aleppo.

The first extant topic is introduced as follows (fol. 2a):—

הנה יש לדייק בענין החליפות שנתן יוסף לאחיו למה דווקא חליפות סתם לכל אחר וליוסף? ה' חליפות וכו'

The last extant paragraph begins:—

הכלל העולה שהצרעת היא לילית הנדבקת עם האדם החושא ולהפרידה ממנו צריך התשובה שהוא יחוד קב"ה ושכינתיה

End:—

לטהרו לאותו שחזר כראוי או לטמאו לזה שעמד ברשתו נעדר מהתשובה

At the head of fol. 1a: שנת תפ"ה כ"ר.

Then the author's remarks:—

הני מילי דדרדקי נתחדשו פה ארם צובה יע"א בימי השובבים על ידי הצעיר ונבזה לוחך עפר רגלי דרישא דחברייא כמורה יוסף אירגאם נרו ולידיו קדש נשתלחו מהנרצע לעבודתו דוד מדינה

זכור אל תשכח מה שכתב ההרה"ו ולה"ה שכל כתבי הקדש של הרב הקדוש הארי' ולה"ה הם כללים להבין התורה ע"פ הסוד ועל דא סמכינן בתנאי דאם כוונתי לאמת יבנו שמים חדשים ואם לאו יאה כונתי מקובלת וישארו כהרם שאין בו ממש' דוד מדינה

The date תפ"ה appears to belong both to the time of composition and of the present copy, and the author may have belonged to the same family as the דוד מדינה who was one of the רבני מצרים in the latter half of the 17th century, as it is hardly likely that the two are identical.

In the second note the author shows the great reliance placed by him on the writings of Isaac Loria.

† See note †, p. 122, col. 1.

‡ For ולבנימן.

863.

Add. 27,133.—Paper, about $7\frac{1}{4}$ in. by $5\frac{1}{4}$, consisting of 53 leaves. Written almost throughout on one side of the paper only, the number of lines to a page being dependent on the contents of the different sections. Square and cursive Italian writing. Dated Lugo, A.M. (5)537 (A.D. 1777). [ALM. COLL., 240.]

[ספירת העומר], with the כוונות of Abraham Hai Sinigaglia (or Sinigalia).

Title &c. on fol. 1a (title-page, with pen-and-ink design):—

עומר עם כוונותיו של המפוא' כמִהָרֵר אברהם חי
סיניגאליא זצל† מעיר מורונא' נכתב ע"י הצעיר יאודה
אריה בכמהרר יצחק ממורונא תושב לוגו ונשלם ביום
ששי ה' לחדש סיון שנת תקל"ז לפק'

The order begins with the שמע, followed by ויהיה אם שמע and אנא בכח. Then follows a kabbalistic representation of the מנורה in pen-and-ink.

After the ברכה for the first night:—
ספירת העומר ר"ת נ"י ארני עמ"ר גי' י"פ אל היוצא
מאלף הי יוד הי' וכו'

End (fol. 53a):—
ומן שם שְׁקִינִיָּת כולו מנוקד להאיר בה שם הויה
במילוי ההין ט' ומתיבת ארץ שבמזמור ומאות ה' של
סלה יהיו לרצון וכו'

† זצל in cursive over the line.

On the recto of the first front fly-leaf:—

להו' קנתי מעשה קונטרס בעד יב' ליטרין וא'
ליטרי' לנייר וד' ליטרין לכסותו . אח' (?) הקטן בלא"א
הרשב"א נ"ר ירח סיון תקל"ה לפק' ונעשה ע"י כמחר
יודא מודינא בירח אייר שנת תקל"ז לפק'

864.

Harley 5745.—Vellum (and some few paper leaves), about 7 in. by $4\frac{3}{4}$, consisting of 76 leaves; written in the seventeenth century. Irregularly arranged.

It contains a collection of extracts from kabbalistic and astrological works in *Hebrew* and *Latin*, including passages from the Pentateuch and the Psalms, the Lord's Prayer in Aramaic, names of angels, diagrams, and various tables inscribed in Hebrew letters: "Scriptura aetatum," "Similitudo numerorum," "Tabula commutationum," &c.

After the Lord's Prayer on fol. 37a, the following adaptation from St. Luke i. 28 occurs:—

שְׁלֹם לְךָ מְרִיָּם רְחִימָתָא יְהוּה עִמָּךְ בְּרִיכָתָא אָת
בְּנִשְׁי אַרְי אָת יְלִדָת יְת פְּרוֹקָא דְנִפְשָׁתָן:

The MS., therefore, appears to have been written by a member of the Roman Catholic Church.

